Comanche

ALEX WASSILIEFF

RĂZBOIUL SOLDAȚILOR NECUNOSCUȚI

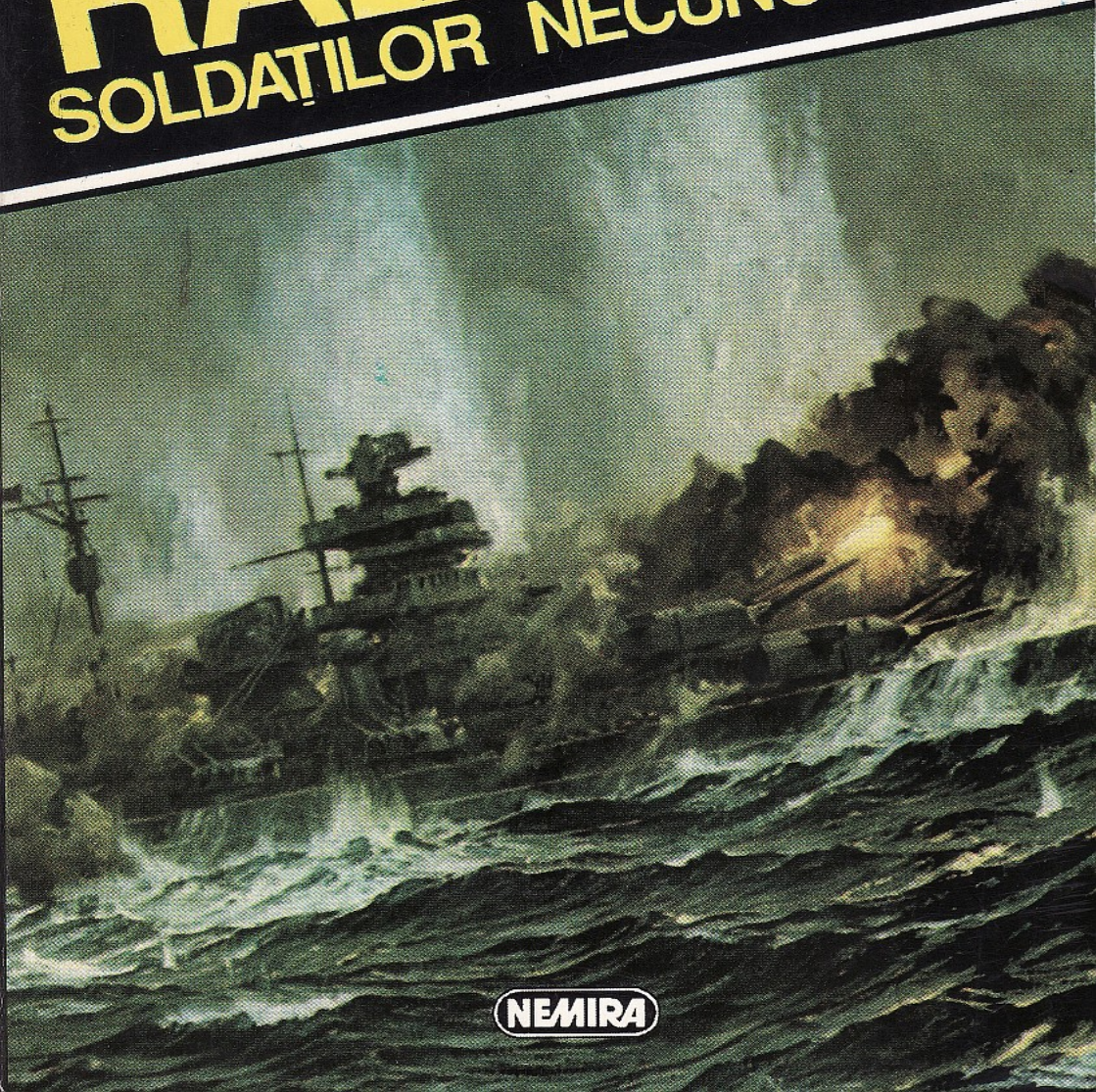

NEMIRA

ALEX WASSILIEFF

RĂZBOIUL SOLDAŢILOR NECUNOSCUŢI

TRADUCERE DE ANA VANCU

© Editions du Rocher, 1991
ALEX WASSILIEFF
LA GUERRE DES SOLDATS INCONNUS

În cartea cu capitole sublime
Voi, literelor mari, compuneţi titluri,
Spre voi mereu privirile se-ndreaptă!
Dar miile de litere mărunte, ei sunt!
Şi fără-a lor umilă oaste neagră
Din care orice filă de istorie-i scrisă
Nimic n-aţi fi nici voi!
(Edmond Rostand, Puiul de vultur,II,9)

Un adevărat paşă[1]

Preluarea comenzii de către noul prefect maritim al portului Brest avusese loc chiar în acea dimineaţă, cu ceremonialul de rigoare: onorul la drapel, prezentarea ofiţerilor superiori, aliniaţi în ţinută de gală, cu sabia în mâna stângă, apoi trecerea în revistă a trupelor. Soarele fusese şi el prezent. Puşcaşii, cu ghetre şi centiroane albe strălucind pe albastrul uniformelor stăteau faţă-n faţă cu trupele de comando-marină în costume de camuflaj, purtând pe cap legendara lor beretă verde; şi unii şi ceilalţi arborau decoraţiile câştigate în Indochina sau, mai de curând, în Algeria. Camerele de televiziune filmau parada.

Eram de două săptămâni aghiotantul amiralului; începuse să mă cucerească farmecul acestui om, pe cât de priceput în a-i convinge pe parlamentari, pe atât de curajos în luptă. Restul zilei fu consacrat vizitelor oficiale. Pe când ne întorceam de la ultima întâlnire (era un general deosebit de vorbăreţ), şeful meu se rezemă de spătarul banchetei şi-şi scoase chipiul cu stele, ştergându-şi fruntea.

— Uf, am isprăvit! exclamă el. De mâine ne apucăm de treabă. În seara asta am chef să dăm o raită prin oraş. Uite, *midship*[2], dacă n-ai altceva mai bun de făcut, te invit la cină. De acord?

De-acord şi nu prea: aveam întâlnire cu o fată, dar astfel de invitaţii nu se refuză.

— Du-te să-ţi pui hainele civile şi vino să mă iei peste

[1] Comandant al unei nave de război (n.a.).

[2] Aspirant (engl.)

o oră, îmi spuse el, coborând din maşină.

Mergeam amândoi pe jos pe strada Siam, care forfotea de lume în acea după-amiază târzie. Încântat de a se plimba incognito, amiralul se oprea pe la toate vitrinele.

— Cei din Brest încă nu mă ştiu la faţă: să profităm de asta. Te duc într-un mic local unde mergeam pe vremuri. Dac-o mai exista, că n-am mai călcat în Bretania de... Doamne! Cred că de vreo douăzeci de ani.

Într-adevăr, petrecuse anii aceştia prin orezării, apoi prin *djebele,* după care comandase escadra din Mediterana; totuşi, îşi păstrase un fel de-a fi direct şi sincer, facându-mă uneori să uit diferenţa de vârstă dintre noi.

Micul local, specializat în clătite, exista şi acum; numai patroana era alta. Ea ne instală în fundul sălii, la o măsuţă acoperită cu un şervet în carouri şi ne întinse lista de bucate, pe care amiralul o examină cu o plăcere copilărească.

— Îţi recomand clătitele cu şuncă şi brânză: sunt...

Se întrerupse, lăsând fraza neterminată şi se ridică, murmurând: „Ia te uită!”, apoi porni repede spre casă. Am întors capul: un domn în vârstă, cu părul alb tuns perie, uşor adus de spate, tocmai achita nota de plată. Pardesiul lucios, demodat, şi panglica roşie de la butonieră, îl arătau a fi ofiţer de marină ieşit la pensie. Ajuns în faţa lui, şeful meu se opri şi – să vezi şi să nu crezi! – luă poziţie de drepţi.

Văzându-l, celălalt păru mai întâi uimit, având aerul că nu-l recunoaşte. Deodată chipul i se lumină şi strânse cu căldură mâna prefectului maritim; acesta îi vorbea, păstrând o atitudine plina de respect. Am înţeles că îl invita la masa noastră şi că interlocutorul

refuza. În cele din urmă, bătrânul domn îl bătu prieteneşte pe umăr şi plecă. Amiralul se întoarse lângă mine cu privirea dusă şi cu un zâmbet melancolic.

Scena mă făcuse foarte curios: cine să fi fost bătrânul pe care şeful meu îl trata cu atât respect? Un general? Probabil că nu, fiindcă era doar cavaler al Legiunii de Onoare. Atunci cine? Curiozitatea îmi fu curând satisfăcută.

— Era în toamna lui 1939, începu amiralul. Pe uscat nu se prea întâmpla mare lucru, dar pe mare, submarinele lui Hitler începuseră să facă ravagii. Ofiţerul pe care l-am salutat (şi care se numeşte Le Roc'h) comanda pe atunci *Puma,* un contratorpilor de tip vechi, care, de n-ar fi izbucnit războiul, ar fi fost fără îndoială dat la fiare vechi. O rablă, ce mai! Sigur că postul nu era nemaipomenit, dar nici cariera omului nu fusese strălucită. Acest excelent marinar avusese de tras, cum se spune, multe ponoase de pe urma unor neglijenţe ale subordonaţilor săi, pe care de fiecare dată îi acoperise; ba odată intrase în conflict chiar cu inspectorul general. O chestie care la vremea aia nu se ierta! Pe scurt, omul era sortit să sfârşească simplu căpitan de fregată. În fine... avea totuşi comanda unui vas: pentru el asta era esenţialul.

Şi iată că Statul Major îi ordonă să patruleze în Iroise.

— Simplă rutină, i-a declarat şeful operaţiunilor. În zona asta nu riscaţi să întâlniţi submarine inamice, cât despre ale noastre, nu e nici unul în sector.

— Dac-aşa stă treaba, a ripostat Le Roc'h, nu prea văd ce dracu' caut eu acolo.Mă rog! În definitiv, bine că voi fi pe mare.

Aşa era el: îndărătnic cu superiorii şi exigent cu subalternii. Atenţie: pisălog, dar drept.

Aşadar, iată *Puma* navigând în nordul insulei Sein. Era cam 11 noaptea. După ce a scris în amănunt ordinele pe timpul nopţii, cerând să fie trezit fără ezitare dacă e nevoie, paşa a mers să se lungească, îmbrăcat, pe cuşeta îngustă din camera lui de comandă, aflată chiar în spatele punţii, pe care din zorii zilei nu o părăsise. Probabil că îi înţepeniseră picioarele. Ştii, pe atunci nu exista fotoliu pentru comandant. Ofiţerul de cart era un locotenent tânăr, specialist în transmisiuni şi electronică...

Şeful meu făcu o pauză, plecându-şi capul.

— Un băiat... hm... pe care, din păcate, îl preocupa mai mult tehnica decât lupta, dar comandantul Le Roc'h le acorda din principiu încredere celor din subordinea sa. Graţie relaţiilor lui de la Statul Major, locotenentul cunoştea foarte bine situaţia. Ştia că *Puma* avea tot atâtea şanse să dea peste un submersibil german, ca şi să-l vadă pe primul ministru suind la bord, cu redingotă şi joben. Aşa că toată atenţia îi era absorbită de navigaţie.

Vremea era închisă, zona plină de stânci şi direcţia foarte greu de menţinut, din cauza curentului puternic care făcea contratorpilorul să intre în derivă. Ofiţerul s-a dus pentru o clipă în minuscula cabină radio de lângă punte, ca să ordone efectuarea unor relevee goniometrice, pentru a verifica dacă nava nu era în pericol de-a eşua. În 1939 încă nu exista radar.

Deodată, dinspre cârmă, a răsunat urletul marinarului de cart:

— Submarin... submarin la suprafaţă!

Locotenentul s-a repezit afară, pe punte. Fără a-şi fi revenit din surpriză, a desluşit cu greu o umbră lunguiaţă alunecând la mai puţin de o sută de metri de navă. Nici o îndoială că erau nemţi!

A rămas mut de uimire, pierzând secunde preţioase înainte de a ordona orientarea tunului calibrul 138 spre prova. Deşi rebegiţi de frig, tunarii au executat repede manevra, dar deja era prea târziu: submersibilul dispăruse, înghiţit de noapte. Desigur că, văzând primejdia, se scufundase în mare grabă. Încremenit, ofiţerul s-a hotărât, *abia atunci,* să-l anunţe pe comandant. Acesta, frânt de oboseală, nu auzise nimic; a venit imediat pe punte, strigând:

— Foscarul! Unde e foscarul[1]?

Pe atunci, vezi dumneata, detectoarele audio erau rudimentare. Reperarea unui submarin scufundat, chiar şi la mică adâncime, era o problemă serioasă şi primul reflex al ofiţerului de cart ar fi trebuit să fie lansarea neîntârziată a foscarului, dispozitiv luminos care putea face vizibilă în întuneric poziţia inamicului, permiţând încercuirea lui cu un tir concentric de grenade. Lansarea imediată a foscarului figura de altfel printre ordinele permanente. Niciodată nu se pomenise aşa o boacănă. Paşa a ascultat în tăcere explicaţiile locotenentului, căruia îi venea să intre în pământ de ruşine; când acesta a tăcut, Le Roc’h s-a mulţumit să declare:

— Bine, preiau comanda. Vom raporta.

Poţi să ghiceşti reacţia Statului Major la aflarea incidentului. Imediat după întoarcerea la Brest, Le Roc’h a fost convocat de urgenţă la comandantul-şef, care, după ce a tunat şi-a fulgerat timp de cinci minute, pe ceas, l-a întrebat:

— Cine-i cretinul care era de cart?

— Eu eram pe punte, a răspuns simplu căpitanul de fregată.

---

[1] Geamandură prevăzută cu fumigen pe bază de fosfor, care arde timp de jumătate de oră şi mai bine,în funcţie de tipul folosit.

— Îţi baţi joc de mine? Te cunosc: niciodată n-ai fi omis să lansezi un foscar într-o asemenea situaţie. Vreau numele celui ce se face răspunzător de această... această...

Spumega de mânie şi nu-şi mai găsea cuvintele.

— Să vedeţi, domnule amiral, a replicat foarte calm Le Roc'h. Ştiţi prea bine că un comandant se află totdeauna pe punte. Când ai cinstea de-a fi – desigur, după Dumnezeu – stăpân la bord, atunci eşti singurul răspunzător.

Generalul s-a încruntat privind lung la bătrânul marinar, care nici măcar nu apucase să-şi schimbe ţinuta de lucru cu uniforma de gală.

— Ştii ce te aşteaptă cu o asemenea atitudine, a murmurat el încet. Voi fi obligat să-ţi retrag comanda.

Le Roc'h a pălit şi a dat din cap, în semn de încuviinţare.

— Ştiu,domnule amiral.

Amiralul s-a ridicat şi i-a întins mâna; paşa i-a strâns-o şi, privindu-l drept în ochi, a rostit apăsând pe fiecare cuvânt:

— Dar nu va fi nici o sancţiune, nu-i aşa? Pentru nimeni, în afară de mine.

Comandantul-şef şi-a stăpânit un gest de furie, apoi a spus răstit:

— Ai cuvântul meu. Fii liniştit.

Aşa s-au petrecut lucrurile, iar căpitanul de fregată Le Roc'h a plecat să-şi aştepte pensionarea într-un birou obscur. Vezi, *midship,* omul ăsta era un domn. Un adevărat paşă!

Şeful meu tăcu, contemplând visător clătitele acum reci, dar de care nu se atinsese. Luându-mi inima în dinţi, l-am întrebat:

— Şi ofiţerul de cart, locotenentul acela, ce s-a

întâmplat cu el? Roşi imperceptibil, apoi răspunse:

— A, el? A făcut... cum să zic... o carieră destul de frumoasă.

Tolomacul

Septembrie 1936. După două luni de greve şi două săptămâni de concedii plătite, uzinele franceze de armament îşi reluau cu greu activitatea, cu patruzeci de ore săptămânal, în timp ce ale Marelui Reich lucrau de zor în trei schimburi de câte opt ore. Destul de îngrijorător, nu? Preşedintele clubului nostru de fotbal – muncitor la lemne şi cărbuni – nici nu se sinchisea de aşa ceva; singurul său gând era cum să obţină o subvenţie de la primăria din Nisa. Ca să-şi sporească meritele, înscrisese la competiţii câte două echipe pentru fiecare categorie de vârstă, în loc de una singură. Ca rezultat, adeseori echipa noastră, *Juniori B,* nu reuşea să adune 11 jucători pentru un meci. Atunci, în disperare de cauză, mă întorceam spre blondul slăbănog care stătea pe tuşă:

— Hai, Jacques, vino: o să fii centru stânga.

Transfigurat de fericire, respectivul venea în fugă.

— Îl iei pe Tolomacu', pe neisprăvitul ăsta? Mai bine am juca în zece oameni, bombănea Merano, golgeterul echipei noastre.

Ca să fiu sincer, Jacques Burmey n-avea nici pic de talent la fotbal. Singurul odor al unei mame – văduvă neconsolată – îşi merita pe deplin porecla cu care-l fericise banda noastră. Eu eram singurul care nu-l strigam niciodată aşa. De fapt, eu eram singurul lui prieten şi până în ziua de azi mă întreb de ce. Ceilalţi se mulţumeau să-i dea la rezolvat problemele de matematică.

În anul următor am plecat la liceul de marină din Toulon. Când l-am întâlnit ultima oară pe Jacques,

acesta îşi începuse serviciul militar înainte de termen. Tot o idee de-a maică-sii: scumpul ei fiu avea astfel dreptul să-şi aleagă singur arma şi unitatea, rămânând pe lângă casă pe timpul convocării. Proastă socoteală: fiindcă se lăudase cu cele câteva lecţii de călărie impuse tot de ea (fiind mult mai „şic” decât fotbalul, care e un joc de neciopliţi), Burmey fu trimis la Saumur, unde însă, în loc să obţină tresele de sublocotenent, se trezi eliminat chiar cu câteva zile înainte de declararea războiului.

La partea teoretică avea note bune, deşi la examenele orale timiditatea îl paraliza. Dar vai, la examenul practic a fost cu totul altceva!

Nu-i era frică să demonteze, apoi să monteze la loc o armă, cu ochii legaţi: exersase figura asta de zeci de ori! Dar când plutonierul a schimbat pe furiş locul pieselor mitralierei, pe care le potrivise în dreptul său, pe bâjbâite, într-o ordine desăvârşită, Jacques s-a pierdut cu firea. Mai ales că sadicul de plutonier îi mai şi luase din piese. Disperat, cu lacrimi în ochi, tânărul a strigat:

— Unde-i bieleta? O pusesem *aici,* ştiu sigur! Nu se poate! Domnule locotenent[1], dumneavoastră aţi luat-o! Nu-i drept!

Plutonierului nici nu i-a păsat de el, ba l-a mai şi ocărât cum i-a venit la gură:

— Şi ce dac-am luat-o, nătărăule? Ce te faci pe timp de război, noaptea, dacă păţeşti aşa ceva? Cum te descurci?

După masă, pe teren, a fost şi mai rău: s-ar fi zis că toţi camarazii se prefăceau dinadins că nu-i înţeleg ordinele.

Gratificat cu „insuficient” la „aptitudini pentru

[1] În cavalerie, aşa i se spune totdeauna unui plutonier.

comandă”, nefericitul fu numit administrator-furier la un GRDI[1] cantonat provizoriu în spatele frontului, într-un orăşel din Lorena. Contabilul-şef, un subofiţer bătrân remobilizat la patru ani după ce fusese scos la pensie, a primit cu bucurie acest sprijin providenţial: dacă în toamna lui ‘39 nu se dădea nici o luptă, în schimb hârţogărie era destulă.

Unitatea era chiar în formare: majoritatea ofiţerilor şi gradaţilor erau rezervişti, cei mai mulţi normanzi sau bretoni. Vehiculele sunt de diverse feluri, iar armamentul incomplet. În ce priveşte caii pentru escadronul de cavalerie, un dezastru! Erau animale de povară, aşa de burtoase încât chingile şeilor se dovedeau prea scurte şi trebuiau înnădite cu sârmă.

În asemenea condiţii, întocmirea situaţiilor contabile pentru materiale aducea mai degrabă cu un joc chinezesc de educare a răbdării. Jacques lucra din răsputeri, până seara târziu, adeseori neizbutind să-şi isprăvească treaba, tot timpul bruftuluit şi luat de imbecil, ajungând în pragul disperării. Colac peste pupăză, mai şi ploua întruna.

Atunci s-a produs minunea: în timp ce traversa curtea cantonamentului, l-a strigat cineva:

— Burmey!

El s-a întors:

— O! Respectele mele, domnule locotenent!

Cel care l-a interpelat era înalt, lat în umeri, cu talia bine strânsă în centură. Chipul ars de soare şi încreţit de riduri mărunte era tânăr, de cel mult treizeci de ani, dar părul era cărunt, aproape alb. În ochii albaştri juca o flacără vioaie: o privire reconfortantă. I-a întins mâna; Jacques i-a strâns-o cu căldură. La Saumur, locotenentul de Bellerise fusese idolul lui: singurul

[1] Grup de Recunoaştere al unei Divizii de Infanterie.

instructor care-i arătase bunăvoinţă şi înţelegere. Dar vai! Plecase din şcoală cu o săptămână înainte de acel examen îngrozitor. Acum, că-l întâlnise, tânărul era sigur că totul se va schimba. De fapt, Burmey făcea parte din grupul contabilului-şef, fiind ataşat „suplimentar” pe lângă plutonul motorizat pe care-l comanda ofiţerul. Peste trei săptămâni, GRDI a „intrat în linie”. Adică a luat poziţie într-o pădure, aproape de graniţă. Frontiera mergea pe firul unei văi adânci, pe care bretonii, stâlcindu-i numele, o botezaseră „Râpa Apaşului”.

Pe front! Jacques se vedea din nou copil, ascultând amintirile tatălui său, din celălalt război: tranşeele, noroiul, păduchii, atacul la baionetă, tirurile de baraj şi mai ales aşteptările interminabile sub bombardamente, când trebuiau menţinute poziţiile. Acum însă era cu totul altceva. Sectorul părea absolut calm. În faţa fortificaţiilor liniei Maginot, grupurile de infanterie ocupă puncte pe care nici o organizaţie defensivă nu le leagă unele de celelalte.

Caii şi motocicletele a trebuit să fie lăsaţi în urmă. Şeful de escadron Rivelle, care preluase comanda grupului, era foarte furios: să stai pe loc, cu braţele încrucişate, ce mizerie pentru un cavalerist! Din fericire, avea ordin să constituie trei corpuri independente, din câte douăzeci de oameni fiecare. Acestea operau totdeauna pe timp de noapte, făcând dese incursiuni înspre poziţiile inamice. Cum germanii procedau şi ei la fel, infiltrându-se în liniile franceze, se întâmpla adeseori ca patrulele inamice să se ciocnească.

Burmey, care avea sarcina de a împărţi muniţia, privea cu invidie cum bravii războinici dispăreau în noapte. Ei se întorceau în zori, adeseori cărând răniţi,

uneori şi morţi, dar asta nu-i împiedica să se arate foarte mândri de isprăvile lor. Neputând lua parte la luptă, Jacques avea grijă să-i întâmpine şi le pregătea groguri, întotdeauna primite cu strigăte de bucurie fiindcă venise iarna şi termometrul cobora. Tânărul furier era răsplătit din plin cu relatări despre faptele lor de vitejie.

— Să mă fi văzut, camarade. L-am străpuns cu furculiţa dintr-o parte într-alta! s-a lăudat Verdoy, un nantez de profesie hingher.

La evocarea acestei lupte corp la corp, Jacques a început să freamăte: simţea că el n-ar fi fost niciodată în stare să se bată aşa, cu o armă albă... şi totuşi, ce n-ar fi dat să poată!

Februarie se apropia de sfârşit; pământul era încă acoperit cu zăpadă, dar gerul se mai muiase. Se zvonea că s-ar fi pregătit o lovitură mare.

Bellerise şi-a adunat oamenii în cabana care servea de Punct de Control şi de depozit. Burmey s-a strecurat şi el în ultimul rând, fiind numai urechi; locotenentul s-a aplecat asupra hărţii:

— Ştiţi cu toţii pintenul acela împădurit de deasupra Râpei Apaşului.

A arătat punctul cu creionul:

— Aici, în colţul sud-vest. Nemţii îi zic Wielenbusch; acolo şi-au instalat ei un post de observaţie. Numai că stimabililor nu le place gerul: în fiecare seară evacuează postul, se duc să doarmă la căldurică şi se întorc a doua zi, în zori. Dar mâine dimineaţă, noi o să punem frumuşel mâna pe dânşii, în timp ce un grup special de la unitatea vecină va executa o diversiune la vest. Şi acum, am pentru voi o surpriză...

În freamătul de curiozitate care s-a produs, privirea ofiţerului a întâlnit-o pe cea a lui Jacques, care s-a

înroşit şi-a şters-o ca un şţrengar prins asupra faptului. Când şi ultimul cavalerist a părăsit cabana, tânărul, care pândise plecarea lor, s-a grăbit să intre. Bellerise tocmai monta un pistol-mitralieră Thompson, nou-nouţ. Auzind uşa, şi-a ridicat privirea:

— A! Dumneata erai!

Jacques privea hipnotizat arma care, aşa neagră cum era, părea şi mai înspăimântătoare. Locotenentul a zâmbit, lovind uşurel crosa cu palma:

— Frumoasă sculă, nu-i aşa? Tocmai am primit şase bucăţi. Dar tăcere! E secretul nostru. Cu pistoalele astea o să fim în sfârşit pe picior de egalitate cu friţii.

Văzând că interlocutorul lui nu deschide gura, l-a întrebat:

— De fapt, ce doreşti, bătrâne?

Burmey s-a smuls din contemplaţie şi,înroşindu-se, a murmurat:

— Eu... ăă... Am auzit că aveţi nevoie de oameni pentru completarea efectivului grupului special de intervenţie.

— Aşa e.

— Luaţi-mă şi pe mine, domnule locotenent!

Jacques îşi spusese gândul dintr-o singură suflare. Bellerise s-a uitat la el: desigur, puştiul se schimbase, se mai maturizase, dar avea acelaşi aer de copil cuminte care a făcut o boacănă. Ofiţerul a dat uşor din cap:

— Vezi dumneata, asta-i o treabă mai specială. Trebuie să te pricepi. Mai ales dacă eşti gradat.

— Sunt gata se renunţ la trese, dar luaţi-mă şi pe mine, domnule locotenent. La oricare dintre posturi!

Şi a adăugat încet de tot:

— Numai să fiu cu dumneavoastră.

Mişcat, celălalt acceptă:

— Atunci, ne-am înţeles. Vei fi agentul meu de legătură.

Până seara, Burmey nu-şi mai găsea locul, sfâşiat între dorinţa arzătoare de a justifica încrederea şefului său şi teama de a nu se arăta la înălţime. Verificase pentru a zecea oară dacă nu uitase nimic şi se plimba prin cantonament neîndrăznind să se amestece printre ceilalţi. La căderea nopţii, grupul special însărcinat cu efectuarea diversiunii s-a prezentat pentru a porni spre baza de plecare. Oamenii purtau berete mari de vânători de munte şi aruncau priviri ironice spre căştile cu curea de piele ale cavaleriştilor.

— I-ai văzut pe tipi. Ce mai scule au în dotare! a exclamat brigadierul Curot, un şmecheraş parizian, tinichigiu la Citroen, care tocmai îmbucă ceva, aşezat pe pragul cabanei-depozit.

— Mamă, toate ziarele numai de ei vorbesc! Cică şeful lor e un erou din primul război, a răspuns Verdoy, sorbindu-şi cafeaua fierbinte.

Fusese ideea lui Jacques s-o prepare, fiindcă era ger. Îi servise pe noii veniţi şi cu mâna lui i-a întins o ceaşcă plină ofiţerului comandant.

— Atenţie,domnule locotenent! Frige.

— Mulţumesc, bătrâne. Straşnică idee ai avut.

Tânărul a roşit de încântare. Celălalt era de două ori mai înalt decât el. Cincizeci de ani, părul tuns perie, faţa rumenă, totul în el respira energie. Şi deodată, Burmey l-a recunoscut: era cel care condusese serviciul de ordine la un miting al Acţiunii franceze, unde-l dusese un camarad. Era în 1937.

Plimbându-se printre vânătorii de munte, Jacques a avut impresia că regăseşte figuri cunoscute; de altfel, i-a auzit vorbind între ei în dialect meridional. Brusc, s-a trezit faţă-n faţă cu un vlăjgan negricios, purtând

galoane de sublocotenent.

— Merano! Felix! Ia te uită!

— Burmey! Tolomacule! Ce cauţi aici?

— Păi... fac şi eu parte dintr-un grup special!

— Nu mai spune! Ţi-a dat voie mămica?

— Termină!

— Ai dreptate. Scuză-mă,dar e cu totul neaşteptat.

Jacques fusese de prea multe ori ţinta batjocurii lui Merano ca să reziste plăcerii de a-l tachina şi el puţin:

— Ia zi, văd că acum eşti sub ordinele unui fascist. Curios: eu te credeam comunist.

— O, te rog. Lasă asta, l-a întrerupt Felix, devenind dintr-o dată serios. Sigur că sunt comunist, dar nu ca să dezertez, dimpotrivă! Şi noi vrem să luptăm împotriva naziştilor.

A aruncat o privire înapoi: vânătorii începeau să se adune.

— Ei, cred că o ştergem! Ciao! Salve!... şi mersi pentru cafea.

Ora trei dimineaţa. Oamenii lui Bellerise se echipau în tăcere.

Îmbrăcând cojocul de oaie pe care-l purtau cei din grupurile speciale spre a se confunda cu peisajul înzăpezit, Jacques se simţea devenind alt om; în acelaşi timp îi sporea şi îngrijorarea: mai mult ca oricând îi era frică să... nu-i fie frică. Şi-a şters maşinal fruntea. Ofiţerul îl observa pe furiş, întrebându-se dacă făcuse bine că-l luase. Ca să-l liniştească, le-a strigat tuturor:

— Ţineţi minte că nu suntem singuri şi că vom avea mortiere ca să ne sprijine. Ah! Ah! Vai de cei ce ne vor sta în faţă!

Apoi, ca şi când abia atunci l-ar fi observat:

— Dumneata, Burmey, rămâi cu mine.

Tânărul a roşit. I se părea că toţi se uitau la el. Ca să facă ceva, a acţionat de două ori mecanismul puştii.

O jumătate de oră mai târziu, cavalerişţii s-au strecurat uşor printr-o deschizătură în sârma ghimpată. Zăpada scârţâia sub paşii lor, dar ceaţa care se lăsase în Râpa Apaşului înăbuşea orice zgomot. În timp ce coborau, păstrau trei-patru metri distanţă între ei, ca să nu se rătăcească, alcătuind o formaţie în cioc de raţă în spatele lui Bellerise, pe care Jacques îl urma ca o umbră. Laot, subofiţerul adjunct, încheia formaţia, împreună cu trăgătorul de la puşca mitralieră. Cu toate că locotenentul cunoştea zona ca pe propriul său buzunar, oamenii înaintau încet în această atmosferă ireală.

Înainte de a începe ascensiunea versantului opus, grupul special s-a împărţit în două. Laot cu echipa lui a luat-o spre stânga: el avea să ocupe observatorul. La un semn al ofiţerului, ceilalţi au înaintat printre copaci, cu spinările plecate, apoi au început să se caţăre. Panta era destul de abruptă. Burmey transpira din plin; de altfel, nu mai era atât de frig. Strângând din răsputeri arma, s-a străduit să se convingă singur că nu i se putea întâmpla nimic rău atât timp cât se afla lângă şeful său; veteranii susţineau că Bellerise avea întotdeauna norocul de partea sa. La est, a apărut o pată mai palidă deasupra dealurilor. Bellerise a fluierat uşor printre dinţi. Oamenii s-au oprit.

— Am ajuns, i-a şoptit el lui Jacques. Nu te mişca de aici, mă întorc.

Rămas singur, tânărul a fost cuprins din nou de spaimă; gâfâind, şi-a rezemat obrazul de pământ: atingerea zăpezii îi făcea bine.

— Sfântă Fecioară, ai grijă de mine, a murmurat el.

Apoi s-a corectat, ruşinat:

— ... Ai grijă de *noi.*

Locotenentul şi-a aşezat oamenii de-a lungul potecii care ducea la observator.

— Nu cumva să treceţi de cotul drumului, i-a recomandat el lui Curot. Începând de-acolo, riscaţi să încasaţi vreun obuz de la propriile noastre mortiere sau să tragă în voi camarazii care ne acoperă flancul drept.

Operaţia părea plănuită de o mână de maestru: ambuscada e pregătită: mai trebuiau doar să aştepte echipa de observaţie germană şi s-o culeagă ca din palmă. Dar nemţii îşi cunoşteau şi ei meseria: au trimis o patrulă pentru a-i proteja pe cei doisprezece *feldgrau* care, ca în fiecare dimineaţă, se întorceau la postul lor de observaţie. La câteva sute de metri în dreapta lui Bellerise, patrula cu pricina a început să urce deluşorul din prelungirea lui Wielenbusch. Întâmplarea a făcut ca exact în spatele acestui deluşor să fi luat poziţie grupul special al unuia din escadroane. Plutonierul care îl comanda era un veteran din Maroc. În ziua aceea era furios: i se luase a treia parte din oameni pentru a întări grupul însărcinat cu hărţuirea germanilor. Începea să se lumineze de ziuă; culcat în dosul unui tufiş, omul stătea atent la pândă. Şi deodată i-a zărit.

— Moreau, i-a şoptit el adjunctului. Uite nemţii pe creastă. În dreapta stejarului. Îi vezi?

Celălalt a privit în direcţia arătată:

— Îi văd, dom’locotenent, dar ce dracu’ caută acolo?

— S-or fi rătăcit. Habar n-am. Puşca-mitralieră: înalţă 400 de metri. Gata de foc. Las’ că le arătăm noi afurisiţilor ăstora. Şi-ncă cum! Asta-mi aminteşte o întâmplare din Djebel Afflou...

Bătrânul soldat şi-a recăpătat buna dispoziţie.

Ceaţa s-a ridicat. Şeful patrulei germane, un

feldwebell[1] tânăr scrutează şi el terenul prin binoclu, căutând să-şi repereze camarazii care ar fi trebuit să fie pe punctul de a ajunge la observator; deodată a tresărit:

— *Scheise*[2]! Francezii la observator. *Minewerfer*[3] în poziţie de tragere, *schnell*! Daţi alarma! Racheta! Repede, porcule!

— Drace! strigă adjutantul. Trag cu mortierul! Atenţie puşcă-mitralieră: Foc!

Atunci totul s-a petrecut foarte repede: puşca-mitralieră a lui Moreau a scuipat o rafală scurtă şi cei doi servanţi ai mortierului au căzut morţi. În aceeaşi clipă, echipa de observaţie a ajuns la cotul drumului. Auzind focurile, germanii, luaţi prin surprindere, s-au aruncat la pământ, trăgând orbeşte în toate părţile cu pistoalele-mitralieră.

— Pastele şi dumnezeii! Ce e? Care-i cretinul?... strigă Bellerise privind cum se ridică racheta în aer.

Din postul pe care-l ocupa acum, Laot i-a zărit şi el pe observatorii nemţi. Crezându-se reperat, a deschis focul la rândul lui. Efectul surpriză fusese ratat. Locotenentul s-a ridicat şi a strigat:

— Înainte!

S-a repezit, cu Thompson-ul la coapsă şi a început să tragă, secerând totul în jurul său. Oamenii l-au urmat, cu baioneta la armă şi au atacat, scoţând strigăte sălbatice. Danglard, un tip din Poulaouen, cu o barbă până sub ochi şi înalt de peste doi metri, a prins doi nemţi unul după altul; ofiţerul a urlat:

— Prizonieri! Vreau prizonieri!

Dar germanii au fugit din răsputeri spre un pâlc des

---

[1] Sergent

[2] Porcărie

[3] Mortier

de fagi. Danglard s-a repezit după ei şi a izbutit să-l trântească pe unul la pământ, lovindu-l răsunător cu patul puştii peste casca de oţel. Lemnul a sărit în aşchii. Bretonul a azvârlit arma, a luat de jos Bergmann[1]-ul neamţului, s-a lăsat pe genunchi şi a golit încărcătorul în direcţia fugarilor, apoi s-a retras, târând după el trupul inert al celuilalt.

— Norocul lui că avea castronul pe cap, altfel îi făceam ticălosului ţeasta chisăliţă!

Inamicul s-a dumirit şi ripostează. Verdoy, care i-o luase înainte lui Danglard, s-a trezit nas în nas cu un grenadier care tocmai îl lua la ochi. Scoţând un urlet de fiară, a ridicat baioneta, dar celălalt a apucat să tragă: literalmente despicat în două, hingherul s-a prăbuşit peste adversar, ţintuindu-l la pământ.

Opriţi din înaintare şi adăpostiţi de bine-de rău în dosul copacilor, situaţia era cam albastră pentru oamenii grupului special, care împotriva mitralierelor nu dispuneau decât de puşti cu ţeavă scurtă. Numai cei cu Thompson-urile puteau da riposta pe măsură: ceea ce-au şi făcut, cu vârf şi îndesat.

— Uite-aşa! Mai tare ca Scarface[2]! a râs Curot, ochind încă o dată la fix.

Jacques a încercat din răsputeri să se ţină după şeful lui, dar măcelul acesta fusese prea mult pentru el. Tupilat într-un şanţ, a privit lupta, tremurând din toate încheieturile. Deodată, fără a mai aştepta semnalul prevăzut, mortierele franceze s-au dezlănţuit. Căpitanul lor promisese un tir de încercuire de maximă precizie. Pe naiba! Cu dispersarea asta, unele proiectile au nimerit direct peste francezi. Curot s-a clătinat, a făcut câţiva paşi înapoi şi s-a prăbuşit lângă

[1] Bergmann — pistolet-mitralieră folosit la începutul războiului; a fost apoi înlocuit cu Schmeisser-ul.

[2] Scarface — porecla vestitului gangster Al Capone.

un copac. Danglard, deşi rănit la coapsă, s-a repezit şi l-a târât la adăpost lângă Jacques, care pusese mâna pe puşcă, dar nu se hotăra s-o folosească. Fără să-l bage în seamă, uriaşul a început iar să tragă în inamic cu arma prizonierului, care era tot lipsit de cunoştinţă. Printre obuzelele care cădeau din toate părţile şi germanii care împroşcau iadul din pistoalele lor mitralieră, poziţia devenea imposibil de menţinut.

— Înapoi! Pe aici! a urlat Bellerise, fugind spre şanţ.

Apoi a strigat:

— Burmey!

La chemarea lui, tânărul a tresărit şi s-a ridicat, palid ca un mort, cu ochii plini de lacrimi, strângând în braţe puşca. Deodată, un soldat german a apărut cu arma la ochi, la numai câţiva metri de Bellerise. Instinctiv, Burmey a ridicat arma şi a apăsat pe trăgaci, fără să mai ochească.

— Nu trage, imbecilule, eu sunt! a strigat ofiţerul aruncându-se la pământ.

Prea târziu, glonţul pornise. Şuierând pe la urechea locotenentului, l-a nimerit pe neamţ care s-a prăbuşit greoi, gemând de durere. Bellerise s-a uitat înapoi peste umăr şi a înţeles:

— Drace, puştiul mi-a salvat viaţa.

Ridicându-se, a exclamat:

— Formidabil, Burmey!

Dar Jacques nici nu l-a auzit şi a rămas în picioare, cu un aer rătăcit, parcă indiferent la răpăiala cumplită a gloanţelor. Danglard l-a apucat de gleznă, trântindu-l la pământ.

— Culcat, zăpăcitule, vrei s-o păţeşti?

A izbucnit încă o salvă de mortiere, de data asta printre nemţi, azvârlind în aer bulgări de pământ amestecaţi cu zăpadă; au urmat alte salve; trebuiau să

profite de moment.

Ofiţerul a pornit în goană:

— Fuga, băieţi! Daţi-i drumul!

Cu nasul în noroi, Burmey nu s-a mişcat. Bretonul l-a apucat de braţ, începând să-l zgâlţâie:

— Întinde-o, gradu’! Întinde-o, neamule!

Tânărul a înghiţit în sec, a apucat maşinal puşca şi-a luat-o la fugă. Danglard şi-a săltat prizonierul în spinare:

— Pe ăsta nu trebuie să-l pierdem!

A pornit din nou către râpa unde se aflau deja ceilalţi membri ai grupului special. Acum în jurul lor ploua cu mine. Colosul s-a prăbuşit la pământ, dar s-a ridicat numaidecât, scuturându-se. Cel atins fusese neamţul pe care îl căra în spate: spinarea lui era numai o rană; de astă dată fără îndoială că murise.

— Drace! Şi locotenentul care-l voia viu! a murmurat dezamăgit bretonul.

Îngrozit de explozii, Jacques a alergat drept înainte, fără să-şi dea seama că se îndepărtează de ceilalţi. Un pomişor a căzut peste el, retezat de un obuz: ramurile l-au zgâriat pe faţă. Şi-a dus mâna la obraz şi, văzând-o plină de sânge, a scos un urlet. Privind înnebunit împrejur, a căutat cu disperare un ajutor şi l-a zărit în fine pe Danglard. S-a repezit spre el, dar s-a împiedicat de un buştean şi a căzut greoi peste cadavrul prizonierului neamţ, cu faţa chiar pe cărnurile spintecate.

— Aaah!

Şi-a tras capul înapoi, cu oroare, a făcut câţiva paşi înapoi, clătinându-se pe picioare, apoi s-a întors brusc şi-a luat-o la frigă în direcţie opusă camarazilor din grupul special, năpustindu-se spre observator.

„Gata, s-a sonat”, şi-a zis în sinea lui Danglard şi,

ridicând din umeri, şi-a reluat mersul suflând din greu.

La jumătatea pantei, râpa formează un lunecuş pe care minele veneau de-a dura la vale. Imposibil de trecut peste un asemenea baraj: supravieţuitorii din grupul special erau ţintuiţi la pământ şi se adăposteau ca vai de lume printre copaci. Ca şi cum asta n-ar fi fost de-ajuns, a mai apărut o armă automată, care i-a atacat din flanc. Din fericire însă, se afla destul de departe şi tirul ei era imprecis. Laot a venit şi el cu grupul său; unii fuseseră atinşi de schije, dar aduceau trei prizonieri.

— Ăştia şi-au văzut moartea cu ochii, a rânjit Laot. I-am cules ca din oală!

Lungiţi pe burtă, cu mâinile la ceafă, nemţii tremurau, bâiguind cuvinte nedesluşite.

— Ce povestesc nemernicii ăştia? a întrebat Danglard.

— Se roagă de noi să nu-i omorâm, a răspuns Laot, care se mândrea că ştia puţin nemţeşte.

— Împuţiţii! a exclamat bărbosul, întorcându-se cu un aer demn către stejarul gros din spate, ca să se uşureze.

Inamicul şi-a corectat tirul: câteva obuze au explodat aproape atingând boschetul.

— Nu mai poţi nici să-ţi faci nevoile în linişte! a mormăit bretonul culcându-se la pământ.

— Trebuie neapărat s-o ştergem de-aici, a spus Bellerise.

— Am putea încerca să traversăm în fugă zona de câmp deschis, a sugerat subofiţerul adjunct.

— Da, dar mai e şi mitraliera.

Ca şi cum i-ar fi răspuns, mitraliera a vărsat o rafală lungă, care a secerat tufişurile la mai puţin de zece metri de ei.

Situaţia grupului special devenea disperată: nemţii erau gata să pătrundă prin dreapta, tăindu-le definitiv retragerea. Locotenentul s-a uitat neputincios la ei: culmea ghinionului, singura puşcă-mitralieră rămăsese la observator: servantul, rănit la braţ chiar în momentul când se retrăgea ultimul, îi dăduse drumul din mână fără să-i mai spună lui Laot, care fierbea de ciudă şi ruşine. Capcana se închidea inexorabil peste ei.

Burmey îşi pierduse capul de tot. Alerga orbeşte, cotind printre arbori, aluneca, se împiedica şi fugea mai departe, fără să-şi dea seama că gloanţele şuierau în jurul lui. În cele din urmă, cu respiraţia tăiată, s-a izbit de rambleul ce înconjura observatorul german, rămas neocupat, şi s-a trântit la pământ. Şi-a scos casca, rezemându-şi fruntea de un sac de nisip pe jumătate acoperit de zăpadă. Atingerea aceasta îngheţată l-a făcut să-şi vină în fire. Ce ruşine! Se comportase ca ultimul dintre fricoşi.

— Un tolomac! Asta sunt. Aveau dreptate băieţii să-mi zică aşa.

Jacques a izbit cu pumnul în pământ, scoţând un ţipăt de durere: se tăiase la deget în mecanismul unei arme înţepenite între doi saci. A degajat-o şi a examinat-o cu gesturi mecanice: era o puşcă-mitralieră şi părea în bună stare. În apropiere se afla un săculeţ plin cu încărcătoare. Tânărul a tras aer în piept, s-a şters la nas cu dosul mâinii, strângând din dinţi, s-a ridicat şi s-a strecurat în interiorul observatorului. Acesta era ca un ostrov de linişte pe care nimeni nu şi-l alesese drept ţintă. Luneta nemţilor se afla intactă pe trepied, îndreptată spre liniile franceze. Jacques a apucat mânerele şi a început să o rotească, făcând un

tur de orizont. Nemţii îşi găsiseră al naibii de bine amplasamentul, cu vederea complet liberă sub un unghi de peste 180°.

Siluetele acelea care tocmai ieşeau din tufişuri, acolo... Sigur! Era grupul special; prin lunetă a recunoscut chiar şi barba lui Danglard. Dar unde era Bellerise? Doamne! numai de n-ar fi fost atins! Burmey i-a observat mai departe; deodată, în câmpul lunetei i-a apărut o mitralieră germană care trăgea. Trăgea spre râpă. Sfinte Dumnezeule! Dar trăgea în camarazii lui, în comandantul lui! Repede, şi-a fixat reperele aşa cum învăţase la Saumur, apoi, lăsând deoparte luneta, a apropiat de el puşca mitralieră, rezemând-o de un sac, după care a manevrat chiulasa şi a ochit. Brăduţul? Da, asta era: mitraliera se afla chiar sub el. A apăsat pe trăgaci: degetul i s-a încleştat şi a golit tot încărcătorul. L-a înlocuit în grabă şi a început din nou să tragă. Repezindu-se iar la lunetă, a privit cu aviditate: nu mai vedea nemţi, dar ţeava armei spre care ţintise era acum îndreptată către el. O lumină portocalie a umplut câmpul lunetei. Instinctiv, Jacques s-a aruncat la pământ. Gloanţele i-au şuierat pe deasupra capului; unul din ele a nimerit în lunetă, care s-a învârtit brusc. A dus din nou arma la umăr şi a tras. Un încărcător, apoi încă unul... I s-a părut că mitraliera îşi încetase tirul. Ca să se convingă, s-a ridicat, dar a căzut cu faţa în jos, fulgerat. Culcat pe burtă, simţea o durere foarte mare, dar mai ales nu înţelegea. Proiectilul îl lovise în spate, prin urmare nu nemţii... Ochii i s-au împăienjenit, gâtlejul i s-a umplut de un lichid dulceag.

— Ce mama mă-sii, a strigat Laot. Au început nemţii să se-mpuşte între ei!

Bellerise şi-a coborât binoclul de la ochi.

— Adevărat: trag cu mitraliera în observator fiindcă

de acolo i-a ochit o armă automată.

— Dom' locotenent, aia-i puşca mea mitralieră. Ştiu sigur, o cunosc după sunet.

— S-ar putea s-o fi folosit nemţii când şi-au ocupat din nou observatorul.

— Ca să se-mpuşte între ei! Asta-i bună! Uitaţi: mitraliera s-a oprit.

— Lasă vorba, bătrâne! Hai s-o ştergem iute, cât mai e linişte!

Vânătorii de munte ai lui Danglard îşi îndepliniseră perfect misiunea, pătrunzând chiar în inima dispozitivului inamic şi provocându-i pierderi grele. Observator în linia întâi, Merano, cocoţat pe acoperişul unei case, a zărit deodată o grupă de *feldgrau* înaintând către Wielenbusch. A sărit repede jos şi a alergat către comandantul său cu mâna întinsă.

— Domnule locotenent, nemţii vin din dreapta şi se pregătesc de contraatac. Dacă ne strecurăm pe acolo, prin spatele fermei, le cădem drept în spate.

— Ai dreptate, puştiule! Eşti dibaci! Haidem! Porniţi!

Băieţii cu berete mari s-au strecurat printre copaci. Luat complet prin surprindere, duşmanul a luat-o la fugă, abandonând pe teren jumătate din efectiv. Primul care a zărit observatorul a fost Merano: a văzut silueta unui bărbat cu capul gol, care trăgea de zor... În cine? Drace, în cavaleriştii de jos, din vale, care o băgaseră rău pe mânecă. Fără şovăire, a ridicat arma la umăr. Silueta s-a clătinat şi a dispărut. Cu un strigăt triumfător, Merano s-a repezit într-acolo, sărind peste parapet. Un om în cojoc alb – dar şi nemţii aveau echipament alb – zăcea cu faţa la pământ; s-a aplecat peste el şi l-a întors pe spate.

— Drace! Asta-i Tolomacu'! a strigat el încremenit.

Stai, bătrâne, – că nu te las eu aici.

Grupul special se afla în sfârşit la adăpost, de partea cealaltă a Râpei Apaşului. Oamenii s-au întins să se odihnească, au început să circule pachete de ţigări. Brancardierii au venit să ia răniţii. Prizonierii fuseseră trimişi sub escortă în spatele frontului.

Locotenentul şi-a descărcat furia:

— Şi mortierele alea! Cine dracu' le-a dat ordin să tragă?

— Racheta, dom' locotenent, răspunde Laot. Ştiţi: aia pe care au lansat-o nemţii. Băieţii din compania de întăriri or fi crezut că eram noi.

— Adică nemţii purtau aceeaşi culoare! Ghinionul naibii! Dar, oricum, mare noroc!

— Ce noroc, care noroc? tună o voce în spatele lor.

Cei doi bărbaţi s-au întors. Era comandantul de escadron Rivelle, care sosise şi el. Nemaiavând răbdare, venise să vadă cu ochii lui care era situaţia.

— Cum a fost, dragă, cu ambuscada?

— Numai trei prizonieri, domnule comandant. Dar cred că de lichidat, am lichidat destui. Din păcate, am pierdut o puşcă-mitralieră. În schimb, am capturat câteva pistoale-mitralieră.

— Păi, nu-i rău deloc!

— Ba nu,domnule comandant.E ca dracu'! Am doi morţi, un dispărut şi doisprezece răniţi, cei mai mulţi loviţi chiar de mortierele noastre.

Rivelle l-a întrerupt:

— Un dispărut, zici? Cine?

— Micul Burmey.

— Ei, drăcie! Protejatul dumitale! Bietul băiat, era aşa de tânăr!

— Oh, cred că-i în viaţă. Ca să vă spun drept...

Bellerise s-a oprit, şovăind.

— Ei, ce e, vorbeşte, fir’ar să fie!

— Danglard l-a văzut fugind spre liniile germane. S-ar părea că s-a predat.

Comandantul de escadron s-a încruntat:

— Eşti sigur? Asta ar fi o mare porcărie.

— O! Nu pot fi sigur. Intrasem într-o încurcătură urâtă. Mă întreb şi-acum ce ne-am fi făcut dacă la un moment dar nemţii n-ar fi început să se împuşte între ei.

— Ei, asta-i! Cum se poate?

— Păi, când au ocupat din nou observatorul, s-au apucat să tragă într-una din propriile lor mitraliere: exact în cea care nu ne lăsa să fugim. Nu înţeleg cum de au putut să se înşele în asemenea hal.

— Ai dreptate, curios lucru... Cred că...

S-a întrerupt, fiindcă văzuse vreo zece vânători de munte ieşind dintre copaci. Merano, care era în fruntea grupului, s-a desprins şi le-a luat-o înainte, aplecat sub povara unui om pe care-l purta pe umăr, sprijinindu-l cu braţul stâng; în mâna cealaltă ţinea o puşcă-mitralieră. Ajuns în faţa ofiţerilor, a aruncat arma la pământ.

— Domnule comandant, puşca-mitralieră trebuie să fie a dumneavoastră. Şi omul ăsta la fel, adăugă soldatul lăsând să lunece uşor la pământ trupul inert.

Bellerise s-a repezit spre el.

— Dar ăsta e Burmey! Unde l-aţi găsit?

— El a ţinut observatorul, de unul singur! A avut curaj, nu glumă! Trebuie să fi doborât niscaiva friţi. Şi când te gândeşti că tocmai eu...

Aoleu! Fusese gata să spună prea multe, dar Bellerise nu-l mai asculta. Îngenuncheat lângă tânărul care gemea slab, a întrebat:

— Dar cum a reuşit? N-ar fi trebuit, cu nici un chip, să se aventureze acolo!

Merano aprobă, dând din cap plin de convingere. Mare figură şi Jacques ăsta! Totdeauna se băga acolo unde nu-i fierbea oala. Exact ca pe teren; chiar şi în finală, nu oprise el cu fundul o minge, tocmai când să intre în poarta adversarului? La fel şi acum... Aproape că-i era necaz pe el. A bombănit înciudat:

— Mă, Jacques, mă afurisitule!

Ofiţerul a înălţat capul:

— Îl cunoşti?

— Dacă-l cunosc? Asta-i bună! Locuiam în aceeaşi casă. Jucam mingea împreună. Îi ziceam Tolo...

Merano şi-a muşcat limba şi s-a încruntat. Dintr-o dată, s-a simţit ruşinat. Ca s-o dreagă, a zis pe nerăsuflate:

— Ştiţi, domnule locotenent, era cel mai bun din echipă!

O viaţă întreagă..

mai 1940

Livid, vineţiu şi umflat ca un cimpoi, înecatul, un civil, nu oferea o privelişte prea plăcută. Cei doi soldaţi care îl ajutaseră pe paznicul stăvilarului să-l scoată pe mal se traseră înapoi, dezgustaţi.

— E un bătrân. Cred că au dat buzna peste el, spuse unul dintre ei... Grăbiţi cum erau s-o şteargă, bineînţeles că n-au mai pierdut timpul încercând să-l scoată din apă.

Căpitanului Figon, care făcuse un pas înainte să se uite, i se făcu greaţă şi întoarse capul; războiul îi apărea cu brutalitate sub forma lui cea mai hidoasă: cea care îi loveşte pe necombatanţi. Era răscolit şi totuşi, cât de mândru de tresele lui de căpitan şi de titlul de preşedinte al ofiţerilor de rezervă din canton! Nu pierdea nici o ocazie să îmbrace uniforma, organiza exerciţii pe hartă şi se fălea alături de subprefect în faţa monumentului eroilor la fiecare comemorare a armistiţiului de la 1918. Fără a mai socoti că gradul şi funcţia îi erau de mare folos în activitatea sa de agent de asigurări. Adjutanţii de carieră erau o clientelă excelentă: numai ce-i citeau cartea de vizită şi luau poziţie de drepţi; pe urmă, plasarea unei poliţe bune era doar un joc de copii.

— Se zice că înecaţii îşi retrăiesc toată existenţa cu o clipă înainte de a muri, spuse cel de-al doilea soldat, punându-şi boneta pe cap.

— Atunci, amice, a mea ar fi un film porno a-ntâia! spuse camaradul lui, privindu-l de sus.

— Hai mai repede! mormăi Figon. Şi-aşa am pierdut

prea mult timp!

Aflat la comanda unei companii de tancuri dintr-un regiment compus numai din rezervişti, exceptând colonelul, Figon debarcase în ajun cu oamenii lui, după două nopţi chinuitoare petrecute într-un tren care mergea cu viteza dricului, atunci când nu se oprea de tot din cine ştie ce cauză misterioasă. De cum ieşiseră din gară, fuseseră împresuraţi de valul de refugiaţi care se scurgeau din Nord, în maşini ticsite de bagaje, în căruţe supraîncărcate trase de cai de povară, câteodată chiar în autobuze şi cel mai adesea pe jos. Unii din ei împingeau câte-o bicicletă, o roabă, ori un cărucior de copil, în care îngrămădiseră cele mai felurite obiecte.

— De-aici nu mai ieşim, strigase şeful de batalion, un omuleţ burtos, dar energic şi hotărât. Figon, ia-o cu mortierele pe drumul de edec, altfel nici până mâine nu ne mişcăm de aici.

Aşa se face că porniseră de-a lungul canalului, unde-l găsiseră pe paznicul ecluzei care agăţase cu cangea un cadavru.

Pe măsură ce se apropiau de zona luptelor, civilii care fugeau deveneau tot mai rari. Tunul bubuia în depărtare, zarea se înroşise de lumina exploziilor, dar inamicul rămânea nevăzut. Câteva avioane se învârteau pe cer, prea sus pentru a putea distinge dacă erau prieteni sau duşmani. În orice caz, nu dădeau nici o atenţie coloanelor ce şerpuiau pe drumul îngust, de ţară.

Petrecuseră noaptea într-o pădure. Pe Figon îl dureau toate oasele; era prima dată când înnopta aşa, sub cerul liber. În cei trei ani petrecuţi în Indochina nu părăsise niciodată adăpostul cazărmii; scrierea lui caligrafică îl ajutase totdeauna să servească la câte un

stat major. Iar manevrele la care participase în perioadele de rezervă (unde propriile lui străduinţe şi intervenţia unui văr membru în Parlament îi permiseseră să avanseze rapid în grad), se încheiau de regulă la asfinţit, într-un han confortabil, în faţa unei mese straşnice.

Ce-l apucase, Doamne, să se ofere voluntar pentru stagiul de perfecţionare pe mortierele de 81 de milimetri? Perspectiva celei de-a treia trese, desigur. Şi uite unde-l adusese vanitatea: în luminişul ăsta, unde primise ordin să-şi dispună armamentul, aşteptând nişte ordine care nu mai veneau.

De data asta, gata! Nu mai încăpea îndoială: unitatea lor era la locul stabilit. Se auziră rafale de puşcă-mitralieră, apoi detunăturile seci ale tunurilor antitanc venite să-i sprijine. Figon îşi pregătise cu mare grijă planul de tir, totuşi trebui de mai multe ori să-şi refacă socotelile: îi tremura mâna şi avea momente când i se împăienjeneau ochii. Frica! I se strângea stomacul de frică. De altfel şi comandantul care trecuse nu de mult să-l vadă observase cât era de palid.

— Ce vrei, dragă, războiul mai are câteodată şi pericole reale, cum a scris distinsul meu confrate Andre Maurois, îi strecurase el ironic.

În civil, şeful de batalion Garillet era scriitor şi nu se sfia să amintească despre asta. Veteran din 1914-1918, şi mare admirator al gloriei militare, era veşnic înfuriat de lipsa de entuziasm a oamenilor.

— Totul e numai din vina politicienilor. Cum au mai târât drapelul prin toate murdăriile, ticăloşii! Ah! Răcanii de pe vremea mea erau altfel, puteţi să mă credeţi!

Figon dădu energic din cap, încercând să se arate la

înălţime.

— Puteţi... puteţi să contaţi pe noi, domnule comandant.

— Dar nici nu m-am îndoit vreodată! exclamă acesta pe un ton batjocoritor care-i dezminţea din plin vorbele.

— Trageţi în plin, domnule căpitan! Avem înălţimea bună! anunţă voios aspirantul care observa tirul de la marginea pădurii.

Figon nu-şi credea urechilor. Era aşa de bucuros, încât uită şi de frică.

Vasăzică, aşa de uşor era războiul!

— Aceleaşi elemente. Trei obuze de fiecare tun. Foc! comandă el pe un ton marţial.

Ce mai! Omul presimţea de pe acum felicitările superiorilor: citat în ordinul de Armată, visul lui!

Tocmai ordonase încă o salvă, când începu să se audă zumzetul unui motor de avion. Ridică privirea: sus pe cer apăruseră două punctuleţe negre care se măreau văzând cu ochii, în timp ce zgomotul se înteţea. Acum căpitanul distingea silueta avioanelor cu aripi în formă de W. Urmau să treacă pe deasupra luminişului, când deodată, îşi îndreptară botul în jos, năpustindu-se spre sol ca nişte ulii. Un urlet de sirenă sfâşie văzduhul. Într-o clipă, înţelese... Erau Stukas-uri!

Ieri, în drum, întâlniseră un regiment care tocmai fusese dislocat cu pierderi mari. Soldaţii aveau aerul rătăcit al unor fantome. În cuvinte întretăiate, povesteau despre teribilul asalt al acestor bombardiere în picaj pe care-l suportaseră toată ziua. Figon nu-şi putea desprinde privirea de primul avion. În jurul lui, oamenii îşi părăsiseră mortierele, alergând să-şi găsească un adăpost iluzoriu în tufişuri. El rămase

nemişcat în mijlocul luminişului, ca fascinat de acest inamic ce se repezea asupra lui, a lui personal, nu a altcuiva. În timp ce sirena făcea să-i ţiuie timpanele, ceva se desprinse din carlingă, căzând cu un şuierat oribil. Deschise gura să strige, dar nici un sunet nu-i ieşi de pe buze.

Într-o fracţiune de secundă i se perindă prin minte întreaga lui existenţă: mica vânzătoare pe care o lăsase însărcinată şi-apoi o părăsise, înrolarea în infanteria colonială pentru a scăpa de scandal, Saigonul şi slujitorii săi umili, serviciul reluat, cursurile serale, căsătoria din interes, portofoliul de agent de asigurări, cumnata cu care se încurcase, testamentul bătrânei mătuşi pe care-l falsificase. O viaţă întreagă de mărunţişuri, de înşelăciuni. O viaţă întreagă pe care o revedea brusc, ca un înecat, ca înecatul din ziua precedentă. Şi marea lui consolare: cei doi copii. Măcar de s-ar putea răscumpăra cumva... pentru ei. Nu trebuie să se culce la pământ, nu!

O durere atroce îi străpunse pieptul ca o lovitură de pumnal: inima îl lăsase exact înainte de a exploda bomba.

Noblesse oblige

iunie 1940

Mi-l pasaseră mie fiindcă nu-l voia nimeni. Murdar, neglijent, îndărătnic şi pe deasupra scandalagiu, acest caporal era dintre cei al căror livret militar n-avea destule pagini ca să cuprindă toate sancţiunile primite: mai trebuiau adăugate pagini. Deţineam deja o colecţie bogată de figuri dubioase. Îmbarcat chiar la ieşirea din Şcoala navală pe un crucişător din escadra Mediteranei, aveam dreptul la toate corvezile, plus, bineînţeles, pe cel de a-mi ţine gura. Ultima sarcină pe care o primisem era să asigur aprovizionarea neîntreruptă a artileriei antiaeriene pe durata luptei. Campania din Norvegia şi bătălia de la Dunkerque ne arătaseră clar că întotdeauna consumul de muniţii era cu mult mai mare decât cel prevăzut, aşa că trebuia mare atenţie ca tunurile să nu rămână cumva fără proiectile în timpul vreunui bombardament aerian. Nava noastră încă nu avusese parte de asemenea atacuri dar, cum scumpa noastră soră latină tocmai ne declarase război, existau şanse mari ca evenimentul să nu întârzie prea mult.

Ca să cari în spinare obuze şi să le aşezi în cupele încărcătoarelor nu era nevoie să fi absolvit Politehnica, aşa că şefii de serviciu care primiseră ordin să aleagă din personalul lor oameni pentru echipele mele de servanţi, îmi trimiseseră toţi nepricopsiţii. Încântător! Şi pentru a-i comanda, n-aveam decât douăzeci de ani şi o singură tresă!

— Excelentă ocazie să-nveţi meserie, *midship*! îmi

spusese sublocotenentul, ca să-mi reteze scurt protestele faţă de acest aflux de „tărâţe jegoase”, ca să folosesc expresia tunarului Pedoya, noul meu adjunct. Asta măcar era om serios: un catalan jucând ca fundaş în echipa de rugby a navei şi care ştie să se facă la fel de respectat pe teren ca şi în oricare altă parte.

Ultima mea achiziţie nedorită şi-a făcut apariţia cu o zi după ceilalţi. Intrarea Italiei în război îl scosese de la „mititica”, unde executa 60 de zile de arest pentru „lipsă de respect faţă de superior” – un dulce eufemism pentru a descrie înjurăturile ordinare cu care-l copleşise pe un gradat – dar comandantul nostru ţinuse morţiş să-l scape de consiliul de război.

Din ce cauză? Mister. După adunare, soldatul a venit la mine să se prezinte. Căpitanul, care-l însoţise până la uşă, s-a retras la cererea mea, aruncându-mi o privire plină de subînţelesuri.

Omul era de talie mijlocie, mai degrabă înalt; sub bluzonul de molton, pătat de grăsime şi cârpit ca vai de lume, se ghicea o musculatură puternică. Părul tuns zero în închisoare începea să-i crească din nou, negru, des şi ondulat. Stătea în faţa mea, cu un zâmbet ironic în colţul gurii. Faţa cu trăsături accentuate, cu nas acvilin, era din cele care le plăceau femeilor. Maxilarul pătrat dovedea energie. Cu trei secole mai înainte, ar fi fost desigur pirat: nu-i mai lipseau decât cerceii de aur din urechi. În ziua de azi era caporal. În timp ce aştepta liniştit, am aruncat o privire în livretul lui şi am tresărit. Marinarul ăsta avea un nume ilustru, unul din cele ce figurau la pupa navelor franceze, pe care le găseai în tratatele de istorie a marinei: numele unuia din cei mai vestiţi şefi de escadră ai lui Ludovic al XIV-lea.

L-am întrebat cam prosteşte:

— ... Te cheamă chiar de C...?

Mi-a răspuns indiferent:

— Mda!

— Şi te tragi din amiralul de C...?

— Da! În linie directă, a precizat el privindu-mă drept în ochi.

Intonaţia a devenit evident batjocoritoare; se obişnuise, desigur, cu efectul produs de numele lui.

Prefăcându-mă că nu observ nimic, am continuat:

— Şi ce făceai în viaţa civilă?

— Nimic!

Răspunsul a pocnit ca o lovitură de bici. Drace, asta promitea! Mi-am urmat interogatoriul:

— Ce profesie are hm... domnul tatăl dumitale?

— Părinţii mei au murit. Sunt celibatar şi singur la părinţi.

De astă-dată, tonul era deliberat neutru, ca pentru a-mi arăta că mă amestecam în ceea ce nu mă privea.

— Bine; du-te la caporalul Pedoya: el o să-ţi transmită ordinele. Eşti liber.

Am avut clar impresia că era mai bine să pun capăt întrevederii.

Au trecut două zile. Eram în continuare ancoraţi în rada portului Toulon. Îmi antrenam intensiv oamenii, care se arătau mai mult sau mai puţin binevoitori. Mă rog, între Pedoya, care îi bruftuluia ţipând la ei şi amenințându-i cu consemnarea la bord, acum când permisiile pe uscat erau atât de rare, şi mine, care mă chinuiam să le explic că soarta noastră a tuturor depindea de hărnicia, îndemânarea şi repeziciunea lor, exerciţiile de aprovizionare decurgeau în mod satisfăcător. În ceea ce îl privea pe C..., el nu se distingea prin nimic, activând fără cine ştie ce zel

deosebit. Totuşi aveam impresia că-şi cunoştea perfect meseria. Când un armurier se căznea în zadar cu un resort înţepenit, tipul a venit, i-a luat hotărât şurubelniţa din mână, a reparat stricăciunea în doi timpi şi trei mişcări, după care i-a dat înapoi scula, şi încă mulţumindu-i ironic!

În seara aceea, omul meu avea permisie: prima de când ieşise de la arest. Pentru această ocazie îşi aranjase ţinuta, care era aproape corectă; tipul era destul de şmecher ca să ştie că ofiţerul de gardă nu glumea cu fanteziile vestimentare atunci când inspecta ţinuta marinarilor nerăbdători să scape de la bord.

— Atenţie, le-a reamintit el, ultimul barcaz îşi ia zborul de la cheiul Cronstadt la ora douăzeci şi două. Ştiţi cu toţii că trebuie să fim gata de-a pleca din port în orice moment. Aşa că atenţie la întârzieri: consiliul de război vă mănâncă.

Şi, ca din întâmplare,rostind ultimele cuvinte s-a uitat la C... acesta nici n-a clipit, rămânând în poziţie de drepţi, cu ochii aţintiţi în zare. În ceea ce mă privea, eu eram de serviciu şi asiguram cartul „de la opt la miezul nopţii”; când a acostat ultima ambarcaţiune mă aflam, desigur, lângă scara de acces la bord. Marinarii au urcat unul câte unul, câţiva clătinându-se (vântul umfla pânzele), dar întrucât toţi reuşiseră să se întoarcă, să salute corect şi apoi să dispară în pasajul dintre cabine după ce pontaseră, am respectat tradiţia care cerea să nu facem un control prea riguros.

După ce am mai aruncat o privire şalupei, ca să mă asigur că nu mai rămăsese nimeni pe ea, i-am strigat patronului:

— Înapoi la chei să iei patrula. Te întorci la 22,45.

Mă plimbam pe puntea din spate de o bucată de vreme, când a venit la mine căpitanul. Însărcinat cu

disciplina generală, veteran de puşcaşi marini din ‘914, plutonierul Kerdoncuff ştia să se impună, cu toate că manifesta o indulgenţă amuzată pentru cei care mai făceau escapade pe uscat – deşi se pricepea să şi-o ascundă bine; încă din ajun îmi mărturisise, silindu-se să zâmbească:

— Ştiţi, când eşti tânăr faci multe prostii. Trebuie să-i înţelegem.

Ar fi putut să-mi fie tată, aşa că reflecţia lui mi-a dat de gândit; dar în seara aceea chipul lui era grav:

— Lipseşte unul la apel, domnule locotenent.

Înainte de a fi pronunţat numele întârziatului, am şi ghicit. Bineînţeles că era C...; patrula l-a adus o oră mai târziu, beat criţă. Bluzonul îi era rupt, avea un ochi umflat şi buza spartă. În timp ce puşcaşii îl trăgeau fără menajamente spre arest, urla în gura mare un cântec obscen bine cunoscut de toţi soldaţii, întrerupându-se numai atât cât să vomite pe punte.

A doua zi, alarmă: s-a semnalat un raid al aviaţiei italiene. De cum s-a făcut apelul la posturile de luptă, Kerdoncuff s-a dus să „elibereze prizonierii”, după cum prevedea regulamentul; de altfel, nu exista decât unul singur, şi acela era omul meu.

Neras, prost dispus. Tocmai se dusese la echipa lui, pe pasarela de la tribord, când l-am chemat la mine:

— Vino încoace.

Cel mai bun instructor al meu de la Şcoala navală mă învăţase, printre altele, un principiu excelent: „Felicitările se adresează în public, mustrările – între patru ochi”. N-oi fi reţinut eu bine chiar toate secretele astronomiei şi termodinamicii, dar aceste cuvinte mi se întipăriseră bine în minte, aşa că l-am tras pe C... într-un colţ unde nu puteam fi auziţi de ceilalţi. Felul în

care se uita la mine era de o insolenţă desăvârşită; tipul se aştepta să-i fac morală şi puţin îi păsa. După un moment de ezitare i-am spus doar atât:

— Când porţi un nume ca al dumitale, nu ai dreptul să te pui în astfel de situaţii, oferind un spectacol degradant. Asta e tot ce vroiam să-ţi spun. Treci la postul dumitale.

Întâi s-a încruntat, apoi în ochi i s-a citit o surpriză amuzată. A deschis gura să-mi răspundă, dar s-a răzgândit şi, ridicând nepăsător mâna la bonetă, a plecat înapoi spre grupul de camarazi. Vreo treizeci de bombardiere mari de la *Regia Aeronautica* ajunseră curând deasupra radei. Erau avioane *Savoia,* mândria lui Mussolini; se părea că acesta ar fi declarat la radio:

— Le voi dezlănţui asupra inamicului în momentul pe care-l voi alege eu, ca pe nişte vulturi gata de pradă!

Deocamdată însă, vulturii tocmai erau pe cale să-şi mai piardă din pene, fiindcă toate navele escadrei, precum şi bateriile de coastă descărcau asupra lor un foc infernal, întinzând peste noi un adevărat covor de şrapnele.

Sub pasarelă, oamenii mei băgau muniţiile în încărcătoare cu o asemenea viteză încât sus, pe afet, servanţii nu mai pridideau să le descarce. Le-am trimis degrabă în ajutor pe primii patru soldaţi care mi-au ieşit în cale, printre care şi pe secătura de C..., apoi m-am suit până la jumătatea scării care ducea pe puntea de sus, ca să pot urmări spectacolul, lăsându-l pe Pedoya să se descurce jos, pe punte.

Primul val de avioane trecuse; bombele căzuseră destul de departe de crucişătorul nostru. De altfel, nici o navă nu părea atinsă, ceea ce era de-a dreptul o minune.

Dar mai venea încă unul. DCA-ul nostru începu din

nou să tragă şi zgomotul era asurzitor. De-abia l-am auzit pe servantul de chiulasă de la tunul aflat chiar lângă mine, urlând dintr-o dată:

— Rateu!

— Incident de tir, a anunţat mecanic şeful de afet.

Un cartuş de 100 de milimetri cu obuzul încastrat în el şi făcând corp comun cu dulia, rămăsese înţepenit, iar lovitura nu mai pornise. O proastă funcţionare a stupilei sau chiar un capriciu al prafului de puşcă, cine poate şti? Specialiştii ne asiguraseră că aşa ceva se întâmpla o dată la zece mii de cazuri; partea proastă era că ni se întâmplase tocmai *nouă.* Într-o asemenea situaţie, regulamentul prevedea clar: să se împrăştie personalul, dar mai ales – asta era esenţial – să se numere *fără grabă* până la 60 înainte de a deschide chiulasa şi de a scoate proiectilul rămas înăuntru. Fiindcă exista oricând pericolul de „foc lung” – adică pulberea putea să se aprindă cu întârziere, aruncând totul în aer. Dar în febra acţiunii, cu toate că el însuşi semnalase incidentul, marinarul – printr-un reflex spontan – a deschis chiulasa. Îngrozit de greşeală, s-a dat înapoi scoţând un strigăt; ceilalţi servanţi, paralizaţi de spaimă, priveau hipnotizaţi chiulasa desfăcută, în care se zărea capătul cartuşului ce putea exploda dintr-o clipă într-alta. Pe moment, am rămas eu însumi fără reacţie, în mijlocul zgomotului infernal al celorlalte tunuri care continuau să tragă. Dar de cum s-a auzit declicul mecanismului de deschidere a chiulasei, C... a şi sărit. Apucând hotărât refulorul special cu cap rotunjit – care permitea, *în principiu,* să apeşi pe ogiva obuzului fără să declanşezi racheta ultrasensibilă din vârful ei – l-a potrivit bine în mână, l-a ridicat ca pe un harpon şi l-a înfipt în inima tunului, strigând:

— Atenţie! Să culeagă careva cartuşul!!!

Cartuşul fumegând, căci tunul era foarte încins, a sărit îndată pe punte; un caporal mai în vârstă s-a repezit să-l apuce, dar i-a dat drumul din mână cu un ţipăt de durere. Văzându-l, C..., care deja trecuse în partea cealaltă a afetului, a alergat la proiectil şi l-a apucat cu amândouă mâinile. Arsura i-a smuls un geamăt, dar a rezistat, fugind până la parapet, unde l-a aruncat peste bord. Abia dispăruse în adâncuri, că apa a ţâşnit într-un jet violent, din cauza exploziei. În aceeaşi clipă, un şuierat îngrozitor a sfâşiat aerul şi mai multe bombe au căzut în jurul crucişătorului nostru, care se zguduia atât de tare, încât mi se părea că puntea mi se va desface sub picioare. Jerbe uriaşe de apă se înălţau spre cer şi vântul le abătea peste noi; oamenii se clătinau, alunecau, cădeau. Ud până la piele, agăţându-mă de balustrada scării,l-am zărit pe C...,cu faţa strâmbă de ură, cum şi-a ridicat braţele pline de sânge, blestemând şi înjurând.

Două luni mai târziu, evada din spital, după ce-i mărturisise altui rănit:

— O şterg la de Gaulle!

După Eliberare, am făcut cercetări, dar fără rezultat: nici urmă de el în Forţele Franceze Libere. Dacă o fi reuşit să ajungă la Londra, poate s-a înrolat sub un nume de împrumut.

Păcat!

Ură înverşunată

10 iunie 1940

Pe frontul de uscat situaţia se înrăutăţeşte din zi în zi. Dar ce să mai vorbim de front, că se destramă din toate părţile, diviziile de tancuri Panzer năvălesc prin aceste breşe şi se năpustesc spre capitală sau spre mare; deja au ocupat oraşul Rouen. Toate drumurile către sud sunt năpădite de civili care fug din calea năvălitorului. La Paris ministerele îşi părăsesc reşedinţele şi îşi ard arhivele. Cerul Franţei a devenit german. Luptând unul contra zece, dacă nu unul contra douăzeci, alături de camarazii lor din aviaţia de uscat, ultimele avioane de vânătoare ale aviaţiei navale încearcă să-l smulgă adversarului într-o ultimă bătălie deasupra armatelor ce nu mai fac faţă. Cu toate acestea, piloţii păstrează – faţă de toţi şi împotriva tuturor – surâsul pe buze. În ferma dărăpănată unde s-a improvizat popota pentru escadrilă, fiecare glumă răsună ca o sfidare. Numai unul dintre ei nu ia parte la veselia asta artificială, dar voită – şi anume caporalul Robert Gasdoue.

Fiu de învăţător breton, socialist convins şi adversar înverşunat al religiei, el nutreşte împotriva naziştilor şi fasciştilor o ură sălbatică, ce-l roade cu atât mai mult, cu cât încă n-a avut ocazia să se măsoare cu ei. Îl urmăreşte ghinionul: de 9 mai, exact în ajunul zilei când a început marea bătălie, Robert s-a pomenit la Cherbourg, într-un pat de spital. Operat de urgenţă pentru o apendicită acută, de-abia s-a întors la regimentul său. Acum îl comandă Festy, simplu

plutonier-major; toţi ceilalţi ofiţeri au fost daţi dispăruţi.

Tocmai când să zboare din nou, intrând şi el în luptă, iată că avionul lui Gasdoue are probleme cu motorul. Ca o culme a nenorocirii, vremea e îngrozitoare: furtunile vin una după alta, plafonul de nori e numai la o sută de metri; avioanele sunt ţintuite la sol.

Chiar în momentul acesta plouă cu găleata: cortul ridicat la repezeală ca să ţină loc de P(ost) de C(omandă) şiroieşte de apă.

— Pastele mă-sii! Harta mea e aşa de murdară, că nu mai văd nimic! exclamă Robert scârbit, azvârlind-o pe o masă pliantă, deja încărcată cu tot felul de hârţoage. Îmi trebuie alta, Dumnezeii ei de hartă...

— Glumeşti sau ce-ţi e? exclamă pilotul Leroux, parizian din arondismentul XIX, înalt de-o şchioapă şi umflat ca un burduf. De unde vrei să scoatem una nouă?

Bretonul se încruntă şi mormăie printre dinţi:

— Şi cum vrei să zbor fără hartă?

— Visezi sau eşti pe altă lume? Nu vezi ce potop e afară – parc'am fi la tine în Brest!

— Mai întâi, sunt din Morlaix şi al doilea, te bag în mă-ta! bombăne Gasdoue, apoi, îmbrăcându-şi vesta de piele şi dând la o parte pânza ce serveşte drept uşă, declară: Să vezi că se potoleşte şi o să putem pleca!

Iese afară în ploaia care-i lipeşte pe fruntea îngustă părul drept, tuns foarte scurt, şi se întoarce imediat, strigând:

— Ei! Ce vă spuneam eu? Curcubeul! O să vedeţi: într-o jumătate de oră decolăm! Avem destul de lucru, nu vi se pare?

De-abia a pronunţat aceste cuvinte, că sună telefonul de campanie. Leroux tocmai a întins mâna

spre receptor, când intră în goană Festy şi i-o ia înainte:

— Alo! Da,eu sunt... O! Să trăiţi,domnule amiral!

Ascultă, dă de mai multe ori din cap în semn de aprobare, apoi zice:

— Ah... Înţeles! Imediat! La ordin, domnule amiral!

Plutonierul pune încet receptorul în furcă şi rămâne câteva secunde cu mâna pe el, în timp ce subordonaţii aşteaptă, tropăind de nerăbdare.

— S-a terminat, băieţi, rosteşte el cu o voce înăbuşită. Trebuie s-o ştergem rapid: vine un autobuz să ne ia.

Caporalul Charre, „patronul" escadrilei, un provincial solid din Charente, trecut de patruzeci de ani, care a intrat înăuntru după şeful său, se albeşte la faţă.

— Bine, dar... avioanele, ce facem cu ele, domnule comandant?

— Dacă nu putem să decolăm acum, va trebui să le dăm foc!

— Nu se poate!

Bătrânul marinar aproape a ţipat, dar acum se roagă:

— Lăsaţi-mă o oră, domnule comandant. O să mă descurc eu şi o să aveţi cel puţin trei avioane disponibile. Vă jur. De altfel, primul va fi gata de zbor în cinci minute.

— Nu se poate, bătrâne. Blindatele germane vin direct spre noi. Dacă nu fugim imediat, suntem buni de lagăr.

— Şi unde ne ducem? întreabă Leroux.

— Întâi la Querqueville, apoi în direcţia sud.

— În orice caz, vă asigur că cel puţin un avion va decola şi pot să vă garantez, *gast,* că nemţii o să-l simtă! tună Robert care nu se mai poate stăpâni. Şefule, care din rablele dumitale e gata?

Festy sare şi-l prinde de mânecă.

— Gasdoue, stai aici şi nu face pe tâmpitul, diblă afurisită de breton!

— Sunt breton şi mă mândresc cu asta, ripostează cel interpelat, iar deviza noastră este: „Dacă te muşcă, muşcă-i şi tu[1]”. Aşa că n-am de gând să fug ca un căcăcios şi să mă ascund undeva la soare.

Cu un gest de furie, se duce să-l dea la o parte pe şef, pe care-l întrece cu un cap. Cei doi bărbaţi se înfruntă din priviri. Festy tresare, dar rămâne stăpân pe sine; fără să se clintească, rosteşte sec:

— E ordin. Ştii ce înseamnă asta.

Leroux intervine în grabă:

— Hai, Robert, nu fă pe nebunul!

Celălalt strânge pumnii şi trage aer în piept, dar înainte de a izbuti să deschidă gura, caporalul declară, tot fără a ridica tonul:

— De altfel, n-o să picaţi în cursă, cum ziceţi voi. Acolo ne aşteaptă nişte păsări nou-nouţe şi Italia tocmai ne-a declarat război.

— Ce?! Ticăloşii ăştia de fascişti au îndrăznit!...

Ochii cenuşii ai bretonului aruncă fulgere.

— Asta o s-o plătească scump.

Baza aeronavală de la Palyvestre îşi întinde hangarele şi pista printre saline şi culturi de anghinare, la câţiva kilometri mai la sud de cocheta staţiune turistică Hyeres. O atmosferă veselă şi însufleţită domneşte printre piloţi, nerăbdători să-şi ia zborul, şi noii veniţi sunt întâmpinaţi cu strigăte de bucurie, apoi asaltaţi cu întrebări – ei, care deja au fost în luptă. Robert n-are nimic de povestit şi nu deschide gura decât ca să pună din când în când câte o întrebare

[1] Deviza oraşului Morlaix.

precisă monitorului, care îi familiarizează în grabă cu noile lor avioane Bloch 151.

— Fiţi atenţi, băieţi, le recomandă el. Jucăria asta, aţi văzut, e rapidă şi bine înarmată; urcă bine, dar se pare că scârbele alea de *Fiat*[1]*-uri* virează mult mai strâns. Aşa că e bine să le nimereşti din prima, altfel, pa şi pusi, te trezeşti cu ele în coadă şi eşti bun de decoraţie... post-mortem.

— Ai prins mişcarea, neamule! râde Leroux, trăgându-i o palmă pe spate lui Gasdoue.

Acesta ridică din umeri, fără să răspundă. De când au plecat din Normandia, lăsând în urma lor avioanele incendiate, în el mocneşte o furie abia reţinută.

— Furtună sub o ţeastă bretonă, ironizează Parizianul, care probabil l-a citit pe Victor Hugo.

— Alarmă!

Într-o clipită, baza devine un furnicar. O primă patrulă de trei avioane s-a şi ridicat în aer. Serviciul de „Operaţiuni” se aştepta la un raid al bombardierelor spre Toulon, unde e ancorată escadra Mediteranei, când colo sosesc avioanele de vânătoare *Fiat,* ca să distrugă aparatele franceze aflate la sol. Aşa că a doua patrulă abia reuşeşte să decoleze, în mijlocul rafalelor de mitralieră.

Cum aude sirena, Robert, care tocmai stă la masă, sare ca ars. Aleargă din răsputeri către hangare. Nu e rândul lui, dar nu-i pasă: vrea să zboare! Două *Bloch*-uri care se pregăteau să se îndrepte către pistă sunt în flăcări. O echipă din personalul nenavigant adună răniţii, sub conducerea caporalului Charre.

— Atenţie, vin iar!

Alt grup de patru inamici coboară în picaj, scuipând un iad de proiectile. Oamenii se aruncă la pământ, unii

[1] Avion de vânătoare italian.

caută adăpost în spatele cadavrelor. Gasdoue îl zăreşte pe Leroux alergând spre avionul lui, care a rămas încă neatins. O rafală mătură parkingul: pilotul cade, rostogolindu-se ca un iepure vânat. Robert nu ezită. Pe jumătate aplecat, începe să alerge, smulge din fugă casca mortului şi se caţără în avion.

Contact: se aprind beculeţele pe tabloul de bord. Nu e timp de verificări. Se apleacă din carlingă şi urlă:

— Grupul, fraţilor!

— E pregătit, băiete, dă-i drumul! îi răspunde Charre, care a venit după el. Hei, voi ceilalţi, treceţi la cale!

Robert face cu mâna, trage frâna şi dă drumul la gaz. Bun, a pornit! O ia drept înainte, pista e prea departe şi vântul e prielnic. Cu motorul ambalat la maximum, trage manşa şi decolează, gata-gata să dărâme turnul de control. Cu manşa lipită de burtă, Gasdoue urcă direct în sus. Mamă Doamne, că frig mai e!

„Uite-i pe ticăloşi! Şi când te gândeşti că scârbele astea împuţite au mitraliat civilii pe drumuri!”

Sunt doar doi şi nu par să-l fi văzut. De necrezut! Vine cu avionul sub cel dintâi. Cu un gest furios, apasă pe butonul de tir, declanşând răpăitul celor patru mitraliere. Avionul italian explodează, făcându-se fărâme; o bucată de aripă trece pe lângă el, aproape să-l atingă. Dar coechipierul italianului s-a mişcat rapid, ajungând în spatele lui Robert, care încearcă să scape ridicându-se. Nu e chip: Fiat-ul rămâne în coada lui şi trage; *Bloch*-ul încasează, dar continuă să răspundă la comenzi. Gasdoue încearcă atunci supremul şiretlic: amorsează un picaj, apoi redresează brutal, oprind gazul; ca să evite ciocnirea, italianul e nevoit să sară peste el. La rândul său, încearcă disperat să scape. Prea târziu: gloanţele francezului îi găuresc fuselajul, carlinga zboară în cioburi, un fum

gros, negru izbucneşte din avion, care se clatină şi se prăvăleşte în picaj. Fără cruţare, bretonul îl urmăreşte şi trage, trage până când îl vede în flăcări; atunci urlă sălbatic, cu o ură în sfârşit domolită. A doborât doi duşmani: unul pentru avionul pe care a fost silit să-l părăsească şi unul pentru Leroux: chit pe chit. Nu! Nu-i destul! Vrea să le doboare până la cel din urmă. Îl cuprinde un fel de ameţeală, închide ochii, dar îi redeschide imediat şi priveşte împrejur, mârâind ca o fiară gata să muşte. Cerul pare gol, când deodată, ieşind din nori, trei uriaşe trimotoare *Savoia* îi apar în faţă, cu o mie de metri mai jos; Robert izbucneşte într-un râs crâncen:

— Ha! Ha! Bombardierele! Staţi puţin, ticăloşilor, că vin acu'!

Soarta îl ajută: are avantajul înălţimii şi soarele în spate. Accelerează şi se năpusteşte asupra lor ca un vultur asupra prăzii. Gasdoue nu ştie cu care să înceapă. Uite, întâi ăla! Acceleraţia îl lipeşte de spătarul banchetei şi mâinile i se par grele de o tonă. Ajuns într-o poziţie bună, respiră adânc şi apasă pe butonul de tir. Nu se întâmplă nimic. Mai încearcă o dată; tot nimic: i s-au terminat muniţiile.

— A, nu, n-o să scape aşa uşor jigodia! scrâşneşte el printre dinţi, ţinându-se mereu după adversar.

Ţinta i se măreşte în colimator, dar ceilalţi l-au observat şi ei; salvele mitralierelor din spate se concentrează asupra *Bloch*-ului care se zgâlţâie sub lovituri. Un glonţ găureşte parbrizul; Robert simte o durere cumplită în umărul stâng. Adunându-şi ultimele puteri, strânge manşa şi trage până la capăt maneta de gaz. Durerea îi smulge un geamăt, un nor roşu îi întunecă privirea şi ultima imagine pe care o ia cu el în moarte este chipul strâmbat de groază al aviatorului

italian, în momentul în care avionul de vânătoare izbeşte în plin *Savoia.*

Jos, pe aerodromul bazei, cei de la sol, care au urmărit lupta, sunt înlemniţi.

— Acum gata, ce tot căscaţi gura? tună „patronul” Charre, alb la faţă ca varul.

Doamna Căpitan

18 iunie 1940

Nemţii au intrat în oraşul Rennes; o *Panzerdivision* e în drum spre Brest, fără să întâmpine nici cea mai mică rezistenţă. De ce? Fiindcă armata nu mai dispune de soldaţi cu care să facă faţă; în condiţiile acestea nu mai e nimic de făcut decât să ordone evacuarea. Autorităţile maritime au la dispoziţie doar câteva ore ca să scoată din port optzeci de nave de război, plus vreo şaizeci de vase comerciale sub diferite pavilioane. De când există, rada n-a mai pomenit atâtea manevre de plecare într-o singură zi. În mijlocul acestei Armade, un cargou ruginit, sub pavilion danez, tocmai iese din rada comercială. Pe puntea din faţă, şeful de echipaj – un zdrahon cu părul aproape alb de blond – contemplă priveliştea ce i se desfăşoară în faţa ochilor: nori uriaşi de fum se ridică din rezervoarele de combustibil care ard; intrarea principală a docurilor, dinamitată, se înalţă ca un morman inform de fierărie deasupra apei înnegrite. Din fundul arsenalului răsună zgomote de explozii, punctate de fulgere galbene: sunt aruncate în aer atelierele, depozitele şi navele care nu mai pot naviga.

La ieşirea din radă, se face simţită hula oceanului, începând să legene bătrâna carcasă, ce pare a se ţine numai în vopsea – şi aceea cam scorojită. Din fericire, vremea e nespus de frumoasă: pe cerul de un albastru adânc, soarele face marea să scânteieze în mii de reflexe aurii. Pe puntea de comandă, căpitanul, un tip de albinos, rotofei ca un butoi, trage din lulea,

supraveghind manevrele vapoarelor din jur, gata să intervină ca să le evite. Două vedete portuare se învârtesc la câteva lungimi de cablu de etravă. La mai puţin de o milă în faţă, şase mari nave comerciale, încărcate la limită, îşi croiesc drum, escortate de două traulere înarmate. În partea dinspre tribord un submarin, navigând la suprafaţă, merge de-a lungul coastei presărate cu căsuţe albe cu acoperişuri de ardezie. Foarte departe în faţă, masa impunătoare a unui cuirasat tocmai dispare la orizont.

Când cargoul ajunge în dreptul istmului Saint-Martin, căpitanul îşi scutură luleaua, lovind-o sec de soclul alidadei[1] şi şuieră cu două degete băgate în gură. Îndată, şeful de echipaj întoarce capul; căpitanul îi arată către un panou din port şi ridică de mai multe ori mâna. Celălalt îşi flutură cascheta, semn că a înţeles, şi se îndreaptă încet spre tambuchi.

În cală, vreo douăzeci de tineri, aşezaţi sau lungiţi printre lăzi, direct pe podeaua metalică, moţăie ori stau de vorbă pe şoptite. Patru din ei, instalaţi sub singurul bec protejat de o reţea de sârmă, s-au apucat să facă o partidă de cărţi. Domneşte o căldură apăsătoare. De douăzeci şi patru de ore de când se află închişi aici, aerul a devenit aproape irespirabil: mirosurile de sudoare, urină şi excremente se amestecă cu duhoarea de ulei de la maşini. Dar nimeni nu se plânge. De altfel, căpitanul i-a avertizat: o să-i ţină închişi atât cât va crede el de cuviinţă.

— Eu... deja poveste cu poliţia ieri! a explicat el. Atunci... nimeni nu trebuie vadă la voi. Înţelege? *Right!*

— Eşti sigur că ne putem încrede în danezul ăsta? întreabă pentru a zecea oară Gourmelon, un brunet micuţ cu părul creţ şi rumen la faţă, întorcându-se spre

[1] Dispozitiv care serveşte la măsurarea unghiurilor

vecinul său.

Pierre Le Fresne tace; n-are nici un chef să răspundă: de fapt, nu e sigur de nimic. El e cel care a negociat îmbarcarea lor pe *Gotland* ieri după-masă. Dar atunci totul părea că merge ca pe roate. Daţi afară pe neaşteptate din colegiul unde se pregăteau pentru concursul de intrare la Academia Navală sau la Saint-Cyr, s-au regăsit la Brest, unde au aflat că mareşalul Pétain ceruse armistiţiu. Din clipa aceea n-au mai avut decât un singur gând: să ajungă în Anglia. Profitând de dezordinea care domnea în portul comercial, Pierre s-a ocupat să găsească un vapor care să accepte să-i ia la bord. Doi căpitani l-au refuzat; albinosul l-a lăsat mai întâi să aştepte un timp la chei, apoi întorcându-se, i-a spus simplu să se ducă să-şi caute camarazii, apoi s-a grăbit să le înşface banii.După aceea, şeful de echipaj i-a condus aici, în cală, unde i-a lăsat cu un sac de pesmeţi marinăreşti, cutii de conserve şi o canistră cu apă. Înainte de a se întoarce pe punte, i-a mărturisit lui Pierre că poliţia se interesează în mod special de vasul lor de când cu dispariţia unui stoc de rom, depozitat exact în faţa locului în care era ancorat cargoul.

Le Fresne e îngrijorat; se simte răspunzător şi, judecând după mutrele de piraţi ale marinarilor întrezăriţi la îmbarcare, îi socoteşte perfect capabili de a-i lăsa pe pasagerii clandestini să crape de foame, azvârlindu-le trupurile la rechini şi păstrând banii. Dacă totuşi a încheiat acest târg riscant, e numai fiindcă vrea cu orice preţ să intre în luptă, chiar acum. Normandul ăsta calm şi zâmbitor în aparenţă e mistuit de un foc lăuntric.

În sfârşit, o cheie se răsuceşte în broască şi poarta grea de oţel se deschide.

— În ordine. *Good!* zice şeful de echipaj. Puteţi ieşi

pe *deck.*

Claustraţii se reped spre scară, scoţând strigăte de bucurie.

— Ce mai putoare! râde Bezons, un lungan roşcat tuns perie, viitor student la Saint-Cyr. Mai rău ca la budă!

Din trei salturi au şi ajuns pe punte: în sfârşit, aerul largului! Rezemaţi de bastingaj, respiră adânc, se îmbrâncesc şi fac gălăgie. Gourmelon, al cărui tată e pilot, încearcă să recunoască navele de război care plutesc în jurul lor.

— Uite, Pierre, ăla de colo e un avizo[1]. Am vizitat şi eu unul la fel şi... Doamne! Asta ce mai e?

O zdruncinătură, de parcă s-ar cutremura marea. Cargoul freamătă din toate încheieturile, gata să se sfărâme. Avizo-ul pur şi simplu a dispărut; volatilizat, dezintegrat. În locul lui se revarsă o imensă jerbă verzuie, lăsând să se vadă o proră şi un catarg ce se scufundă rapid. Tinerii au amuţit. Li se pare de necrezut ca un vapor să dispară aşa, în câteva secunde. Le Fresne e primul care-şi vine în fire:

— Probabil că a nimerit peste vreo mină, le explică el camarazilor. Ticăloşii ăştia de nemţi au inventat o chestie infernală, mina magnetică. Nu mai e nevoie s-o atingi, e suficient să treci pe lângă ea.

Palizi, îngroziţi, băieţii privesc suprafaţa apei; mai plutesc doar câteva rămăşiţe; Gourmelon murmură:

— E groaznic. Şi nici un supravieţuitor...

Bezons reacţionează altfel:

— Sigur că-i o porcărie! strigă el, dar să nu-mi zici mie pe nume dacă nu vor plăti asta cu vârf şi îndesat. Trag nădejde c-o să fiu şi eu printre cei ce le vor prezenta nota de plată!

---

[1] Navă militară de tonaj mic, rapidă, dotată cu tunuri de calibru mic

Candidaţii de la Saint-Cyr şi de la Şcoala navală îl aprobă zgomotos. Numai Le Fresne nu zice nimic. De câteva clipe a băgat de seamă că direcţia cargoului s-a schimbat, abătându-se mult spre stânga. Acum *Gotland* se îndreaptă exact spre sud. Încruntându-se, se duce spre puntea de comandă. Situată în partea din faţă a punţii, cabina de comandă nu e mai arătoasă decât restul acelei nave amărâte. Pereţii din lemn mâncat de carii sunt plini de murdărie de muşte; pe masa hărţilor, deformată şi ea, un sandviş uriaş, început, stă lângă o cană cu bere; barometrul e spart, la fel şi sticla de la ceasul de habitaclu. Însă capacul rotund al busolei şi mânerele de aramă de la roata cârmei sunt lustruite impecabil, ca şi cum ar fi trecut pe acolo o gospodină meticuloasă. Şi la cârmă chiar se află o femeie. Singură pe punte, îmbrăcată cu nişte pantaloni albaştri şi un tricou negru, vechi, cu guler întors, bărbătoasă, masivă ca un elefant, fumează o ţigară lungă.

Când Pierre deschide uşa, femeia întoarce către el o faţă năpădită de grăsime, dar care trebuie să fi fost cândva drăguţă, şi îl examinează cu un aer în acelaşi timp ironic şi prietenos.

— Bună seara, micul domn franţuz! *How do you do?*

Surprins de această prezenţă feminină, Le Fresne se bâlbâie:

— Aăă... mulţumesc, doamnă. Bine. Îl... îl caut pe căpitan.

— Eu Martha, măritată căpitan.

— Ah!

— Ceva vreţi?

— Să vedeţi...

— Ah! Este foame, tinerii mereu este foame. Eu cobor acum. Dau mâncare toată lumea. Bun mâncare!

Duce un deget către pieptul opulent:

— Eu sunt *cook!*

— Doamnă, scuzaţi-mă, ăăă... Pot să ştiu de ce mergem spre sud şi nu spre Anglia?

— Ach! Mâneca... *Channel:* mult pericol! Multe mine: voi văzut! Şi avioane... ta-ta-ta. Bombe! Soţul meu căpitan, deştept! Cerut ordin mergem întâi Bordeaux. Acolo *nix deutsche.* Pe urmă, vedem.

Pe chipul lui Pierre se citeşte atât de limpede deziluzia, încât femeia se înduioşează şi murmură cu o voce de contralto:

— Cum dumneata nerăbdător! Dumneata grăbit luptă?

Înainte ca Pierre să poată răspunde, ea adăugă ca să-l consoleze:

— Mergeţi *England.* Sigur!

Tânărul clatină trist din cap şi dă să plece; ea îl cheamă înapoi:

— Aşteaptă! Dumneata iei acum asta.

Îi arată sandvişul şi cana cu bere. Le Fresne e mort de foame şi de sete, dar şovăie. Ciudata creatură îi face cu ochiul ca să-l încurajeze; tânărul observă atunci că femeia are nişte ochi minunaţi, de un albastru bătând în violet.

Brusc se hotărăşte, soarbe berea dintr-o înghiţitură şi se îneacă. Martha izbucneşte în râs; un râs răguşit, foarte senzual, şi care contrastează uimitor cu înfăţişarea prea puţin atrăgătoare a acestui munte de carne. Ce vârstă ar putea să aibă? se întreabă Pierre. Greu de spus, cu toată grăsimea asta. Zâmbindu-i şi el, tocmai vrea să muşte din sandviş, când intră val-vârtej căpitanul, care schimbă repede câteva cuvinte cu nevastă-sa, apoi, întorcându-se spre Le Fresne, îl apucă de braţ:

— Dumneata! Vine şi ajută cu camarazii. Iute!

Descumpănit, tânărul caută o aprobare în privirea femeii, care întăreşte:

— Da, da! Merge! Foarte urgent. *Quick!*

Pe punte, studenţii lenevesc, admirând asfinţitul; albinosul se îndreaptă spre ei:

— Marinarii mei – porci, toţi *drunky.* Doarme, las presiunea cade. *Down!* Cărbune trebuie. Voi pune! le explică el volubil, subliniindu-şi spusele cu gesturi largi ale ambelor braţe.

Tinerii înţeleg până la urmă că danezul le cere să-i înlocuiască pe marinarii beţi morţi, întreţinând focul la cazane.

— Ia ascultă, nu e treaba noastră, începe un candidat Saint-Cyr. În definitiv, v-am plătit.

Le Fresne nu zice nimic. Ascultă zgomotul ritmic al motorului alternativ. Pulsaţiile sunt din ce în ce mai rare. Nu încape îndoială: aburul o să se oprească în curând şi se vor trezi încremeniţi pe frumoasele valuri albastre. Frumoase? Nu chiar. Aici hula e slabă, dar la tribord a văzut valuri mici înspumate. Departe, spre vest, valurile se sparg de stânci. Fir-ar să fie! Vaporul se află în plină zonă a puternicelor maree din Golf. Pe urmă, vântul de est şi mareea. Ia să vedem: când va începe să scadă? Le Fresne încearcă să-şi amintească nivelul apei în port în momentul îmbarcării lor. Un calcul rapid... Drace: cu siguranţă că refluxul a şi început!

— Trebuie să mergem, copii! a strigat el. De nu, vechitura asta de troacă o să facă gaură-n apă.

Căpitanul scoate un oftat de uşurare; în sfârşit, e măcar unul care a înţeles. Treaba se organizează. Studenţii formează trei echipe. Pierre coboară în sala cazanelor cu prima echipă. Un marinar, pare-se

singurul care se află în stare de trezie, le împarte unelte şi le arată prin semne ce trebuie să facă. Cei mai solizi vor lua cu lopata din grămada de cărbuni, aruncându-i în hăul căscat al cazanului, a cărui uşă o va manevra alt camarad. Încă doi, înarmaţi cu vătraie, vor potrivi înăuntrul focarului combustibilul astfel introdus.

— Voi, pielea goală. Mai bine, îi sfătuieşte marinarul.

Are dreptate. Băieţii îşi scot hainele. Goi-puşcă, încep să lucreze cu sârg.

— Sper că există vreun duş în funcţiune, îi strigă Le Fresne căpitanului, care a şi început să suie pe scăriţa verticală.

Oprindu-se din urcat, acesta îl asigură:

— Da, duş merge foarte bine. Voi grăbiţi! Presiunea trebuie creşte, altfel... *schluss!*

Prima echipă a făcut o treabă bună; o jumătate de oră mai târziu, marinarul examinează manometrul şi anunţă:

— *Very good...* foarte bun!

Pierre trage cu urechea; ritmul maşinii s-a accelerat, dar băieţii sunt epuizaţi. Se apropie de deschizătură şi strigă, ducându-şi mâinile pâlnie la gură:

— Hei, voi de sus! Trimiteţi schimbul!

Coboară cea de a doua echipă; e compusă numai din elevi de la Saint-Cyr.

— Vă arătăm noi de ce suntem în stare, măi marinari de apă dulce! se laudă Bezons, scoţându-şi cămaşa.

Le Fresne şi colegii lui se caţără cu greu pe punte, unde nimeresc în toiul unei bătăi înverşunate: căpitanul, şeful de echipaj şi un vlăjgan de marinar se răfuiesc cu restul echipajului.

Albinosul, cu toată corpolenţa lui, se bate ca un leu, cu mai mulţi adversari deodată! Şeful de echipaj, cu

părul lui platinat, mânuieşte cu spor o vână de bou. Dar marinarul tocmai a primit în falcă un pumn care l-a lăsat *groggy* şi cei trei bărbaţi sunt aproape copleşiţi de adversari. Adunaţi lângă scară, ceilalţi studenţi contemplă îngroziţi lupta, fără să intervină.

— Ce dracu' se-ntâmplă aici? strigă Pierre.

Gourmelon îl informează:

— Căpitanul a descoperit butoiaşele de rom furate de ăştia. I-a ordonat cambuzierului – cel care-i acum la podea – să le arunce în mare. Marinarii s-au supărat, au început să urle. Asta e!

— Mă, bandă de cretini, ce mai aşteptaţi ca să le săriţi în ajutor? Dacă învinge nebunii ăştia, o să-l azvârle pe căpitan în baltă şi atunci ne-am aranjat. Hai,băieţi! Pe ei!

Era şi timpul ca tinerii să intervină: unul din răzvrătiţi pusese mâna pe un drug de fier, gata să-i dea cu el în cap şefului de echipaj, când Le Fresne sare la agresor şi îi aplică la gât o „cravată" superbă. Altul apucă un lanţ, vrând să-l lovească pe la spate, dar se prăbuşeşte grămadă, învârtind în mâini ditamai vâsla, nevasta căpitanului i-a venit de hac. Scoţând un urlet sălbatic, ea îşi ridică din nou arma, mânuind-o ca pe o coasă. Doi marinari sunt aruncaţi cât colo, izbindu-se de bastingaj, al treilea e cât pe-aci să zboare peste bord.

Intervenţia ei pune capăt conflictului: jumătate din bătăuşi sunt K.O., ceilalţi ridică mâinile, semn că se predau. Martha, tot cu vâsla în mână, ordonă ceva în daneză şefului de echipaj, care începe să descolăcească un furtun de incendiu. Apoi, adresându-se lui Pierre, spune:

— Mergi ţine la cârmă. Ştie, da? Direcţia *one seven two.*

Mândru de răspunderea ce i se încredinţează, tânărul

dă fuga pe punte, în timp ce matroana începe să-i beştelească pe răzvrătiţi. Îmblânziţi, aceştia îşi scot şi ei hainele şi se răcoresc într-un jet rece ca gheaţa, ţâşnit din furtunul îndreptat asupra lor de către şeful de echipaj. Studenţii se grăbesc spre duş, care e călduţ.

După câteva minute, un timonier trece la cârmă în locul lui Pierre, mormăind un fel de mulţumire. Dându-şi seama că a rămas tot în ţinuta lui Adam, Le Fresne îşi ascunde goliciunea cu un pavilion şi se duce la camarazii lui, care se săpunesc de zor, scoţând exclamaţii voioase:

— Ai văzut-o pe mamaia: are o directă de dreapta a’ntâia! râde Bezons. Una ca ea pe front ar face prăpăd!

Peste o oră, lovind cu un linguroi într-o cratiţă, nevasta căpitanului anunţă masa de seară. Meniul e îmbelşugat: slănină şi peşte afumat, urmate de un amestec nemaipomenit din carne de pui, anghilă şi icre, servit pe felii mari de pâine albă, unse cu unt.

— *Smoërrebroëd,* anunţă triumfătoare Martha. *Very good!*

E teribil de gras şi cam ciudat pentru nişte gusturi latine sau chiar bretone, dar tinerii noştri înfulecă precum lupii.

Marinarii mestecă în tăcere, dând pe gât halbele de bere, apoi o şterg repede; unii aruncă priviri duşmănoase spărgătorilor de grevă. „Doamna Căpitan”, cum i-au zis imediat studenţii, le aduce un borcan mare cu peltea de coacăze şi o damigeană de akvavit, care-i face pe imprudenţi să se înece, după care se aşează lângă ei:

— Dumneata câţi ani? îl întreabă ea pe Pierre, întinzând spre el un deget cât un caltaboş.

— Douăzeci. Mă rog: îi împlinesc în decembrie viitor.

— Ah!

Ochii ei se umezesc.

— Fiul meu Eric... mort... de şapte ani. El azi ca dumneata.

Trage un fum din ţigară, goleşte halba pe care şi-a adus-o şi încheie:

— *Grosse* necaz. Acum bei prea mult bere, atunci...

Cu un gest elocvent îşi pocneşte coapsele ultraplanturoase.

— Asta rău pentru femeie! Şi el, Christian, bărbatul meu bei prea mult bere! Iar acum nazist peste tot.

Îl priveşte pe Le Fresne, cuprinsă brusc de duioşie:

— Atunci dumneata: război, nu?

— Mda... vreau să fiu ofiţer de marină.

— *Good! Good!* Foarte bun! Rog Dumnezeu ajută mic franţuz drăguţ!

În timpul traversării, Le Fresne nu pierde nici o ocazie de a se iniţia în navigaţie. Amuzată de zelul lui, Martha i-a devenit profesor: îl învaţă să traseze o rută, să ia relevmentul, să pună poziţia pe hartă şi chiar să mânuiască sectantul. Râde de el atunci când greşeşte şi de fiecare dată tânărul se simte străbătut de un fior. Se vede limpede că lecţiile astea nu sunt pe placul soţului ei; care se mulţumeşte doar să bombăne în colţul lui. Adevăratul stăpân la bord e Doamna Căpitan. Încântat, Pierre nu mai pleacă de pe punte, ba chiar îşi petrece o bună parte din noapte urmărind stelele ale căror nume ciudate îl fac să viseze: Sirius, Vega, Orion, Arcturus...

Mâine dis-de-dimineaţă, *Gotland* va fi în faţa istmului Grave. E trecut de miezul nopţii când Le Fresne se hotărăşte în fine să meargă la culcare. Fiindcă e foarte cald, acum doarme pe o saltea veche, direct pe punte,

în spatele roof-ului. Când deschide ochii, soarele e deja sus: şi Martha, care i-a promis să-l trezească de la 5! Tânărul se repede spre bastingaj: nu se zăreşte nici urmă de uscat. Cargoul se află tot în largul mării, când trebuia să fi ajuns în estuar. Ce s-a întâmplat? Şeful de echipaj îl lămureşte:

— Gironde terminat! Germani peste tot! Noi merge la Bayonne!

Pierre se repede pe punte să ceară explicaţii căpitanului. Acesta i-o retează scurt:

— Dumneata laşi pe mine în pace!

Nedumerit, Le Fresne pleacă în căutarea nevestei căpitanului, care îl linişteşte imediat:

— Întâi Bayonne, după ea – *England,* sigur!

A doua zi după-amiaza, *Gotland* intră în port şi acostează fără să întrebe pe nimeni nimic. De altfel, cheiul e pustiu, cu excepţia unui bătrân pescar, care apucă parâmele şi le încolăceşte pe stâlpii de amarare.

— Aveţi grijă, le strigă el. Au intrat nemţii!

Studenţii sunt la pământ; atâta drum străbătut degeaba! Căpitanul, pe care îl zoresc să plece cât mai repede, clatină din cap: omul răspunzător de ungerea maşinilor a venit să-i anunţe o avarie gravă. E chiar marinarul care voia să-l lovească pe şeful de echipaj cu drugul de fier. În ochi i se citeşte o satisfacţie răutăcioasă. Tinerii se retrag, cu moartea în suflet.

— Mă duc să dau o raită pe uscat, zice Pierre. Să încerc să aflu câte ceva.

— Vin cu tine! exclamă Gourmelon.

Bezons vine după ei:

— Hai să ne-mpărţim treaba. Eu cercetez oraşul de sus şi voi cartierul portului. Bine?

Pe străzi trecătorii sunt rari şi multe obloane au rămas închise; cei doi intră într-o cafenea unde

patronul, un tip prefăcut, cu accent bolovănos, trăncăne fără încetare în timp ce îi serveşte:

— Da, dom'le! Au venit nemţii. Ce vrei? Suntem învinşi, asta e! Dar domnii ăştia sunt foarte corecţi, aşa să ştiţi. Plătesc consumaţia fără să se târguiască.

Face cu ochiul:

— Chiar dacă îi mai încarc la socoteală. La război ca la război, nu-i aşa? adaugă el, izbucnind în râs, încântat de propria-i glumă.

Le Fresne îl întreabă:

— Aţi văzut marinari germani? Portul nu pare păzit.

— Păi, de ce ar fi? Aşteptăm dintr-o clipă într-alta să se anunţe oficial încetarea ostilităţilor.

Se opreşte, devenind dintr-o dată bănuitor:

— Nu cumva mă tragi de limbă? De unde ai ieşit, că nu ştii nimic?

— Dintr-un vapor cu radioul stricat. Venim de la Brest.

— De la Brest? Îţi baţi joc de mine!

Patronul se apleacă spre ei:

— Ia zi, nu cumva sunteţi militari şi încercaţi să dezertaţi ca polonezii ăia de ieri, care căutau o barcă de pescari ca să-i ducă până în Anglia? Nebuni de legat, ce mai! Recunoaşteţi că-i o mare tâmpenie, acum că s-a terminat războiul.

Pierre tresare:

— Polonezi? Nu ştiţi pe unde ar putea să fie?

— Eu? Nu, şi nici nu vreau să ştiu. De altfel, pescarii nu mai au voie să iasă în larg. *Verboten,* aşa au zis, şi apoi toţi militarii trebuie să se prezinte la ei casă...

— Asta-i bună! exclamă Gourmelon indignat. Şi mai zici că eşti francez!

— Sigur că sunt. Iar voi sunteţi nişte mucoşi care începeţi să mă călcaţi pe nervi. Ia plătiţi şi ştergeţi-o

de-aici. Mie nu-mi trebuie încurcături: eu am nevastă şi copii, aşa să ştiţi!

Bezons a fost mai norocos. A dat peste un debitant, veteran de la 1914-18 şi patriot înflăcărat. El i-a spus mai întâi care erau condiţiile armistiţiului: Franţa tăiată în două, o zonă ocupată de trupele germane şi o zonă aşa-zis liberă, cu interdicţia de a circula dintr-una într-alta. Din păcate, Bayonne e în zona ocupată. Aflând de intenţia celor de la Saint-Cyr de a ajunge în Anglia, îi felicită cu căldură:

— Bravo! Vă faceţi datoria. E acolo un general care constituie o legiune de voluntari francezi. A vorbit la radio Londra.

— Dar cum să facem să ajungem la el?

— Ei! Nu-i uşor. Dacă treceţi prin Spania, franchiştii vă arestează. Doar sunt prieteni la cataramă cu naziştii! Nu! Mergeţi întâi în zona liberă.

— Uşor de zis! Dar nu mi-aţi spus că-i interzis să...

Bătrânul veteran zâmbeşte:

— Noi, bascii, suntem toţi un pic contrabandişti, şi n-o să ne-mpiedice ei nemţii să circulăm pe unde vrem!

Întorcându-se la bord, Le Fresne şi Gourmelon îi găsesc pe camarazi discutând cu aprindere în cală.

— Un lucru e limpede, zice Pierre, n-o să facem purici pe aici. *Gotland* o să fie sigur controlat. Colac peste pupăză, mi-am rătăcit şi portofelul cu toate actele, aşa că m-am aranjat.

— Nu-ţi fă griji! exclamă Bezons, apărând sus pe scară. Totul e aranjat.

Roşcovanul gâfâie. A venit într-o fugă.

— S-a făcut, băieţi, putem s-o ştergem la noapte, anunţă el victorios.

Vestea e salutată cu strigăte de bucurie. Încolţit de întrebări, tipul de la Saint-Cyr povesteşte că debitantul

le-a găsit o călăuză care să-i treacă în zona liberă, ba chiar şi o camionetă pentru primii kilometri.

— După aia, trebuie s-o luăm la picior! Daţi-i zor: n-avem timp de pierdut!

În timp ce studenţii se grăbesc să plece, Le Fresne îl caută pe căpitan, ca să-şi ia rămas-bun în numele tuturor. Albinosul lipseşte, dar nevasta lui e acolo; aşezată lângă cabestan, matisează nişte funii, cu îndemânarea unui lup de mare. Pierre îi oferă o sticlă de lichior, cadou din partea tuturor, cumpărat de la debitant, şi un buchet de flori pe care le-a cules clandestin dintr-un parc, nu departe de chei.

Martha roşeşte de plăcere:

— Ah! Domnul mic franţuz... mereu galante! Acum ce faceţi voi?

Tânărul îi destăinuie fără şovăire intenţiile sale; femeia dă din cap:

— Merge în Anglia.... foarte greu. Germani iau vapor, toate! Ca la noi la Danemarca!

— În orice caz, încercăm!

— Păcat nu aviator. Dacă iei avion, vroutt... uşor! exclamă ea cu un gest ce mimează decolarea unui avion.

Le Fresne e acum nerăbdător să plece.

— Atunci, rămâneţi cu bine, doamnă, şi mulţumim pentru mesele minunate!

Dă să se retragă, dar Martha îl cheamă:

— Aşteaptă! Vine cu mine!

O ia înaintea lui pe sub punte, până la uşa cabinei pe care o împarte cu soţul ei.

— *Wait a minute, please!*

Iese peste câteva clipe.

— Uite! asta, cred, de la tine, zice ea şi îi întinde un

portofel. Am găsit... hm... la marinar.

Pierre mulţumeşte călduros şi-şi ia rămas-bun. Ajuns pe chei, desface portofelul: nu numai că nu lipseşte nimic, dar buna femeie a mai adăugat şi suma ce reprezintă preţul călătoriei lui pe vas şi... ce-o mai fi încă? O fotografie a unei fete tinere, înaltă, subţire şi blondă, într-o rochie albă, lungă. Seamănă cu cineva. La naiba, desigur: e Doamna Căpitan – bineînţeles, cu mult înainte de război.

Puterea

14 noiembrie 1940

Se făcuse aproape ora prânzului: o zi frumoasă de toamnă, dar storurile trase, închise ermetic şi căptuşite cu draperii grele de pluş ţineau dormitorul în beznă, în afară de porţiunea luminată de o veioză pe care cel ce dormea uitase s-o stingă.

Rezemat de trei perne puse una peste alta, cu capul pe spate, cu ochelarii pe frunte, omul care ţinea în mână soarta Imperiului sforăia ca un trompetist. Ţigara ce-i căzuse din mână atunci când îl doborâse oboseala arsese adânc covorul, şi nu lipsise mult ca să dea foc unuia din ziarele împrăştiate pe parchet; plapuma dispărea literalmente sub un maldăr de hârţoage. Un număr din *Observer,* mototolit cu furie, aterizase pe masa cea mare, plină de hărţi, din mijlocul camerei.

După ce bătuse în zadar la uşă de mai multe ori, valetul se hotărâse să intre; se apropie de pat cu un pas măsurat:

— Domnule, sunteţi căutat... e foarte urgent!

Un mormăit nedesluşit, dar cât se poate de duşmănos, fu singurul răspuns. Valetul insistă:

— Domnule, e important!

Înjurătura ordinară pocni ca un bici; bătrânul servitor îşi îngădui un zâmbet.

— E domnul Brown, inginerul, anunţă el cu un ton măsurat.

— Ce dracu', nu puteai să-mi spui de la început? izbucni somnorosul, trecându-şi mâna peste ţeasta chelă. Dă-mi halatul!... Ba nu-mi mai da nimic: să intre. E prea bine aici, la căldură.

Musafirul care aştepta la uşă intră, şchiopătând. De înălţime mijlocie, burtos, patruzeci de ani trecuţi, purtând o jachetă veche de tweed cu petice de piele la coate şi pantaloni boţiţi de flanelă peste ghetele prăfuite, agita nişte foi dactilografiate; ochii îi străluceau de surescitare.

— De data asta îi avem în mână, domnule! Maşina a descifrat tot, tot!

La un semn al stăpânului, valetul trase perdelele şi ferestrele oblonite: în cameră năvăli brusc lumina. În pat, cel interpelat clipi din ochi şi aşteptă să plece servitorul.

— Ce vrei să zici cu „tot”? întrebă el sec.

— Codul Luftwaffe, domnule. Ca o carte deschisă! Aici e ordinul de atac pentru noaptea asta. Ştim exact care le sunt obiectivele. Pentru vânătorii noştri de la Royal Air Force e o adevărată pleaşcă – după cum zic ei. O să-i poată intercepta la sigur şi...

— Ia dă foile-alea-ncoace!

Omul din pat se ridicase în capul oaselor. Îşi potrivi ochelarii şi începu să citească. Când isprăvi, fluieră printre dinţi; faţa îi era crispată.

— Serveşte-te! mormăi el, arătând spre o sticlă de whisky ce trona pe o măsuţă scundă, între două pahare.

— Mulţumesc... ăăă... încă n-am luat micul dejun.

— Atunci, serveşte-mă pe mine. Eu am mâncat târziu de tot aseară.

Fără a scăpa din ochi foile, întinse mâna să ia paharul pe care-l întindea, plin de respect, celălalt şi bău încet, cu înghiţituri mici. Alcoolul îl stimula, fără să-i umbrească în nici un fel judecata limpede.

— Cui i-ai mai arătat astea? întrebă el, ridicând capul.

— Nimănui până acum, domnule. Era aşa... aşa de formidabil... şi apoi, doar mi-aţi atras atenţia...

Bărbatul îşi lăsă bărbia în piept:

— Bine ai făcut.

Îşi scoase ochelarii şi rămase pe gânduri; Brown nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

— *Acolo,* la centru, cine mai e la curent, în afară de dumneata? întrebă el în cele din urmă, cu o voce surdă.

— Numai eu, domnule. Să vedeţi... ăăă... a trebuit să încercăm degeaba peste douăzeci de combinaţii. Asta ne-a luat ore întregi; băieţii erau epuizaţi. N-o să reuşim niciodată, ziceau ei: „Hunii" probabil că au schimbat cheia cifrului. În cele din urmă, i-am trimis să se culce şi am rămas singur să mai fac o încercare. Şi, să vedeţi, maşina a început subit să debiteze; nu se mai oprea! Am venit direct aici, cât am putut de repede.

— Bine. Ia loc şi lasă-mă să mă gândesc.

— Dar... dar... mareşalul de aviaţie, domnule? Ar trebui să-l anunţăm imediat: e aproape amiază...

— Gura!

Inginerul se dădu înapoi, zăpăcit. Cu ochii pe jumătate închişi, bătând darabana pe cearşaf cu degetele umflate, bărbatul mormăia încet, ca un câine gata să muşte. În timp ce pe sub ferestre trecea o ambulanţă sunând din sirenă, el îndreptă spre Brown o privire sălbatică:

— Te duci acasă. Bagă de seamă: acasă, nu la centru, şi îţi iei o zi de odihnă, fără să te-ntâlneşti cu nimeni. Iar astea, adăugă el, arătând spre hârtiile răspândite în faţa lui, mesajele astea *n-au putut fi descifrate,* pricepi? Î*ncă n-am reuşit să decriptăm noul cod german.* M-ai înţeles?

Inginerul păli:

— Bine,dar... e imposibil! Poate n-aţi citit ce scrie: literele nu sunt prea clare. În noaptea asta toate avioanele inamice vor fi îndreptate asupra *unui singur obiectivi* O să fie... o să fie cu sutele. Oraşul nostru va fi complet distrus... ras, şters de pe hartă... cu mii de morţi.

Se sufoca de emoţie:

— Nu se poate, nu aveţi dreptul să...

— Nu numai că pot, dar aşa o să şi fac! strigă bărbatul cu o voce tunătoare, apoi îmblânzindu-se brusc, adăugă: Stai jos şi ascultă-mă. Ai făcut o treabă nemaipomenită. Datorită invenţiei dumitale extraordinare suntem în măsură să cunoaştem cele mai secrete ordine date escadroanelor din Luftwaffe, dar esenţialul e ca domnii ăia să nu ştie, altfel schimbă cifrul imediat, şi cine ştie dacă afurisita dumitale de maşină va mai putea să-l decodeze şi pe ăla!

Ridică mâna, ca pentru a împiedica orice obiecţie.

— Nu! Treaba de la noapte nu e... nu e aşa de importantă. E groaznic, de acord cu dumneata, dar ne-am angajat într-o luptă fără cruţare. O să mai fie, din păcate, multe alte raiduri, multe alte distrugeri şi multe hecatombe. Germanii ştiu deja că suntem în stare să le reperăm avioanele în zbor...

— Cum, domnule, ştiu de RDF[1]?

— Da, ştiu; ba chiar au început să ni-l bruieze, bombardând sistematic emiţătoarele. În condiţiile astea, se aşteaptă să interceptăm *unele* din formaţiile lor, dar nu pe *toate!*

Clătină din cap; chipul lui oglindea o hotărâre de neclintit:

— Dacă ne concentrăm dinainte escadrilele de

[1] Primul radar britanic.

vânătoare de noapte în jurul oraşului, atunci o să înţeleagă, şi asta nu vreau să se întâmple cu nici un preţ! strigă el, apăsând pe fiecare cuvânt.

— Deci munca mea n-a servit până la urmă la nimic! gemu inginerul, disperat.

Bărbatul schiţă un gest liniştitor:

— O! Ba da! O să ne folosim din plin de maşina dumitale, dar... mai târziu, când vom da asaltul asupra fortăreţei Europa, cum îndrăzneşte Hitler s-o numească. Atunci, şi numai atunci o să ne dăm în vileag bateriile; pentru bătălia supremă şi nu înainte! Fii bun, te rog, şi mai serveşte-mă.

Goli paharul dintr-o înghiţitură.

— Bătrâne, în momentul ăsta sunt de zece ori mai mâhnit decât dumneata. La dracu': cineva tot trebuie să se poarte ca un ticălos, dacă-i vorba să salveze Anglia!

Brown se ridică, cutremurat; brusc se înclină adânc, murmurând:

— Înţeleg. Scuzaţi-mă, domnule, şi... şi Dumnezeu să vă ajute. Ieşi de-a-ndăratelea, de parcă ar fi fost primit de un rege încoronat, înfăşurat într-o mantie de hermină, şi nu de un bătrânel agitat, în pijama. După ce ieşi din cameră, bărbatul dădu plapuma la o parte şi se sculă, strâmbându-se: iar îl apucaseră durerile. Târându-şi picioarele, se apropie de şemineu, cu hârtiile în mână; aprinzând un chibrit, le dădu foc şi le azvârli înăuntru: pe obraji îi curgeau lacrimi mari.

— Şi când te gândeşti că există unii care şi-ar da mâna dreaptă ca să fie în locul meu, bodogăni el, sunându-l pe valet.

Acesta apăru îndată.

— Pregăteşte-mi baia. Şi să fie fierbinte, ordonă stăpânul, culcându-se la loc.

Royal Navy

Cu puţin înainte de venirea zorilor, vântul se înteţi, schimbându-şi din nou direcţia, iar valurile deveniră uriaşe. Unul dintre ele, mai înalt decât celelalte, se sparse de bordul crucişătorului, apăsând cu toată forţa lui dezlănţuită asupra masei de patruzeci de mii de tone şi făcând-o să se încline. Trombe de apă măturară puntea din faţă, sărind în jerbe înspumate pe turele, acoperind puntea, blockhaus-ul şi ajungând chiar în partea cea mai de sus a catargului-tripod, la postul de dirijare a tirului.

La Punctul Central Operaţiuni, amiralul şi comandantul erau amândoi aplecaţi asupra unui indicator luminos unde apăreau intermitent două puncte fluorescente. Un ofiţer tânăr, aşezat în faţa lor, răsucea butoanele, încercând să obţină o imagine mai clară şi anunţa distanţele cu voce monotonă. În ciuda norilor de ceaţă în care mastodontul se afunda fără ezitare, propulsat cu treizeci de noduri de cei 150 000 de cai ai turbinelor, RDF-ul, ochiul magic – pe cale de a revoluţiona războiul naval şi aerian – urmărea necruţător cele două nave germane de război care se aventuraseră în vestul Islandei.

Cu o seară înainte, fuseseră reperate de crucişătoarele trimise în recunoaştere, care le urmăreau cu înverşunarea unor ogari hăituind nişte cerbi, ca dimineaţa să le dea pe mâna tunurilor de pe bastimentele de linie trimise în urmărirea lor.

Se lumina de ziuă, o zi mohorâtă şi ploioasă, dar ceaţa se risipise. În teleobservator, ofiţerul tunar se agăţă de banchetă, scrutând orizontal, cu fruntea lipită

de binoclul uriaş prin care se reperau ţintele. Deodată scoase o exclamaţie şi strigă în portavocea prin care ţinea legătura cu puntea:

— Se vede inamicul!

Apucând telefonul, ordonă fără să-şi poată stăpâni surescitarea:

— Artileria principală. Gata de manevră!

Îndată, ţevile celor opt tunuri formidabile de 381 de milimetri se ridicară, apoi coborâră revenind la orizontală, în timp ce turelele se rotiră, după care se imobilizară încet în axa vaporului. În turela numărul patru, cea mai din spate, *chief gunner's mate*[1] Wesson, stăpân absolut pe camera de tir, îi consultă din ochi pe subordonaţii săi direcţi, doi *petty-officers*[2], fiecare răspunzând de câte un tun. Aceştia tocmai verificaseră funcţionarea dispozitivelor de ochire şi a impozantelor chiulase cu şuruburi, concepute să reziste la forţele ce vor propulsa obuze cântărind aproape o tonă; controlaseră benele, refuloarele şi celelalte dispozitive ce serveau la transportul muniţiilor din buncăr şi la încărcarea lor. La fel ca ceilalţi doisprezece marinari din jurul tunurilor, şi ei purtau căciuli antisuflu, care le încadrau feţele bătute de furtuni. Mişcându-se încet în ceaţa uşoară datorată condensului, cu gesturi măsurate, de mii de ori repetate, toţi semănau cu nişte fantome săvârşind un ritual ciudat.

Cei doi ofiţeri ridicară împreună braţul. Wesson se întoarse şi anunţă cu voce tare:

— Gata, Sir!

Cocoţat pe un scăunel într-un soi de mezanin din spatele turelei, cu căştile la urechi şi microfonul pe piept, sublocotenentul Maxwell Rashbrook (R.N.)

---

[1] Ofiţer de marină artilerist, între plutonier şi sublocotenent.

[2] Ofiţer de marină

înclină capul şi, apropiindu-şi buzele de telefon, dădu la rândul său raportul către Postul Central. Trebui să repete de două ori, atât de tare îi bătea inima; mai mult ca oricând avea sentimentul că locul lui nu era acolo. Din copilărie îşi dorise să fie muzician. Dar vai, unchiul său, amiralul, cel mai vârstnic membru al familiei şi care nu avea copii, pusese capăt cu autoritate acestei vocaţii: de două secole existase întotdeauna un Rashbrook în *Royal Navy:* tradiţia trebuia respectată. Ca de obicei, tot clanul se supusese, iar tânărul Maxwell se trezise la *Royal Navy College.*

S-ar fi cufundat cu dragă inimă în anonimat, de nu s-ar fi făcut remarcat prin neîndemânarea lui la sport şi prin înfăţişare. Nu semăna deloc a britanic; de statură foarte mică, subţirel şi delicat, cu nasul coroiat, tenul smead, părul negru şi ondulat, era leit mama lui, o arlezianã cu ochi catifelaţi. Bineînţeles, camarazii îl porecliseră Froggy[1]. Ori de câte ori dădea dovadă de impulsivitate excesivă, superiorii clătinau din cap şi declarau pe un ton dispreţuitor: „Ştiţi, maică-sa e franţuzoaică”.

Maxwell abia împlinise douăzeci şi doi de ani şi fusese de curând înaintat în grad. Era primul lui post de răspundere. Şi îl datora numai şi numai îmbolnăvirii bruşte a titularului, care trebuise operat de urgenţă în mijlocul Atlanticului, cu două zile în urmă. Asta o ştia şi el, iar frica de a nu se arăta la înălţime îl obseda mai mult decât ideea de a intra în luptă. Tot căznindu-se să-şi repete în gând noţiunile învăţate de curând la stagiile accelerate de necesităţile momentului, Rashbrook îi sorbea din ochi pe marinari. La ce s-or fi gândit ei în clipa aceea? Îi invidia pentru calmul lor şi

[1] Broscuţă (mâncător de broaşte), poreclă dată francezilor.

simţi brusc că îi erau dragi: erau oamenii lui. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, Wesson se întoarse spre el chiar atunci, cu o privire prietenoasă. Îi făcu uşor cu ochiul: acest semn îi încălzi inima; îi venea să-l sărute pe bătrânul lup de mare care i-ar fi putut fi tată.

„Cred că au dreptate în privinţa mea”, îşi zise Maxwell, „sunt teribil de francez”.

Un ordin scurt la telefon:

— Aprovizionaţi tunurile.

De data asta începea bătălia. De-a binelea. Acolo sus, ochitorul probabil urmărea inamicul, estimându-i traiectoria şi viteza. Mult mai precis decât telemetrele optice, RDF avea să comunice în permanenţă distanţa ţintei şi nemţii nu dispuneau de un RDF comparabil cu al englezilor. Primele lovituri ale britanicilor sigur vor lovi ţinta. Fremătând de nerăbdare, ordonă:

— Încărcaţi!

Această simplă comandă declanşă în interior un vacarm perfect orchestrat: sfârâitul motoarelor electrice care aduceau ţevile de tun într-o poziţie uşor înclinată, pocnetul sec al chiulaselor blocate în poziţia deschis, claxoanele anunţând sosirea benelor – mici ascensoare cu trei etaje care urcau din buncăr transportând obuzele, clinchetul lanţurilor care le ridicau.

În faţa fiecărui tun, compartimentul inferior al benei unde se afla obuzul fu fixat de planşeta de tir. Imediat servantul acţionă o pârghie; refulorul mecanic se sprijini pe soclul proiectilului şi îl propulsă cu zgomot în interiorul tunului. Brusc zarva încetă; un marinar strigă:

— La posturi!

Chief gunner’s mate aprobă din cap şi ridică braţul. La acest semn încărcătorii apăsară pe butoanele

respective: alt semnal de claxon şi benele, coborând cu o treaptă, apoi încă cu una, prezentară succesiv fiecare cele două semiîncărcături, cu câte două tuburi de exploziv pe care refuloarele le încărcară imediat. De fiecare dată, dinţii roţilor pocneau, lanţurile scârţâiau pe roţile dinţate. Încărcarea se terminase; chiulasele se închiseră cu zgomot şi se înşurubară, în timp ce benele coborâră din nou. Oamenii rămaseră nemişcaţi în tăcerea care se aşternuse şi Wesson anunţă:

— Gata!

Operaţia durase cincisprezece secunde. Rashbrook, cu dinţii strânşi, aştepta. În mod normal n-ar mai fi avut nimic de făcut. Elementele de tir înscrise pe cadrane urmau a fi pur şi simplu recopiate de către servanţi, ordinul de foc dându-se direct din centrală. Totul era automatizat; el nu trebuia să intervină decât în cazul unui incident neprevăzut sau dacă *fire director ar* fi fost distras. Dar aşa ceva era de neconceput!

Deodată Maxwell tresări, neputând să-şi creadă urechilor: ofiţerul tunar tocmai ordonase:

— Poziţia de aşteptare *zero!* Ţinta este bastimentul din frunte, cel mai din stânga.

Prin urmare, escadra germană se afla *drept în faţa lor*, îşi spuse tânărul ofiţer, şi le tăia drumul. Ei ar fi putut deci să-şi folosească toate tunurile de la bord, în timp ce la englezi numai turelele din faţă ar fi avut cum să tragă: adică doar jumătate din capacitatea de foc. Cum reuşiseră să cadă într-o asemenea cursă? se întrebă el cu amărăciune, amintindu-şi brusc o observaţie a şefului Serviciului artilerie: „Cuirasatele germane sunt noi-nouţe şi mult mai bine protejate decât ale noastre. Aşa că interesul nostru e să ne apropiem cât mai mult”. Asta era, cu siguranţă!

„Şi amiralul tocmai se aruncă asupra inamicului, ca

Nelson! Hai, că mai am încă multe de învăţat!”

Reproşându-şi criticile nesăbuite, Maxwell lăsă capul în jos, chircindu-se pe banchetă căci centrala dădu comanda:

— Turela unu şi doi, foc!

Chiar atenuat în interiorul camerei de tir, tunetul primei salve fusese atât de puternic, încât sublocotenentul era gata să cadă de pe taburet. O secundă se crezu în mijlocul unui cutremur de pământ. De-abia îşi venise în fire că cele patra 381 scuipară din nou. Deodată, în receptoare răsună un strigăt de triumf:

— Ţintă!

— L-am atins! L-am luat! vesti el, aplecându-se către oamenii săi.

Echipa de schimb izbucni în urale, dar Wesson le impuse tăcerea, arancându-i lui Rashbrook o privire mustrătoare.

Bastimentul înainta. Ochitorii învârtiră febril manetele şi turela pivotă pe galeţi, iar ţevile tunurilor se ridicară. O privire pe cadran îi arătă că distanţa până la inamic era de 12 mile marine. Începea hăituiala.

— E rândul nostru! nu se putu el împiedica să strige. Brrang!

De astă dată, trăsnetul se abătu asupra lor. O explozie înspăimântătoare. Turela de peste două mii de tone păru să se ridice cu totul de pe soclu, căzând greoaie la loc. Crucişătorul vibră şi se înclină brusc la tribord. Marinarii fură azvârliţi pe punte şi se ridicară cu greu, unul dintre ei avea faţa însângerată: se tăiase la frunte, lovindu-se de un refulor. Zgomotele exploziilor veneau unul după altul şi camera de tir era năpădită de fum.

— Dumnezeule! Muniţiile...

Impasibil. Wesson declanşa extinctorul automat la etajul de jos şi-i făcu semn şefului că totul era în regulă, dar ordinul de a deschide focul tot nu sosea.

Dimpotrivă, se dezlănţui un zgomot asurzitor venind din măruntaiele navei, ca şi cum mii de valuri ar fi izbit-o în acelaşi timp. Căldura creştea brusc,devenind insuportabilă. Vaporul care se îndreptase, dădu iar bandă la tribord. Neputându-şi stăpâni tremurul convulsiv, Maxwell se crampona de balustradă. O voce necunoscută urlă în căşti:

— Evacuaţi!

— Ce? gemu el la telefon.

— Fugiţi, pentru Dumnezeu! Ne scufundăm!

Rashbrook îşi şterse fruntea cu dosul palmei. Se simţi dintr-o dată ciudat de calm şi-şi îmbărbătă oamenii cu privirea. Nemişcaţi în mijlocul fumului, ca nişte stane de piatră, îi simţea intim legati de el, şeful lor, şi vocea cu care ordonă era fermă:

— La posturile de evacuare!

El însuşi coborî de pe banchetă, alunecând pe parchetul metalic, căci înclinarea creştea mereu: acum era mai mare de 15 grade. Un tunar deja deschisese chepengul din tavanul camerei de tir. Apăru un petic de cer înroşit de lumina incendiilor care se dezlănţuiseră cu zgomotul unor foale gigantice. Înecându-se, împiedicându-se şi ajutându-se unul pe altul, marinarii escaladară în grabă scara verticală la picioarele căreia Wesson, nemişcat ca o statuie, îi număra. Când dispăru şi ultimul, *chief gunner's mate* strigă:

— Complet, Sir!

Şi se dă la o parte ca să facă loc ofiţerului. Acesta zâmbi:

— Nu, bătrâne; întâi dumneata!

Ducându-şi două degete la frunte, bătrânul caporal se înclină uşor, apoi îl privi pe Maxwell drept în ochi; o privire care-l umplu pe acesta de o imensă mândrie.

Înghiţind în sec, sublocotenentul încercă să glumească:

— Grăbeşte-te, ţi se răceşte ceaiul!

În jurul lor, zgomotele exploziilor pocneau ca un foc de artificii, înclinarea se mărea tot mai mult. Wesson se întoarse şi urcă rapid; aproape că ajunsese sus, cu Maxwell gata să-l urmeze, când podeaua se sparse sub el şi infernul îi înghiţi pe amândoi.

Dintr-un echipaj de aproape 1500 de oameni rămăseseră numai trei supravieţuitori.

Capriciile vremurilor

Ce ţi-e şi cu întâmplarea asta! Dacă Vigouroux, camaradul meu, nu şi-ar fi rupt piciorul, n-aş fi fost desemnat ca, lăsând totul baltă, să-l înlocuiesc pe un contratorpilor care pleca chiar în seara aceea spre Levant, unde începusem din nou să ne măcelărim cu englezii.

Am ajuns la Beirut exact la timp pentru a afla că trebuia să ne întoarcem. Bastimentul plecă seara înapoi... fără mine. *Midship-ii* puteau fi manevraţi şi puşi la corvoada după plac, aşa că Statul Major găsise de cuviinţă să mă trimită la luptă pe uscat, în fruntea unui detaşament de puşcaşi marini, constituit în grabă, râcâind pe fundul sertarelor bazei navale. Oamenii mei nu erau nici pe departe nişte eroi ai războiului, majoritatea fiind furieri sau secretari, dar marinarii se pricep la toate, nu-i aşa? Iar adversarul declanşase o ofensivă cu mijloace, vai, mult superioare nouă.

Două zile mai târziu, iată-ne în nişte adăposturi individuale cu câte două arme automate, ca să apărăm un sat părăsit de locuitorii săi, aflat între dune, în sudul Beirutului. Soarele tocmai a răsărit; zăresc în depărtare un nor de praf. Mă uit cu binoclul: mii de draci, o automitralieră! După ea vin alte autovehicule; tancurile trebuie să fie pe aproape. Să mor într-o asemenea luptă mi se pare culmea stupidităţii, dar ce vreţi să fac? Le ţin o cuvântare voinicilor mei:

— Copii, e cazul să rostiţi o rugăciune, chiar dacă nu sunteţi credincioşi. Bun. Înălţimea: 200. În ultimul moment deschidem focul. Şi ochiţi deschizăturile.

Telefonul de campanie sună, tăindu-mi vorba. Ridic

receptorul: o voce necunoscută mă întreabă:

— Vezi vreo coloană pe şosea? (Asta numeşte el şosea! interlocutorul meu e un optimist.)

— Dacă o văd? Şi încă cum! Dar n-o s-o putem ţine în loc prea mult timp.

— Eşti nebun! Nu cumva să trageţi! *Sunt parlamentarii care se întorc!*

Ei bine! Se semnase armistiţiul...într-o zi de 14 iulie. Hotărât lucru, în istorie există date cu două feţe. De pildă, 18 iunie, Waterloo. Britanicii, decişi să-i îndepărteze pe francezi din Orientul Mijlociu, se întreceau în politeţuri cu unităţile rămase credincioase guvernului de la Vichy. Fir-ar să fie! Urma să o ştergem de acolo. Pe atunci nu-mi dădeam seama, bineînţeles, şi dacă am avut la vremea aceea unele veleităţi de a mă alătura Franţei libere, atitudinea englezilor faţă de gaullişti avea de ce să mă descurajeze.

Aşteptând să fim repatriaţi, ne plimbăm liberi prin Beirut. După ce am stat ca şopârla la soare, pe plajă, intru să beau un pahar la Kit Kat. De ce tocmai aici şi nu la alt local? Întâmplarea! La ora asta e plin de australieni şi nici unul nu mi se pare a fi membru al Ligii de temperanţă. Sunt destul de prost dispus. Adineauri m-am întâlnit cu doi marinari ce purtau pe mâneca stângă câte o crace mare de Lorena. Văzându-mă, unul dintre ei mi-a arătat mâneca, exclamând:

— Vezi, asta înseamnă onoare!

N-am răspuns nimic, dar acum mă încearcă o proastă dispoziţie. Croindu-mi drum printre consumatori mă duc la toaletă să mă spăl pe mâini. În faţa lavaboului vecin, un tânăr sergent gaullist din infanteria colonială se piaptănă, fredonând *La Madelon.*

Deodată dau buzna doi australieni, zbierând în gura

mare. Amândoi sunt – evident – beţi criţă. Primul, o huidumă cât toate zilele, mă bate pe umăr. Mă întorc; beţivul îşi îndreaptă arătătorul spre pieptul meu şi bâiguie ameninţător:

— *You...* de Gaulle?

Fraţilor, îmi vine să mor... dar, oricum, nu pot da înapoi. Cu un nod în gât, reuşesc să articulez:

— *No...* Me Pétain!

Izbucneşte într-un râs homeric şi îmi trage o palmă zdravănă în spate.

— Ha! Ha! *Goodl*

Apoi, arătând către sergent:

— *And this man?*

— Oh, el, da. *Free French!*

Cu un muget, namila se năpusteşte la gaullist, care se pregătea să plece, dar în loc să-l felicite, îl înşfacă de turul pantalonilor şi, împreună cu camaradul său, se apucă să-l bage cu capul în gaura closetului turcesc, urlând tot felul de obscenităţi – de altfel, foarte potrivite cu locul. Nu ştiu ce reflex a funcţionat, dar fără nici o clipă de ezitare apuc un flacon de săpun lichid, mi-l potrivesc bine în mână, îi trag una zdravănă în ceafă agresorului şi-l dobor. Tovarăşul lui îmi sare în spate. Deşi ceva mai puţin solid, tot simt vreo zece kilograme bune. Când să-i dau şi lui una cu arma mea improvizată, sergentul, care s-a ridicat, îl culege în trecere cu o directă la bărbie demnă de un campion la lupte.

— Mulţumesc, domnule locotenent! exclamă el. Acum haideţi s-o ştergem iute. Se-mpute treaba!

Că bine zice! Traversăm localul în sens invers, îmbrâncind pe toată lumea. În trecere, îmi recuperez cascheta agăţată în cuier şi ne luăm picioarele la spinare; când crede că suntem în siguranţă, subofiţerul

se opreşte.

— Domnule locotenent, recunosc că fără dumneavoastră aş fi încurcat-o. Haideţi să bem un păhărel, fac eu cinste; ştiu un local liniştit.

— Cu plăcere.

Pornim împreună, de astă dată mergând normal. Îmi pun pe cap cascheta pe care o ţinusem în mână cât fugisem; când vede boneta mea albă[1], exclamă:

— La dracu'! Sunteti de-ai lui Pepe!

— Poftim?

— Păi Pepe – tremuriciul: mareşalul Pétain!

— Într-adevăr. (Am încurcat-o: altă bătaie în perspectivă.)

— Atunci de ce m-aţi... adineauri?

— Cum de ce: un francez contra doi australieni! Nu e normal?

Sergentul nu se dumireşte.

— Fir-ar să fie, nu mă aşteptam! În fine, scuzaţi-mă, domnule locotenent şi vă mulţumesc încă o dată!

Mă salută şi vrea să se îndepărteze; îl chem:

— Şi păhărelul ăla, nu-l mai bem?

— Cum... păi, vreţi?

— De ce nu? Marina şi Armata Colonială au fost întotdeauna împreună! Plătesc eu: la noi, cel mai mare în grad face cinste.

Bem în tăcere; tovarăşul meu se scarpină în bărbie.

— Dacă-mi permiteti, domnule locotenent, vă întoarceţi înapoi în Franţa?

Fac semn că da.

— Mă rog, nu se cade să vă judec. Ati fost prea salon cu mine. Aşa că...

Mai şovăie puţin, apoi se hotărăşte brusc:

---

[1] în Orient numai marinarii „Pétainişti" purtau boneta albă, în timp ce puşcaşii marini din trupele Franţei libere purtau tradiţionala bonetă albastră, chiar în ţările calde.

— Cred că pot să am încredere. Uitaţi: aţi putea duce nişte veşti părinţilor mei şi unei fete? De mai bine de un an...

— Cu plăcere, bătrâne, sigur!

— Sunt dintr-un sat de lângă Nîmes.

— Cu atât mai bine. Am şi eu rude în Gard. Scrie-mi câteva rânduri pentru ei. Îţi promit că o să le duc cu mâna mea. Dar dă-le repede. Trebuie s-o şterg acum, vaporul meu pleacă mâine.

Fuge repede la tejghea să ceară ceva de scris. În timp ce scrie, scoţând limba, mă gândesc că poziţia noastră e destul de neaşteptată,dar că ar putea fi simbolică, deşi pe moment oricine (fie dintr-o tabără, fie din cealaltă) ne-ar fi văzut împreună, ar fi sărit cu gura pe noi.

Sergentul a terminat. Îmi dă două plicuri.

— Uitaţi, domnule locotenent, poate ne mai întâlnim.

— Foarte probabil. În curând, fii sigur, toată lumea o să se ridice contra nemţilor.

— De ce nu chiar acum?

— Nu-i aşa de simplu, din păcate.

În timp ce mă grăbesc spre baza de tranzit, mă gândesc la băiatul ăsta pentru care, într-adevăr, totul e simplu.

Imediat după ce m-am întors în Franţa, m-am dus să-i văd pe ai lui. Tatăl, secretar la primărie, a refuzat categoric să dea ochii cu mine.

— Fiul meu e un trădător! Nu-l mai cunosc!

Din spatele lui, mama îmi făcea semne disperate, plângând; a venit după mine pe scară şi a luat scrisoarea, binecuvântându-mă.

Fata însă nu mai locuia la adresa de pe plic. M-am interesat: se măritase cu băiatul măcelarului – o partidă foarte bună. A doua scrisoare i-am dat-o aşadar

preotului. Dumneavoastră ce-aţi fi făcut în locul meu?

Câţiva ani mai târziu (tot întâmplarea!), asistam la o ceremonie în faţa monumentului eroilor din satul respectiv. Scris cu litere aurite, proaspete, am văzut numele sergentului. Cât se poate de demn şi stăpânindu-şi durerea (aşa au scris ziarele), tatăl primi din mâna unui general crucea Legiunii de Onoare atribuită postum fiului său. O femeie tânără, vizibil aproape să nască şi, în orice caz, foarte emoţionată, stătea în spatele părinţilor, la braţul unui roşcovan voinic; acesta purta cu mândrie o brasardă de luptător în Rezistenţă.

Prin urmare, fiecare luptase în felul său şi după împrejurări.

Trece un înger

În picioare în faţa căminului, cu spatele către flăcări, amiralul ridică paharul spre mine:

— *Cheerio!*

Se ţinea bine, afurisitul. Câţi ani să aibă? Şaptezeci, şaptezeci şi unu? În orice caz, mă bătuse la tenis de-mi merseseră fulgii, cu toate că ar fi putut foarte bine să-mi fie tată. Foarte înalt, cu o figură de tribun, căreia doar o chică deasă şi albă îi mai lua din severitate, îşi păstrase o siluetă de *midship.* De doi ani eram vecini. La început ne apropiase pasiunea comună pentru pescuitul de păstrăvi, apoi ne-am descoperit şi alte gusturi identice: muzica, teatrul. Era celibatar; eu la fel şi îl ascultam totdeauna cu interes când povestea despre campaniile lui. Odată, când mă extaziam asupra carierei lui atât de bogate în aventuri, îmi spusese:

— Mde, sunt mai ales un mare norocos: 25 de ani de război şi nici o zgârietură! Ştii, deseori am avut impresia că ceva... sau cineva mă protejează.

— Îngerul păzitor?

— Hm! Din punctul de vedere al religiei, viaţa mea n-a avut nimic care să îndreptăţească o asemenea bunăvoinţă.

Se aşează lângă mine pe canapea şi lăsă din mână paharul.

— Şi cu toate astea, da, mă gândesc din când în când: demult, am cunoscut un băiat... Era în septembrie 1941. De la armistiţiu mă plictiseam de moarte la Toulon, pe un vechi cuirasat.

— Nu v-aţi gândit niciodată să vă alăturaţi generalului de Gaulle?

— Ba da, la început... Dar atacul de la Mers-el-Kebir mi-a potolit entuziasmul. Şi un alt război fratricid tocmai luase sfârşit în Levant. Între nemţii care ne făceau praf şi perfidul Albion care ne şterpelea coloniile, eram pur şi simplu scârbit, cu atât mai mult cu cât compatrioţii mei îmi păreau amorfi şi resemnaţi. În ziua aceea, mă întorceam de la Lyon, unde locuiau părinţii mei. Ca prin minune, trenul nu era aglomerat. Reuşisem chiar să găsesc un loc la fereastră, o adevărată performanţă, şi mă cufundasem imediat în lectura „Electrei” lui Giraudoux. Proza aceea plină de poezie mă fermecase într-atât, încât, fără să-mi dau seama, probabil începusem să declam cu glas tare. O voce limpede m-a făcut să tresar:

— E minunat, nu-i aşa?

Am ridicat capul: un tânăr blond aşezat în faţa mea mă privea zâmbind; zâmbetul era aşa de călduros, că intervenţia lui mi s-a părut cât se poate de naturală şi prietenoasă. Faţa lui, de o puritate care ar fi făcut şi un pictor să viseze, nu-mi era necunoscută; l-am întrebat la rândul meu:

— Nu sunteţi Gerard Tarquin, actorul?

Izbucni în râs şi îmi răspunse politicos:

— Ba da!

M-am prezentat şi am început spontan să stăm de vorbă ca două cunoştinţe vechi. Două filme şi o comedie bulevardieră îl făcuseră celebru. Mi-a vorbit de ele simplu, fără falsă modestie, bucuros că avea succes şi perfect conştient că-i mai rămâneau încă multe de învăţat. Emana din el un farmec extraordinar, ba chiar un fel de charismă. De la teatru am trecut la evenimente; după o oră, am observat că îi povestisem

practic totul despre mine: campania din Norvegia, torpilorul meu scufundat în faţa Dunkerque-ului, mâhnirea şi furia mea la anunţarea înfrângerii, speranţa de a ne vedea Marina reluând lupta, ranchiuna faţă de englezi.

— Totuşi, a zis el, britanicii rezistă minunat. Şi singuri! Nu vi se pare frumos?

— Nu zic nu. Însă...

Tarquin s-a întrerupt, exclamând: „Scuzaţi-mă!” şi a sărit să ajute pe o doamnă să-şi ia valiza din plasă. Trenul intra în gara Marsilia. Luându-i doamnei bagajul din mână, a condus-o pe peron şi i-a găsit un hamal, după care s-a întors.

— Săptămâna asta jucăm la Nisa, dar duminica viitoare dăm acelaşi spectacol la Toulon.

— O să vin cu siguranţă să vă aplaud.

— Vă las un bilet la controlor. Ba da, ba da, insist! Atenţie, ajungeţi la destinaţie. Aşadar, pe curând!

Piesa se numea „Trece un înger”... Era povestea unei soţii părăsite, al cărei înger păzitor coboară pe pământ sub chipul unui frumos necunoscut, reuşind să-i împace pe cei doi soţi. Gerard juca la perfecţie. Mă întrebam prin ce minune izbutea să facă perfect credibilă o fiinţă supranaturală, când deodată am înţeles: el încarna propriul său personaj. Îl regăseam pe scenă aşa cum era şi în viaţă.

După spectacol, m-am dus în cabina lui să-l felicit: m-a invitat să supăm împreună. Timp de două ore m-a fascinat cu conversaţia sa: părea să ştie totul. În mod inevitabil, am ajuns iar să vorbim despre război. Tarquin nu-şi ascundea de fel simpatia pentru englezi şi gaullişti şi, oricât aş fi fost de pornit împotriva lor, nu reuşeam să-i port pică. Când mi-am luat rămas-bun, mi-a reţinut mâna într-a lui:

— Tocmai am luat cu chirie o căsuţă în Lavandou. Mi-ai face mare plăcere să vii să petrecem împreună week-end-ul viitor, dacă serviciul ţi-o permite.

Am acceptat fără nici o ezitare: hotărât lucru, eram fermecat.

Sâmbăta următoare, m-am căţărat în trenuleţul ce lega pe atunci localităţile de pe coastă. Oprea nu numai în toate staţiile, dar şi ori de câte ori cineva îi făcea semn conductorului, de pe marginea liniei. În condiţiile astea nu se prea putea vorbi de o oră fixă de sosire. Gerard mă aştepta pe peron; zărindu-mă la uşa vagonului, mi-a făcut voios cu mâna şi m-a întâmpinat ca pe un bun prieten.

— Casa mea e cam la doi kilometri de aici, ceva mai retrasă. O să vedeţi câtă linişte am. E nemaipomenit!

Am pornit în pas vioi. Radioul elveţian tocmai anunţase că nişte *Raiders* germane au provocat pierderi grele convoaielor britanice din Atlantic.

— Din fericire, *Royal Navy* a reuşit să scufunde cuirasatul uriaş *Bismarck!* a exclamat Tarquin.

— Au avut totuşi un noroc chior să-l repereze în mijlocul oceanului, i-am atras eu atenţia.

El a dat din cap.

— Nu-i vorba de noroc. Cunoşteau ruta urmată de bastiment. Aşa că pentru ei a fost un joc de copii să-l găsească.

Observaţia, venind de la un profan, ar fi trebuit să mă surprindă; pe moment nu i-am acordat nici o atenţie. Am ajuns în vârful unui povârniş; drumul trecea printr-o pădurice de pini peste care se lăsa încet seara. Gerard a înălţat capul spre cerul aureolat cu trandafiriu, prevestind mistralul, şi a murmurat ca pentru sine:

— Ca să câştige englezii şi noi împreună cu ei, e

esenţial să aibă informaţii.

Ridicându-se pe vârfuri, a cules nişte bobiţe roşii de pe ramurile unui copăcel.

— Îţi plac coarnele? a întrebat el, întinzându-mi-le. Sunt puţin acrişoare.

Domeniul era înconjurat de un zid cu cioburi de sticlă înfipte deasupra, iar peste ele sârmă ghimpată.

— Proprietăresei îi e frică de hoţi, mi-a explicat Tarquin, deschizând un grilaj cu bare mai groase decât degetul.

Un câine ciobănesc cu blana lucioasă ne-a ieşit înainte şi s-a oprit în loc, întrebător, cu colţii ameninţători. M-am dat instinctiv înapoi; actorul a intervenit:

— Kapi! Nu atinge! Cuminte!

Îndată câinele s-a apropiat de mine, m-a mirosit şi s-a frecat de piciorul meu, cerându-mi să-l mângâi.

— Acum te cunoaşte: n-o să te muşte niciodată.

Am mângâiat pe spinare animalul, care a venit după noi până acasă, dând din coadă.

O brunetă încântătoare a apărut în cadrul uşii de la intrare şi s-a aruncat de gâtul lui Gerard, apoi mi-a întins mâna.

— Bine ai venit, Jean. Îmi pare bine să te cunosc. Dar ce mult aţi întârziat! Eram îngrijorată.

Monique (aşa se numea) a păşit în salon înaintea noastră. Când am intrat, un bărbat de talie mijlocie, lat în umeri, îmbrăcat într-un costum sobru din stofă groasă, s-a ridicat în picioare.

— Prietenul meu Edward, care lucrează la ambasada americană din Vichy, mi l-a prezentat gazda mea, fără alte precizări.

Cina a fost foarte veselă, dar oaspetele părea să aibă dificultăţi în conversaţie. Când l-am invitat să

vorbească în limba lui, a ezitat politicos, dar Tarquin l-a încurajat:

— Sigur că da, te rog. Ştii că Monique şi cu mine am jucat pe Broadway.

Înainte de a intra la Şcoala navală, petrecusem doi ani la Boston, unde tatăl meu era consul, şi locuisem de mai multe ori şi în Anglia. Ascultându-l pe interlocutorul meu, care folosea unele expresii tipic britanice, m-am edificat curând: aveam în faţa mea un supus al Majestăţii Sale Regina. La desert m-am ridicat sub un pretext oarecare şi m-am dus la bucătărie după Gerard.

— Spune-mi,bătrâne. Tipul pe care mi l-ai prezentat... e american cum sunt eu cardinal!

— Ai perfectă dreptate, mi-a răspuns el cu un zâmbet dezarmant. Edward este *lieutenant-commander în Royal Navy.* Într-un fel, coleg cu dumneata.

Văzând atâta candoare am rămas cu gura căscată.

— Ţineam morţiş să ţi-l prezint, continuă prietenul meu, fiindcă, să vezi, i s-a încredinţat o misiune importantă în Franţa.

De astă dată am explodat:

— Dar asta-i o îndrăzneală foarte mare din partea dumitale! De la armistiţiu încoace porcii ăştia n-au făcut altceva decât să tragă în noi!

— Să nu exagerăm, a zis cu blândeţe Tarquin, mai angelic ca oricând. Au tras şi în nemţi.

Apoi, luându-mă afectuos de umăr:

— Cel puţin, ascultă ce are să-ţi spună. Hai... fă-mi plăcerea.

Mi-o spunea de parcă ar fi insistat să mă mai servesc cu friptură. L-am urmat, cu senzaţia foarte clară că era pe punctul de a-şi bate joc de mine.

Gerard ne-a lăsat singuri în bibliotecă. Edward şi-a sorbit Armagnac-ul cu înghiţituri mici, apoi mi s-a adresat:

— *Well.* Văd că aţi ghicit scopul călătoriei mele. Avem nevoie... hm... de informaţii.

Stăpânindu-mă cu greu, i-am retezat-o scurt:

— Şi-mi propuneţi pur şi simplu să spionez, să trădez! Mă insultaţi, domnule. Să nu mai discutăm.

M-am ridicat să ies din cameră. Fără să-şi piardă calmul, a ridicat mâna.

— Staţi puţin. Nu-i deloc aşa. Nu vă cer nici cea mai mică informaţie despre marina franceză. Ne interesează activităţile germane şi italiene.

— O! astea... nu văd ce m-ar împiedica să vi le spun. Numai că la Toulon sunt – ca să zic aşa – nule.

— După unele informaţii, s-ar putea ca în curând să nu mai fie aşa. E vorba ca prin acest port să tranziteze material german.

— M-ar mira foarte tare, căci ar fi împotriva convenţiei de armistiţiu!

— Se poate, dar asta e problema mea.

M-am aşezat la loc.

— Bine! Sunt de acord să vă informez asupra nemţilor, dar numai asupra lor!

— Splendid!

— Însă pentru moment, am de spus un singur lucru: trăgând asupra vapoarelor noastre la Mers-el-Kebir sau în alte părţi, aţi pierdut bunăvoinţa noastră.

Edward a rămas pe gânduri,cu nasul în pahar, apoi a înălţat capul şi m-a privit drept în ochi:

— Credeţi că acei camarazi ai mei care au primit ordine de la guvernator să tragă în francezi au fost fericiţi şi mândri s-o facă?

Am rămas o clipă tăcuţi; ofiţerul s-a ridicat:

— Acum trebuie să plec. Gerard va fi legătura noastră şi vă va explica.

Mi-a întins mâna – am ezitat o clipă înainte de a i-o strânge – şi a ieşit, lăsându-mă pradă unor sentimente amestecate. Când m-am întors în salon,Tarquin mi-a adresat zâmbetul lui cel mai radios.

— Sunt foarte mulţumit, să ştii. Uite, trebuie să te sărut!

S-au scurs mai multe săptămâni, fără evenimente deosebite. Nu aveam nici o indicaţie despre vreo activitate germană la Toulon. Dumnezeu mi-e martor că mă interesasem, căci mă prinsesem de-a binelea în joc. Acum ştiam că, într-adevăr, participam din nou la luptă şi îi priveam compătimitor pe camarazii mei care-şi puneau toate speranţele într-o eventuală intrare în război a Statelor Unite. Într-o bună dimineaţă, când îmi terminasem garda de noapte la prefectura maritimă, mi-a căzut în mâini un mesaj: o misiune a Marinei Germane – *Kriegsmarine* – era aşteptată la Toulon.

Cum am terminat de predat serviciul m-am repezit la poştă. Nici unul din numerele de telefon pe care le învăţasem pe de rost nu răspundea. Şi totuşi, Monique trebuia să fie în Lavandou. Eram furios: tocmai când aveam o informaţie de transmis. Am format din nou numerele; în sfârşit, cineva a ridicat receptorul. Aşa cum îmi spusese Gerard, m-am anunţat, spunând: „Aici Vinurile Lambert, în legătură cu comanda dumneavoastră.” în loc de răspunsul convenţional aşteptat, în receptor a răsunat o voce aspră:

— Ce? Pe cine căutaţi? Cine-i la telefon?

Am închis. Inima îmi bătea cu putere. Am plecat în vârful picioarelor, aruncând priviri în dreapta şi în stânga. În stradă, oamenii luau literalmente cu asalt

chioşcurile de ziare: apăruse o ediţie specială. Am reuşit cu greu să-mi procur un exemplar. După ce am terminat de citit comunicatul care anunţa că avioanele japoneze bombardaseră Pearl Harbor, principala bază navală americană din Pacific, mi-a atras atenţia o ştire în josul paginii:

„Ieri, la Paris, poliţia germană a procedat la arestarea actorului Gerard Tarquin care făcea spionaj în folosul Marii Britanii. Actorul a fost rănit în timp ce proteja fuga prietenei sale, Monique Renand, care a dispărut.”

O lună mai târziu, după zadarnice încercări de a o găsi pe prietena lui Gerard, am reuşit să ajung în Anglia la bordul unei bărci de pescări şi cred că restul ţi l-am povestit.

Amiralul începu să scotocească într-un birou şi îmi întinse un vechi program de teatru, deschis la pagina unde se afla fotografia unui tânăr blond, care privea surâzând spre obiectiv. L-am răsfoit ca să găsesc titlul piesei: era tocmai „Trece un înger...”.

De un fir de păr..

noiembrie 1941

În camera mansardată pe care a închiriat-o de o săptămână de la o văduvă fără copii care nu mai are mijloace să plătească o bonă, Charles Ciepi îşi termină de împachetat toate lucrurile într-o valiză. Se mişcă fără grabă, verificând dacă n-a lăsat nimic rătăcit prin sertare. E un băiat la treizeci de ani, subţirel, de înălţime mijlocie. Chipul lui e dintre acelea ce nu atrag niciodată atenţia: ochi căprui-cenuşii,puţin apropiaţi,un nas drept cu nări înguste,buze subţiri, tenul mat. Semne particulare: fără. Cu costumul lui de gata, are o înfăţişare tipică de mic funcţionar. De altfel, aşa spune şi cartea de vizită prinsă pe uşă: redactor la prefectură. Numai că această profesie e falsă, şi numele la fel.

De doi ani de zile Charles trăieşte în clandestinitate: e comunist. De trei luni îşi ia de două ori mai multe precauţii, schimbându-şi necontenit adresa, uneori identitatea, ba chiar înfăţişarea: a devenit ucigaş. Atenţie! Nu criminal: nu omoară decât germani şi numai atunci când îi ordonă şefii lui. Faptul că a fost desemnat să execute atentate individuale contra militarilor din trupele de ocupaţie se datorează în primul rând calităţilor sale de trăgător (preselecţionat pentru Jocurile Olimpice), dar mai ales calmului şi prezenţei de spirit, ieşite din comun. Ciepi e un animal cu sânge rece, susţine cel care îi transmite ordinele. Astăzi însă, Charles va acţiona din proprie iniţiativă. Ba, mai rău: va acţiona contra ordinelor. Omul pe care a hotărât să-l ucidă e idolul populaţiei: un fotbalist renumit şi în plus, un tip simpatic, care nu-şi dă aere,

gata oricând să facă cinste straşnică amicilor – asta v-o va spune orişicine.

În realitate, Casimir Gottaux e un ticălos. Îngâmfat peste măsură şi obişnuit cu nenumărate succese la femei, n-a putut suporta să fie respins de o frumoasă brunetă, vânzătoare într-un magazin de încălţăminte. Descoperind întâmplător că frumoasa Rosette Colin – acesta e numele ei – se numea de fapt Klein, pur şi simplu o denunţase la Gestapo ca fiind evreică. Tânăra a fost arestată a doua zi şi nimeni nu ştia ce s-a întâmplat cu ea. De atunci, Charles umblă ca un nebun: Rosette era singura lui slăbiciune, taină ascunsă cu grijă. Nu că ar fi fost îndrăgostit de ea; nu, era altceva: o dragoste ca de frate mai mare, o nevoie de a o ocroti. Aflând numele denunţătorului de la un poliţist pe care-l cunoştea, le-a cerut imediat superiorilor permisiunea de a-l lichida, dar s-a izbit de un refuz categoric.

— În nici un caz, tovarăşe. Gottaux e prea popular. Îţi închipui ce-ar spune presa şi radioul de la Vichy...

— Bine, dar e un ticălos: ce a făcut el merită...

— Mai întâi ar trebui dovedit, şi asta l-ar putea compromite pe inspector, care ne e de mare folos în postul pe care-l ocupă.

— Aş vrea...

— Nu insista, tovarăşe.

Cu toate că a fost întotdeauna un militant model, de astă dată Ciepi e hotărât să nu se supună; nu poate renunţa la ceea ce el consideră o pedeapsă meritată. Ridicându-şi valiza, se uită de jur-împrejur prin cameră. Totul e în ordine, nu se vede nici o urmă a scurtei sale şederi. Deschide binişor uşa, având grijă să nu facă zgomot. Din coridor, întinde mâna să scoată cartea de vizită din uşă, apoi se răzgândeşte: mai bine să lase

impresia că s-ar putea întoarce,deşi nu are deloc de gând.

Pe stadionul municipal meciul s-a terminat. Echipa locală a câştigat şi tot Gottaux a înscris golul victoriei. Mulţimea se risipeşte, dar vreo sută de suporteri aşteaptă în faţa uşii prin care urmează să iasă jucătorii, comentând de zor:

— Şi Casimir,ce mai lovitură!

— Ca un bolid!

— Portarul lor a avut de furcă!

— Au luat-o pe coajă parizienii!

Cineva exclamă:

— Uite-i»

Arborând un zâmbet satisfăcut, apar fotbalişti; imediat sunt înconjuraţi, aclamaţi,îmbrăţişaţi. Gottaux nu mai pridideşte să strângă mâini, să primească bătăi pe umăr, să zâmbească unor necunoscuţi pe care se preface că-i recunoaşte. Trebuie să răspundă în acelaşi timp la zeci de întrebări, să dea autografe. O blondă planturoasă se agaţă de gâtul lui şi-l sărută apăsat. Sărutarea se prelungeşte,fata se lipeşte de el, se răsuceşte... Atunci Gottaux zăreşte un preot care priveşte scena în tăcere. Se desprinde, puţin jenat. Preotul poartă basc şi ochelari negri. Colţurile sutanei sunt ridicate în sus, dezvelind nişte bocanci mari, soldăţeşti. Are în mână un pacheţel învelit în ziar.

Conform obiceiului, Charles şi-a pregătit amănunţit lovitura. Mai întâi deghizarea – ideală – apoi bicicleta, rezemată de trotuar, la câţiva paşi de el. În faţa stadionului staţionarea maşinilor este interzisă, aşa că pe a lui şi-a lăsat-o pe o stradă laterală. E un Citroen vechi, nearătos, dar cu un motor bun; s-a mai folosit de el şi când a doborât un plutonier major în faţa Comandaturii din Rouen. Sigur că numărul a fost

schimbat. Pe parbriz sunt lipite un cartonaş de la Ajutorul naţional, o banderolă cu „Pachete pentru prizonieri” şi un *Ausweis*[1] în regulă.

După ce valul spectatorilor s-a împrăştiat, s-a dat jos din maşină, lăsând motorul să meargă. Preoţii primesc adesea bonuri de carburant şi nimeni nu se miră să-i vadă circulând cu maşina. Mai ales cu o rablă ca asta. Ţinând bicicleta de ghidon, s-a apropiat încet de intrarea jucătorilor.

Poliţistul Bontemps se simte foarte mulţumit. Sergent de carieră, a fost demobilizat după armistiţiu şi s-a prezentat candidat pentru a intra în poliţie. Fiind decorat cu crucea de război, a fost primit imediat. E bine văzut, şefii lui îl stimează şi în curând va fi înaintat brigadier. E o plăcere să fii de serviciu cu ocazia unui meci important: poate să asiste pe gratis la joc, numai să iasă cu cinci minute înainte de sfârşit, ca să asigure ordinea în jurul stadionului. Uneori se mai iscă încăierări între suporterii celor două echipe, dar statura lui impozantă îi calmează repede.

„Ia te uită, un preot amator de sport, care vrea şi el să-l felicite pe campionul nostru!” îşi zice el, văzându-l pe Ciepi cum coboară din maşină, îndreptându-se către grupul din jurul lui Gottaux. „Oho, părintele e aşa de grăbit că a uitat să oprească motorul, acum când benzina e atât de scumpă!”

Se duce binişor la maşină, deschide portiera şi învârteşte butonul: motorul se opreşte.

„Când vine părintele, o să-i atrag respectuos atenţia, aşa cum se cuvine”.

Casimir se smulge din îmbrăţişarea fetei, care nici nu-i prea place: nu e urâtă, dar e cam plinuţă pentru gustul lui. El preferă brunetele subţirele ca...

---

[1] Permis de liberă trecere (germ.)

Se încruntă şi brusc, îl cuprinde o senzaţie neplăcută. Ce-o fi vrând şi preotul de colo, că se tot uită fix la el? E sigur de asta, cu toate că nu-i poate vedea ochii. Preotul face un pas înainte şi schiţează un gest, ca pentru a-i întinde pachetul. Deodată, din hârtia de ziar izbucneşte un fulger... O durere cumplită sfâşie pieptul lui Gottaux, care se prăbuşeşte la pământ.

Charles a sărit pe bicicletă şi pedalează ca un nebun, cu o mână ţinând ghidonul, cu cealaltă strângând pistolul, fără să-i pese de strigătele ce izbucnesc în urma sa. La colţul străzii întoarce, frânează brusc, lasă bicicleta şi se repede la maşină. Dar se opreşte buimăcit: o namilă de poliţist, rezemat de portieră, îl priveşte zâmbind. Auzind strigătele, expresia feţei i se schimbă imediat, devenind ameninţătoare. Fără ezitare, Ciepi ridică pistolul, dar pierde o fracţiune de secundă, trecându-l din stânga în dreapta, şi pumnul sergentului major îl izbeşte ca un ciocan în falcă. Cade pe spate; mulţimea năvăleşte peste el...

Căile Domnului

Ca să pescuieşti bine fără să te depărtezi prea mult de Brest, e foarte simplu: în faţa bisericii Guipavas o iei la stânga; la trei kilometri depărtare, poate ceva mai mult, vezi la dreapta un drum, cu un copac uscat, în formă de lulea, chiar la răscruce. Nu poţi să te-nşeli. Pe urmă o iei drept înainte[1].

Informaţia se dovedise bună şi pârâul şerpuind capricios avea, într-adevăr, păstrăvi frumoşi. Prinsesem deja doi şi era de-abia ora patru. Fir-ar să fie, pierdeam momeală după momeală, agăţate în răgălii, dar tocmai acolo se ascundeau exemplarele cele mai mari. Luând-o pe râu în sus, la oarecare distanţă de mal, atent să mă confund cu peisajul, am pus ochii pe un stejar pe jumătate scos din rădăcini, aplecat deasupra apei – colţul ideal: dedesubt era fără îndoială un păstrăv.

O mişcare scurtă din încheietură, ca la scrimă, şi momeala mea s-a lăsat uşurel pe apă, chiar în faţa trunchiului. La a treia tură de mulinetă, a venit şi atacul, aşa de brutal încât am crezut că afurisitul de păstrăv o să-mi rupă mâna. Drace! Părea să fie uriaş: sigur peste un kilogram. Un fulger argintiu s-a strecurat de-a lungul păpurişului, în timp ce firul meu se desfăşura rapid. L-am înfăşurat încetişor, lăsându-l moale atunci când se întindea prea mult, potrivind frâna şi folosind elasticitatea băţului. Când păstrăvul ajunsese doar la câţiva metri, m-am aplecat să iau

[1] Acest itinerar este, bineînţeles, fantezist: nu contaţi niciodată pe un pescar ca să vă destăinuie micile lui secrete.

minciocul: ptiu! nu mai era acolo. În lupta mea cu peştele, mă mişcasem din loc. Acum, ca să mă întorc, nu mai era o treabă aşa de simplă. Păstrăvul, de parcă m-ar fi simţit în încurcătură, făcea salt după salt, stârnind jerbe de stropi şi silindu-mă să dau drumul firului, ca să nu se rupă. Nu ştiam ce să mă fac, când am auzit un glas:

— Adu-l în partea asta... uşor, uşor!

Îngenuncheat pe mal, un bărbat purtând o haină cu glugă de marinar întindea spre apă minciocul, să-mi ajute. Peste un minut eram gata şi un păstrăv de toată frumuseţea se zbătea în iarbă, încurcat în ochiurile plasei.

— Are mai mult de-un kil! a declarat salvatorul meu.

Eram prea emoţionat ca să-i răspund. El a venit către mine şi m-a bătut pe umăr:

— Bravo! Hai la mine să bem un păhărel!

A luat-o înainte cu pas liniştit pe potecuţa ce ducea în sat: un sat mititel, aproape un cătun, dominat de o clopotniţă veche. Casa lui era chiar lângă biserică.

— Trecem prin grădină, a zis el deschizând poarta.

Venisem maşinal după el: lupta cu peştele pur şi simplu mă epuizase. Nu-i nimic, mai aveam timp de pescuit la asfinţit. Seara, bătaia peştelui trebuie să fi fost straşnică, mai ales că vremea prevestea o furtună. Ca şi cum mi-ar fi ghicit gândurile, omul a spus:

— O să tragă ca nebunii acuş-acuş. Odihniţi-vă puţin: o meritaţi din plin!

Camera foarte mare, cu un tavan boltit, era cufundată în penumbră. Pe pereţi şi pe cămin, o mulţime de obiecte, toate amintind de mare: fotografii ale unui cuirasat, o acuarelă reprezentând un vas pescăresc, o alidadă foarte frumos cizelată, două

caliorne[1] mari, transformate în lămpi. Uriaşul crucifix de argint nu făcea excepţie, chemând mila lui Dumnezeu asupra păcătoşilor[2]. Pe masă, printre pensule şi borcănele de vopsea, trona macheta încă neterminată a unui bastiment de război, pe care o rază de soare strecurată prin oblon o aureola cu o pulbere aurie.

M-am aplecat să mă uit la ea: pe catargul de la bompres era prins un pavilion minuscul cu crucea de Lorena.

— Dar e o corvetă, o corvetă a Forţelor Navale Franceze Libere!

Gazda mea se aplecase să caute ceva într-un cufăr; exclamaţia mea l-a făcut să se întoarcă:

— Aţi recunoscut-o? m-a întrebat el cu interes.

— Sigur că da! Sunt prea tânăr ca să fi făcut războiul, dar la Şcoala Navală aveam unele ca asta.

Am privit mai de aproape: pe cocă erau pictate nişte dâre brune, care imitau perfect petele de rugină.

— Da, domnule, a zis omul, servindu-mi un pahar cu cidru, aşa era. Doamne, nu prea aveam timp s-o frecăm, s-o curăţăm, şi apoi...

S-a întrerupt brusc. Faţa lui bronzată a luat o expresie ironică;

— Fiindcă sunteţi ofiţer de marină, nu vreţi să vă spun povestea ei?

S-a aşezat pe scaun, contemplând macheta cu un aer gânditor. Abia atunci am observat rozeta de un roşu decolorat pe care o purta la butonieră, lângă o panglică verde cu negru: Crucea Eliberării.

— Era una din primele corvete ieşite din arsenalele britanice, construită în grabă şi deja demodată. Din

[1] Palancuri – scripeţi.

[2] în franţuzeşte acelaşi cuvânt ca şi pentru „pescari”.

1940 în ‘42 a văzut multe şi de toate: convoaie, iar şi iar convoaie! În cele din urmă, Amiralitatea o scosese din *pool*-ul escortoarelor, atât de dese deveniseră avariile, dar fiindcă blestemaţii de *Froggies* cereau de zor alte şi alte nave, Amiralitatea le-o pasase lor pe asta. Vezi doamne, iar se încurcaseră lucrurile între General şi bătrânul buldog, de astă dată din pricina Siriei, aşa că dumnealor ne atingeau ori de câte ori le venea bine.

Ca să o armeze, Statul Major al FNFL îi luase pe ultimii sosiţi: oameni din marina comercială, proveniţi de pe cargourile vichyste capturate de *Royal Navy* sau evadaţi din Bretania la bordul bărcilor pescăreşti. Mamă, mamă! Ce adunătură de piraţi! La Greenock nici un patron de *pub* nu-i vedea dând buzna în localul său fără să-şi pună la îndemână, în spatele tejghelei, o vână de bou şi fără să-i facă semn nevestei să dea repede telefon la *shore patroll*[1]. Dar oamenii din Patrulă nu erau fraieri să dea pe acolo.

Singurul militar activ era caporalul puşcaş Hoareau – tunarul şef. Un tip din insula Reunion, înalt de aproape doi metri, un adevărat munte de muşchi. Nu pedepsea niciodată: delincventul avea cu el o conversaţie în buncărul de vopsitorie, ieşea de acolo cu un ochi învineţit şi gata. Cât despre comandant...

Gazda mea s-a întrerupt: un zâmbet ironic i-a luminat faţa brăzdată:

— Dar să nu anticipăm. Deci, într-o dimineaţă,echipajul – care luase vasul în primire cu o zi înainte – fu adunat cu răcnete şi înjurături de către bidel[2], la ordinul secundului – un locotenent de cursă lungă care zăcuse şase luni în închisoare, după o

[1] Patrulă de coastă

[2] Tunarul şef

poveste cam încurcată. Chestia e că *Marie-Lorraine* încă nu avea comandant. Da, aşa fusese numită, după numele fiicei şefului de divizie, fiindcă în englezeşte avusese un nume de floare pe care nimeni nu se ostenise să-l traducă: probabil că nu creştea pe la noi.

Ploua ca dracu' şi amiralul nu catadicsise să se deranjeze. Ca să-l învestească pe noul comandant sosise doar un căpitan bătrân, şiroind de apă.

A început să râdă încetişor.

— Noul comandant era tot aşa de murat. Ei, ceremonia s-a isprăvit în doi timpi şi trei mişcări. Pe chei, scoţienii de la şantierul naval îşi băteau joc de marinarii care stăteau cu stoicism în poziţie de drepţi, în ciuda ploii torenţiale.

După masă, prima ieşire în larg şi primul incident: o parâmă trasă prea încet a intrat în elice; a trebuit să ne întoarcem remorcaţi! Ce mizerie!

Şi acum mă întreb prin ce minune obţinuse corveta certificatul de aptă pentru luptă, după un stagiu de trei săptămâni într-un centru de antrenament. Într-adevăr, minune, o minune de voinţă, fiindcă nimic nu mergea ca lumea la bord, în afară de tunuri care erau totdeauna revizuite cu multă grijă. Radarul bătea câmpii, asdicul[1] nu dădea ecouri, iar motoarele erau complet ruginite. Ne trăseseră clapa *inglişii,* nu glumă! Dar comandantul era încăpăţânat şi oamenii, din ambiţie, se juraseră să facă vechitura să meargă. Munceau ca ocnaşii; se mirau şi instructorii britanici. Şi, cu toate acestea, nenorocul părea că se înverşunează asupra vasului. Într-o seară, nu se vedea nici la douăzeci de metri cu afurisita lor de ceaţă! Şi uite că ni se înţepeneşte cârma şi ne pomenim cu Marie-*Lorraine* în mijlocul unui câmp de mine! A trebuit

[1] Aparat ce detectează submarinele în imersie; azi i se spune sonar.

să ancorăm şi să rămânem pe loc până în zori.

Omul meu s-a întrerupt ca să umple din nou paharele şi am profitat, ca să adaug:

— Rugându-vă la Dumnezeu, îmi închipui!

M-a privit încruntat, apoi faţa i s-a înseninat:

— Ştiţi că aţi nimerit-o! Când a venit o vedetă să ne scoată de acolo şi să ne ducă în port, Hoareau a plecat să-l caute de Machaud, secundul:

— Dom' locotenent, băieţii zic că de-aia aveam noi toate ponoasele astea, fiindcă vasul n-a fost sfinţit. Ar vrea să vină un popă să ne facă o sfeştanie la bord.

— Bine, mă duc să văd, a răspuns el.

Trebuie să vă spun că aproape toţi membrii echipajului erau bretoni. Bandiţi – poate, dar credincioşi. Problema părea simplă, dar când Machaud i-a spus comandantului, acesta s-a înfuriat cumplit:

— În nici un caz! Ce sunt tâmpeniile astea? Nu-mi trebuie mie popă!

Ţipa aşa de tare, că se auzea până în cală.

Gazda mea şi-a trecut mâna peste bărbie:

— Ei, domnule, trebuie să vă explic. Vedeţi dumneavoastră, comandantul ăsta nu era tocmai ca ceilalţi. Doamne, la Franţa Liberă nu prea se înghesuia lumea, aşa că – de voie de nevoie – îi luau şi ei pe cei care se prezentau.

A râs uşurel.

— În civil, omul fusese subprefect. Mă rog, un subprefect fără subprefectură: numai în cabinetele ministeriale. Radical-socialist. Mândria şcolii laice: îţi dai seama cam ce fel de individ venise la de Gaulle în '41, declarând: „Dacă la Vichy ofiţerii de marină au devenit prefecţi, pot şi eu să fiu marinar!"

De fapt, navigase destul de mult înainte de război, pe yachturi de plăcere. Existau chiar şi pe atunci

deputaţi miliardari. Pe scurt, povestea era să se termine cu o revoltă. Din fericire, chiar în clipa aceea s-a dat o alarmă aeriană şi oamenii, uitându-şi furia, au fugit la mitraliere.

A doua zi, duminică, profitând de lipsa comandantului, plecat la un chef în Glasgow, Machaud a chemat preotul, care a făcut repede o slujbă. Nimeni n-a suflat o vorbă şi coverta a continuat cu ghinioanele ei.

— Trebuia să-i zicem *Marie-Belea,* nu *Marie-Lorraine,* murmurau marinarii, continuând să repare la avarii.

Desigur, nu puteai să bagi o vechitură ca asta în bătălia ce făcea ravagii în Atlanticul de Nord în acea vară a lui ‘42. Au trimis-o la ecuator, zonă zice-se mai calmă. Bathurst-Freetown, Freetown-Douala... şi o căldură! Chinuiţi de o eczemă tropicală, cojindu-se ca şerpii din cauza soarelui puternic, băieţii nu se puteau consola nici măcar cu capturarea vreunui submarin nemţesc – acestea erau departe, atacând de zor convoaiele de la Murmansk. Moralul era scăzut de tot. Vă daţi seama că în asemenea condiţii nu-i mai ardea nimănui de vopsit coca!

Omul s-a aplecat deasupra machetei:

— Uitaţi, chiar aşa arăta: ca o zebră! Rugina aproape ajunsese să fie un fel de camuflaj!

Într-o bună zi, *Marie-Lorraine* a primit însărcinarea să escorteze un pachebot rapid. Vă daţi seama: el atingea uşor douăzeci de noduri şi noi abia dacă reuşeam să prindem cincisprezece – şi astea cu efort.

Colac peste pupăză, iar ni se stricase asdicul. Eram cam tot atât de folositori ca o şalandă[1]. Eu... comandantul a luat atunci o hotărâre: a ordonat

[1] Şlep — vas fără punte, cu fundul plat, folosit la transportul mărfurilor pe râuri, canale şi fluvii.

pachebotului să meargă *full speed* şi să se descurce singur. Muream de ruşine, dar mergând cu toată viteza şi în zigzag, avea şanse mult mai mari să scape, decât însoţit de o patrulă ca noi. La asfinţitul soarelui, era deja departe. Către miezul nopţii, Machaud, negru de unsoare din cap până-n picioare, a urcat pe punte:

— Gata, domnule comandant: Cadiou a găsit pana. În zece minute aveţi asdicul în funcţiune.

Dar vai, peste o jumătate de oră am primit un mesaj radio: pachebotul fusese torpilat.

De când se ştia, *Marie-Lorraine* nu atinsese asemenea viteză. La dracu' cu normele şi regulamentele de siguranţă! Mecanicii făcuseră minuni: zburam cu şaisprezece noduri virgulă şapte: mai mult decât în probe!

Abia se luminase de ziuă când am zărit ambarcaţiunile: bărci de salvare şi *carley floats*[1], toate încărcate gata să se scufunde; din fericire, marea era destul de liniştită: doar un pic de hulă.

— În sfârşit, ne ajută şi pe noi Dumnezeu o dată! exclamă secundul.

Comandantul se uită urât la el:

— Deocamdată, înainte de a opri motoarele, o să explorăm sectorul cu asdicul. Păcătosul ăsta de submarin ar putea foarte bine să se fi ascuns ca să ne atace, a zis el. Să...

Nu-şi termină fraza, că s-a repezit la parapet şi-a vomitat dintr-o dată tot micul dejun.

— Nu mai înţeleg nimic, a mârâit el, ştergându se la gură cu batista. Pe yachturi n-am avut niciodată rău de mare.

Da, domnule, comandantul dădea regulat de mâncare la peşti, ceea ce nu-i făcea deloc viaţa mai

[1] Plute de salvare ale flotei engleze (Royal Navy).

uşoară. Nu i-ar mai fi trebuit şi beleaua asta, iar gândul că şi Nelson suferise de aceeaşi boală nu era decât o slabă consolare.

Una după alta, ambarcaţiunile acostau. Machaud atârnase plase de-a lungul bordului, dar mulţi naufragiaţi nu mai aveau forţa să se caţăre: marinarii noştri îi ajutau cât puteau. Şi erau mulţi: două sute, trei sute, nu mai ştiu! Majoritatea erau în pijama, alţii în chiloţi sau chiar în pielea goală. Cei mai mulţi erau lucrători americani care se duceau la noua bază de la Takoradi.

Una dintre bărci rămăsese mai deoparte, plutind în derivă, în bătaia vântului; din spate, un om ne făcea semne disperate.

— Fir-ar să fie! a mormăit comandantul. Ar putea să dea la lopeţi.

Cum cei din barcă nu păreau în stare să vâslească, *Marie-Lorraine* s-a pus în mişcare şi s-a apropiat de ei. Barca era arhiplină. Dar în afară de doi marinari care trăgeau la singura vâslă, restul erau toţi culcaţi pe fundul bărcii şi nu dădeau nici un semn de viaţă.

— Desigur, răniţi, a zis Machaud. Cobor să mă ocup de ei. Ei, dar ce-o fi acolo?

La mijlocul bărcii se ridicaseră nişte siluete în negru: comandantul s-a uitat prin binoclu:

— Lua-le-ar naiba, asta ne mai lipsea: călugăriţe!

Erau trei, îmbrăcate din cap până în picioare în straiele lor negre, lungi, spre deosebire de ceilalţi naufragiaţi, aproape goi. În timp ce se aplecau asupra răniţilor, vântul făcea să le fluture uşor marginile mari ale scufiilor. Când, în fine, barca reuşi să acosteze, Lauray, *midship-ul* şi doi gabieri solizi coborâră repede pe scara pilotului şi săriră în barcă. Unii naufragiaţi aveau arsuri grave: în lipsă de altceva, rănile le

fuseseră unse cu grăsime. Alţi doi probabil că aveau câte o mână ruptă: cineva le fixase nişte aţele improvizate, cu scândurele smulse din podeaua bărcii: ceilalţi, cu excepţia celor ce vâsleau, păreau încă năuciţi complet de pe urma torpilării. Ah, n-a fost treabă uşoară să-i aducem pe toţi la bord, căci nici cei mai zdraveni nu reacţionau, mulţumindu-se doar să se lase legaţi şi ridicaţi ca nişte pachete, de către oamenii de pe *Marie-Lorraine.*

Între timp, vântul se înteţise brusc şi acum corveta era zgâlţâită ca o coajă de nucă. Aplecat peste parapet, comandantul, plin de nerăbdare, înjura ca un birjar, după obiceiul său.

— Daţi-i mai repede, dumnezeii ei de treabă!

Una din călugăriţe, părând foarte tânără şi ajutând la transportarea unui rănit cu arsuri grave, căruia apăsarea frânghiilor pe piele îi smulgea strigăte de durere, a înălţat capul şi i-a aruncat o privire aspră.

Comandantul s-a întors, ridicând din umeri, şi a intrat la adăpost.

După ce toţi răniţii au fost îmbarcaţi, călugăriţele au urcat şi ele la bord. Prima sosită pe punte, o femeie foarte înaltă, cu un ten ca de fildeş vechi, l-a salutat pe Machaud cu o uşoară înclinare a capului, apoi s-a răsucit către tovarăşele ei.

— Lăudat fie Domnul, fiicele mele. Vedeţi că am avut dreptate când v-am spus să nu vă dezbrăcaţi în noaptea asta, a zis ea, închinându-se.

Celelalte s-au închinat şi ele, murmurând: *Laudate, Domine.*

— Aveam ca o presimţire, a adăugat ea, adresându-se din nou secundului. Dumnezeu, în nesfârşita lui bunătate, mi-a luminat mintea. Eu sunt maica Margareta a Sfintei Inimi a lui Christos, stareţa

mănăstirii Surorilor de Caritate de la Capul Bunei Speranţe. Vreţi să fiţi atât de bun să mă conduceţi la comandant?

Era mai curând un ordin decât o rugăminte. Uluit, Machaud a luat-o înainte spre puntea de comandă. Văzându-i că apar pe scară, comandantul s-a încruntat şi i-a aruncat o privire înfuriată secundului. Călugăriţa s-a uitat la el cu un surâs în colţul buzelor, fiindcă bietul om, din nou pradă răului de mare, era verde la faţă şi leoarcă de sudoare. Ducând mâna la chipiu, ofiţerul a bâlbâit:

— Bună ziua, doamnă... ă... măicuţă... îmi pare bine că... scuzaţi-mă... manevra!

Şi se întoarse cu spatele – ca să-şi ascundă atât încurcătura, cât şi greaţa care nu-l slăbea deloc – prefăcându-se că era foarte absorbit de busolă. Maica stareţă l-a privit un timp cu atenţie.

— Câte zile ne va mai da Dumnezeu, în fiecarea seară o să ne rugăm pentru echipajul de pe *Marie-Lorraine* şi pentru comandant, a zis ea dintr-o dată, cu cea mai mare simplitate.

Comandantul s-a răsucit, ca mânat de un resort. Tocmai se pregătea să dea un răspuns batjocoritor, când a întâlnit privirea călugăriţei.

Doamne, privirea aceea!... Nimeni din cei de la bord nu avea s-o mai uite vreodată: avea ceva... nou, ca...

Omul se întrerupse, gânditor. Am îndrăznit să fac o comparaţie:

— Ca a unei fete tinere!

— Nu, deloc! În ziua de azi, cele mai mari stricate se uită la tine cu priviri de inocente! În ochii maicii stareţe era, cum să zic? Încrederea! Uite, ăsta e cuvântul.

În orice caz, comandantul n-a mai rostit nici o vorbă şi din verde, s-a făcut roşu la faţă, pradă unei profunde

lupte interioare. Călugăriţa a pus piciorul pe treapta scării, gata să plece; stăpânindu-şi un sughiţ, comandantul s-a repezit spre ea:

— Atenţie, măicuţă, alunecă!

Călugăriţa a făcut semn cu mâna:

— N-aveţi nici o grijă: sunt obişnuită cu marea.

Ţinându-şi cu greutate râsul, Lauray s-a aplecat asupra mesei hărţilor.

— Corveta, încărcată ca metroul la orele de vârf, se zorea spre Bathurst. Nici vorbă de carturi sau de schimburi: marinarii erau copleşiţi: trebuiau să le dea de mâncare naufragiaţilor, să-i îmbrace măcar cât de cât, să-i potolească pe cei ce se văitau, să le explice lucrătorilor că în nici un caz nu puteau trimite veşti familiilor lor prin radio. Toate uniformele, câte mai erau la bord, fuseseră repede împărţite; marinarii scotociseră şi ei prin sacii lor, dar tot nu fusese de-ajuns. Din fericire, cele trei călugăriţe erau şi ele pe acolo: au intrat cu hotărâre în rezervele de etamină ale timonierului, precum şi în depozitul de pânze, şi au croit la repezeală nişte haine simple, fără să se întrerupă, însă, din îngrijirea răniţilor. Seara, toţi suferinzii,bine îngrijiţi, pansaţi, încurajaţi, dormeau buştean în posturi şi pe coridoare. Cei cu arsuri, calmaţi cu injecţii cu morfină şi badijonaţi cu alifie de mercur, se odihneau liniştiţi în sala ofiţerilor, vegheaţi de o călugăriţă. Aceasta îi mărturisise tunarului-şef care era uimit de competenţa stareţei:

— Maica Margareta e doctor în medicină!

Vestea se răspândise cu iuţeala fulgerului şi vreo zece marinari merseseră până acolo încât o întrebaseră pe călugăriţă dacă n-ar putea să-i examineze. Camera lui Machaud se transformase în cabinet de consultaţii: când i-a venit rândul lui Cadiou,

acesta a încercat să dea bir cu fugiţii.

— Vino-ncoace imediat! i-a ordonat stareţa pe un ton hotărât.

Un sfert de oră mai târziu, caporalul a ieşit încântat:

— Nici n-ai să mă crezi, i-a spus el lui Morvan, consăteanul său, când ţi-oi spune că ştie să trateze chiar şi hemoroizii!

Circulând la bord, comandantul nu mai putea să facă nici un pas fără să-i audă şi pe oamenii săi, şi pe naufragiaţi lăudându-le în gura mare pe „zânele cele bune”. Cu accentul lui de insular, Hoareau chema toate binecuvântările Cerului asupra lor, uitând să-şi mai cicălească oamenii.

A doua zi de dimineaţă, *Marie-Lorraine* începea să se apropie de uscat, când deodată asdicul a dat un ecou neobişnuit de limpede, înţelegeţi, era pentru prima oară.

— Submarin în 080 la 1700 de yarzi! a anunţat operatorul, tremurând de emoţie.

— Bara douăzeci la dreapta. Preiau cârma.

— *Midship,* pregătiţi lansarea grenadelor! a urlat comandantul, uitându-şi pe dată răul de mare.

În timp ce mortierele şi lansatoarele îşi azvârleau proiectilele în cadenţa prevăzută, toate privirile s-au îndreptat spre valurile lăsate de vapor în partea din spate, unde se ridicau jerbe de spumă una după alta, în zgomotul surd al exploziilor ce zguduiau nava. Pe puntea centrală, călugăriţele îngenuncheaseră. După mai multe rafale, cum asdicul nu mai semnala nici un ecou, corveta şi-a reluat drumul spre port.

— L-aţi scufundat? l-a întrebat maica Margareta pe secund, care venea din spate.

— Nu pot să ştiu, a răspuns Machaud scărpinându-se în cap: dar cu siguranţă că de lovit, l-am lovit zdravăn;

un rechin care n-o să mai poată muşca prea curând!

— Cu atât mai bine, şi aşa au fost prea mulţi morţi!

Comandantul, care tocmai cobora de pe puntea de comandă, a apostrofat-o cu un aer maliţios:

— Oricum, măicuţă, nu uitaţi că e război!

— Nu uit, domnule comandant, n-aveţi grijă. De fapt, noi vom învinge, fiindcă dreptatea e de partea noastră. Dar oricum, e îngrozitor.

Multe săptămâni după ce naufragiaţii debarcaseră, echipajul nu mai vorbea decât despre cele trei călugăriţe.

— Mititica era aşa de frumoasă! suspina Leriche, cel mai tânăr de la bord.

— Nu ti-e ruşine! tuna Hoareau. Încă o vorbă, şi vii cu mine în buncăr!

— Sunt sigur că se roagă pentru noi şi ne poartă noroc, a afirmat Lauray într-o seară, când *Marie-Lorraine* întâlnise o bombă plutitoare care-i ocolise în mod inexplicabil.

Spre marea lui mirare, comandantul a înclinat capul în semn de aprobare.

— Şi asta-i povestea! a încheiat gazda mea, umplând din nou paharele. De fapt, după asta, totul a început să meargă ca pe roate la bord. Pentru început, un mesaj al amiralului care comanda zona ne-a înştiinţat că submarinul în care aruncasem noi cu grenade trebuise să iasă la suprafaţă ceva mai departe. Reperat cu radarul de către un distrugător, atacat cu tunurile şi neputând să se scufunde, preferase să se sabordeze, dar tot personalul fusese pescuit. În Atlantic, apoi în Mediterana, *Marie-Lorraine* a mai trecut prin multe aventuri, dar la capitularea Reich-ului, nici un om nu era lipsă la apel. Cu toate astea, avusesem momente grele, nemaipomenit de grele, dar lucrul cel mai

extraordinar...

— Aţi scufundat alt submarin?

Omul meu a izbucnit în râs:

— N-aţi nimerit-o. De altfel, maica Margareta n-ar fi dorit aşa ceva. Nu, dar din ziua aceea comandantul n-a mai avut niciodată rău de mare, nici în cele mai rele furtuni!

S-a uitat la ceas, apoi s-a ridicat grăbit:

— Ora cinci şi douăzeci! Am întârziat straşnic cu vecernia! O, nu vine nimeni, dar eu sunt preotul, nu-i aşa?

Strângându-mi mâna, mi-a făcut cu ochiul:

— Da, domnule. Asta poate fi numită o vocaţie tardivă.

Minaretul

noiembrie 1942

Era un bătrân locotenent de tunuri despre care tot ce puteai spune era că n-a inventat praful de puşcă; însă ştia să-l folosească şi chiar să-l pună la treabă, în caz de nevoie. În afară de specialitatea lui, nu prea mai era bun de altceva – după cum singur recunoştea cu filosofie – neavând altă ambiţie decât să-şi încheie cei douăzeci şi cinci de ani de serviciu, ca să meargă să se bucure de pensie în Vendeea lui natală, petrecându-şi acolo zilele liniştit, printre câinii şi caii săi.

Era celibatar, catolic practicant, citea puţin şi nu putea să sufere cinematograful.

Aşadar, nu e de mirare că fusese desemnat pentru una din bateriile de coastă care dominau rada din Mers-el-Kebir, aproape de Oran – un post pe care nimeni nu-l dorea: tunurile erau de model vechi, cazarmamentul fără nici un confort, comunicaţiile cu oraşul foarte greoaie şi nu puteai spera nimic glorios, mai ales într-o perioadă când Franţa, după armistiţiu, se pomenise izolată, umilită, pe jumătate ocupată de Wehrmacht şi pradă ostilităţilor fostei sale aliate, Marea Britanie.

Complet izolat şi lăsat să se descurce singur, omul se manifestă în felul lui. Pentru început, se apucă să refacă în întregime instalaţiile. Fără mare iscusinţă sau diplomaţie, pur şi simplu insistând mereu pe lângă inginerii de la Lucrările maritime, obţinu lemn, apoi pietre, ciment, ipsos şi în fine ţevi de plumb, robinete, chiuvete, ba chiar şi o cadă de baie. Insistând mereu,

smulse de la Administraţie câteva credite şi-şi puse la treabă personalul, format mai ales din meridionali veseli, câteodată suciţi, dar care nu străluceau prin hărnicie. Fără voia lor îi făcuse constructori. Silueta lui masivă se vedea de dimineaţă până seara însufleţind şantierul. Cu regimul acesta, reuşi să slăbească: roşcovan de felul său, soarele îi bronzase obrazul într-o nuanţă cărămizie. Îşi conducea oamenii strigând la ei în gura mare, laudele fiind la fel de zgomotoase ca şi reproşurile. De altfel, toţi ţineau la el, fiindcă era drept şi avea grijă de calitatea mâncării – ceea ce, în ochii lor, era primordial în acele vremuri de restricţii alimentare.

Construind astfel în cazematele lui o cazarmă model, luă hotărârea să o inaugureze cu mare pompă în ajunul Crăciunului 1941.

„Pentru ocazia asta, îmi trebuie o slujbă de miezul nopţii”, se gândise el. „Şi nu oriunde, ci aici, la mine!”

Kilometrii pe care-i străbătea pe jos în fiecare duminică, pentru a se duce la liturghia ţinută în baza de la Mers-el-Kebir îl extenuau de fiecare dată, dar benzina era scumpă şi pentru nimic în lume n-ar fi folosit-o în scopuri personale. De astă dată va chema preotul la el. Găsi unul care acceptă să slujească în noaptea de Crăciun la cazarmă. Era un preot alsacian, bătrân şi bărbos, care după treizeci de ani cât slujise în Algeria, cunoştea Coranul la fel de bine ca Evanghelia.

Omul bisericii făcu totuşi o obiecţie:

— Tunurile dumneavoastră sunt prea aproape de geamie.

— Care geamie?

— Turnul acela în ruină, colo, pe celălalt versant. Pentru musulmani, e un loc sfânt, ar putea să-i supere o ceremonie religioasă creştină într-un loc pe care ei îl

consideră sacru.

— Ce-i de făcut? Ţin foarte mult la slujba asta, o vreau cu orice preţ!

— Duceţi-vă la femeia care păzeşte geamia şi descurcaţi-vă cu ea. E mai bine aşa!

Locotenentul se duse chiar în aceeaşi zi. Păzitoarea era o femeie fără vârstă, ştirbă, îmbrăcată în zdrenţe şi răspândind un miros care n-avea nimic de-a face cu vestitele parfumuri ale Arabiei, despre care vorbeşte Shakespeare.

— De ce crezi că ne-ar supăra slujba voastră? îi spuse ea ofiţerului. Allah este singurul Dumnezeu, al tău ca şi al nostru. Iisus al tău e un profet, chiar dacă nu atât de mare ca Mahomed. Noi ţinem mult la el şi la mama lui, Myriam.

— Atunci, sunteţi de acord?

— *Labès, labès*[1]. Dar ai făcut bine că m-ai întrebat. Aşa... aşa e drept! Roagă-te, căpitane. Eu mă voi ruga pentru tine şi pentru oamenii tăi.

Uimit şi oarecum izbit de acest ecumenism neaşteptat, ofiţerul murmură câteva cuvinte de mulţumire, strecură o bancnotă în mâna deformată de reumatisme a femeii şi se întoarse foarte încântat de rezultatul negocierilor.

Slujba se dovedi un succes desăvârşit. În ultimul moment, îşi anunţă sosirea şi amiralul, care asistă la slujbă, vizită instalaţiile şi plecă, felicitându-l călduros pe comandantul bateriei şi acordând echipajului dubla[2] ca să serbeze Crăciunul.

După ce se îngrijise de bunăstarea oamenilor, omul nostru se ocupă de tunuri: şi de data asta, bunul simţ şi tenacitatea lui făcură minuni. Un exerciţiu de foc la

[1] Bine, bine.

[2] Porţie dublă de vin, recompensă tradiţională în vechea Marină.

ţintă remorcată se termină cu rezultate foarte bune. Socotind că-şi făcuse datoria, trecu la dresajul a două potăi îngrozitoare, pe care le boteză câini militari de gardă.

Lunile treceau. Într-o duminică de noiembrie pierdu slujba religioasă, fiindcă americanii tocmai debarcaseră în Africa de Nord. Ca toate bateriile de coastă, şi a lui trăsese necontenit timp de două zile, aproape golindu-şi depozitele, dar nimerind destul de bine la ţintă. Totuşi, curios lucru, în timp ce peste celelalte forturi ploua cu obuze aruncate de bastimentele Marinei Americane, fiind tot timpul ţinta atacurilor aviaţiei duşmane, cazemata lui, în mod inexplicabil, era cruţată: nici un cuirasat nu trăgea în ei, nici un avion nu-i bombarda. De parcă americanii nici n-ar fi ştiut că există. Doamne, şi tunurile lui n-aveau o clipă de odihnă. Locotenentul nostru îşi dirija tirul ca la manevre, ajungând uneori chiar să-l încerce un sentiment de frustrare pentru că nu era băgat în seamă.

Din fericire, această luptă fratricidă nu dură mult şi se încheie un armistiţiu, transformat repede în alianţă: Africa Franceză relua în sfârşit lupta împotriva lui Hitler. Ofiţerul, care era pe fortificaţii de 48 de ore, îşi acordă luxul unei băi calde, apoi îmbrăcă uniforma de gală şi plecă după noutăţi. La Statul Major fu întâmpinat cu strigătul:

— Uite-l,uite-l pe încornorat!

Într-adevăr, toate bateriile de coastă, în afară de a lui, fuseseră ciocnite zdravăn şi pierderile erau grele.

— Ai făcut o treabă excelentă, dar ai avut un noroc nemaipomenit. Nu pot înţelege cum de n-a tras nimeni în dumneata! îi declară amiralul, care îl concedie rapid, ieşind în întâmpinarea noilor săi „colegi” americani.

Vrând să fie cu inima împăcată, omul nostru se duse chiar a doua zi să-i întrebe pe proaspeţii săi aliaţi.

— Duceţi-vă la şeful Serviciului artilerie al escadrei. El va putea cu siguranţă să vă informeze, îl sfătui un comandant tânăr şi fercheş. Eu sunt specialist în logistică, nu-i aşa?

Nu era deloc simplu să dai de urma celui care, poate, deţinea cheia enigmei. Fără a se descuraja, însă, omul nostru îşi urmă cercetările şi, în cele din urmă, îl găsi pe un bastiment de linie, amarat în golful mare din Mers-el-Kebir.

— Într-adevăr, ceea ce-mi povestiţi e surprinzător! exclamă interlocutorul. Eram foarte bine informaţi asupra tuturor instalaţiilor dumneavoastră şi planul nostru de tir prevedea în mod expres... hmmm neutralizarea lor.

— Drăguţ, mormăi locotenentul.

Celălalt, care nu auzise, continuă:

— De altfel, iată documentul cu lista acestor obiective: este exemplarul pe care l-am folosit ca să transmit ordinele de tir. Cum spuneţi? Bateria de la... iată: pagina 47.

Răsfoi albumul şi deodată înălţă capul: o adâncă uimire i se citea pe faţă:

— Priviţi: pagina 46 şi pagina 47 au rămas lipite! Cum de n-am băgat de seamă?

Aruncă volumul pe birou şi izbucni în râs:

— O.K., cu atât mai bine! Aţi avut un noroc porcesc! Aşa se zice în franţuzeşte, nu?

— Da, aşa se zice, răspunse ofiţerul, luându-şi imediat rămas-bun şi refuzând ceaşca cu cafea ce i se oferise.

Pe drumul de întoarcere, îşi opri vehiculul la răscrucea de unde pornea poteca spre geamie: silueta

întunecată a vechiului minaret dărăpănat se desena pe cerul înstelat. Păzitoarea, coborâtă din sanctuarul ei, părea că-l pândise:

— A, iată-te, domnule căpitan! Nu-i aşa că n-ai păţit nimic, nici tu, nici oamenii tăi?

— Aşa e, dar...

— Ştiam eu. L-am rugat pe Allah să vă aibă în paza lui şi mi-a ascultat rugăciunea. Slavă lui!

Bătrânul ofiţer nu răspunse nimic şi porni motorul, bombănind:

— Dacă acum şi musulmanii fac minuni ca la Lourdes...

Obuzul

Se lăsa seara; afară ploaia se înteţise, bătând cu zgomot darabana pe acoperişul de sticlă al gării. O privire la ceas mi-a arătat că trenul urma să plece peste un minut.

Eram singur în compartiment. Aveam noroc! Voi putea lucra liniştit, dar mai întâi, îmi voi schimba ciorapii: erau uzi leoarcă. În momentul în care a răsunat semnalul de plecare al trenului, a năvălit înăuntru un hamal, spunând în grabă:

— Uitaţi, aici o să staţi foarte bine.

Trântind pe banchetă o valiză din pânză verde, s-a dat la o parte, ca să-i facă loc noului sosit, şi a fugit, strigând:

— Eu nu plec cu trenul ăsta!

Înjurând în sinea mea această întâmplare, l-am privit fără nici o bunăvoinţă pe călător. Era un om de statură înaltă, masiv şi corpolent, cu chelie. Un tic nervos îl făcea să clipească mereu din ochiul stâng: toată partea stângă a feţei şi a gâtului era trandafirie şi netedă ca pielea unui copil, în contrast cu partea dreaptă, ridată şi înăsprită de intemperii. Părând să nu bage de seamă atitudinea mea, m-a salutat cu un semn din cap, apoi s-a trântit pe bancheta din faţa mea. Trenul s-a pus în mişcare, începând să ia viteză. Tovarăşul meu de drum s-a aplecat, gâfâind ca o focă, şi a încercat neîndemânatic să-şi desfacă şireturile de la pantofi. Urmăream maşinal mişcarea; el a observat şi s-a scuzat:

— Iertaţi-mă, dar am un picior în stare foarte proastă. Dacă nu-mi scot pantofii..

Am izbucnit în râs:

— Vă rog: tocmai mă gândeam să fac şi eu acelaşi lucru!

Puţin mai târziu, după ce-mi fricţionasem picioarele cu apă de colonie, mă simţeam mult mai bine. La rândul lui, tovarăşul meu îşi masase îndelung piciorul stâng. Acesta era descărnat, aproape atrofiat, vineţiu şi deformat îngrozitor, având sub pulpă o reţea de cicatrice şi umflături, de parcă ar fi trecut printr-un instrument de tortură.

— Îmi pare rău, vă rog să mă scuzaţi: nu e prea plăcut la vedere, a spus el, încălţând nişte papuci peste ciorapii groşi, de lână albastră. L-am întrebat:

— Rană de război?

— Păi da, a răspuns el, schiţând un zâmbet. Cred că sunt singurul din lume lovit direct de un obuz de 406!

Văzându-mă că tresar, s-a silit să râdă:

— Da, domnule! Să nu credeţi că bat câmpii...

Eram curios acum să aflu mai multe; nu s-a lăsat rugat.

— Era 8 noiembrie 1942. Americanii debarcau în Africa de Nord. O escadră întreagă luase poziţie pe neaşteptate în faţa portului Casablanca şi trăgea în noi de două ore. Ce porcărie sinistră! Puţină diplomaţie din partea lor, şi i-am fi primit cu braţele deschise. De când îi aşteptam! În loc de asta, puseseră tunurile pe noi fără nici o somaţie. În sfârşit!

Pe scurt, obuzele lor cădeau ca ploaia peste port, de unde bastimentele franceze – simple contratorpiloare luate complet prin surprindere – încercau cu disperare să scape. Salvele veneau cu o precizie diabolică: vezi Doamne, aveau radar! Când nu atingeau vreun vapor, pulverizau parapetele de piatră ale portului; blocuri uriaşe se abăteau peste echipajele care vroiau să se

adune la bordul submarinelor. Obuzele care-şi greşeau ţinta ridicau trâmbe de apă înalte cât nişte catedrale. Ei, v-am spus, aveau cuirasate armate cu tunuri de 406! Măcel în toată regula! Mai ales pentru cargourile îngrămădite în rada comercială. Vreo zece din ele ardeau deja ca nişte torţe. Eu unul mă găseam relativ la adăpost. Pe atunci eram pe un bastiment de linie, al cărui blindaj încasa, slavă Domnului, destul de bine proiectilele de cel mai mare calibru. Amaraţi lângă silozuri, cu motoarele în plină verificare, eram din păcate condamnaţi să stăm pe loc... dar nu şi să tăcem! Una din turelele noastre de 380 era în stare de funcţionare. Iar eu eram şeful de serviciu.

Clătină din cap, suspinând.

— Credeţi-mă, n-am dat ordinul de deschidere a focului fără o strângere de inimă. Dar ce altceva să faci, când încasezi de nu le mai poţi duce? Cel mai caraghios este că în timpul acesta avioanele lor aruncau peste oraş manifeste, dintre care unele, aduse de vânt, căzuseră pe puntea noastră ca nişte frunze uscate. „Ştim că germanii se pregătesc să ocupe Africa de Nord”, se scria acolo. Ca să vezi batjocură! Ei ziceau că vin să ne apere! Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă apăr şi singur!

De când începusem să ripostăm, americanii îşi concentraseră în mod evident tirul asupra cuirasatului. Mă aflam pe puntea de comandă, lângă paşa. Ce om! Calm, de parcă n-ar fi asistat decât la un exerciţiu. Şi iată că mi s-a semnalat o avarie la singura noastră turelă; am dat fuga, chiar când primisem în plin o nouă salvă; suflul exploziei m-a proiectat în aer... M-am trezit la infirmerie. Nu, nu era grav, dar, fiindcă încasasem o izbitură zdravănă în moalele capului, doctorii se temeau de vreun traumatism cranian. N-

aveam timp de radiografie. Vă daţi seama: medicii noştri erau copleşiţi de numărul răniţilor aduşi din rândurile militarilor aflaţi la posturile de luptă din afara chesonului blindat. Bun! Fără ca protestele mele să fie luate în seamă, am fost legat pe o targă şi doi infirmieri m-au dus, scuturându-mă ca pe un prun, de fiecare dată când treceau peste vreun chepeng sau o gură de incendiu. Pe coridor se zăreau paturi puse aproape peste tot. Echipajele Securităţii nu-şi mai vedeau capul de treabă. Din fericire, pompele funcţionau. Vaporul nostru rezista.

În cele din urmă, băieţii m-au aşezat pe o banchetă în careul ofiţerilor, în partea dinapoi a bastimentului, lăsându-mă în grija unui tânăr chelner, verde la faţă de frică, bietul de el!

Povestitorul s-a întrerupt, ca să scoată din buzunar un pachet de Gauloises, pe care mi l-a oferit; l-am refuzat:

— Mulţumesc. M-am lăsat de fumat.

— Rău faceţi; viciile mărunte trebuie cultivate; ele te apără de celelalte.

Şi-a aprins ţigara cu o plăcere evidentă, a tras un fum lung, apoi şi-a reluat povestirea:

— Aveam o migrenă înspăimântătoare şi zgomotele luptei, care-mi răsunau în urechi, nu erau de natură s-o potolească, dimpotrivă! La fiecare salvă de-a noastră (reuşiseră să repare avaria de la turelă) ca şi la fiecare proiectil inamic, zgomotul exploziilor pur şi simplu mi se înşuruba în creier. Să înnebuneşti, nu altceva! Aşa c-am hotărât să mă întorc la postul meu. De-abia pusesem piciorul jos, când deodată am avut senzaţia că-mi plesneşte capul: că vine peste mine un tren rapid. Un uragan m-a ridicat pe sus, azvârlindu-mă de perete, în timp ce o limbă de foc m-a înfăşurat,

arzându-mi faţa. În acelaşi timp, am simţit o durere atroce în gleznă, ca şi când mi-ar fi fost strivită într-o menghină. M-a cuprins ameţeala... Când mi-am venit în fire, în jur domnea o linişte ciudată; în realitate devenisem complet surd. Piciorul stâng mă durea atât de rău, că nu puteam nici să ţip; îmi simţeam gâtlejul încleştat şi obrazul în flăcări. Am încercat să mă mişc. Degeaba. Vedeţi dumneavoastră, domnule,în clipa aceea cred că am înţeles ce înseamnă iadul. S-a aplecat spre mine.

— Sunteţi credincios?

— Da... sigur.

— Şi eu, totuşi, când m-am uitat în jurul meu, m-a cuprins aşa o frică, încât mi-a fost imposibil să mă rog. Dumnezeu mi-e martor că era şi cazul!

Părea că asupra careului se abătuse un uragan. Mesele şi scaunele zburaseră în ţăndări. Maldăre de cărţi sfâşiate se ridicau în faţa bibliotecilor sparte. Ici şi colo apăreau flăcărui. Lângă mine, aproape atingându-mă, un obuz uriaş, lung de mai bine de un metru şi gros ca un butoi, zăcea pe podea. Încă fumega, scoţând un şuierat groaznic: ar fi putut exploda în orice moment. Presupun că izbise bordajul sub un unghi foarte mic şi ricoşase pe cuirasa interioară, perforând mai mulţi pereţi şi terminându-şi cursa aici. Da, dar toate acestea le-am dedus mult mai târziu. Deocamdată proiectilul se izbise într-un cornier, folosindu-şi restul de forţă vie ca să-l sfărâme în bucăţi şi să-mi strivească glezna... Din tânărul matelot rămăsese doar un terci însângerat; pesemne că obuzul îl lovise în plin, apoi căzuse peste trupul lui. Un 406 cântăreşte aproape o tonă, ştiţi...

Cât timp voi fi rămas aşa înainte de a putea să strig după ajutor, nu ştiu. În sfârşit, au venit în fugă nişte

marinari; au început prin a stropi monstrul cu furtunurile. Când au încercat să mă scoată de acolo, mi-am pierdut din nou cunoştinţa.

Ofiţerul a aruncat mucul de ţigară pe jos, l-a strivit cu tocul papucului şi a rămas contemplându-l câteva secunde.

— E ciudat, a zis el, ridicând capul. Cred că niciodată n-am spus cuiva povestea mea cu atâtea amănunte.

În mod curios, această reflexie a făcut ca povestea să-şi piardă orice credibilitate. Încredinţat că-şi bătuse joc de mine, m-am întins pe banchetă, anunţând sec:

— Scuzaţi-mă, aş vrea să dorm puţin.

A dat din cap, cu un surâs ironic în colţul buzelor:

— Aveţi dreptate. E târziu şi vă plictisesc cu vorbăria mea.

Ochiul îi clipea mai rău ca oricând. Enervat, i-am întors spatele cu totul, rezemându-mi obrazul de spătar.

Când m-am trezit, soarele răsărea pe cerul fără nori şi eram din nou singur în compartiment.

Tovarăşul meu de drum dispăruse fără zgomot; fusese atât de drăguţ încât mă învelise cu paltonul, fiindcă încălzirea nu funcţiona. Mi-am trecut degetele prin păr, căscând de-mi trosniră fălcile. Acum îmi reproşam că fusesem atât de rece cu el. În definitiv, marinarilor le place să-şi mai înflorească puţin poveştile, ce era rău în asta?

Atunci am zărit foaia îndoită în patru, aşezată la vedere pe măsuţă. Am luat-o în mână cu nerăbdare: era fotocopia unui document oficial, cu antetul Amiralităţii franceze: textul unei citaţii atribuite căpitanului de corvetă..., şeful Serviciului artilerie pe cuirasatul...

Aceste două nume fuseseră şterse cu grijă; chiar

privind prin transparenţă erau imposibil de descifrat. Cele 5 sau 6 rânduri elogioase se terminau cu aceste cuvinte:

„... Rănit mai întâi în timpul luptei, ulterior a fost atins de o lovitură directă de 406.”

Santinela

27 noiembrie 1942

Joseph Poron are 20 de ani şi un certificat de patru clase primare, pe care de altfel le-a absolvit cu greu; nu c-ar fi prost, dar robinetele umplând bazine care se golesc şi participiile care se acordă înainte şi nu după au fost întotdeauna pentru el nişte mistere de nedezlegat. Datorită memoriei fidele (mai ales la date şi departamente) şi – s-o recunoaştem – trasului cu ochiul la teza vecinului, Joseph şi-a luat certificatul de absolvire. După asta, la muncă! Doamne, erau opt guri la masă în familia Poron, cu mama-mare cu tot.

Mic, spătos, solid şi descurcăreţ, a fost imediat angajat la docurile din Auvergne ca hamal. Căruciorul nu prea-i plăcea: el visa să călătorească departe, sau să fie comisionar într-un Grand Hotel din Vichy, cu o uniformă fercheşă. A venit războiul: elegantele hoteluri ale „reginei staţiunilor balneare” s-au închis, apoi s-au transformat în ministere. Docurile şi-au redus personalul şi micul Poron s-a înrolat în Marină.

Se împlinesc doi ani de atunci: acum e matelot cu brevet de tunar, gata să fie înaintat caporal. Noua lui viaţă îi convine; se supune uşor disciplinei, îşi îngrijeşte conştiincios afetul de care răspunde şi, mai ales, mănâncă mult mai bine decât în civilie. Sigur că există restricţii şi în regimul alimentar de la bord, dar când ajunge în permisie la ai lui, Joseph îşi dă seama de diferenţă: mama de-abia o mai scoate la capăt! Aşa că de asta a şparlit patru cutii de conserve de la cambuză şi le-a dus acasă. Ce bucurie pe ai lui, dar şi ce spaimă a tras: la ieşirea din gară jandarmii controlau valizele.

I-a salutat, tremurând; gealaţii s-au mulţumit să-i verifice foaia de drum, fără a da nici o atenţie sacului său de marinar. Uf!

Cantonat la Toulon, evenimentele îl lasă indiferent. Nu caută să le înţeleagă, mărginindu-se să execute ordinele: are încredere în şefi. De exemplu, îi e dor de acasă, dar marina de la Vichy economiseşte carburantul şi vapoarele pleacă rar: o tură-două şi înapoi. Păcat!

Şi, ce să vezi, într-o duminică de noiembrie 1942, lovitură de trăsnet: americanii au debarcat în Africa de Nord! Trei zile mai târziu, la ordinul amiralului Darlan, Imperiul şi o parte din flotă reiau lupta de partea aliaţilor, pe când cealaltă parte rămâne pe loc, ancorată la Toulon.

Micul marinar nu prea pricepe cum vine asta. Ce ştie el este că nemţii, care au ocupat zona liberă, au ajuns acum la el la Saint-Pourçain. Joseph simte instinctiv că tergiversările şi chemările la ordine nu-şi mai au rostul. Singurul inamic adevărat e Neamţul, cum îi zice tatăl lui. În el se trezeşte o dorinţă nelămurită de a acţiona, dar ce e de făcut?

De o săptămână, o treime a echipajului de pe crucişătorul lui a fost trimisă pe uscat în peninsula Saint-Mandrier, în sudul radei. Poron face parte dintr-un detaşament însărcinat cu apărarea celei mai puternice baterii de coastă din zona fortificată: patru tunuri de 340 milimetri! Apărare... dar împotriva cui?

— Împotriva oricărui cotropitor! le-a spus oamenilor locotenentul Chalieux, care comandă compania de debarcare. Ştiţi că Wehrmacht-ul vrea să ocupe toate oraşele Franţei, în afară de Toulon şi împrejurimi, unde s-a angajat să nu pătrundă. Înaltele autorităţi germane se bazează pe Marină, şi numai pe ea, ca să apere

portul Toulon.

„Bun”, îşi zice Joseph, „tot e bine că Neamţul n-o să vină încoace, dar altfel...”

Tare ar fi vrut să ceară lămuriri, dar n-a îndrăznit; a întrebat însă Quemeneur, sergentul:

— Atunci, dacă vin americanii, tragem?

Chalieux n-a răspuns imediat. După un timp, a murmurat încet:

— Ne vom face datoria.

— Şi vapoarele? a întrebat cineva din mulţime.

Ofiţerul a ridicat capul:

— Vapoarele? Nu vor cădea în mâna nimănui... a nimănui!

E aproape cinci dimineaţa. Poron e de gardă la răspântia de unde porneşte drumul cotit şi abrupt care duce la baterie. Ordinele sunt simple: să oprească pe oricine nu cunoaşte parola. De fapt, de la începutul gărzii n-a văzut pe nimeni.

Tot bătând pasul pe loc, vorbeşte singur, un obicei pe care l-a căpătat la pescuit, pe malul Sioulei, în ceasurile lungi de aşteptare, când crapii nu trăgeau la undiţă.

„Nu e limpede deloc: de-o parte americanii, de alta nemţii. Şi, mai întâi, de ce a rămas pe loc escadra?”

Un zgomot îndepărtat îl face să-şi ciulească urechea: parcă ar fi un compresor. Se apropie... Simte cum îi vibrează pământul sub picioare. Luând în mână puşca pe care o ţinea pe umăr, agăţată de curea, vine în mijlocul drumului, cu baioneta în sus. Zgomotul se înteţeşte; deodată, farurile unei maşini, ieşind din viraj îl învăluie, orbindu-l. La naiba, ce poate fi asta? Cu o voce nesigură, strigă conform regulamentului:

— Stai! Parola!

Cu un scrâşnet de frâne, vehiculul s-a oprit. Încă

orbit, Joseph de-abia distinge silueta care se îndreaptă către el. Din ce în ce mai nesigur, repetă:

— Stai! Stai sau trag!

— Nu trage, suntem prieteni, îi răspunde cineva din întuneric.

Tonul e calm, chiar prietenos.

Deodată farurile se sting şi Poron se pomeneşte în faţa unui vlăjgan îmbrăcat în haină neagră de piele, pe cap cu o tichie ciudată. După el vin trei soldaţi cu căşti; în spatele lor se profilează o umbră: un tanc!

Mii de draci, nemţii! Îngrozit de-a binelea, încearcă să ducă puşca la umăr. În aceeaşi clipă, trei mitraliere se îndreaptă asupra lui; dacă trage, s-a zis cu el. Într-o străfulgerare îi vin în minte exemplele eroice din cartea de istorie: turnul din Auvergne, micul toboşar Bara... Bine, bine, numai că el nu e erou. Înfrânt, lasă arma în jos. Interlocutorul se apropie, bătându-l pe umăr:

— Stai de veghe; foarte bine. *Gut!* Noi venim să vă ajutăm ca să respingeţi atacul jidanilor anglo-saxoni; nu vi s-a spus?

Cu vocea sugrumată, Joseph murmură:

— N... nu, ăăă... nu ştiu.

— Trebuie să mă conduci la comandantul tău, continuă omul în negru, pe un ton îmbietor, în contrast cu ameninţarea mitralierelor. Nu-i aşa că ăsta-i drumul spre baterie?

Brusc Poron înţelege: nemţii vor să ia prin surprindere cazematele, ca să pună în poziţie de tragere tunurile de 340, cu care să zdrobească flota aliată, atunci când va veni. Şi dacă vor bateria, înseamnă că vor şi vapoarele! Asta e, acum e sigur! Ah, ticăloşii! Dar cum să facă să-i împiedice? Deodată, îl fulgeră un gând. Cu aerul cel mai nevinovat, în-

treabă:

— Mergeţi la Cépet?

— *Jawohl: grosse* baterie, noi...

— Dar nu-i ăsta drumul, domnule... ăă... domnule ofiţer. Aţi greşit!

Celălalt se încruntă:

— Cum? Eşti sigur?...

— Foarte sigur. Trebuia s-o luaţi spre dreapta la răscrucea dinainte.

— *Ach,* dar e la doi kilometri!

— Aşa-i, aşa-i! exclamă Joseph, dând energic din cap.

Neamţul schiţează un gest de furie, se întoarce către oamenii lui şi latră:

— *Alle Panzer, umkehren! Schnell!*

Soldaţii cu cască pornesc în fugă, urlând ordine. Şenilele scrâşnesc pe şosea, zgomotul motoarelor ambalate se răspândeşte în noapte. Ofiţerul suie în maşină, aruncând o privire veninoasă francezului, care a încremenit în poziţie de drepţi: asta le place superiorilor.

De cum a dispărut coloana blindată, Joseph nu mai stă pe gânduri: ca să câştige timp, o ia pe scurtătură, de-a dreptul printre tufişuri şi stejari. Panta e abruptă şi poteca strâmtă; crengile îi zdrelesc mâinile. Gâfâind şi asudând, cu un junghi în coastă, micul marinar fuge cât poate de repede, ajungând în fine pe esplanada unde se află intrarea în cazemate.

Cu răsuflarea tăiată, se opreşte un moment, apoi, adunându-şi ultimele puteri,trece ca o furtună prin faţa sergentului de serviciu, coboară treptele de piatră câte patru o dată, cade, se ridică, aleargă pe coridor, deschide uşa camerei lui Chalieux şi se prăbuşeşte în prag, şoptind, într-o ultimă suflare, aproape fără voce:

— Nemţii... vin nemţii! Tancurile...

Locotenentul de vas, care dormea îmbrăcat, sare în picioare; se repede fără ezitare spre postul central de comandă, strigând:

— Pregătiţi aplicarea ordinelor de distrugere!

Din iunie ‘40 există instrucţiuni secrete prevăzând această eventualitate. Marinarii sperau din toată inima să nu se ajungă aici; totuşi, niciodată un ordin n-a fost executat mai prompt. Când nemţii, dându-şi seama că au fost induşi în eroare, apar pe esplanadă, Chalieux îi primeşte de unul singur. Ofiţerul care l-a interogat pe Poron ridică Mauserul.

— Va ordon să... O explozie violentă îi taie vorba, urmată de altele. Pământul se cutremură; din cazemate iese un fum gros. Verde de furie, nazistul apasă ţeava pistolului în pieptul francezului. Acesta se încordează şi murmură:

— Prea târziu.

Exasperat, neamţul îşi crispează degetul pe trăgaci, gata să-l împuşte, când, venind din partea cealaltă a radei, un bubuit de tunet se rostogoleşte până la ei. Neamţul se întoarce; deasupra arsenalului cerul e roşu, exploziile se succed într-un zgomot de sfârşit de lume: flota se sabordează.

Nazistul scoate un mormăit şi-şi bagă arma la loc în teacă; întorcându-se din nou spre Chalieux, salută cu braţul întins.

— *Heil Hitler!* Sunteţi prizonierul meu, declară el cu un ton în care răzbate o undă de respect.

Jumătate de oră mai târziu, un şir lung de marinari, cu sacii în spinare, coborau încet spre răspântie, încadraţi de *feldgrau* cu mitralierele aţintite. Unul singur lipseşte: Joseph Poron. Nimeni nu l-a mai văzut vreodată.

Nimeni nu le va şti sfârşitul..

1943

La început, sentimentul cel mai puternic – mai-puternic decât oricare altul – era uşurarea: să nu mai fie mereu bătut cu vâna de bou, băgat într-o cadă cu apă rece ca gheaţa, apoi din nou bătut, izbit, trântit la pământ. Cu trei zile înaintea procesului, „ei" îl lăsaseră în pace; un medic chiar se străduise să-i facă o mutră prezentabilă, i se dăduse o cămaşă curată şi un costum, demodat dar decent. Atunci Raoul Maudon ceruse să apară în faţa tribunalului îmbrăcat în uniformă. Fiindcă ţinea la galonul lui de sublocotenent: înaintat în grad cu o zi înainte de a fi trimis în misiune, încă nu avusese ocazia să-l poarte.

— Sunt ofiţer, strigase el, şi am dreptul...

— Nu mai aveţi nici un drept, răspunsese sec magistratul instructor. Devenind *terorist* şi acţionând aşa cum aţi făcut-o, în *„ţinută burgheză"* (apăsă pe aceste cuvinte cu o vizibilă satisfacţie de a-şi arăta cunoştinţele de limbă franceză), v-aţi exclus în mod voluntar din comunitatea militară. De altfel, nu sunteţi decât un dezertor şi propriul dumneavoastră guvern v-a dat afară din armată!

— Nu-mi pomeniţi de Laval şi de trădătorii lui! Servesc sub ordinele generalului de Gaulle şi pretind...

Celălalt nici nu catadicsise să-i răspundă şi-i întorsese spatele, făcând semn spre *feldgendarmen,* care-l duseseră înapoi în celulă. De astă dată nu-l mai brutalizaseră; lui Raoul i se păruse chiar că simte în comportarea lor o anumită deferenţă.

Procesul avu loc într-o sală fără ferestre, cu tavanul neobişnuit de înalt, unde cuvintele răsunau cu ecou, devenind pe alocuri de nedesluşit, şi dură exact o oră: mai întâi douăzeci de minute pentru citirea actului de acuzare, apoi zece pentru audierea singurilor martori – cei doi zbiri de la Gestapo care-l arestaseră. Asurzit de cacofonia din sală, Maudon renunţă curând să mai urmărească dezbaterile şi-şi concentră atenţia asupra uriaşului ceas de perete din spatele preşedintelui, al cărui secundar trecea de la o cifră gotică la alta într-un mod foarte caraghios, prin salturi succesive.

După rechizitoriu (paisprezece minute) avocatul său, un tânăr german, student la filologie romanică, pe care Dumnezeu ştie de ce îl aleseseră, se ridică, recunoscu faptele, apoi ceru indulgenţa tribunalului şi se aşeză la loc. Judecătorii se retraseră ca să delibereze şi îşi dădură verdictul în unanimitate: pedeapsa cu moartea.

Fu transferat atunci în altă celulă, complet albă, de o curăţenie impecabilă, unde masa, taburetul şi alcătuirea grosolană care servea drept pat erau fixate în podea. Pentru prima dată de la arestare, Raoul mâncase cu poftă zeama infectă de varză în care înotau două-trei bucăţele de măruntaie şi imediat după aceea adormise, cufundându-se într-un somn fără vise.

Când se trezi, primul său gând fu să constate că se împliniseră cinci zile de când nimeni nu-l mai torturase. O chestie care contează, chiar atunci când rezişti la dureri. Acum era tratat... normal; gardianul chiar îi dăduse un pachet de ţigări – Gauloises! – şi îi adusese hârtie de scris şi creion. Cui să-i scrie? Maudon era celibatar şi orfan. Restul familiei? Nu conta! Vreo fată? Niciodată nu fuseseră prea importante pentru el.

Maşinal începu să facă ghemotoace de hârtie. Cu gândurile amorţite, nu izbutea să-şi pună ideile în

ordine. Mai precis, nu reuşea deloc să admită faptul că în curând avea să moară. Nu poţi accepta decât lucrurile pe care ţi le poţi închipui, or Raoul era complet lipsit de imaginaţie. În schimb, era un bun observator, reţinând până şi cele mai mici amănunte – calităţi confirmate de probele susţinute la Şcoala de misiuni speciale. Chiar când era mic, compunerile lui la şcoală erau ori excelente, ori lamentabile, după cum subiectul îi cerea să descrie sau să inventeze.

De exemplu, din sentinţă reţinuse că execuţia condamnatului trebuia să aibă loc a doua zi în zori. Şi de pe acum se întârziase cu 24 de ore... Pe urmă, spre marea lui surpriză, după citirea verdictului preşedintele spusese ceva de genul „regret că...”. Aceste observaţii îi dădeau sentimentul nedesluşit că trăia o aventură cu sfârşit nesigur şi primejdios, dar nu fatal. Mai întâi că nu erau executaţi combatanţii. El nu făcuse altceva decât să execute nişte ordine; de altfel, din fragedă copilărie tot asta făcuse.

Tatăl său, un plutonier-major, îşi strunea odraslele ca pe o echipă de lucru. La copiii de trupă, instructorii nu erau, Doamne fereşte, nişte brute, dar nu tolerau nici cea mai măruntă neascultare. După aceea venise armata.

Înrolat la optsprezece ani, repede înaintat sergent, aplicând în luptă principiile învăţate, putea fi considerat curajos, dar nu imprudent, nici temerar; mai degrabă militar de carieră decât patriot, ideea unui sfârşit prematur îi era în mod paradoxal străină. Moartea era pentru alţii, pentru cei nepricepuţi, pentru cei care se lăsau prinşi. Trebuia doar să te ţii după manual: să vezi fără să fii văzut, ca să omori fără să fii omorât. În cel mai rău caz, Raoul putea concepe să fie ucis din întâmplare: de vreun obuz rătăcit sau de vreo

bombă de avion. Împuşcat? Nu! Doar dacă ar fi fost din răzbunare... îndepărtă această ipoteză: în cazul ăsta se luau ca ostatici civili, urmând a fi executaţi. El cu siguranţă că va fi trimis în Germania, într-un lagăr. Nu e prea distractiv, dar un prizonier de război are, nu-i aşa? datoria să evadeze. De preferinţă, se ştie, în timpul unui transfer.

Socotind că a cugetat destul, Maudon se lungi pe pat şi îşi aprinse o Gauloise: în pachet mai rămăsese numai una singură. Această constatare îl umplu deodată de îngrijorare; îşi aduse aminte de un film în care un gardian de închisoare îi întindea un pahar cu rom şi o ultimă ţigară unui condamnat, chiar înainte ca acesta să meargă la eşafod. La evocarea acestei imagini, îşi încruntă sprâncenele şi brusc îl izbi evidenţa.

— Dumnezeule! Ar fi în stare, ticăloşii! bombăni el, ridicându-se.

Rămase un timp sucind şi răsucind în minte perspectiva pe care abia o descoperise. În cele din urmă, meditaţia lui ajunse într-un impas: moartea? Nu-şi dădea seama deloc în ce consta asta. Văzuse căzându-i camarazii în luptă, uneori oameni deosebiţi, şi atunci se bătuse cu mai multă furie, ca să-i răzbune. Bun, de acord, te duci şi te doare... DAR DUPĂ ACEEA?

Oricât s-ar fi gândit, moartea lui îi apărea mai ales ca o încetare definitivă a activităţii. Un fel de pensie, ce mai! Taică-său, care ieşise la pensie în 1936 după treizeci de ani de serviciu (şi maximum de anuităţi), spunea mereu că această inactivitate era mai rea decât moartea: în orice caz ea nu înfrumuseţase caracterul plutonierului major.

Ceea ce-l preocupa pe Maudon era că nu ştiuse să-şi îndeplinească misiunea. Sentimentul vinovăţiei îi

mărea şi mai mult îngrijorarea care-l cuprinsese. Tatăl lui, plutonierul, liber-cugetător, nega violent existenţa vieţii de apoi şi îi transmisese convingerile lui, dar acum Raoul se întreba: şi dacă totuşi ar urma ceva? Dacă după moarte faptele bune ar fi răsplătite şi cele rele pedepsite? În ce fel? Nu avea nici cea mai vagă idee. Şi, de altfel, cum să ştii dacă te numeri printre cei buni? încercă să recapituleze, fără să-şi dea seama că îşi făcea tocmai acel examen de conştiinţă pe care-l recomandau, cine? Preoţii, de care-şi bătuse joc toată viaţa. În cele din urmă, se autoevaluă la limită: *fifty-fifty,* cum zic englezii. Îndoiala asta i se păru insuportabilă: Doamne-Dumnezeule, ar trebui să ştim! Ah! dacă ar exista, ca la Armată, un fel de barem al abaterilor, cu pedepsele corespunzătoare! Deodată pe Maudon îl cuprinse o ameţeală care-i îngheţă sângele în vene; îl năpădi spaima şi, chiar în momentul acela, un zgomot de paşi pe culoar îl făcu să tresară: gata, veneau să-l ridice. În câteva clipe va fi executat, dar după aceea... DUPĂ ACEEA?

Zgomotul crescu, amplificându-se, răsunând în capul lui ca un dangăt de clopot. Nu mai era cadenţa de cizme, ci un uruit de tunet care se apropia, un zbârnâit ce-i spărgea timpanele. Şi dacă n-or să-l împuşte? Dacă brutele astea îi pregăteau cine ştie ce schingiuire infernală? În tabără se povestea că, în Rusia, SS-iştii îi aruncau pe partizani sub roţile locomotivelor, sau chiar direct în cazane. Acum zgomotul umplea toată celula, ai cărei pereţi începuseră să vibreze, în timp ce lumina scădea, căpătând o culoare ciudată. Raoul se prăbuşi şi se chirci în culcuşul său mizerabil, închizând ochii şi astupându-şi urechile. Nu mai putea, ar fi vrut să urle, dar nici un sunet nu-i ieşea din gâtlej... Deodată se auzi o sonerie, cineva începu să-l zguduie, spunând în

englezeşte:

— Sculaţi-vă: lampa verde e aprinsă! Peste trei minute veţi sări!

Omul lui Dumnezeu

1943

În lumina cenuşie a zorilor se auziră bătăi în poarta casei parohiale. Abatele Déjean, de mult în picioare, după obiceiul lui, se duse să deschidă. Erau trei: un bărbat mic, chel şi burtos, cu ochelari fără rame, ale căror lentile groase îi ascundeau privirea, şi doi roboţi herculeeni, în impermeabile negre strânse pe talie. Ochelaristul scoase o fotografie:

— Poliţia germană. Îl cunoaşteţi pe omul acesta, părinte?

Era mai curând o afirmaţie decât o întrebare. Preotul ridică uşor din umeri şi dădu din cap: prin partea locului, cine nu-l cunoştea pe fostul prefect, destituit de guvernul Laval şi care acum fugise! Toate ziarele din regiune îi publicaseră portretul, anunţând suma oferită drept recompensă pentru capturarea lui. Bărbatul cel scund vorbi:

— Perfect! Deci l-aţi primit aici, la dumneavoastră.

Abatele clătină din cap; celălalt scoase un râs forţat.

— Haideţi, părinte, fiţi înţelegător! Ştim că a înnoptat aici.

Franceza lui era foarte corectă, aproape fără accent. Cum omul bisericii continua să tacă, insistă:

— Doar n-o să intre un preot catolic în cârdăşie cu un terorist, un francmason,un socialist ateu!

Déjean, care-l domina cu statura lui înaltă, încruntă sprâncenele.

— Sunt preot, într-adevăr, şi nu mă ocup cu politica. Nu l-am primit niciodată în casa mea pe cel pe care-l căutaţi.

Neamţul îşi stăpâni un gest de iritare; întorcându-se spre acoliţii săi, le ordonă:

— Weber, du-te după Gruss în spatele casei şi trageţi fără somaţie în oricine ar încerca să fugă. Îmi pare rău, adăugă el, dar vom face percheziţie.

Fără nici o vorbă, abatele se dădu la o parte, lăsându-i să intre.

În timp ce se aşeza dinaintea şemineului, închizându-se într-o indiferenţă dispreţuitoare, cei doi poliţişti se apucară să scotocească vechea locuinţă, deschizând dulapurile, uitându-se sub patul cel mare cu baldachin, înţepând chiar pereţii. Explorară podul, debaraua, cămara şi pivniţa, apoi grajdul transformat în garaj, unde stătea pus pe butuci un Citroen 5CV prăfuit şi cu roţile demontate. Lucrau metodic, fără grabă, dar mereu atenţi, cu vădită grijă să nu deranjeze nimic. Când bărbatul cel scund se întoarse în camera de zi, preotul se uită la ceas şi se ridică.

— În curând e ora slujbei, spuse el. Nu pot să-mi las credincioşii să aştepte. Continuaţi şi simţiţi-vă ca la dumneavoastră acasă.

Fără să răspundă ironiei, ochelaristul scoase din buzunar o foaie de hârtie.

— O secundă, vă rog. Trebuie să-mi semnaţi o declaraţie. O pregătisem dinainte ca să vă deranjez cât mai puţin posibil.

Începu să citească:

— E adevărat că vă numiţi Déjean Emmanuel, Amedee, Mărie, născut la 5 august 1888 la Chinon. Şef de batalion de rezervă, ofiţer al Legiunii de onoare...

Neamţul schiţă o plecăciune şi puse hârtia pe masa cea mare de stejar masiv.

— Vă rog să scrieţi cu mâna dumneavoastră: „Declar sub jurământ că niciodată nu am ajutat pe numitul...”

— Scrieţi chiar dumneavoastră, îl întrerupse sec preotul. Eu n-am timp. Voi semna, dar grăbiţi-vă; deja am întârziat.

— Trebuie... hmm... să vizităm şi biserica.

— Atunci veniţi acum, înainte de slujbă.

Bărbatul cel scund se înclină şi se întoarse cu spatele.

Lăsându-l pe unul dintre zbiri de pază în faţa casei parohiale, poliţistul, urmat de ceilalţi doi „roboţi”, se îndreptă spre capelă, aflată cam la douăzeci de metri distanţă. Când se văzu afară, izbucni furios:

— Şobolanul ăsta are noroc că generalul comandant al regiunii e un bavarez catolic, altfel... Dar ne-am purtat corect cu el, nu-i aşa?

Acoliţii îl aprobară, dând din cap; chipurile lor de brute oglindeau o oarecare dezamăgire.

— Şi nu uitaţi să vă scoateţi pălăriile, le recomandă ochelaristul, deschizând canatul greu de lemn vechi, întărit cu bare de fier. Se dădu grăbit la o parte, lăsând să intre două bătrânele îmbrăcate în negru, care-şi strângeau înfrigurate şalurile în jurul umerilor.

— *Bitte.*

Sub privirile speriate ale celor câţiva enoriaşi, în cea mai mare parte femei, „roboţii” se mişcau încolo şi încoace, nelăsând nici un colţişor necercetat, deschizând chiar confesionalele. O dată inspecţia terminată, se întoarseră spre şeful lor, care ieşea din sacristie cu hârtia în mână, şi ridicară braţele într-un gest de neputinţă.

— Şi totuşi, informaţia noastră era precisă, mârâi poliţistul. Haideţi, o să mai aşteptăm încă puţin. Se aşezară toţi trei în ultimul rând. Răsună clinchetul subţire al unui clopoţel, credincioşii se ridicară în picioare. Cu băiatul de cor păşind înaintea lui şi

purtând în mâini Sfintele Taine, abatele Déjean urca încet treptele altarului. Bărbatul cel scund se încordă, cu bărbia împinsă arogant înainte, ca pentru a goni sentimentul de inferioritate ce-l cuprindea în faţa acestui călugăr-soldat care nu se temea de el.

Bisericuţa, o bijuterie de artă romanică, data din secolul al XIV-lea. În timpul slujbei, legănat de coralul lui Bach pe care se străduia să-l interpreteze la armoniu o domnişoară mai mult sau mai puţin tânără, ochelaristul nu se putea împiedica să nu admire graţia naosului, splendoarea vechilor sculpturi în lemn ale pridvorului pentru cor, vitraliile în nuanţe stinse, filtrând o lumină palidă, ca de iarnă; gândurile îi zburau acasă, la Stuttgart unde preda filosofia (pe cea a lui Nietzsche, bineînţeles). Evocarea maestrului îi provocă o reacţie sănătoasă.

— Afurisit de popă papistaş, mârâi el. Ai zice că e sfântul sfinţilor! Şi când-colo sunt sigur că mă trage pe sfoară. Ah! de n-ar fi ordinele generalului!...

Pe când preotul binecuvânta vinul, unul din gealaţi îşi puse mâna lui mare pe braţul şefului.

— Nu ne-am gândit la interiorul altarului, şopti el.

Bărbatul cel scund tresări.

— Drace, ai dreptate: nu vedem niciodată ceea ce sare cel mai tare în ochi!

Se ridică repede, imitat de cei doi zbiri. În timp ce namilele se strecurau de o parte şi de alta, el înaintă pe mijloc, printre murmure mustrătoare; ajuns în faţa altarului, se opri,încremenit.

Cu braţele în cruce ca pentru a-i bara drumul sau a se oferi ca jertfă, abatele Déjean, care se întorsese cu faţa către credincioşi, stătea drept în faţa lui, părând totuşi că nici nu-l observă: cu ochii îndreptaţi către cer, îi îndemna pe oameni:

— *Orate, frates.* Rugaţi-vă, fraţilor...

Nici un muşchi al feţei nu i se clinti când neamţul puse piciorul pe prima treaptă. Îngrozit, băiatul de cor să dăduse la o parte.

Poliţistul aruncă o privire întrebătoare spre zbirii săi, care aşteptau, strângând din fălci. Ghicea că-şi încleştaseră mâinile pe revolverele din buzunarele impermeabilelor, nerăbdători să sară asupra prăzii.

Dintr-o dată i se făcu ruşine.

La urma urmei, ce ar putea ascunde acest altar, ce părea tăiat dintr-un bloc de granit? Denunţătorul care-l informase minţise, fără îndoială, în speranţa că va câştiga o recompensă. Brusc, făcu stânga-mprejur şi se îndreptă cu pas grăbit spre ieşire. Derutaţi dar disciplinaţi, „roboţii” îl urmară.

La căderea nopţii, după ce ultima enoriaşă isprăvise de povestit conflictul dintre doamnele de la asistenţa socială, abatele Déjean ieşi din casă. În spatele bisericii, patru oameni înarmaţi cu mitraliere îl aşteptau, rezemaţi de o camionetă cu motorul pornit. Făcându-le semn să aştepte, preotul intră în Sfântul Lăcaş şi, după ce făcu repede o închinăciune, apucă una din rozetele ce împodobeau altarul şi o răsuci. Se auzi un zgomot de uşă rotindu-se în balamale şi un perete întreg se dădu la o parte.

— Maşina dumneavoastră vă aşteaptă, domnule Prefect, zise preotul, aplecându-se spre deschizătură.

Ororile războiului

Talec lăsă paharul jos şi îi făcu semn chelneriţei.

— Fetiţo, încă un rând!

Stăteam la o masă împreună cu caporalul Rouzic, într-unui din multele localuri ale cartierului marinăresc din Oran.

Angajându-mă voluntar de cum împlinisem vârsta, eram îmbarcat de opt zile pe *Pimprenelle,* o corvetă a Forţelor Navale Franceze Libere, care cutreiera mările de doi ani neîntrerupt. Cum eram singurul novice printre veteranii aflaţi tot timpul în luptă, căscam ochii mari când povesteau în faţa mea despre campaniile lor: convoaiele către Nordul îndepărtat, unde îngheţa până şi unsoarea tunurilor, căldura toridă din Atlanticul ecuatorial, atacurile submarinelor naziste, furtunile, torpilările... Bătrânii probabil le mai înfloreau, ca să mă dea gata: era normal. Numai caporalul Talec, şeful meu direct, vorbea altă limbă: pentru bretonul acesta cu faţă oacheşă de spaniol, înspăimântător de slab şi zbârcit ca un sâmbure de piersică, nu merita să faci atâta caz.

— Îţi spun eu, băiete: ne-am făcut treaba, şi gata. Sigur, nemţii de pe submarine erau daţi dracului, şi ce dacă? Paşa al nostru era şi mai tare. Banditul! Parcă-i simţea când vin, cu nasul ăla mare şi roşu al lui, mai grozav decât asdicul! Ce mai vorbă, e din Lampol bătrânul, ca şi Rouzic, aici de faţă, şi subsemnatul care-ţi povesteşte. Nu-i aşa, Job?

Cel interpelat aprobă în tăcere; de altfel, nu vorbea – ca să zic aşa – niciodată. La început, chiar mă

întrebasem dacă n-o fi mut.

— Şi furtunile, continuă Talec, ce aşa lucru nemaivăzut? Doar suntem marinari, nu?

Deodată, bătu cu pumnul în masă:

— De douăzeci şi nouă de ori! De douăzeci şi nouă de ori le-am atacat cu grenade, putorile dracului... şi n-am văzut nici coadă de submarin scufundat! Atunci te întreb şi eu aşa: de ce să facă ei pe eroii?

Am îndrăznit să întreb, cu timiditate:

— Bine, şefule, dar cei care s-au dus?...

Clătină din cap.

— Sigur, am avut şi din ăştia: două corvete de-ale noastre şi o mulţime de cargouri. Of, vai de ăi din marina comercială! Noi cel puţin puteam să ne apărăm. Mă rog, ce mai: asta-i meseria!

Chelneriţa îl întrerupse, aducând pe masă a doua sticlă de vin de Orania, de un roşu închis. Caporalul îşi goli paharul, savurându-şi plăcerea, şi scoase un oftat de satisfacţie.

— Drace, e ceva!... Şi când te gândeşti că odată, trei luni n-am avut deloc! Ţi-aduci aminte, Job?

De astă dată, Rouzic deschise gura:

— Da, măi frate! Greu a fost!

— Inglişii o trimiseseră pe *Pimprenelle* în Atlanticul de Sud, îmi explică Talec. Ca să mai răsuflăm puţin, ziceau ei. Vorbă să fie! Ne duceam să căutăm în largul Insulelor Capului Verde convoaiele coborând din nord, ca să le însoţim până la Freetown sau chiar mai departe, spre celălalt Tropic, unde le lua în grijă altă escortă, venită de la Capul Bunei Speranţe. La Cap nu ne duceam niciodată şi era foarte rău, fiindcă acolo măcar puteai să mai găseşti un vin, pe când în afurisitele lor de porturi coloniale *British...* nimic! Pe uscat, nu era chip să tragi o duşcă, şi nici vorbă să poţi

cumpăra de la *shipchandlers*[1]. Numai bere! Ţine cont: berea te răcoreşte dar, măi frate, nu-i ca un vinişor!

— Nu-i, domnule, degeaba! întări Rouzic, pe care vinul algerian îl făcea vorbăreţ.

— Ce mai la deal, la vale: o căldură că se topeau lumânările fără să le aprinzi! Şi nici pic de băutură! Numai la asta ne gândeam... Ofiţerii mai sorbeau câte un whisky. Am gustat şi eu o dată: greţos! Zeamă de ploşniţă! Într-o bună zi, m-am înfuriat de-a binelea. Eram la Lagos. Iar trebuia să stăm douăzeci de zile pe mare. Aşa că îl prind pe ăla cu aprovizionarea şi-i spun în faţă că-i un incapabil, un bun de nimic, că nu-i în stare să ne aducă o băutură creştinească.

— Du-te şi-ţi caută singur, dacă eşti aşa de deştept! a zis el.

— S-a făcut! am spus eu pe loc.

Mi-a pus în mână bonurile şi iată-mă plecat în barcaz, cu doi oameni de corvoadă. Chiar tu erai cu barca, Job, nu-i aşa?

Un zâmbet larg lumină faţa lui Rouzic, care dădu energic din cap, apoi ne umplu iar paharele la toţi trei; aşteptam nerăbdător continuarea.

Talec îşi şterse buzele cu dosul mâinii şi rânji.

— Văzându-mă că plec, paşa m-a întrebat unde mă duc. Şi vezi să fie bun! mi-a recomandat el. Bătrânul tânjea şi el dorul unui vinişor; aveam tot interesul să-l brodesc bine. Bun! După ce caut degeaba pe la negustori, ne apucăm să scotocim pe cheiuri şi deodată, ce văd într-un hangar, în colţul cel mai întunecos? O duzină de butoaie acoperite cu o prelată. Dau prelata la o parte şi citesc WINE în litere cât mâna mea de mari. Oh, *gast!* Caut în toate părţile, până-l găsesc pe magazioner. Că nu dă, că nu poate, că să

[1] Furnizori (pentru vapoare).

vezi... Parcă ar fi fost vinul lui. N-am putut să cumpăr decât două butoaie, şi alea greu... cu o grămadă de formalităţi. N-a vrut nici măcar să ne lase să gustăm, ticălosul! Noi eram grăbiţi: *Pimprenelle* ridica ancora chiar în seara aia. În fine... Băieţii au cărat butoaiele la barcaz şi Job ne-a dus înapoi la bord, la timp pentru masa de seară a echipajului. Magazionerul a fost la înălţime, trebuie să recunosc: cât ai zice „peşte”, a dat fuga la secund, cu vestea cea bună, i-a amintit că de trei zile toată lumea era la vopsit coca şi i-a smuls un bon de porţie dublă generală! Fără să mai aştepte, a destupat un butoi şi le-a strigat oamenilor să vină cu bidoanele. De molan, era molan, ce-i drept. Negru, domnule şi cam dulce, dar te-ncălzea la inimă, ce să zic! Şi de când răbdam! Băieţii l-au supt repede, chiar înainte de a se atinge de friptura de oaie. Al dracului molan, tare rău! Când s-a făcut apelul la ora şase, jumătate din echipaj era pe jos. Chiar şi eu aveam picioarele grele şi, orice s-ar spune, am obişnuinţă!

Urcând pe punte, paşa a văzut imediat că ceva nu era în regulă. Vezi că el încă nu băuse, fiindcă domnii ofiţeri iau masa mai târziu, nu-i aşa!

— Pastele şi dumnezeii! s-a pornit el. S-au îmbătat ca porcii! Talec, ia vino puţin pân-aici!

Eu m-am apropiat foarte încântat.

— Ce le-ai dat de băut? a întrebat el.

— Păi... vin, domnule comandant. După cum ştiţi.

— Ia să gust şi eu molanul ăla. Ceva nu e-n ordine.

Am coborât pe puntea din mijloc, unde era butoiul. Se legăna cam suspect: unii se mai serviseră pe furiş. I-am turnat un păhărel, bătrânul a gustat şi a început să strige:

— Bine, dobitocule! Ăsta nu-i vin, e Porto! Uită-te şi tu ce scrie pe butoi: PORT WINE!

— Am văzut, domnule comandant, zic eu, dar ce mi-e babord, ce mi-e tribord, nu-i tot aia[1]? N-o să mă crezi, băiete, dar mi-a ars opt zile de arest, de nu m-am văzut. Mă şi mir de ce, fiindcă vinul ăla oricum l-am băut până la ultima picătură. Paşa chiar a ordonat să nu se dea decât juma' de porţie pe zi la fiecare om. Ca să-l economisească. Şi pe urmă, iar am rămas o lună fără vin. Da, dom'le, dacă stai să te gândeşti, cumplit lucru mai e şi războiul ăsta câte odată!

[1] în engleză, port înseamnă „babord".

Fiecare lucru la timpul său

Paris, ianuarie 1944

În budoar e foarte frig (cărbunii cumpăraţi la negru s-au terminat de mult), dar e singura cameră în care ajung câteva raze timide de soare (curentul electric e întrerupt până seara).

Înfofolită într-o vestă de mohair, cu un pled în jurul picioarelor, Cécile, aşezată în faţa măsuţei de toaletă, îşi umbreşte pleoapele cu un violet delicat care se potriveşte bine cu tenul de blondă. Oglinda veneţiană, cadou de la unchiul ei, Amiralul, îi arată o faţă de madonă, în acelaşi timp pură şi enigmatică.

Tânăra femeie tocmai termină să-şi contureze buzele, când sună telefonul.

— Alo! Doamna Verseau-Ragonnes?

— În persoană.

— Chiar nevasta trădătorului e la telefon? întreabă o voce ascuţită, savurându-şi insulta.

— Nevasta trădătorului îţi spune să te duci la dracu'! răspunde Cécile cu tonul ei cel mai distins, înainte ca persoana de la capătul firului să aibă timp să închidă.

În receptor se aude un „Oh!" scandalizat. Pune calm receptorul în furcă şi ridică din umeri. De azi-dimineaţă e a patra oară când o sună nişte anonimi, numai pentru plăcerea de a o insulta[1]. Cu o seară înainte, soţul ei a vorbit la Radio Londra; cu îndrăzneală şi-a dat şi numele. Două ore mai târziu, tot Parisul ştia că Bertrand Verseau-Ragonnes, bine cunoscutul sportiv, trecuse la de Gaulle şi fusese decorat cu Crucea Eliberării.

[1] Din păcate... nu inventez nimic (n.a.).

— Idiotul! murmură Cécile printre dinţi. Ce nevoie avea să se pună aşa în evidenţă, fără să se gândească o clipă şi la mine?

De fapt, e multă vreme de când cei doi soţi nu se mai gândesc deloc unul la celălalt. Cu puţin timp înainte de război, Bertrand o luase pe sus pe această fiică de fierar în avionul său personal, îi dăruise o lună de dragoste şi numele său, apoi, după ce o instalase în eleganta sa locuinţă din Neuilly, se întorsese la aventurile lui galante. Erau tocmai pe punctul de a divorţa, spre marele regret al familiilor, când Wehrmacht-ul cotropise Belgia. După o noapte de împăcare înfocată, Bertrand, ofiţer în rezervă, plecase la unitatea lui; exact în ziua cererii de armistiţiu, fusese dat dispărut. Cécile provocase atunci un nou scandal, refuzând să poarte doliu după el.

— Ar fi prea ipocrit din partea mea, îi declarase ea soacrei indignate. Fiul dumneavoastră era un băiat fermecător, cu condiţia să nu fii nici nevasta, nici amanta lui!

Strânsă într-un taior negru şi purtând pe cap o pălărie mare, ca de muşchetar, cu o haină de vulpe azvârlită pe umeri, se priveşte cu plăcere în oglindă.

„Ce plicticos!” îşi zice ea. „Cu povestea asta, nu voi mai fi invitată la Doamna Abetz.”

Salonul soţiei franţuzoaice a ambasadorului Marelui Reich este unul din cele mai căutate din capitală. Cécile ţine mult să-l frecventeze în continuare.

Când să iasă, se răzgândeşte, ia o lanternă şi coboară în pivniţă. Trece cu băgare de seamă printre lăzile cu sticle, dă la o parte o perdea murdară şi ciocăneşte rar de trei ori într-un panou scorojit de lemn. O cheie scârţâie în broască. Apare un bărbat mic de statură, cu nasul coroiat şi părul creţ, învelit într-o

pătură în carouri şi cu mănuşi în mână.

— Punã siua, sâna mea cea punã! exclamă el bucuros, cu un puternic accent teutonic.

— Am venit să mă asigur că nu aveţi nevoie de nimic, maestre.

— Nimic, nimic... puna Martha mi-a adus mâncare. A, da! tacă s-ar putea... nişte guma de mestecat. Ar fi punã în loc de ţigări.

Profesorul Weinstein de la Universitatea din Heidelberg, laureat al Premiului Nobel, e un mare fumător dinaintea lui Jehova.

Expoziţia sculptorului german Arno Brecker are un succes imens. Toată crema colaboraţioniştilor se îmbulzeşte în jurul statuilor uriaşe ce proclamă gloria nazismului. Priviri batjocoritoare sau mânioase salută intrarea doamnei Verseau-Ragonnes, care trece dintr-o sală într-alta, prefăcându-se că nu bagă de seamă atenţia cu care e urmărită. Observând un general Luftwaffe care admiră în tăcere un bust, face în aşa fel încât să intre în raza lui vizuală; imediat, ofiţerul se repede către ea.

— Ce fericit sunt că aţi venit, scumpă, divină prietenă! exclamă el, reţinându-i mâna într-a lui. Cât curaj! Bravo! Ah! Ce abjecţi pot fi oamenii: parcă ar fi vina dumneavoastră că soţul...

Se opreşte, încurcat; tânăra femeie se încruntă imperceptibil, dar turuie pe nerăsuflate:

— Să nu mai vorbim despre asta, domnule general. De altfel, eram despărţiţi de multă vreme. Numai adevăratele prietenii, cum e a dumneavoastră, contează de acum înainte.

— E mai mult decât prietenie şi o ştiţi prea bine. Dacă aş îndrăzni...

— Ce să îndrăzniţi? întreabă Cécile cu prefăcută

nedumerire.

— Vreţi... aţi consimţi să luaţi masa cu mine în seara aceasta?

— Din păcate, sunt ocupată. Cu o mătuşă bătrână, bolnavă şi care mă are numai pe mine.

— Vă implor, faceţi în aşa fel încât să veniţi. Mâine în zori trebuie să plec.

— Pentru mult timp? întreabă ea într-o doară.

— Vai! Cine poate şti?

— Dar vă veţi întoarce... ştiu şi eu... cu un avion.

Neamţul scuturã din cap; tânăra femeie îi atinge uşor braţul cu vârful degetelor.

— Nu-i nimic. Şi eu plec din Paris, să petrec o lună la Nisa.

Generalul se luminează:

— La Nisa? Dar e minunat! Vom putea...

Se întrerupe brusc; pe faţa lui trece o umbră. Cécile observă şi reacţionează imediat: cu ochii plecaţi, murmură cu o voce stinsă:

— Mă tulburaţi. Cu obrajii în flăcări, ofiţerul îi ia din nou mâna într-ale sale.

— În seara asta... acasă la mine... veţi veni, nu-i aşa?

Doamna Verseau-Ragonnes îşi desprinse uşor mâna.

— Tăceţi. Cred că sunt într-adevăr nebună.

La această oră târzie, biserica e aproape goală. Când a intrat, Cécile şi-a pus o pereche de mănuşi roşii. Înaintează până în dreptul amvonului şi îngenunchează. Se scurg câteva minute, apoi dintr-un confesional iese o siluetă şi se strecoară lângă ea pe bancă. Omul poartă un palton negru; craniul lui chel aruncă o pată de lumină în penumbră; mormăie ca şi cum ar spune o rugăciune:

— Maică Sfântă din Bretania...

— Domneşte asupra valurilor, răspunde tânăra femeie pe acelaşi ton.

Noul sosit o întreabă cu voce scăzută:

— Aşadar... escadra a treia de vânătoare?

— Se deplasează începând de mâine, şopteşte Cécile.

— Aţi putut afla destinaţia?

— Sigur spre Mediterana. Undeva la distanţă mică de Nisa, accesibilă unui avion de legătură.

— Merg să capete întăriri din Italia. Aşa ne gândeam şi noi. Altceva?

— Profesorul. Trebuie trimis urgent în Anglia. În afară de Martha, care mă ştie de când m-am născut, de ceilalţi servitori nu sunt sigură şi nici nu pot să-i concediez fără motiv.

— Vă înţeleg. Dar Londrei puţin îi pasă. Există oameni mai importând decât un profesor. Bun: o să încerc să găsesc o soluţie. Asta e tot?

— Da.

— E mult, chiar foarte mult. Miercurea viitoare, la aceeaşi oră, la Saint-Etienne-du-Mont. O să fie altcineva. Puneţi-vă mănuşi verzi.

— Dar verdele nu-mi stă bine! protestează tânăra femeie sincer dezolată. Ah! mi-am adus aminte. În seara asta nu pot să mă duc acasă. Aţi putea s-o anunţaţi pe Martha, dacă mă caută cineva, să spună că am fost chemată la căpătâiul mătuşii mele, a cărei stare s-a agravat brusc?

Coborând dintr-un taxi, Cécile intră în grabă într-un imobil frumos, situat în fundul unei străduţe. Urcă scările pe jos, neţinând seama de ascensor.

Mai înainte de a suna, uşa se deschide; două braţe o cuprind şi o poartă pe sus.

Încăperea e luminată numai de focul din cămin.

Podeaua e acoperită cu blănuri de urs alb. Pe o măsuţă aşteaptă o sticlă de şampanie într-o frapieră şi două cupe.

— Fii drăguţ, scumpul meu... murmură doamna Verseau-Ragonnes. Lasă-mă să-mi scot pălăria. Pe urmă, tot ce doreşti... până mâine dimineaţă.

Cécile a adormit. Ghemuită în blănuri, surâde în somn, cu braţul în jurul pieptului amantului ei. Acesta se desprinde cu băgare de seamă şi trece în vârful picioarelor în camera de alături. Ia telefonul în mână, trage firul până în coridor, închide uşa după el, se lasă pe vine şi formează un număr.

— Alo, daţi-mi-l pe domnul comisar Weber. Domnule comisar, sunt eu, Berny. Da, e aici, puteţi să veniţi. Nu, n-are armă: m-am uitat în geantă. În altă parte?

Rânjeşte încet:

— Ştiţi, n-are cine ştie ce pe ea în momentul ăsta. Fiţi fără grijă: cu ce i-am pus în pahar, nici n-o să-şi dea seama. Sigur: fără tărăboi. Asta vreţi şi dumneavoastră, nu-i aşa? Nimeni n-o să ştie ce s-a întâmplat cu ea. Lumea o să-şi închipuie că a plecat la Londra. Într-o jumătate de oră? Bine, vă aştept. A! Aţi putea aduce şi o femeie cu dumneavoastră? Da, ca s-o îmbrace. Înţelegeţi, pe mine asta mă cam stinghereşte.

Abia a pus la loc receptorul, că ceva moale i se propteşte în ceafă. O pocnitură: bărbatul cade cu faţa în jos, devenind dintr-o dată grotesc în goliciunea lui.

Un glonţ de calibrul 635, ţintit printr-o pernă, nu face prea mult zgomot, totuşi doamna Verseau-Ragonnes trage cu urechea. Nu se aude nici o mişcare; vecinii au somnul greu.

Când se ridică, faţa ei e aspră şi mâna în care ţine arma nu tremură. Fără să arunce vreo privire spre cadavru, se întoarce în salon, îşi îmbracă repede

taiorul şi mantoul, apoi pantofii. Ciorapii nu şi-i mai pune, nu mai are timp – o să-i fie puţin mai frig şi gata.

Înainte de a-şi aşeza pe cap pălăria, Cécile îşi potriveşte în coc minusculul pistol cu mâner de fildeş, prinzându-l cu acele de păr, special pregătite în acest scop. A avut cei mai buni instructori; unchiul ei, Amiralul, s-a îngrijit de asta: pentru şeful Serviciilor Secrete era cel mai uşor lucru din lume. Îşi strânge restul hainelor şi aruncă o privire în jur: câţiva trandafiri se veştejesc în vaza în care şi-a vărsat pe furiş cupa cu şampanie.

Cu toate că ora stingerii a trecut de mult, tânăra femeie pleacă fără ezitare pe străzile pustii: Ausweis-ul pe care îl deţine e perfect în regulă. O altă mătuşă de-a ei locuieşte prin apropiere; special nu s-a mai dus în ultimele luni pe acolo, ca să nu dea de bănuit. De altfel, Doamna de Vaubourg e la curent cu activităţile nepoatei sale şi are o sănătate de fier, în ciuda celor 82 de ani ai săi. Pe drum, Cécile chibzuieşte: mai întâi şi mai întâi trebuie înştiinţată reţeaua. Pe urmă, trebuie anunţată Martha şi găsit alt adăpost pentru profesor. Din păcate, nemţii vor distruge tot mobilierul. Şi comoda semnată, de mare preţ, la care ţinea atât de mult! O valiză cu haine de schimb o aşteaptă acasă la mătuşă; bătrâna bonă o să pună bijuteriile la loc sigur. Va trebui să-şi vopsească părul; sau chiar să-l taie scurt... Oricum, nu mai poate rămâne la Paris. Nici în Franţa. Dar hai să nu le amestecăm pe toate. Mai e şi mâine o zi: fiecare lucru la timpul său.

Omul care nu trebuia să fie prins

iunie 1944

De cum am intrat în încăpere, am înţeles că avem probleme: în loc să se ridice să mă întâmpine ca de obicei, Colonelul a rămas aşezat la biroul său, cu privirea în gol, bătând darabana cu degetele pe mapă. Am aşteptat o bucată de vreme, apoi am tuşit încet. S-a întrerupt atât cât să-mi întindă o foaie făcută cocoloş. Drace, înseamnă că era ceva serios. Nu-l mai văzusem mototolind aşa un mesaj decât o dată: când Londra ne anunţase că noua noastră călăuză era agent al Gestapo-ului. În aceeaşi seară, omul fusese executat fără nici o ezitare. Nu puteam pune în pericol toată reţeaua noastră, care era însărcinată mai ales cu recuperarea şi repatrierea aviatorilor aliaţi doborâţi deasupra Franţei. Spre norocul nostru, aveam o compartimentare foarte riguroasă: trădătorul, care probabil pândise ocazia pentru o captură bogată, nu-i cunoştea decât pe doi dintre noi, din fericire celibatari şi fără familie; aceştia fuseseră repede retraşi din circuit şi îndreptaţi spre o organizaţie civilă din Rezistenţă. M-am aşezat într-un fotoliu, ca să citesc mai comod:... MAIOR THOMAS PERKINS PASAGER BOMBARDIER LANCASTER DOBORÂT ÎN NOAPTEA DE 20 SPRE 21 MAI 1944 STOP PRESUPUNEM SĂRIT PARAŞUTA REGIUNEA ORLEANS STOP ABSOLUT INDISPENSABIL REPET ABSOLUT INDISPENSABIL SĂ FIE GĂSIT SI RETRIMIS ÎN CONDIŢII DE SECURITATE MAXIMĂ

Cazul abia dacă ieşea din rutină şi nu justifica de fel aerul preocupat al şefului meu. I-am aruncat o privire

întrebătoare; de astă dată a catadicsit să-mi răspundă:

— Mai e un mesaj... a mormăit el, scoţând din buzunar încă un ghemotoc de hârtie, pe care l-a netezit şi mi l-a citit el însusi:

— ... SE APLICĂ PROCEDEUL 07 MAJOR PERKINS STOP SI SFÂRŞIT

Termenul mi-era complet necunoscut. Totuşi, de la moartea lui Pierre eram unul dintre adjuncţii cei mai apropiaţi ai Colonelului, cel puţin aşa credeam, fiindcă în ce-l privea pe bătrân nu puteai să ştii niciodată.

— Asta înseamnă că sus-numitul trebuie mai curând lichidat de noi, decât să cadă în ghearele inamicului.

S-a ridicat greoi şi a început să se plimbe prin cameră.

— Nu văd decât o singură explicaţie: tipul e la curent cu cele mai secrete planuri.

— Debarcarea?

— Mi se pare evident, numai dacă nu...

Colonelul s-a oprit în faţa mea:

— Sunt o mulţime de chestii neclare în afacerea asta. Ai remarcat ce grad are: maior. Deci nu e aviator. Una la mână! Pe urmă, dacă nu trebuie cu nici un chip să cadă prizonier, cum a putut fi lăsat deasupra unui teritoriu ocupat? Doi la mână! Nu, hotărât lucru, e ceva putred! Numai dacă nu cumva... a chibzuit el, lovind cu pumnul în palmă, prietenii noştri n-or fi observat ceva abia *după* plecarea lui. Şi atunci, poate o fi trădător?

— Chiar credeţi că...

— Nu cred nimic, puştiule, însă dacă-i aşa cumva, atunci omul nostru o să fie tot timpul în alertă. Poate chiar va încerca să fugă de noi, mai ales dacă se simte bănuit. De n-o fi şi fugit deja! Prin urmare, noi trebuie să...

Lăsându-şi fraza în suspensie, s-a aplecat spre mine,

dominându-mă cu statura lui de elefant:

— Dumneata o să-l iei în primire! Mai întâi că vorbeşti curent engleza şi pe urmă, eşti... în fine, o să-i inspiri mai multă încredere. Vei pleca imediat ce reuşim să-l localizăm. Atenţie! a adăugat el, întinzându-şi arătătorul către mine. În nici un caz nu trebuie să cadă viu în ghearele nemţilor, s-a înţeles?

Am petrecut o săptămână foarte rea. Responsabilul nostru cu „mijloacele speciale” îmi adusese materialele necesare. De necrezut: otrava familiei Borgia în 1944! În sfârşit, duminică de dimineaţă a sunat telefonul: două ore mai târziu, luam trenul spre Montargis.

Maiorul nostru găsise adăpost la casa parohială dintr-un sat mititel, la câţiva kilometri de Lorris. După ce-şi îngropase paraşuta, bătuse pur şi simplu în poartă pe la ora două dimineaţa, spunând preotului care venise să-i deschidă închipuindu-şi că îl cheamă cineva la căpătâiul vreunui muribund:

— Sunt ofiţer britanic. Ascundeţi-mă!

Preotul îl instalase în pivniţă şi, neştiind ce să facă cu el, până la urmă îi povestise totul menajerei. Printr-o întâmplare fericită, menajera avea un fin care era de-ai noştri.

Mă gândeam la toate astea în timp ce mergeam către casa preotului, într-o camionetă gâfâită, printre verze şi gulii al căror miros îmi intrase deja în haine. Peste ce fel de om voi da? Colonelul îmi recomandase să limitez raporturile noastre la strictul necesar, dar să nu-l pierd nici o clipă din ochi – două cerinţe care-mi păreau destul de greu de împăcat. În fine, aveam să văd la faţa locului!

Am sosit o dată cu lăsarea nopţii. Ploua. Tot satul părea adormit: după ora germană era târziu. Menajera m-a silit mai întâi să mănânc şi mi-a servit o jumătate

de găină scăldată în grăsime (îi uitasem şi gustul!), apoi preotul mi-a arătat scara pivniţei:

— Pe aici. Bateţi de patru ori rar.

Am ciocănit la uşă, Perkins mi-a deschis şi am rămas cu gura căscată: „clientul” meu era un uriaş înalt de aproape doi metri. Destul de tânăr: cel mult treizeci de ani. Faţa lui bronzată părea făurită din lovituri de ciocan, dar ochii de un albastru intens îi îndulceau asprimea. M-a privit îndelung, jumătate mirat, jumătate înveselit, în timp ce eu mă străduiam să iau un aer cât mai demn pentru a-i debita scurta cuvântare pregătită anume pentru el:

— Am venit să organizez evadarea dumneavoastră, sir. Trebuie să-mi urmaţi foarte exact instrucţiunile. Cu toate că sunteţi ofiţer superior, de acum înainte eu comand. Sper că m-aţi înţeles bine, sir!

A aprobat grav, dând din cap, apoi un surâs larg i-a luminat faţa:

— *Good!* Dar spune-mi Tommy: e mai simplu!

„O, nu! mi-am spus eu în gând, nu va fi simplu deloc!”

Mesajul preciza „în condiţii de maximă securitate” – ceea ce excludea filierele noastre obişnuite. Nici gând să-l escortez pe maior până la micuţul port breton unde reţeaua noastră îmbarcase până acum mai mulţi piloţi în bărci pescăreşti; şi mai imposibil încă să-l ajut să traverseze Franţa până la graniţa cu Spania! O namilă ca el n-ar fi putut străbate nici trei metri fără să fie observat; iar Gestapo-ul, vai, nu ducea lipsă de informatori.

Singura soluţie era avionul, dar trebuia aşteptată o noapte fără lună plină. Într-o seară, camioneta veni să ne caute din nou; de astă dată la volan era Simon. Simon era „câinele meu de pază” şi prietenul cel mai

devotat. În ‘39 era infanterist în grupa lui Pierre. Prezenţa lui pica nespus de bine, fiindcă Tommy începuse să-mi creeze probleme: nu mai avea astâmpăr şi se învârtea fără încetare în pivniţă, ca un leu în cuşcă, dar mai ales nu contenea să vorbească. Respectând consemnul, nu mă despărţisem de el o clipă; dar chiar şi fără a-i face conversaţie, tot nu puteam să-l împiedic să vorbească de unul singur.

— Claude, mă înţelegi, trebuie să mă întorc cât mai repede! De altfel, probabil că mă aşteaptă tribunalul de război. Vezi tu, aveam ordin clar să nu părăsesc Marea Britanie sub nici un motiv!

Cu coatele sprijinite pe genunchi, aşteptam, arzând de curiozitate.

— De aia: fiindcă sunt bigot[1].

Cu preţul unui efort eroic, am reuşit să-mi înghit întrebarea care-mi frigea buzele.

— Aşa erau numiţi cei aflaţi la curent cu anumite planuri. Of, of, of, de ce au venit ăia să mă caute? Eram bine mersi la comanda *troop*-ei mele de SAS[2]. Şi trosc! Ştabii ăi mari au vrut să mă consulte. Sfaturile dumneavoastră vor fi preţioase. Şi aşa, şi pe dincolo... Rezultatul: două zile de vorbărie pentru nişte chestii la mintea cocoşului, şi-apoi trei luni în care am ars gazul de pomană.

Well, într-o seară Garry, un coleg de la RAF, îmi propune să dăm împreună o tură cu avionul. Mergeau să bombardeze o gară de triaj în apropiere de Paris. N-am putut rezista! Parisul! Bineînţeles că nu fusesem acolo niciodată! E foarte frumos, nu-i aşa?

Cu mari strădanii, am izbutit doar să dau din cap.

---

[1] Nume de cod reprezentând inversul lui TO GIB(RALTAR), denumire folosită cu prilejul operaţiunii TORCH de debarcare a americanilor în Africa de Nord.

[2] Special Air Service — comandouri de paraşutişti.

— Şi ne-am lăsat doborâţi de Flak, chiar înainte de a ajunge. Am sărit ultimul; Garry murise. Nu stiu ce s-a întâmplat cu ceilalţi. Poate ştii tu?

Am scuturat din cap; brusc a izbucnit:

— Dacă vorbăria mea te plictiseşte, spune-mi, pentru Dumnezeu!

O, nu, vorbăria lui nu mă plictisea, dimpotrivă! Câte aventuri pasionante avusese! Ardeam să-l întreb despre panglicile decoraţiilor care împodobeau *„battle-dress”-ul* pe care şi-l netezise cu grijă, încredinţându-l menajerei preotului. Hotărât lucru, nu puteam să cred că omul acesta ar putea fi un trădător. Exista totuşi ceva care mă nedumerea: cu limbuţia lui de meridional, împestriţată cu cuvinte de argou pe care nu le înţelegeam totdeauna, Tommy nu semăna deloc a ofiţer englez. Câteodată aveam impresia că joacă teatru.

Chiar şi în camionetă, înghesuiţi unul într-altul, printre sacii cu cartofi (pe care-i preferam net verzelor!), el şi-a continuat vorbăria:

— Ştii, eu nu sunt ofiţer de carieră. De fapt, sunt un civil deghizat, înainte de război lucram într-un garaj la Swansea. Tatăl meu era din Ţara Galilor şi mama din Malta (iată deci explicaţia pentru părul lui negru ca pana corbului).

Faţa i s-a întunecat.

— Au fost omorâţi într-un bombardament. Tata era un om cumsecade! Grav rănit în războiul celălalt, el a fost totuşi cel care m-a învăţat să joc rugby. Iar mama... cum ziceţi voi în Franţa: o Sfântă Fecioară?

— O Madonă. (Prea târziu: nu mă putusem stăpâni.)

— Aşa e! Atunci m-am oferit voluntar pentru misiuni periculoase, de orice fel.

Şi fiu bun pe deasupra. Oricum, aşa îmi era foarte

simpatic. Strângând buzele, m-am străduit să nu mă gândesc decât la misiunea mea.

— Am fost înaintat ofiţer după campania din Eritrea. După aceea au urmat Creta, din nou Libia, Dieppe, operaţiuni pe Coasta Dalmată şi în Franţa...

O zdruncinătură l-a izbit de marginea camionetei, a înjurat şi a început să râdă:

— Sunt foarte prost crescut, nu-i aşa? Ştii: gradul meu de plutonier nu-i decât provizoriu. În sferele înalte sunt considerat un expert în debarcări şi fac parte dintre cei care ştiu.

De astă dată nu m-am putut stăpâni.

— Cunoşti data când...?

— Nu, nici chiar aşa! Nu ştiu dacă a fost fixată, dar cunosc foarte bine locul unde trebuie să debarcăm. Mă rog, cât de bine poţi să-l cunoşti cu afurisitele lor de machete!

Am realizat deodată ce catastrofă ar fi fost ca Perkins să cadă în ghearele naziştilor. Oricât era de curajos, monştrii aceia aveau mijloace să-i smulgă secretul. Şi eu trebuia să împiedic lucrul acesta cu orice preţ. Mi s-a urcat un nod în gât, prin minte îmi treceau imagini îngrozitoare... Vocea lui Simon m-a adus la realitate.

— Terminus. Toată lumea coboară!

Casa, o fermă părăsită de proprietari, era cuibărită la marginea unei păduri, departe de drum. Câmpia pe care trebuia să aterizeze avionul se afla în apropiere, la mai puţin de un kilometru. De patru zile aşteptam în zadar Lysander[1]-ul pe care Londra i-l promisese Colonelului. În cele din urmă, îl trimisesem pe prietenul meu în sat, să-i telefoneze şefului. Se întoarse cu capul plecat.

---

[1] Avion uşor de legătură.

— Nici Colonelul nu mai înţelege nimic. Şi aseară a reclamat. Singurul răspuns pe care l-a primit a fost: aplicaţi procedeul 07. A zis că tu o să înţelegi.

Din nefericire, înţelegeam prea bine!

— Englezii ar trebui să se agite, să vină să-l ia, a reluat Simon. Locul e plin de nemţi şi de miliţieni. Am fost controlat de trei ori. Din fericire, Ausweis-ul meu a prins: bine lucrat! Mi-am permis să-i suflu Patronului că ar fi cazul să schimbăm terenul: m-a trimis frumuşel la plimbare.

— E normal. Clientul nostru riscă prea mult să fie reperat în timpul deplasării.

— Asta e sigur. Cu statura lui...

Am zâmbit fără să vreau: Simon era aproape tot atât de înalt ca şi Tommy, numai că avea darul de a rămâne neobservat; parcă s-ar fi confundat cu peisajul. În timpul acesta, plutonierul meu încerca să prindă BBC-ul la străvechiul radio pe care-l găsisem acolo.

— La dracu, prea mult bruiaj! a exclamat el, gata să întrerupă.

— Stai puţin. Să ascultăm ştirile de la Radio Paris.

— Oh, Radio Paris! s-a bucurat Perkins. Ştiţi cum cântau paraşutiştii francezi de la noi?

Şi intonă cu o voce falsă şi cu un accent îngrozitor:

Minte Radio Paris
Minte Radio Paris
Radio Paris e naziști...

Apoi, redevenind serios:

— Claude, dacă cretinii ăia de la RAF nu-şi urnesc fundul să vină să mă scoată de aici, trebuie neapărat să mă duci în Bretania. Nu mai pot aştepta: băieţii au nevoie de mine.

Din partea mea, nu mă mai îndoiam şi îmi chinuiam mintea să găsesc o soluţie compatibilă cu ordinele pe

care le primisem. Chiar atunci, Simon, care se dusese să gareze camioneta, s-a întors gâfâind:

— O patrulă pe şosea: miliţieni. Au văzut casa şi vin încoace!

Am simţit că-mi îngheaţă sângele în vine.

— Repede, în pod! i-am strigat lui Tommy, în timp ce credinciosul meu câine de pază se instalase ostentativ în faţa radioului, declarând:

— Nu vă speriaţi, îi distrez eu. Până atunci o să pun Radio Toulouse. E mai puţin scârbos!

Abia ridicasem scara şi închisesem chepengul, că în curte s-a auzit un uruit de motor.

— Ia te uită, au motociclete! a remarcat Perkins. Ar fi mişto să săltăm una şi s-o ştergem, acum când probabil ne-au şutit camioneta.

Mergând în patru labe pe sub grinzile acoperişului, a încercat să ridice o ţiglă, ca să poată privi afară; eu eram cu nervii la limită.

— Pentru numele lui Dumnezeu, culcă-te şi nu fă zgomot!

— OK,OK! a murmurat el, lungindu-se pe jos lângă mine. Dar n-aş vrea să fiu prins fără să-mi fi încercat norocul!

— N-ar avea nici un motiv să urce până aici.

Mă rugam lui Dumnezeu să fie aşa. Miliţienii erau acum chiar în camera de sub noi. Auzeam ecourile unei discuţii violente; brusc s-a auzit pocnitura unui foc de armă. Glonţul a trecut prin podeaua podului şi s-a înfipt, în lemn, la câţiva centimetri de capul meu. Eram gata să ţip, dar tovarăşul meu mi-a pus mâna la gură.

— Ssst!

Jos, scandalul continua. Deodată, am auzit un zgomot surd, ca de corp care cade. Dumnezeule: Simon! Cu urechea lipită de podea, mă sileam să prind

sensul cuvintelor urlate de o voce răguşită şi tunătoare; am auzit clar:

— Aduceţi-mi o scară!

Am crezut că mi se opresc bătăile inimii. Ceafa lui Tommy era chiar lângă mine. Am ridicat încet mâna dreaptă, cea la care purtam un inel trucat, conţinând un vârf ascuţit de oţel. Ar fi de-ajuns să apăs puţin... otrava era, pare-se, fulgerătoare. Simţind atingerea degetelor mele, a întors capul spre mine şi mi-a făcut cu ochiul, surâzând. Trebuia, trebuia s-o fac. Ce s-ar fi întâmplat după aceea îmi era complet indiferent. Imediat ce s-ar deschide chepengul, eu...

Amplificată la maximum (cineva probabil învârtise butonul) vocea speakerului a umplut subit podul:

„... Au debarcat în dimineaţa aceasta în Normandia. Wehrmacht-ul le opune o rezistenţă îndârjită."

S-au auzit strigăte, exclamaţii, un ordin scurt dominând tumultul, în curte, motoarele au început să pârâie, apoi zgomotul lor a slăbit treptat, înainte de a-l fi putut împiedica, Perkins a sărit şi a ridicat o ţiglă:

— Extraordinar: se cară! a strigat el, bucuros.

Câteva clipe mai târziu, am coborât. Prăbuşit pe un scaun, Simon îşi apăsa o cârpă pe frunte, de unde îi curgea un firişor de sânge.

— Unul din imbecilii ăştia şi-a descărcat arma din greşeală, ceea ce l-a înfuriat la culme pe şeful lor. Aşa că mi-a tras una cu bastonul.

Nu-l mai ascultam. Aplecat spre radio, Perkins reuşise să prindă BBC-ul. Printre hârâituri, am desluşit esenţialul: „...Precedaţi de importante unităţi aeropurtate sau paraşutate, mii de soldaţi au ajuns deja pe ţărm."

M-am întors spre Tommy. Zâmbea, arătându-şi toţi dinţii. Banditul! Aştepta cu braţele larg deschise. M-am

repezit la pieptul lui, nebună de bucurie. Căci, la urma urmei, eram femeie!...

Soarta

Secretul care înconjoară operaţiunile importante nu mai ţine deloc atunci când e destul să ştii că doi şi cu doi fac patru, ca să ghiceşti ce se va întâmpla. Era chiar cazul echipajului de pe crucişătorul al cărui comandant secund eram în primăvara lui 1944.

De un an acest bastiment străbătea Mediterana în lung şi în lat, fără a o părăsi niciodată; faptul că ieşise pe neaşteptate din strâmtoarea Gibraltar, îndreptându-se spre nord, nu putea să însemne decât un lucru: participarea lui la debarcarea aliaţilor în Franţa. Până şi ultimul dintre mateloţi era convins că paşa, fără îndoială, *ştia.* O singură persoană la bord nu împărtăşea entuziasmul general: de Rivérac, sublocotenentul de marină care fusese numit aghiotant al amiralului-şef al Misiunii navale franceze... la San Francisco. Mesajul urgent preciza: „Va *ajunge în Statele Unite cu prima ocazie aeriană”.* Aflând vestea, tânărul ofiţer fusese cuprins de o furie nebună, rostind vorbe pe care un regulament bogat în eufemisme le calificase drept *contrare disciplinei.* De fapt, izbucnise în blesteme şi înjurături, urlând către cine voia să-l asculte:

— E dezgustător! N-am evadat din Franţa ca să cad acum în capcană. Faptul că ramolitul ăsta bătrân e văr cu mine nu-i un motiv să-mi ceară tocmai mie să-i car lui pelerina! Nu mă duc!

Comportarea lui depăşea limitele şi era de datoria mea să-i pun capăt. Nu era lucru uşor: ţâncul ăsta obraznic (abia împlinise douăzeci şi trei de ani), care se

bătuse ca un leu la Dunkerque, apoi luase parte la eliberarea Corsicii, avea o fire imposibilă: erau de fapt defectele calităţilor lui şi ar fi fost într-adevăr păcat să-i dai la cap pentru nişte simple vorbe.

Îl convocasem în biroul meu. Acum stătea în faţa mea cu cascheta sub braţ, în poziţie de drepţi, cu fălcile strânse, palid de furie. Gândindu-mă în sinea mea că în locul lui aş fi fost însufleţit de aceleaşi sentimente, mă străduiam să nu mă dau de gol.

— Hai, bătrâne. Grosolăniile pe care le debitezi nu folosesc la nimic. Îmi pare rău pentru dumneata, dar ordinul e ordin.

— Ordinul acesta, domnule comandant, nu pot să-l execut: e în joc onoarea mea. Dacă nu mai e nevoie de mine la bord tocmai în momentul când aveam de luptat ca să ne eliberăm patria, o să-mi iau tălpăşiţa, să mă înrolez în Legiunea Străină, la paraşutişti sau la comandourile britanice... oriunde! La unităţile de sacrificiu n-o să mă cerceteze prea amănunţit!

Bietul puşti avea ochii în lacrimi; am bătut în masă.

— Ajunge! Stai jos şi ascultă-mă!

S-a încordat, apoi s-a supus, cu o mutră de copil supărat. Aveam multe amintiri comune: în 1940 eu fusesem primul lui şef şi cu un an în urmă cunoscusem împreună temniţele franchiste. Am zăbovit să-mi aprind o ţigară, apoi am început să-i vorbesc.

— Ţine minte ce-ţi spun: nu trebuie niciodată să mergi împotriva sorţii tale.

— Dar...

Am ridicat mâna, să-l opresc.

— Ssst! Lasă-mă numai să-ţi spun o poveste: a mea. Pe urmă... ei bine, poţi să faci ce vrei.

Rivérac s-a mai destins puţin: în privire i s-a aprins un licăr de interes. Sosise pentru mine momentul de a

pleda. Pe cinstea mea, da, cred că aşa ceva se putea numi pledoarie.

— Cu două luni înainte de debarcarea americanilor în Africa de Nord, îmi muşcam frâul la Toulon, într-un serviciu de uscat complet insipid, având în cap o singură idee: să ajung pe un vapor şi afară din ţară, căci presimţeam că partida se va juca în altă parte. Cel mai bun prieten al meu, locotenentul de marină Macloud, fusese mai norocos: tocmai se îmbarcase pe un contratorpilor care se pregătea să plece spre noua lui bază: Casablanca. Prin el am aflat că la bord mai era un post vacant şi m-am prezentat imediat ca voluntar. Candidatura mea a fost acceptată de comandantul *pédo*[1]-ului sub ale cărui ordine mă mai aflasem cândva. Dar, vai, şeful meu de serviciu, un căpitan de fregată chiţibuşar şi cusurgiu, nu voia cu nici un chip să-mi dea drumul. Eram disperat: bastimentul meu plecase de o săptămână, comandantul mă înştiinţase că nu va putea aştepta prea mult, iar în buzunar mai aveam o scrisoare de la Macloud, care îmi sporea dezamăgirea:

„La marginea oraşului Casa, nevastă-mea a descoperit vila visurilor ei. E chiar puţin cam prea mare; aşa că îţi propun să stai şi tu cu noi până îţi găseşti ceva mai bun. E departe de port, dar am cumpărat o maşinuţă. Grăbeşte-te să obţii aprobarea şefului şi vino.”

Am făcut o ultimă încercare şi m-am izbit de un zid. Peste câteva zile,. americanii soseau în forţă la Casablanca şi bombardau portul; Macloud a fost ucis pe faleză, la volanul maşinii, când se îndrepta spre bord.

L-am privit pe Rivérac. În mod evident nu făcea nici o

[1] Contratorpilor.

legătură cu cazul lui particular. Am insistat:

— Nu pricepi? Dacă aş fi obţinut postul acela, în ciuda tuturor obstacolelor, aş fi locuit la prietenul meu, aşa că m-aş fi aflat cu siguranţă în maşina lui, în drum spre vas, şi aş fi fost făcut praf. Îţi repet: nu trebuie să mergi împotriva sorţii tale.

Sublocotenentul s-a încruntat şi-a lăsat capul în jos; eu am continuat:

— În loc de asta, după sabordajul flotei, am reuşit să trec prin Spania şi să ajung la Alger. Cum acolo duceau lipsă de ofiţeri, am obţinut repede comanda unui *destroyer* de escortă, cu care am avut norocul să scufund un submarin german, şi astfel am devenit căpitan de fregată. Să vezi, bătrâne, că şi aici... înaintarea în grad a însemnat o debarcare înainte de termen. Am înjurat ca un borfaş: preferam să fiu comandant pe o coajă de nucă, decât secund pe un crucişător. Amiralitatea m-a trimis frumuşel la plimbare şi ştii ce s-a întâmplat? Prima dată când succesorul meu a plecat în larg pentru o operaţiune pe coastele italiene, puntea de comandă a destroyer-ului a fost mitraliată de nişte vânători nemţi. Scurt şi cuprinzător: a fost ucis în locul meu. Şi aş putea să-ţi mai înşir încă o grămadă de alte cazuri. Crede-mă: lasă lucrurile în voia lor.

Ajuns la capătul argumentelor, m-am oprit; Rivérac s-a ridicat în picioare.

— Pot să plec, domnule comandant?

Nemaiavând ce face, l-am lăsat să plece, furios că nu reuşisem să-l conving.

Peste câteva zile, navigam deasupra estuarului râului Clyde. Căţelandrul meu şi-a petrecut toată ziua adulmecând în dreapta şi în stânga, ca să se informeze, dar s-a întors seara târziu cu urechile

blegite. Era clar că nici un comando nu voise să-şi agaţe tinicheaua de coadă, recrutând un subofiţer fugit de pe un crucişător francez.

— Hai, bătrâne, nu mai fă pe desperado-ul. Te aşteaptă maşina, să te ducă la aeroport. Avionul dumitale de Statele Unite decolează în două ore. Grăbeşte-te!

Bietul băiat îţi inspira milă.

— Ştii, i-am spus eu ca să-l mai consolez, e vorba acum să trimită o escadră franceză în Pacific şi vărul dumitale, amiralul, mi se pare al naibii de potrivit ca s-o comande. Războiul naval contra Japoniei nu-i o glumă. Pun pariu că n-ai să stai degeaba.

Oarecum încurajat de aceste perspective de luptă, mi-a mulţumit şi a fugit să-şi facă bagajele.

Vestea ne-a sosit a doua zi: avionul, un cvadrimotor mare, se prăbuşise la aterizare: nu era nici un supravieţuitor.

Şi eu, care mă îndârjisem să-l conving, insistând chiar pe lângă autorităţi să plece în aceeaşi zi, de teamă să nu facă cine ştie ce prostie...

Pom-Pom

Se numea Jean Dupin şi era muncitor brutar: lucrurile astea nu se inventează. Robust, cu picioare scurte, cu nasul cârn, ochii înfundaţi în orbile sub nişte sprâncene groase, vorbea puţin, lucra din greu, nu se uita deloc după fete şi făcea economii. Războiul izbucnise tocmai când voia să cumpere brutăria de la patronul lui – un bătrân beţiv căruia de mult nu-i mai păsa de ea. „Nu mai e bun decât să facă ceva în aluat”, râdeau oamenii din sat.

Când se decretă mobilizarea generală. Dupin se urcă în mansarda de deasupra prăvăliei unde locuia şi coborî peste o jumătate de oră, îmbrăcat cu tunica de molton, purtând pe cap boneta marinarilor francezi şi ţinând pe umăr sacul regulamentar pe care era pictat un cuirasat. Brutarului, care apucase să dea de duşcă o grămadă de coniace în cinstea victoriei, nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Ia uite, Jeannot, tu eşti marinar! Ai făcut armata la Marină?

— Îhî!

— Ia povesteşte, băiete. Îţi fac cinste cu un păhărel!

— Pleacă trenul, răspunse simplu Dupin. Pe curând! mai adăugă el din poartă.

Avea să mai treacă multă vreme până să-l revedem.,

La depoul din Brest, talentele lui fură curând descoperite; ofiţerii secunzi de pe mai multe bastimente se întreceau care de care să-l ia pe vasul lui: un tip care-ţi pregăteşte pâine caldă în fiecare zi şi cozonaci duminica e preţios pentru moralul echipajului.

În cele din urmă, Dupin se îmbarcă pe *Marengo,* un contratorpilor de model vechi, care ieşi în larg peste două zile, pornind să cutreiere Atlanticul, escortând convoi după convoi. Bucătăriile de pe bătrânul *pédo* erau strâmte, iar minuscula brutărie fusese concepută doar pentru a coace tradiţionalii pesmeţi. Cu toate că instalaţiile erau foarte primitive, Jeannot se arătă la înălţimea renumelui său, dând la iveală şiruri de franzeluţe rumene, cornuri de două ori pe săptămână, ba chiar şi nişte tarte mititele, aşa de uşoare că le sufla vântul. În afară de asta, dădea o mână de ajutor şi la bucătărie; plăcinta cu carne preparată de el devenise celebră în toată escadra, îndrăgostit de meseria sa, Dupin nu-şi cruţa eforturile: de la Bordeaux la Halifax, de la Dakar la Cherbourg, numai clătinăturile vaporului datorate unor furtuni prea violente puteau să-l împiedice de a da zilnic o producţie de înaltă calitate. Dar chiar şi atunci: se descurca astfel ca oamenii să nu ducă niciodată lipsă de pâine proaspătă.

Ca fiecărui om de la bord, i se încredinţă şi lui un post de luptă: încărcător la un tun antiaerian de 37 mm. Rolul său era numai de a scoate dintr-un cheson pachete de câte 5 cartuşe, înmânându-le încărcătorului ca să le bage în chiulasă. Dupin avea însă o ambiţie: să ajungă ochitor, să fie el cel care apasă pe declanşator; această funcţie esenţială era desigur rezervată marinarilor cu experienţă. Cu toate acestea, el se prezentase voluntar. Amuzat, ofiţerul tunar, care aprecia foarte mult aluaturile fragede, îl lăsase într-o zi să tragă câteva obuze într-o ţintă de antrenament. Jeannot, care îi observa de mult pe camarazii săi, învăţă imediat să folosească vizorul special şi izbuti să nimerească la ţintă de mai multe ori.

Dar vai, această ispravă rămase fără urmări.

Marengo fu expediat de urgenţă la Dunkerque, pentru a evacua trupele din tabăra părăsită. Nu putea fi vorba să laşi un amator, oricât ar fi fost el de talentat, să ia locul unui specialist în timpul atacurilor Luftwaffe-i. Micul brutar trebui să se mulţumească cu înmânarea muniţiilor; şi mai ales, între două alarme, să coacă sute de chifle, ca să-i sature pe numeroşii soldaţi pe care vasul său îi aduna de pe ţărm, transportându-i în Anglia.

Armistiţiul îl găsi la Glasgow; contratorpilorul rămăsese pe loc, din cauza unei avarii la turbină. La posturile echipajului, discuţiile se ţineau lanţ. În Franţa, un mareşal bătrân, acoperit de glorie, declarase că trebuia să înceteze lupta; la Londra, un general necunoscut chema la rezistenţă. Marinarii nu prea ştiau de partea cui să treacă şi se certau mereu între ei. Dupin nu zicea nimic: înfrângerea îl azvârlise într-o nedumerire aproape de neîncredere, controversa Pétain – de Gaulle îl nedumerea şi ea. În sat la el oamenii erau patrioţi, ba chiar mândri, dar în acelaşi timp, profund respectuoşi faţă de autoritate, fie ea civilă, militară sau religioasă. Acum se simţea depăşit de evenimente.

Când mergea pe uscat, Jeannot se ducea cu plăcere la un cămin pentru militarii francezi, ţinut de scoţienii catolici şi însufleţit de un capelan din Marina Naţională. Era un preot mai altfel decât ceilalţi: roşcovan la faţă, mare băutor, bun de gură şi viteaz luptător de la 1914 – după cum arătau decoraţiile prinse de sutană. În seara aceea, intrând în sală, Jeannot găsi jocurile de tras la ţintă părăsite şi cărţile de joc zăcând azvârlite pe mese. Marinarii se strânseseră în fundul sălii ca să-l asculte pe un căpitan de corvetă. Dupin se strecură în rândul întâi şi îl recunoscu: era preotul; vorbea cu o

voce răsunătoare, subliniind fiecare frază cu câte un pumn în masă.

— Nu, războiul nu e pierdut. Franţa are nevoie mai mult ca oricând de fiii ei. Datoria voastră cea mai sfântă este să continuaţi să vă bateţi alături de britanici, până la victoria finală!

Auditoriul nu părea deloc convins. Unii se mulţumeau să lase capul în jos, murmurând: „Şefii noştri zic că...”; alţii începuseră să se depărteze. O namilă de caporal rosti cu voce tunătoare:

— Hai, că are umor taica popa! Şi cu familiile cum rămâne?

Căpitanul de corvetă se înroşi de furie.

— Nu e nici unul aici în stare să sacrifice totul pentru patrie?

Micul brutar făcu un pas înainte.

— Ba da. Eu, părinte.

Celălalt îl cântări din ochi:

— Spune-mi „domnule comandant”.

Forţele Navale Franceze Libere, care tocmai fuseseră constituite, duceau lipsă de orice, în afară de bunăvoinţă. Astăzi cei care se laudă că au auzit şi au răspuns la chemarea din 18 iunie – fie măcar şi în gând – sunt nenumăraţi, la fel ca bucăţelele de lemn din adevărata Sfântă Cruce a Mântuitorului, dar pe atunci îi numărai pe degete şi mai cu seamă specialiştii erau foarte rari. La cererea lui, Jeannot a fost trimis la o şcoală a Marinei Britanice Engleze. Neştiind boabă englezeşte, nu pricepu mare lucru din cursurile teoretice; în schimb îşi făcu repede un prieten – dar nu un om şi nici măcar un animal, ci un tun.

E puţin spus că se obişnuise repede cu manevrarea tunului de 40 mm CA cu tir rapid, pe care toată lumea îl numea Pom-Pom; o ghicise din instinct, de pe o zi pe

alta. Potrivindu-şi ochirea ca atunci când era pe baltă, la vânătoare de raţe, obţinu de la început cele mai bune rezultate la simulator. Sosi şi clipa adevărului: într-o după-amiază senină de vară, Dupin se pomeni în largul portului Portsmouth, legat pe bancheta lui de ochitor din partea din spate a unui *sloop*[1]. Pe puntea de comandă, un timonier ţinea în mână un mănunchi de baloane roşii; dădu drumul unuia dintre ele, care îşi luă zborul, ridicându-se rapid în văzduh.

— Deschideţi focul! ordonă instructorul, un CPO[2] care nu-l putea suferi pe micul brutar, fiindcă îi dispreţuia foarte tare pe străini.

Pentru această primă încercare erau trei stagiari, fiecare la Pom-Pom-ul lui; ceilalţi doi, *cockneys*[3] mişţocari, îşi băteau joc pe faţă de *„frenchie”.*

Dar mai înainte ca ei să fi apucat să-şi întoarcă afetele în direcţia ţintei, Jeannot trimise o rafală scurtă... şi balonaşul se sparse.

— Hei, hei, mai încet! protestă unul dintre britanici. *Froggy* trişează!

— Adu tunul în axă! ordonă sever ofiţerul. Vei trage *după* ceilalţi.

Fu lansat al doilea balon: tracers-urile celor doi *cockneys* îl încadrară fără să-l atingă, în timp ce se depărta, luat de vânt.

— S-adus. Următorul!

Timonierul dădu drumul celui de-al treilea, pe care englezii îl ocheau deja cu tunurile, aşteptând autorizaţia de a trage. Dupin îşi îndreptă Pom-Pom-ul către al doilea balon, cel de mai înainte, care nu mai

---

[1] Ambarcaţie de tonaj mic, şalupă

[2] Chief—Petty—Officer, adică sergent (engl.)

[3] Locuitori din cartierele periferice ale Londrei, şmecheraşi de cartier

era decât un punct roşu în înaltul cerului şi apăsă pe buton. O rafală, a doua. Poc! A pocnit. Instructorul se repezi:

— Ţi-am spus să...

Brusc, se răzgândi:

— Daţi-i drumul, voi doi! exclamă el.

Cele două tunuri scuipară în zadar. Jeannot îşi orientă tunul spre ţinta cea nouă, pe care o nimeri la fix.

CPO se scărpină la ceafa.

— Porcul ăsta e într-adevăr cel mai bun, recunoscu el cu sportivitate.

De pe banca lui, micul brutar îşi savura succesul.

La terminarea cursului, Dupin se întoarse, cum era şi firesc, pe *Marengo,* al cărui secund se hotărâse să treacă la generalul de Gaulle, luând cu el o parte din echipaj. Britanicii profitaseră de imobilizarea bastimentului, dotându-l cu un asdic şi înlocuind tunurile de 37 cu Pom-Pom-uri. Înaintat ochitor la un afet de patru, Jeannot îşi cumulă funcţia nouă cu cea veche. Avea mai mult de lucru decât ceilalţi, şi-atâta tot: nu-i era frică. De altfel, mai mult cocea pâine decât trăgea cu tunul. *Marengo* escorta din nou convoaie, depista submarine, trăgea în ele cu grenade, dar nici un avion german nu se prezenta în raza de bătaie a tunurilor, spre disperarea lui Dupin, care nu avea de doborât decât balonaşe la şedinţele de antrenament. Asta a durat doi ani şi jumătate. Treizeci de luni de străbătut mările, treizeci de luni în care contratorpilorul văzu scufundându-se o mulţime de cargouri, pescui naufragiaţi, înfruntă uragane, ba chiar fu gata să se scufunde, fără a zări măcar o dată vârful vreunui periscop.

Înfăţişarea războiului se schimbă: Africa de Nord,

apoi tot Imperiul Britanic reîncepură lupta. Materialul american sosea în valuri. Hăituite de cel mai crunt duşman al lor, avionul, submersibilele Reich-ului îşi pierdeau agresivitatea. Toată lumea la bord nu mai vorbea decât de o debarcare în Europa.

— Dacă mai continuă aşa, o să ne întoarcem acasă fără să fi întâlnit nici măcar o coadă de neamţ! bombăneau recruţii mai vechi.

Jeannot suferea în tăcere şi se instruia mai departe, în cazul că... Exersa stăruitor la simulator când vasul era în port, învăţând pe de rost caracteristicile aparatelor inamice de zbor, pe care ofiţerul artilerist le afişase în cursivă. În dimineaţa asta, se afla de cart pe puntea din spate, legat de banchetă, la căldură în salopeta vătuită, cu căştile la urechi. Vântul se potolise, norii mari şi grei prevesteau ploaie. În drum spre Casablanca, *Marengo* se târa cu 12 noduri, patrulând pe lângă un convoi de vreo zece cargouri.

Micul brutar se informase: coastele Franţei erau prea departe ca să poată fi atacate de aeronave. Ce e drept, existau acele cvadrimotoare cu rază mare de acţiune... La Liverpool, înainte de a ieşi în larg, CPO-ul de la Training Center le spusese câte ceva despre ele:

— Aruncă alte porcării: bombe plutitoare.

Dupin îi destăinuise ştirea şefului său; acesta se arătase sceptic:

— De, ştiu şi eu... Nimeni nu le-a văzut pe aici. În fine, dacă se ivesc cumva, ai grijă să nu le scapi.

Aproape 11. Rouzic trebuia să vină să-l schimbe, ca să poată scoate pâinea din cuptor. Încă o zi în care nu se întâmplase nimic. Suspină, îşi scoase căştile şi se scărpină în cap. Deodată, bâzâitul unui motor îl făcu să ciulească urechile. Ascultă cu atenţie; nici o îndoială, era un avion, în sfârşit! Apucând febril telefonul, dădu

alarma ofiţerului de gardă aeriană.

— Nu-i nimic, îi răspunse acesta, un sublocotenent îmbarcat de curând. Aşteptăm o *Flying Fortress* care trebuie să exploreze zona din faţa noastră.

— Bine, bine.

Cu toate acestea, zgomotul devenea tot mai clar, apropiindu-se din ce în ce mai mult. Jeannot înălţă capul: invizibil deasupra norilor, avionul tocmai survola vasul lor; se încruntă.

„Nu se poate, îşi spuse el. Ni s-a explicat mereu: un avion nu trebuie să treacă pe deasupra unei forţe navale aliate, fără a-şi fi semnalat prezenţa.”

Inima începu să-i bată mai tare. Şi dacă era un neamţ?

Acum sunetul se îndepărta spre partea din spate a vasului, ca şi când intrusul ar fi pornit din nou, după ce făcuse turul convoiului. De ce? Ar fi trebuit, dimpotrivă, să patruleze în faţă. Din ce în ce mai nedumerit, Dupin verifică funcţionarea mecanismelor: totul mergea strună. Îi chemă pe cei doi servanţi, care se adăposteau de stropi în spatele chesoanelor. Căci acum era caporal. Cu răspundere, ce mai!

— Atenţie, băieţi! S-ar putea să avem de lucru!

Morocănoşi, oamenii se ridicară.

— Ai vedenii!

Jeannot nu răspunse: scruta cerul. Briza se înteţise; acum izgonea norii. Începuseră să apară petice azurii. Bâzâitul devenea tot mai puternic. Şi deodată îl văzu, pentru o secundă, între doi cumulonimbus. Într-o clipită, mintea lui suprapuse imaginea peste fotografiile pe care le privise de atâtea ori: motoarele pe trei sferturi sub aripi, deriva mai puţin ascuţită, botul mai scurt... Asta, o fortăreaţă zburătoare? Pe dracu’! E un *Focke-Wolf,* da! Îmi pun capul!

— Alarmă tribord spate! strigă el în microfon, comandând subordonaţilor: Pregătiţi încărcarea!

Avionul dispăruse din nou. Dupin îndreptă afetul în direcţia în care presupunea că se află obiectivul şi îşi rezemă fruntea pe brăţara de cauciuc a vizorului.

— La naiba, încotro a luat-o, spurcăciunea?

Zgomotul crescu şi mai mult. Avionul apăru dintr-o dată sub nori, parcă zburând de-a-ndoaselea; se îndrepta direct către *Marengo.* Cu un fel de furie rece, Jeannot apăsă pe buton: cele patru ţevi ale Pom-Pom-ului începură să scuipe foc.

— Încetează focul! Eşti nebun? urlă ofiţerul în telefon.

Enervat, micul brutar îşi smulse căştile. Începea să-l plictisească, puţoiul ăsta! Strângând din dinţi, începu să potrivească tirul. Reperele treceau puţin pe deasupra avionului. Nu le corectă. Era foarte bine aşa: o idee mai scurt. Adversarul o să se înfigă la fix în rafala lui.

— Uite! Ce ziceam eu? În plin! Un motor în flăcări! Ura! L-am luat!

Cineva îl trase violent înapoi: era sublocotenentul, atât de scos din fire, că se îneca, urlând cuvinte fără şir. Dupin pricepu numai: „Aliat... e aliat!” în căştile care-i atârnau de gât răsuna o altă voce furioasă, cea a comandantului însuşi. În ciuda convingerii lui, se albi la faţă şi îşi luă mâna de pe buton, dându-şi seama că era singurul care trăsese. Fortăreaţă? Pentru nimic în lume! Doar nu visase, ce mama mă-sii! Jeannot se desprinse cu o mişcare a braţului şi îşi lipi ochiul de vizon cvadrimotorul ardea şi pierdea rapid din înălţime, dar o masă întunecată se desprinsese din fuselaj.

— Pastele şi dumnezeii, bomba plutitoare!

Părăsind inamicul în agonie, ţinti maşinăria infernală

aducând cu macheta unui avion de vânătoare şi care se năpustea spre bastiment, lăsând în urmă nişte valuri incandescente, ca o coadă de cometă.

— Muniţie, neamule! le strigă el servanţilor, care aşteptau, fără să facă nimic.

Bomba ajunsese la o sută de metri de contratorpilor, când un obuz o lovi în plin. O lumină orbitoare. Tunetul din Brest în urechile lui. Unda de şoc îl izbi de spătar; un suflu arzător îi pârli părul. Micul brutar scoase un strigăt, cuprins de o bucurie sălbatică; de când aştepta clipa aceasta!

Cu timpanele încă dureroase, se agăţă de mânere, căutând *Focke-Wolf*-ul ca să-l distrugă. Toată artileria de pe *Marengo* se înverşuna acum asupra avionului în flăcări, care se zgâlţâia la câţiva metri deasupra valurilor, încercând cu disperare să-şi menţină linia de zbor pentru amerizare; chiar şi greoaiele tunuri de 138 se puseseră în funcţiune, numai Dupin, încremenit pe bancheta lui, nu trăgea.

Acum nu-şi mai putea ascunde adevărul: deschisese focul în ciuda ordinelor, fără a fi *absolut sigur* că avea în faţă un neamţ, fiindcă *dorise* să fie un neamţ: *dorise prea mult* lucrul acesta. Faptul că până la urmă avusese dreptate nu schimba cu nimic lucrurile.

Atins de mai multe proiectile, avionul german se prăbuşi în picaj, izbindu-se cu botul de un val; sfărâmăturile lui zburară în toate părţile şi o trâmbă uriaşă de fum negru se ridică spre cer. Contratorpilorul vină la dreapta, pornind direct spre epavă.

— Pregătiţi lansarea balenierei la apă! ordonă comandantul. Poate sunt supravieţuitori, nu se ştie niciodată...

Zadarnic: numai o bucată de aripă mai plutea, cu o cruce neagră imprimată pe ea; puţin mai departe se

vedea un trup îmbrăcat într-un costum întunecat, un trup fără cap. Jeannot îl fixa cu o privire de nebun.

Dupin s-a întors acasă; de un an este propriul său patron. Brutăria a fost transformată, mărită, modernizată. Vine lumea de departe ca să-i cumpere prăjiturile. N-o să vă spun numele satului. Aţi fi în stare să vă duceţi acolo numai ca să vă povestească despre campaniile lui. Şi el nu poate suferi lucrul acesta.

Indestructibilul

august 1944

Stewart Holden, corespondent de război la *„Louisiana Herald”*, e foarte mulţumit de sine. În timp ce confraţii lui, în căutare de titluri senzaţionale, se agaţă de bascii din statele majore americane, el a avut ideea nemaipomenită să se lipească de paşii singurei mari unităţi franceze debarcate în Normandia: a 2-a DB. Rezultatul: băieţii l-au adoptat, ambianţa e trăsnet, se mănâncă mult mai bine decât la compatrioţii lui şi Calvados-ul e la fel de bun ca Bourbon-ul. Ziaristul, care a înnegrit mai multe foi, le supune imediat simţului critic al noului său prieten, locotenentul Guy de Tailhès, care vorbeşte curent engleza şi s-a instituit mentorul lui. Cei doi bărbaţi sunt aşezaţi pe iarbă, sub un măr. În jurul lor se întind lanuri dreptunghiulare şi livezi despărţite prin drumuri înguste, cu boschete dese pe margini, mai potrivite pentru ambuscade de tunuri antitanc decât pentru înaintarea blindatelor. Ar fi necesare precauţii, dar cum să le recomanzi prudenţă unor oameni care calcă din nou pe pământul patriei lor?

În timp ce Holden, care şi-a ridicat ochelarii pe fruntea pleşuvă, devorează o uriaşă tartină unsă cu unt, însoţită de o bucăţică de Livarot[1], ofiţerul termină de citit articolul:

— Excelent, dragul meu! Ne-ai înţeles perfect! Şi reciteşte cu voce tare:

[1] Brânză specifică regiunii Calvados.

„Dacă pentru GI[2]-şti acest război este cruciada democraţilor, pentru *frenchies* este azi, înainte de toate, o strălucită revanşă. Ei ard literalmente de nerăbdarea de a lupta, atât cei evadaţi din Franţa ocupată, cât şi cei care aşteptau în Africa de patru ani să se măsoare cu naziştii. Ultimii au desigur mai puţină experienţă decât nucleul celor vechi, care au ridicat sabia frântă în iunie 1940 şi de atunci n-au încetat lupta, dar nu sunt mai prejos ca ardoare. În fruntea acestor divizii blindate, cel mai tânăr general al armatei franceze este cel mai nerăbdător dintre toţi”.

— E într-adevăr foarte bine, bătrâne Stew’, încheie el, dând reporterului hârtia înapoi.

Chipul lătăreţ al acestuia se luminează.

— Îmi pare bine că-ţi place. Uite, o să-i pun un titlu mare în franţuzeşte: „*Bon sang, mais qu‘est-ce qu‘on attend?*” (Mii de draci, ce mai aşteptăm?)

— Excelentă idee... cu condiţia ca cititorii să-l poată traduce!

— O să înţeleagă! Şi eu aud cuvintele astea de cel puţin o sută de ori pe zi de când sunt cu voi.

— Uite, domnule: aliaţii au debarcat de două luni şi noi abia am ajuns acum, ca să fim ţinuţi în rezervă!

— Fii liniştit: asta n-o să dureze!

— Să te audă Dumnezeu, că...

Un pârâit de motor îi tăie vorba: în tromba unui viraj apare un motociclist, care frânează ca un nebun, derapând aproape să-i atingă, şi îi întinde lui Tailhès un plic, pe care acesta îl deschide nerăbdător.

— Ordinele... în sfârşit! La drum, copii, pornim! strigă el vesel.

Din toate colţurile oamenii se ridică şi încep să alerge, în timp ce din tufişurile unde sunt camuflate,

[2] Prescurtare pentru soldaţii americani.

motoarele tancurilor demarează cu zgomot, urlând ca nişte monştri treziţi brusc din somn.

— Haide, Stew’! Atacăm spre nord. Trebuie să tăiem calea nemţilor care se retrag spre Paris.

Luând-o înaintea *Sherman*-urilor, locotenentul a sărit în jeep, gonind în viteză pe drumul prăfuit, mărginit de platani.

— Elementele de recunoaştere trebuie să fie de pe acum vizibile de pe Belle-Hulte, obiectivul nostru numărul unu, îi explică el lui Holden, care se sprijină cu o mână de parbriz, ţinându-şi aparatul fotografic la piept. Trebuie să ne grăbim să le ajungem din urmă.

— N-o să mai ajungi niciodată dacă goneşti aşa ca nebunul! urlă ziaristul, chiar când maşina sări cât colo peste o ridicătură de pământ.

Doi kilometri înaintea lor, la marginea unui crâng, sunt oprite automitralierele, la adăpostul copacilor. Pe jumătate ieşit din turelă, cu tichia roşie pusă ştrengăreşte într-o parte pe părul negru ca pana corbului, locotenentul Cetakof scrutează prin binoclu peisajul. E un bărbat înalt, cu statură atletică. Tenul smead, faţa triunghiulară, ochii de un verde intens, uşor migdalaţi, şi mustaţa atât de fină de parcă ar fi desenată în peniţă îi dau o înfăţişare de prinţ oriental. De altfel, chiar asta şi este, născut dintr-un tată georgian şi o mamă cercheză: un amestec exploziv.

În faţa lui se întinde o linie dreaptă, de aproape opt sute de metri, până la primele case din sat, unde nu se zăreşte nici un semn de viaţă: Belle-Hutte pare părăsit. Ofiţerul scrutează mai departe cu atenţie, fluierând. Deodată scoate o exclamaţie şi se apleacă să apuce receptorul telefonic.

— Aici *Tarzan.* Colţul e apărat de două *Panther-e.*

Priveşte din nou şi anunţă:

— Ah! Sunt şi tancuri! Am reperat două, dar fără îndoială că trebuie să mai fie şi altele.

Îl ascultă pe interlocutor, apoi:

— Dacă sunt sigur? Cum vă văd şi cum mă vedeţi! Bine! La ordin!

Câteva minute mai târziu, un command-car se opreşte în spatele AM[1]-urilor; din el coboară cu greu o siluetă masivă. Aproape tot atât de lat în umeri pe cât e de înalt, cu cămaşa desfăcută pe pieptul păros, căpitanul Langeard vine şchiopătând către Cetakof, care-l aşteaptă în poziţie de drepţi, cu o umbră de surâs în colţul gurii.

— N-avea grijă, îi aruncă el abrupt, tancurile or să lichideze chestia asta în doi timpi şi trei mişcări!

Cum interlocutorul lui rămăsese tăcut, îl întreabă pe un ton arţăgos:

— Ce e? Ce nu-ţi convine?

— Fiindcă mă întrebaţi, domnule căpitan, răspunde calm Cetakof, aş fi preferat ca artileria să atace mai întâi acest obiectiv: mi se pare important!

— Şi mai ce?... Să nu pierdem timpul: generalul vrea ca diseară să se culce la Alençon. Şi de altfel, trebuie să sosească *Sherman*-urile.

Îi întoarce hotărât spatele şi se îndreaptă bombănind spre maşină. Rusul ăsta venit nu se ştie de unde începe să-l calce pe nervi cu aerele lui de mare boier! Sigur, are state de serviciu, dar de aici şi până la a-i da lui sfaturi... Zărind jeep-ul lui Tailhès, se luminează la faţă.

— Hai, bătrâne. Înainte!

— Pilaf îi facem, domnule căpitan! Dacă n-o să vă placă ce-or să păţească! exclamă voios tânărul ofiţer. Stew’, îţi las ţie jeep-ul, îi spune el ziaristului. Vii după

[1] AM – automitralieră.

noi când am terminat.

— Bravo, domnule, ia uite-l cum se grăbeşte! tună Langeard, privind chiorâş către georgian.

Acesta se apropie de Tailhès, care s-a urcat în tanc, şi îi recomandă cu jumătate de glas:

— Fiţi totuşi atent. E lume în faţă.

Celălalt izbucneşte în râs şi închide capacul turelei,exclamând:

— Cu atât mai bine, o să ne distrăm. De când aştept eu botezul focului!

Cei cinci monştri de oţel se urnesc din loc, ridicând nori de praf, depăşesc AM-urile, accelerează şi pornesc drept înainte. Holden,care se ţinuse discret deoparte, se strecoară lângă Cetakof şi îi şopteşte la ureche:

— Nu-i aşa că problemele nu s-au terminat?

Unul după altul, aliniate la câte patruzeci de metri distanţă, Sherman-urile au străbătut deja a treia parte din drumul până în sat. Langeard a luat-o înainte, ca să urmărească acţiunea. Uşor retras, Cetakof priveşte prin binoclu.

— Ce le-o fi venit să stea aşa aliniaţi în mijlocul drumului! bombăne el printre dinţi. Vedeţi dumneavoastră, adăugă el pentru reporter, de o oră ar fi trebuit să se răsfire, utilizând terenul, mă tem să nu...

E întrerupt de patru lovituri de tun aproape simultane. Cei trei bărbaţi se reped să vadă ce s-a întâmplat; e pur şi simplu de necrezut: lovite în plin, primele patru tancuri sunt în flăcări. Cel din frunte ar mai fi avut doar o sută de metri până la prima casă, când *Panther-ul* ascuns în spatele acesteia s-a demascat brusc şi l-a fulgerat de la numai câţiva metri. În aceeaşi clipă, au ieşit la iveală alte arme, tancuri sau tunuri, atingând următoarele trei blindate din care

câţiva oameni au reuşit să sară şi acum se tăvălesc pe jos urlând, cu hainele în flăcări; fără milă, o mitralieră îi lichidează până la ultimul. Al cincilea şi ultimul *Sherman* încearcă în disperare să manevreze, dar în momentul când se răsuceşte cu latura spre inamic, două obuze îi găuresc blindajul: explodează ca o prună prea coaptă.

Langeard a pălit: a văzut el multe, dar cinci tancuri dintr-o dată... Privirea sa o întâlneşte pe a lui Cetakof, care nici n-a clipit:

— Dumnezeule, aţi avut dreptate; o să fie greu!

Un claxon turbat îl face să se întoarcă: un jeep s-a oprit lângă AM-uri; un bărbat alb de praf sare repede dinăuntru şi se grăbeşte spre ei, sprijinindu-se în baston. Poartă un bluzon kaki, fără nici un semn de grad: nişte ochelari mari, ridicaţi peste chipiu, îi acoperă pe jumătate stelele. Îi fulgeră cu privirea pe amândoi.

— Ce-i circul ăsta? strigă el. Vă bateţi joc de mine! Înainte, fir-ar să fie!

— Domnule general... începe căpitanul.

Acesta, cu un gest imperativ, arată cu bastonul înspre sat:

— Ai să-mi treci cu escadronul tău imediat, ai înţeles?

Tutuiala plină de afecţiune pe care şeful o foloseşte cu cei mai vechi camarazi de luptă îşi produce efectul obişnuit: Langeard roşeşte până-n vârful urechilor, pocneşte din călcâie şi salută. Generalul schiţează un zâmbet, căpătând dintr-o dată un aer de adolescent, îl bate pe umăr pe bătrânul soldat şi se urcă înapoi în jeep, pe care şoferul îl trăsese mai aproape; maşina porneşte imediat.

— Aţi auzit, zice căpitanul. Duceţi-vă; restul

escadronului vine după dumneavoastră. O să vă sprijin cu obuzierele.

— Asta-i nebunie curată, declară ritos Cetakof. Cât despre M8[1]-urile dumitale, tancurilor germane nici nu le pasă de ele, adăugă el cu un dram de obrăznicie.

— Executarea! mugeşte Langeard. Sau mă...

— Dar, pastele mă-sii! E evident că Generalul nu ştie că sunt *Panther-e* în fata noastră!

— Generalul? Îl cunosc mai bine de patru ani şi ştie totdeauna foarte bine ce face. De altfel, *ordinul pe teren nu se discută!*

— A auzi înseamnă a asculta, declară georgianul, fatalist. Dar în condiţiile astea e de ajuns plutonul meu!

Mai înainte ca Langeard să fi avut timp să-i răspundă, se suie dintr-o săritură în automitralieră, îşi potriveşte tichia şi, ridicând spre cer o vargă de bambus cu mâner frumos sculptat, strigă printre dinţi, dându-şi frâu liber mâniei:

— Direcţia gaura din c... meu[2]! înainte, Allah Akbar! Ura! Şi tu, Merlin, îi strigă el conductorului. Pedala la fund: atacăm!

AM-ul demarează în trombă şi porneşte hotărât pe drum, celelalte urmându-l la distanţă; obuzierele încep să tragă asupra satului.

— Doamne,o să-i măcelărească! geme Holden, fără să se mai poată stăpâni. Langeard se întoarce şi îl măsoară din ochi, supărat.

— Voi ăştia, jurnaliştii,ia mai lăsaţi-mă-n pace!

În timpul acesta, automitralierele îşi continuă asaltul eroic; când prima ajunge la jumătatea drumului până la Belle-Hutte, începe să tragă sistematic asupra tufişurilor şi gardurilor vii, apoi asupra uşilor şi fe-

[1] Tanc uşor armat cu un obuzier.

[2] Un fel ca oricare altul de a comanda: „După mine!"

restrelor, continuând să accelereze mereu.

Atunci, dintr-un boschet din dreapta ei izbucneşte un fulger. Bang! Maşina tresare şi se opreşte; din spatele ei ies trâmbe negre de fum. Deodată, o formă pe jumătate pierdută în fum răsare din turelă, apoi se apleacă din nou spre interior. În clipa următoare, un trup înalt se prelinge şi alunecă pe capotă, căzând la pământ. După el, un om sare jos şi se depărtează cât poate de repede, trăgând după el masa inertă a conductorului, pe care-l azvârle în şanţ, aruncându-se după el exact în momentul în care automitraliera explodează în flăcări.

Holden a urmărit scena, mut de uimire, dar Cetakof s-a şi ridicat şi aleargă spre a doua maşină a plutonului, făcându-i semn să oprească.

— Coboară şi ocupă-te de Merlin. Trec eu în locul tău, îi ordonă el şefului de transport, un tânăr sergent care încearcă să protesteze:

— Domnule locotenent, dar e maşina mea...

— Gura! Ordinul pe teren nu se discută! strigă el cât mai tare, ca să-l audă Langeard, dar acesta e prea departe.

Fost luptător în Legiunea Străină, georgianul s-a bătut destul cu nemţii ca să-i cunoască bine; ca toţi soldaţii bătrâni ştie şi el câteva şmecherii. Ca să deregleze tirul inamic, merge cu maşina când accelerând nebuneşte, când frânând pe neaşteptate, dar continuând să tragă cu toate armele. Procedeul izbuteşte: automitraliera e încadrată succesiv de mai multe obuze, dar nici unul nu o nimereşte; pătrunde în sat şi dispare... Deodată, o nouă salvă de tun, o explozie şi o trâmbă de fum se ridică deasupra caselor.

— Dumnezeii dumnezeilor lor! exclamă căpitanul. L-au dat gata!

Copleşit, ziaristul lasă capul în jos, dar lângă el sergentul care a fost silit să-şi cedeze locul scoate un strigăt:

— Uitaţi-vă!

Pe şosea a apărut o siluetă care şchioapătă înspre ei, descriind zigzag-uri – inutile, de altfel – căci nemţii nu mai trag. Holden nu mai stă pe gânduri, ci sare la volanul jeep-ului pe care i-l lăsase Tailhès şi se repede înainte fără să-i pese de aparatul foto care se bălăbăne, izbindu-se de volan: enervat, îl smulge şi îl aruncă în urma sa. Când vehiculul se opreşte lângă el, Cetakof se prăbuşeşte pe bancheta din spate, scoţând un suspin de uşurare, şi murmură:

— Ce amabil din partea dumneavoastră să veniţi să mă luaţi!

La întoarcere, când jeep-ul întâlneşte restul plutonului, desfăşurat pe câmp, georgianul îi cere reporterului:

— Opriţi aici, vă rog.

Maşinal, Holden apasă pe frână. Cetakof sare jos cu un geamăt de durere: piciorul îi e plin de sânge şi mâneca dreaptă, sfâşiată, e şi ea roşie de la umăr până la cot.

Agăţându-se de una din cele trei AM-uri care i-au mai rămas, se caţără cu greu până la turelă.

— Hai, bătrâne, adă-ncoace trotineta, gâfâie el, rânjind.

Când maşina demarează, Cetakof ridică mâna stângă şi-l salută pe ziarist.

— Tot înainte şi direcţia tot gaura din c... meu!

Automitralierele se urnesc, repezindu-se din nou către Belle-Hutte.

— *Tarzan!* Opreşte! Înapoi, fi-ţi-ar capu-al dracului! urlă căpitanul prin radio. S-a dat contraordinul: sosesc

tancurile-destroyer.

Două maşini se întorc imediat, dar a treia, în plină viteză, scapă ca prin minune de proiectile şi dispare în trombă printre două case. Ţinându-şi răsuflarea, Langeard şi Holden ascultă îngroziţi bubuiturile tunurilor: se distinge clar lătratul sec şi turbat al 37-ului de pe automitralieră. Dintr-o dată, din stânga satului, mai multe lumini portocalii străbat prin tufişuri: au intrat în acţiune tancurile-*destroyer.* Canonada se înteţeşte dintr-o parte şi dintr-alta, dar 37-le a amuţit.

Două ore mai târziu, nu mai e nici un neamţ teafăr în Belle-Hutte. Obuzierele au făcut ravagii printre infanteriştii care însoţeau *Panther-ele.*

La marginea satului fumegă scheletul unui *Panther* ars; din cele trei antitancuri n-au mai rămas decât nişte grămezi de fiare încurcate: le-au explodat chesoanele cu muniţii. Colonelul care comandă gruparea tactică s-a întâlnit cu Langeard în piaţa centrală a satului, lângă locul unde se ţine târgul săptămânal.

— Chiar că a fost o porţie zdravănă! zice el scoţându-şi chipiul, ca să se şteargă pe frunte. Ai văzut tunurile: PAK[1]-uri 75 de fabricaţie cehă: frumos material!

Holden, care rătăcea printre ruine, făcând o fotografie după alta şi rugându-se Dumnezeului ziariştilor să-i fi rămas teafăr aparatul, se întoarce lângă cei doi ofiţeri.

— *Hi,* domnule colonel. Veniţi să vedeţi *Panther-ul* de lângă biserică: s-ar zice că-i neatins, dar nu mai poate trage din cauză că a primit o lovitură în plin, drept în luneta de vizare.

— Ei, nu mai spune! exclamă colonelul. Ia să văd şi eu!

[1] Antitanc.

După ce a examinat blindatul, declară:

— E într-adevăr curios, ai zice că a fost lovit de un obuz de calibru mic, dar l-a nimerit la fix...

Langeard se uită şi el:

— Pastele şi dumnezeii lor! mugeşte el. Trebuie să fi fost Cetakof cu tunul lui de 37! O automitralieră să neutralizeze un *Panther,* cel mai bun tanc german! De necrezut!

De necrezut – dar trebuie totuşi să recunoască realitatea: automitraliera georgianului probabil că s-a trezit nas în nas cu blindatul, pe care l-a şi ajustat; din nefericire, acesta a tras şi el în acelaşi timp. La o distanţă atât de mică, efectele unui obuz de 88 sunt înspăimântătoare: din automitralieră n-a mai rămas decât o grămadă de fiare. Şeful transportului, cel care i-a cedat locul lui Cetakof, o contemplă îngrozit şi plânge cu lacrimi mari.

— Camarazii mei au pierit cu toţii, o, Doamne sfinte!

— Şi locotenentul? întreabă Langeard.

Gradatul înalţă capul:

— Nu e, domnule căpitan. Nici urmă de el.

— Mai avem şi altceva de făcut, reia colonelul. Trebuie să ne continuăm drumul spre Alençon. Generalul a şi ţipat la mine prin radio!

Francezii au pornit-o iar la drum; Stewart Holden a rămas singur în sat. Acum totul e calm. Încearcă să-şi pună ordine în însemnări. Ce reportaj! Colegii lui or să fie negri de invidie. Aşezat pe treptele bisericii, reporterul fumează o ţigară, gândind la extraordinarul luptător pe care doar l-a întrezărit şi a cărui personalitate îl obsedează.

„Întotdeauna cei mai buni cad primii în luptă,” îşi spune el.

Clinchetul spart al unui clopoţel îi ajunge la urechi.

— Ia te uită, s-ar zice că afurisitul de popă papistaş a rămas la postul lui. Interesant!

Ziaristul împinge uşa bisericii, dar aceasta rezistă. Încordându-se şi împingând din răsputeri, abia izbuteşte să o întredeschidă: s-ar zice că e blocată de ceva. Încă un efort... Abia reuşeşte să se strecoare înăuntru şi se împiedică imediat de un trup acoperit cu sânge închegat care zace pe lespezi, scăldat în lumina aurie filtrată printr-un vitraliu rămas ca prin minune neatins.

— *My God! The Russian!*

Cu ochii închişi, cu braţele şi picioarele depărtate, Cetakof se odihneşte pe spate, cu capul rezemat de soclul aghiazmatarului. Hainele îi sunt ferfeniţă; pansamentul ce-i înveleşte coapsa pare că şi l-a pus singur; pe faţa lui liniştită pluteşte umbra unui surâs. Holden cade în genunchi şi cuprinde mâna bătrânului legionar: e caldă încă şi pulsul se simte bine, poate puţin prea rapid. Îşi lipeşte urechea de pieptul rănitului: inima bate normal. Stewart se ridică; oare unde să găsească un ajutor? Toată lumea a plecat. Afurisiţii de *frenchies!* Se apleacă din nou spre ofiţer, ale cărui buze se mişcă, scoţând un sunet uşor.

— Asta-i culmea! Fir-ar să fie, sforăie!

Indestructibilul Cetakof pur şi simplu doarme buştean!

— O, drace, drace, drace! se lamentează reporterul. Şi când te gândeşti că tocmai acum mi s-a terminat filmul!

Dreptatea celui mai slab

august 1944

Mario Vetazzi, micul coafor saşiu, a făcut parte întotdeauna dintre oamenii cumsecade cărora nu li se întâmplă nimic interesant. La şcoală era printre cei mediocri; în echipa de fotbal n-a făcut niciodată vreo ispravă, nici n-a marcat vreun gol: era util şi atât. În viaţă e aşa de şters, încât atunci când face cuiva câte un bine – ceea ce se întâmplă mereu – cel pe care l-a servit nici nu-l bagă de seamă şi, în general, uită chiar să-i mulţumească. Mărio n-a fost luat la armată din cauza strabismului. Tatăl lui, muncitor pietrar, cu o statură herculeană, a luat faptul ca pe un afront personal. Originar din Emilia, unde pământul e la fel de dur ca şi oamenii, îl dispreţuia pe slăbănogul de fiu-său, sosit pe lume la trei ani după frumoasa lui fiică Lucia.

— Adevăratul bărbat e fata mea, avea el obiceiul să spună. A murit cu doi ani în urmă.

Mărio vieţuieşte mai departe, vorbind puţin, adeseori visând cu ochii deschişi, în timp ce degetele lui îndemânatice lucrează singure. Rezistenţa; oare e conştient că face şi el parte din mişcare? Când un prie-ten i-a cerut să care nişte ziare clandestine, le-a încărcat cu naturaleţea cu care alţii duc alimentele ca să le vândă la negru. Mai târziu a ascuns în trusa bicicletei sale hodorogite nişte arme, pe care el însuşi nici n-ar fi ştiut cum să le folosească; apoi s-a întors la soluţiile lui de permanent.

De când la salonul de coafură au venit doi zbiri de la

Gestapo ca să aresteze o clientă, scoţând-o chiar de sub casca de uscat părul, lui Mărio i s-a făcut frică. Dar din cu totul alte motive nu mai lucrează el acum la soră-sa, ci undeva tocmai la celălalt capăt al oraşului: a plecat de la Lucia din cauza Renatei, ucenica cea nouă. 0 plăcea foarte mult. N-a îndrăznit niciodată să i-o spună, dar şireata îşi dăduse seama destul de repede şi profita de asta, punându-l la toate corvezile, care, în mod normal erau de datoria ei. Dar el le făcea cu dragă inimă, fiindcă spera, visa chiar la căsătorie, până într-o seară din vara lui 1943, când a zărit-o pe fată cu un soldat italian, pe o bancă, în scuarul Alsace-Lorraine. Se sărutau de zor. Bietul Mărio a rămas mai întâi cu gura căscată, apoi a fugit, parcă ruşinat de ceea ce văzuse. Chiar a doua zi i-a spus Luciei că el pleacă; nimic nu l-a putut convinge să rămână: a plecat chiar în seara aceea, dar numai după ce terminase de coafat şi ultima clientă programată. Toate l-au regretat.

Azi e luni: salonul de coafură e închis. Cu toate acestea, Mărio s-a sculat din zorii zilei. Tocmai bea o cafea-surogat la bar, când afară izbucnesc focuri de armă. Imediat patronul şi consumatorii se reped să vadă ce se întâmplă; el rămâne pe loc şi îşi termină liniştit cafeaua, fiindcă e la curent. Ieri, a fost din nou însărcinat să transmită cuvântul de ordine lucrătorilor feroviari de la depoul din Saint-Roch: insurecţia a fost fixată pentru dimineaţa de azi. Plictisiţi să-i mai aştepte pe Aliaţi, luptătorii din Frontul Naţional au declanşat-o singuri, în toate cele patru colţuri ale Nisei deodată. Lui Vetazzi nici nu-i trece prin minte să pună mâna pe vreo puşcă, sau să se bată; mai întâi că nici n-ar şti cum să facă, dar îi vin în gând mama şi sora lui: două femei singure, care au nevoie de el.

Apucând bicicleta de ghidon, înaintează prudent pe aleea Félix-Faure. Drapelul francez flutură deja pe clădirea liceului, în faţa căreia mulţimea începe să se adune, dar o rafală de armă automată porneşte din autogară şi oamenii se împrăştie ca un stol de vrăbii. Mario intră în grabă pe o stradă transversală, încalecă pe bicicletă şi se depărtează cât poate de repede: trebuie să ajungă cât mai curând la maică-sa. Atent la zgomotele împuşcăturilor care vin acum din toate părţile, ocoleşte locurile unde vede încăierări şi se strecoară pe drumuri lăturalnice. Rarii trecători se grăbesc spre casele lor, nedorind să se aleagă cu vreun glonţ rătăcit.

Îl depăşeşte o maşină, bălţată cu cruci de Lorena, cu V-uri şi însemnată cu semnul F(orţele) F(ranceze) L(ibere), tras cu vopsea albă; pe aripile ei sunt culcaţi doi băieţi cu mitraliere în mână. Ca toţi cei din Nisa, Vetazzi cunoaşte intersecţiile unde nemţii au săpat amplasamente de mitraliere, ridicând din loc în loc blockhaus-uri şi baraje antitanc, din şiruri de stinghii metalice înfipte în pământ; le ocoleşte sistematic.

În cartierul compozitorilor[1], liniştit ca de obicei, o maşină sanitară a Crucii Roşii s-a oprit lângă intersecţia străzii Verdi cu bulevardul Gambetta; acesta duce direct la pasajul de nivel. Doi cercetaşi încearcă să care un rănit. Văzându-l pe Mario, unul dintre ei desface braţele şi strigă:

— Staţi! Nu mergeţi mai departe; nemţii au o mitralieră lângă podul de cale ferată şi trag în oricine!

Mărio frânează şi coboară de pe bicicletă:

— Trebuie neapărat să trec.

Femeia de pe ambulanţă, de vârstă mijlocie, cu un

[1] Cartier rezidenţial din Nisa, denumit astfel fiindcă străzile poartă nume de compozitori celebri.

aer energic, ridică din umeri:

— Cum vreţi. Noi v-am avertizat. Dar toţi au înnebunit în dimineaţa asta.

Fără să-i răspundă, Mărio se urcă iar pe bicicletă, aşteaptă aşa câteva minute privind ţintă trotuarul din faţă ca pentru a-şi trage sufletul, apoi porneşte brusc şi începe să pedaleze de zor.

Accelerează cât poate, trecând colţul bulevardului. Tac-tac-tac... Mitraliera a deschis focul. Vetazzi devine brusc conştient de primejdie, îngrozit, se pierde cu firea, se clatină pe bicicletă şi roata din faţă i se înţepeneşte în linia de tramvai.

Pierzându-şi echilibrul, e aruncat înainte într-un zbor planat peste ghidon şi se prăbuşeşte pe pavaj. Din fericire, a căzut pe umăr, nu în cap, şi asta i-a salvat viaţa: gloanţele şuieră pe deasupra, fără ca el să-şi dea seama; se ridică în grabă şi se repede spre adăpostul caselor din faţă, ţinându-şi strâns cotul stâng cu mâna dreaptă. Uf! Ce era mai greu s-a făcut. Nu mai are decât de ocolit intersecţia de la pod, pe urmă va fi adăpostit de platanii de pe bulevard până la pasajul de nivel din sud.

De la bulevardul Cessole la strada Vernier, de la Mantega la aleea Monclair, tot cartierul e în fierbere: se sărbătoreşte victoria! Barul-tutungerie al domnului Bosio e luat cu asalt; băutura curge gârlă.

— Astăzi fac eu cinste la toată lumea, exclamă patronul. Trăiască Franţa!

Trebuie să recunoaştem că au, într-adevăr, de ce să se bucure.

— Cel mai greu a fost pentru primul camion! zice Raibaldi, un blond înalt cu cămaşa desfăcută, purtând în bandulieră o puşcă de vânătoare şi la cingătoare un revolver din războiul de la ‘914. Nu aveam – ca să zic

aşa – nici o armă, numai trei Sten-uri. Când au coborât – ca în fiecare dimineaţă – noi îi aşteptam. Pe şofer l-am împănat cu alice din cele mari, pentru mistreţi: maşina i-a intrat într-un platan. Nu-i aşa, Pierrot?

— Aşa e, întăreşte Pierrot. Friţii au vrut să tragă, dar eu şi Risso i-am aranjat cu mitraliera. N-a scăpat decât unul, un miliţian. Dar nici ăsta n-o să ajungă departe, ticălosul, tovarăşii sunt pe urmele lui. Noi mai întâi şi mai întâi am percheziţionat maşina.

— Şi ce credeţi c-am găsit? O mitralieră şi grenade. Să vezi ce-a fost când au venit şi celelalte trei camioane! O, *mamma mia!*

— Măcel! Măcel în toată regula, afirmă Risso. După aia, călcam numai prin bălţoace de sânge. Ia uitaţi-vă la pantofii mei!

În această atmosferă entuziastă de chermeză, Vetazzi ajunge în faţa pieţei din bulevardul Gambetta. La mai puţin de două sute de metri mai înainte izbucneşte o nouă încăierare şi rafalele de arme automate vin una după alta. Dar locuitorii, îmbătaţi de bucurie, au devenit complet inconştienţi faţă de primejdie. În faţa brutăriei s-a format un grup compact. O femeie îl zăreşte pe Mărio şi îl cheamă:

— O, Mario! Ce bine ai nimerit! Tocmai aveam nevoie de un coafor, adăugă ea, prăpădindu-se de râs.

Ceilalţi din jur râd şi ei. Nu înţelege deloc ce vor de la el şi se pregăteşte să-şi continue dramul, când o matroană solidă îl apucă de braţ, trăgându-l până în mijlocul grupului. Cineva îi întinde o maşină de tuns şi nişte foarfeci, pe care le ia maşinal.

— Vezi că ai o clientă!

— Pentru un tuns.

— Dar vezi s-o tunzi bine: nu laşi nimic! mugeşte cea care l-a chemat prima.

O fată aproape goală e legată călare pe un scaun. Capul îi atârnă în jos, părul lung şi negru îi acoperă complet faţa. Corpul cu forme de pe acum planturoase e acoperit de vânătăi şi scuipat. Lăsat pe vine în spatele ei, un avorton glumeţ tocmai îi desenează pe spate cu un ruj de buze, o zvastică, sub ploaia de insulte ale asistenţei:

— Neraşinato! *Putana!*

— S-a culcat cu un fascist!

— Tundeţi-o, scârba!

Fără să-i dea drumul lui Vetazzi, matroana o apucă de păr pe nenorocită şi trage din toate puterile. Fata scoate un strigăt de durere. I se vede faţa brăzdată de lacrimi. Ochiul stâng e umflat, buza de jos la fel, un firişor de sânge i se prelinge dintr-o nară. Tânărul rămâne cu gura căscată, ca împietrit:

— Renata!

L-a recunoscut şi ea imediat şi scoate un geamăt lung:

— Mario, nu-i lăsa!

Se uită la el ţintă cu ochiul cel sănătos: în privire i se pot citi deopotrivă promisiuni şi rugăminţi. În clipa asta fata ar fi gata de orice, numai să scape de soarta care o aşteaptă.

— Mario, murmură ea, spune-le că noi...

— Nu!!

A urlat. De astă dată a fost picătura care a umplut paharul: Renata, italianul, Gestapo-ul, toate se amestecă în biata lui minte. Azvârlind cu violenţă instrumentele pe care le avea în mână, dă de-o parte lumea din jurul lui şi se repede, cu ochii plini de lacrimi, spre salonul de coafură. Acesta se transformase în post de prim-ajutor. Când deschide uşa, soră-sa, în genunchi, pansează un tânăr din FFL,

rănit de un glonţ în pulpă; mama e lângă ea, ţinând în mână un vas cu apă înroşită. Văzându-l, Lucia zâmbeşte:

— A, tu eşti, îmi pare bine. Mămica era îngrijorată. Vino să ne ajuţi! El scutură din cap şi de pe buze îi scăpă un strigăt nearticulat: face stânga-mprejur şi începe să alerge drept înainte. Să fugă, să fugă de toţi, unde-o vedea cu ochii. Războiul ăsta...

A fost găsit a doua zi de dimineaţă la intrarea tunelului de la fosta cale ferată, acum părăsită. Culcat pe şine, cu ochii larg deschişi, oglindind – poate şi din cauza strabismului – o groază de nespus. Nu avea nici urmă de rană. Mai târziu, necunoscându-se cauza decesului, noile autorităţi locale l-au inclus pur şi simplu pe lista celor „Morţi pentru Franţa”.

La urma urmelor, o meritase.

Hoţu’

noiembrie 1944

Îl găsisem într-o fermă părăsită. Bineînţeles că după trei zile de când se trăgea asupra lor, şi dinspre nemţi şi dinspre noi, locuitorii din vale îşi luaseră cu toţii tălpăşiţa. Oamenii nu erau nebuni să mai rămână. Dar lăsaseră câinele; mă întreb de ce oare. Sărmanul animal era legat cu un lanţ şi ud leoarcă. Trebuie să spun că ploua cu găleata. Din gâtlej îi ieşea un fel de horcăit: nu mai avea putere nici să latre.

— Trebuie să-i dăm apă, a zis Mougeot.

Se pricepea la animale: avea o fermă în Lorena. Sau, mai bine-zis, avusese: SS-iştii îi împuşcaseră părinţii; el reuşise să fugă şi să treacă prin Spania.

Ţinând o *canteen cup*[1] sub o streaşină, a umplut-o repede, dar când să i-o dea câinelui, acesta s-a repezit la el, arătându-şi colţii şi trăgând din răsputeri de lanţ; camaradul meu a dat înapoi.

— Ohoho, e rău.

Câinele ciobănesc, cu blană neagră-cenuşie, cu pieptul lat, cu urechea despicată, se zbătea ca un diavol.

— Un afurisit, asta e! a zis şi Gruber, ridicând arma la umăr. Uite, pun pariu că-l nimeresc cu un glonţ direct în ochi, cât e el de agitat!

Gruber era o namilă răutăcioasă, îi plăcea să-i facă pe alţii să sufere. Un sărit, ce mai! Nimeni nu-l înghiţea, dar ca infanterist, jos pălăria! De data asta, m-am supărat!

[1] Vas american, ceva mai mare decât gamela obişnuită.

— Glonţul o să-l primeşti tu, direct în c... dacă te atingi cumva de căţel!

Namila s-a întors spre mine:

— Eşti nebun? Ce ţi-a venit?

— Nu suport să chinuieşti animalele. Mulţi oameni sunt mai răi decât ele!

Nu era cazul să-i fac şi un desen; mi-a înţeles aluzia şi mi-a aruncat o privire rea, lăsând arma în jos. Nemulţumit, tipul! Numai că eu eram caporal-şef, aşa că...

Apropiindu-mă binişor de câine i-am întins *canteen cup,* cu ţeava carabinei, exact acolo până unde ajungea el. A lipăit conţinutul din trei înghiţituri, apoi, ridicându-şi capul, s-a uitat la mine, dând din coadă. Am vrut să iau vasul înapoi... Vezi să nu! Un milimetru în plus şi mi-ar fi înfipt colţii în mână.

— Aşa-ţi trebuie! a rânjit Gruber. Ce mi-ar fi plăcut să te-nhaţe!

— Nu-i rău, dar e flămând şi speriat, a observat Mougeot, dându-mi o cutie cu o raţie de mâncare.

Am desfăcut conserva de fasole şi carnea cu ouă, azvârlindu-le pe toate în gamelă, împreună cu ciocolata şi cu restul. Câinele s-a repezit la ele: în afară de sare, piper şi hârtia igienică a înghiţit tot. I-am mai oferit o cutie, că ne dădea mâna: cu câţi piereau în luptă, mereu ne rămâneau raţii în plus.

Acum câinele se mai potolise şi se gudura, privindu-mă prietenos. Cu urechea lui zdrenţuită, parcă şi-ar fi bătut joc de mine. Ploaia stătuse. Printre nori se strecura o rază sfioasă de soare. Am încercat iar să mă apropii de el, străduindu-mă să-mi gonesc din gând frica. Câinii simt când ţi-e frică, şi asta îi înrăieşte. Încet, încet de tot, am întins mâna, gata să sar înapoi. A întins botul, atât cât îi îngăduia lanţul, şi mi-a mirosit

vârful degetelor. Gândindu-mă ce idiot eram, riscând să mă muşte, am început să-l mângâi pe ceafă: s-a lăsat mângâiat, apoi s-a culcat liniştit, îngenunchind, l-am scărpinat pe burtă. Câinele s-a întors cu labele desfăcute, în culmea fericirii; l-am scărpinat mai departe; pe legea mea dacă nu râdea!

Deodată şi-a ridicat capul şi m-a lins pe mână.

— La dracu'! a râs Gruber. Nu-mi vine să cred!

A trebuit să plecăm. Ferma era cea din urmă la care venisem în recunoaştere: nici urmă de friţi, dar nici de unt.

— Aceşti domni au executat o repliere elastică, sau, dacă preferaţi, o retragere strategică, a glumit Loriot.

Asta era un servant. Înainte de a se înrola în Batalion (unde aveam numai voluntari!) făcuse studii, ca să devină profesor de geografie. Câinele s-a uitat la noi cum ne strângem lucrurile şi a scâncit uşor.

— Nu putem să-l lăsăm aşa! a declarat Mougeot.

— Ai dreptate: îl luăm cu noi.

Vorbisem fără să mă gândesc; Gruber m-a adus la realitate, cu o plăcere răutăcioasă.

— Căpitanului n-o să-i placă. Îl cunoşti doar; fără animale!

Din păcate, aşa era: cu Borelles nu te puteai înţelege când venea vorba de animale; nu prea ştiam ce să fac.

— Măcar dezleagă-l, m-a sfătuit Mougeot.

Am desfăcut lanţul; potaia a sărit pe mine şi mi-a tras câteva limbi pe faţă, apoi brusc a fugit ca din puşcă spre pădure; eram un pic dezamăgit. Am pornit la drum. Poziţiile noastre nu erau departe: doi kilometri. Întoarcerea s-a făcut fără probleme. Când ne apropiam de avanposturi, din tufiş a ţâşnit o umbră, care a început să meargă în stânga mea, potrivindu-şi pasul după mine, oprindu-se cu nasul în vânt când mă

opream eu şi pornind din nou o dată cu mine. Din când în când, câinele ciobănesc ridica din cap şi mă privea: avea o căutătură blândă, aproape omenească. L-am mângâiat pe spate: s-a frecat de coapsa mea, gemând de plăcere. Poftim de mai rezistă!

— Gata, hoţule, nu te las!

Şi aşa i-a rămas numele.

Era de o săptămână cu noi şi căpitanul s-a înfuriat rău. Ascunzători erau destule şi câinele a priceput pe dată că nu trebuia să fie văzut de ceilalţi. Se ţinea pretutindeni după mine, dormea cu mine sau în camioneta cu muniţii, îşi hăpăia cele trei raţii ale lui în fiecare zi, nu plictisea pe nimeni – de altfel, nici nu venea decât la camarazii mei, pe ceilalţi nu-i băga în scamă, şi se făcea nevăzut imediat ce apărea căpitanul.

Era de milioane căpitanul Borelles! Un tip pe cinste, umflat ca un butoi, totdeauna primul în luptă, dar naiv! Îl păcăleai cum aveai chef: dovada – câinele. Curios totuşi cum de nu-şi dădea seama ce bine era pentru bietul răcan să aibă şi el un tovarăş credincios. Când te gândeşti că tipul, ca şi colegii lui de altfel, spunea cui voia să-l asculte: „îmi cunosc bine oamenii”. Nu zău! Nu cunoşti bine pe cineva decât când ai stat cu fundul pe latrină lângă el, sau când aţi mers împreună la dame – ceea ce bineînţeles nu era cazul! Nu-i nimic! Oricum, mie-mi plăcea căpitanul. Dacă l-ar fi văzut pe Hoţu’, poate că pentru el ar fi făcut o excepţie. Câinele meu era formidabil, şi deştept foc: îl învăţasem o grămadă de lucruri.

Până una alta, tot pasager clandestin era; de altfel, nu era singurul: la escadronul de tancuri care opera cu noi, găsiseră deunăzi într-un *Sherman* o tipă: se pare

că era acolo de la debarcare[1].

Până la urmă i-am spus şi lui dom' locotenent. Cu el puteai fi sigur că nu te află nimeni. Cred şi eu: în civilie era preot. Băgaţi de seamă, pe popi nu-i prea aveam eu la stomac, dar al nostru era lux: nu găseai altul ca el să-ţi monteze o ambuscadă şi avea grijă întotdeauna ca oamenii lui să nu ducă lipsă de nimic. De exemplu, nu l-a văzut nimeni trăgând cu arma. Eu îl înţelegeam, dacă te gândeşti la meseria lui. Deunăzi a rămas un sfert de oră pe ceas lângă un rănit neamţ, în aşteptarea ambulanţei. Vorbea cu el încet: trebuie să vă spun că vorbeşte nemţeasca la fel ca pe franceză; Gruber făcea un haz grozav:

— Pui prinsoare că-l spovedeşte!

Of, nenorocitul! Câteodată îmi venea să-i ard una peste bot!

De dimineaţă m-a chemat locotenentul.

— Leroy, ştii că am primit ca întărire o companie formată din tineri luptători din Rezistenţă. Iei pe câţiva cu dumneata în patrulare acum când pleci. Ca să-i obişnuieşti.

Of, of, of! Ce corvoadă! Să-i amesteci pe puştii ăştia cu noi ceilalţi, ce idee! Ca şi cum ai fi pus 4-5 jucători de la Cucuieţii-din-Vale lângă fotbalişti profesionişti din echipa naţională! Mă rog, astea erau ordinele; se părea că generalul de Lattre, patronul nostru ăl mare, voia să-i încorporeze pe FFI-şti în unităţile obişnuite. Loriot mi-a explicat că asta se chema *amalgam.* Aşa folosea el întotdeauna cuvinte pe care nu le înţelegea nimeni.

Deci, iată-mă în drum spre glorie, cu Mougeot şi încă vreo zece muhaiele. M-am uitat la ei cu coada ochiului: abia dacă împliniseră douăzeci de ani şi trăgeau şi ei

[1] Istoric!

cu arma, vai de capul lor! Să nu-ţi vină a crede. Mişcarea era că trebuia să recunoaştem împrejurimile unei trecători, de unde a doua zi trebuia să pornim într-o recunoaştere mai babană.

Era şi timpul să ne urnim din loc: de zece zile frontul stătea pe loc, începea să fie frig şi înţepeneam naibii! Se părea că galonaţii ăi mari declarau că făceam regrupările necesare înainte de a trece iar la ofensivă, ceea ce pe franţuzeşte însemna că firele de praz – adică generalii, fiindcă aveau capul alb... şi restul încă verde – îşi dăduseră seama că oamenii aveau nevoie să răsufle. Eu nu eram obosit; aş fi preferat chiar să termin treaba rapid, să-i mân pe Friţi cu lovituri de pompă de partea cealaltă a Rinului – un-doi! – şi să mă-ntorc acasă la mine; în ultima scrisoare, soră-mea mă anunţa că Marinette (slăbiciunea mea, dar nu degeaba!) se cam lasă să-i tragă clopotele un naftalinist care se juca de-a voluntarii morţii la cazarma Coulaincourt. Nici Hoţu' nu obosise, dar era supărat că nu voiam să-l iau cu mine. Cu tinerii ăştia, nu poţi şti niciodată: dacă le-ar fi mâncat vreo bucată de fund, căpitanul Borelles putea să-mi salte galoanele, or eu doream să înaintez sergent – ca să-mi pot unge bucata de pâine şi cu ceva unt.

Am plecat, încolonaţi unul câte unul, eu în frunte şi Mougeot la coadă. Şi, ce să vezi, lorenul meu s-a împiedicat de-un trunchi, s-a întins cât era de lung şi nu s-a mai ridicat. M-am dus lângă el în graba mare; îşi scosese bocancul.

— Ce te supără?

— Cred c-am făcut o entorsă de toată frumuseţea, a răspuns el, strâmbându-se de durere.

Şi totuşi văicăreala nu era genul lui. Mă uit la picior: glezna era de două ori mai groasă şi se învineţise.

— Afurisită treabă! Te-ai lovit rău de tot. Să te ducă înapoi unul din tineri.

— Eşti nebun. Cinci minute şi îmi vin în fire. Stai puţin!

M-am înfuriat: Mougeot era unul din cei mai buni luptători din batalion. N-aveam de gând să-l las să se jelească în faţa patrulei. I-am ordonat celui mai voinic din FFI să-l ia în spinare şi am plecat mai departe prin pădure cu ceilalţi, cam ca un pedagog conducându-şi elevii la plimbare.

În defileu am dat peste un han mititel şi drăgălaş, absolut intact. Ceva tare şic, dacă mă-nţelegeţi: partide de vânătoare, camere discrete cu ziua. Pesemne că servise de popotă; pe mesele din sala cea mare rămăseseră farfurii murdare şi pahare pe jumătate golite. Germanii plecaseră în grabă. Ticăloşii băgau în ei, nu glumă!

În timp ce dădeam raportul prin radio, tinerii mei au început să scotocească în dreapta şi în stânga după sticle cu băutură sau niscaiva amintiri, ca să le arate burghezilor din spatele frontului.

Ce imprudenţă! Abia am avut timp să sar la un blond mititel, înalt de trei şchioape, care întinsese mâna după un minunat pumnal de ofiţer, uitat ca din întâmplare pe bufet.

— Nu te mişca, prostule!!!

Uimit, puştiul a lăsat mâna în jos. Era şi cazul: uitându-ne mai bine, am descoperit firul ce lega mânerul de ştiftul unei grenade ascunse într-un castron de supă. M-am înfuriat rău:

— Dumnezeule! Nu atingeţi nimic; e plin de capcane.

— Asta oricum nu e! ripostează alt FFI, ridicând în sus o sticlă plină cu un lichid auriu.

Pe brunetul ăsta înalt, cu mutră vicleană, îl aveam în

colimator de la început: îi dădusem să care mortierul şi el i-l pusese în braţe blondinului.

— *Wasserglassl* a anunţat el, privind eticheta. Wasser înseamnă apă, nu-i aşa? Trebuie să fie sigur vreun rachiu.

Zis şi făcut! A pus sticla la gură, a băut cu poftă, s-a înecat, a scuipat, s-a înroşit ca sfecla şi a rămas cu gura căscată, ca un peşte pe uscat.

— Ce... ce porcărie! a reuşit el să articuleze.

Eu am început să râd. *Wasserglass* ştiam ce e, dar nu i-am spus: nu-i strica tipului să înghită un pic de soluţie pentru spălarea geamurilor.

— Bun! Gata cu tâmpeniile! Răsuflăm niţel şi pe urmă ne întoarcem.

Pentru mai multă siguranţă i-am scos pe toţi afară şi i-am pus în poziţie de tragere, să le fac un pic de instrucţie. În timp ce le indicam posturile, îmi umblă mintea: trebuia să existe o pivniţă la hanul ăsta şi cine zice pivniţă... Se impunea să dăm o tură şi eu aveam destulă experienţă ca să nu cad în capcanele nemţilor. Ordonându-le băieţilor să nu se clintească din loc, m-am întors în sala de mese. În spatele barului – un chepeng. Cu mare băgare de seamă, am legat o sfoară de mânerul chepengului, întinzând-o cam la zece metri şi am tras. Chepengul s-a ridicat: totul era limpede.

În faţa mea – o scară. Luminând treptele cu lanterna, am început să cobor. Ah, fraţilor: raiul, nu altceva! Şiruri, şiruri de rafturi cu sticle cu vin de Rin. Tocmai mă pregăteam să le trec în revistă când deasupra mea, în sala de mese, s-a produs o explozie violentă, urmată imediat de încă trei. Fir-ar să fie, mortiere! Într-o clipită m-am ascuns într-un colţ. Tipii din faţă ne văzuseră venind şi acum le urau bun venit mititeilor mei. Am dat să mă sui înapoi când a răsunat a doua salvă:

chepengul a căzut cu zgomot, gata să mă pocnească în cap. Am alunecat, căzând în jos, pe scări. Alte patru explozii. Fără îndoială, erau SS-iştii, care trăgeau în noi. Într-adevăr, unităţile lor erau dotate cu câte patru lansatoare, în timp ce ale *Wehrmacht-ului* numai cu trei.

Tirul s-a oprit: m-am sculat, zăpăcit. Îmi pierdusem lanterna, care se stinsese. Am urcat înapoi pe bâjbâite: nu era chip să ridic chepengul. Degeaba m-am încordat şi am împins din toate puterile: nici nu s-a clintit, probabil căzuse ceva deasupra lui. Dacă era barul, mă văzuse sfântul! Ala era din stejar masiv. Cu mâinile pâlnie la gură, am ţipat cât am putut de tare: n-a răspuns nimeni. Ori FFI-iştii mei muriseră cu toţii, ori spălaseră putina. Oh, nu le purtam pică: nu erau obişnuiţi, puştii. Azi fusese pentru ei adevăratul botez al focului, fiindcă dacă înţelesesem bine, isprăvile lor războinice se mărginiseră până atunci la atacarea unor soldaţi teritoriali osteniţi peste măsură, care băteau în retragere şi nu cereau altceva decât să se predea. Numai că în povestea asta eu eram cel care o încurcase, fiindcă atunci când se vor întoarce SS-iştii, cu siguranţă că vor azvârli o grenadă în pivniţă înainte de a intra să arunce o privire; scârbele astea îşi cunoşteau meseria!

Trebuie să fi trecut cel puţin două ore de când stăteam aici în întuneric şi moralul meu era în cădere liberă. Dintr-o dată, am desluşit un zgomot de paşi: ca şi cum cineva ar fi târât ceva greu. Pastele şi dumnezeii! SS-iştii descoperiseră chepengul. Mi s-a părut chiar că aud un lătrat: scârboşii ăştia infecţi au şi câini, care probabil că m-au simţit. Izbindu-mă de rafturi, am ajuns în partea cealaltă a pivniţei şi m-am culcat pe burtă, cu mâinile pe cap – fiindcă-mi pierdusem şi

casca – rugându-mă la Dumnezeu să nu se rostogolească grenada până la mine. Da, chiar aşa, fără falsă ruşine: locotenentul avea dreptate!

Un scârţâit: capacul s-a crăpat puţin, o dâră de lumină a intrat dedesubt. Am închis ochii. Alt lătrat, vesel şi încântat, a răsunat în toată pivniţa; de data asta l-am recunoscut. Abia m-am dumirit, că Hoţu' s-a şi aruncat peste mine, mozolindu-mi faţa cu limba lui de câine bucuros că şi-a găsit stăpânul.

La întoarcere în tabără, Loriot m-a lămurit:

— Închipuieşte-ţi că tâmpiţii ăştia mici s-au întors povestind că i-au atacat nemţii, că tu ai fost omorât şi că ei s-au regrupat în timpul luptei, în orice caz, au avut mare noroc: numai câteva zgârieturi. Totuşi, au adus mortierul: tipul care-l căra, un blond mititel, nu mai putea: plângea, zicând că tu i-ai salvat viaţa. Nici nu putea să explice cum! Pe scurt, căpitanul i-ar fi crezut de nu i-ar fi ieşit în cale deodată câinele tău. Ai, frate-meu, dacă i-ai fi văzut mutra! Hoţu' a plecat întins pe drumul pe care aţi luat-o voi, pe urmă s-a întors şi iar s-a dus, şi tot aşa de mai multe ori, urlând ca la mort. Mi se făcuse pielea de găină. La un moment dat, m-a înhăţat de tunică, încercând să mă tragă după el. Uite, n-o să-ţi vină să crezi, dar tot Borelles a reacţionat cel dintâi. „Vă întoarceţi acolo imediat"! a ţipat el. Potaia ta ne-a condus până la chepeng, fără să şovăie nici o clipită. Nu ne-ai auzit când am ajuns?

— Foarte nedesluşit. Credeam că sunt Friţii; când aţi ridicat capacul, m-au trecut toate năduşelile de frică.

— Şi nu ştii partea cea mai frumoasă: adineauri Gruber s-a dus la căpitan, să-i ceară voie să-l păstrăm pe Hoţu' cu noi în mod oficial. Borelles s-a cam strâmbat, dar ăla atâta l-a bătut la cap, că până la urmă a zis „Bine".

M-am întors către Gruber, care se înroşise şi se bâlbâia, căutând să-şi ia un aer nepăsător:

— Doamne, la urma urmei javra ta poate fi folositoare.

Cu glezna pusă în ghips, şchiopătând în două bastoane, Mougeot a venit şi el la noi, urmat de tinerii FFI-işti din patrulă, care nu îndrăzneau să se apropie; i-am chemat:

— Hei, veniţi încoace, zăpăciţilor! Nu faceţi mutrele astea: aşa se-nvaţă meserie!

Loriot a destupat două sticle de Riesling – un cadou de la populaţia recunoscătoare. Am ciocnit; puştii se liniştiseră şi blondinul cel mititel se uita la mine ca la Dumnezeu. Câinele, care se învârtea şi el pe acolo, s-a strecurat printre picioarele lui Gruber, venind să se frece de mine. L-am scărpinat între urechi; s-a ridicat, şi-a pus labele pe umerii mei şi a început iar să mă lingă.

Cenzura poştală

Căpitanul de corvetă Verdal – după Dumnezeu, stăpân pe torpilorul *Mousquetaire* şi veteran al convoaielor din Atlantic – termină de golit luleaua în soclul de cartuş care-i servea drept scrumieră, apoi înalţă capul spre tânărul sublocotenent cu figură de copil, care aştepta înţepenit într-o impecabilă poziţie de drepţi.

— Înţelegi, Landret, e prima oară după 4 ani că vaporul nostru ajunge pe teritoriu francez. Băieţii or să poată în sfârşit trimite veşti de ultimă oră familiilor. Am aranjat ca poşta să plece chiar de mâine, şi cu avionul.

Făcu o pauză şi trase mai aproape punga cu tutun, care zăcea într-un colţ al biroului plin de hârţoage.

— Am obţinut ca scrisorile să fie expediate fără a trece prin cenzura poştei navale, unde ar fi întârziat mai multe zile. În schimb, m-am angajat să le verific eu însumi, la bord. Aşa că i-au fost date deschise vag-mistrului. Îţi închipui că sunt destul de multe. Trebuie să le citească cineva, ca să fim siguri că nu cuprind indiscreţii şi la nevoie să le corectăm.

Paşa îşi aprinse pipa şi hotărî:

— Dumneata vei fi acela!

Îmbarcat numai cu o zi înainte, Gerard Landret, 20 de ani şi un singur galon ale cărui saborduri tocmai le scosese[1] , încercă să protesteze:

— Dar, domnule comandant, nu sunt de serviciu la

[1] Galonul de plutonier-major e haşurat, cel al unui sublocotenent de vas de clasa a doua (midship) e nehaşurat. Când eşti înaintat în grad trebuie numai să descoşi haşurile (sabordurile).

noapte...

— Tocmai: ofiţerul de gardă e prea ocupat ca să mai facă şi asta!

— O să dureze cel puţin până la miezul nopţii! se văită ofiţerul.

— Cu atât mai bine o să dormi după aceea. Îmi pare rău, dar eşti ultimul venit la bord şi dumitale îţi revine corvoada. Mulţumesc. Eşti liber.

Gerard îşi puse cascheta pe cap, salută pocnind din călcâie şi se retrase. Verdal îl urmări cu privirea, clătinând din cap. Bietul copil: îi strica singura noapte de escală, căci *Mousquetaire* trebuia să plece chiar a doua zi. Dar cum să faci altfel, ceilalţi ofiţeri de pe torpilor erau în luptă din 1940, aşa că... Scoţând un oftat, paşa se reîntoarse la redactarea raportului său de operaţii. Dacă exista ceva ce nu putea să sufere, astea erau rapoartele şi dările de seamă!

Pe coridor, sublocotenentul oscila între furie şi disperare. Ce ghinion! Se bucurase atât de mult de seara aceea! La Oran se găseau şi cârciumi, şi fete din belşug. Şi în loc de asta...

— Fir-ar dracu-al dracului! înjură el, intrând în cabina ofiţerilor, unde steward-ul termina de strâns masa.

Acesta din urmă, un tip mititel şi negricios, cu un aer viclean, exclamă, văzându-l:

— Grăbiţi-vă, domnule locotenent. Ceilalţi vă aşteaptă pe chei!

Landret ridică din umeri şi se lăsă să cadă pe banchetă.

— Du-te şi spune-le că pot s-o şteargă fără mine, şi anunţă-l pe vagmistru.

— Vă aşteaptă în cancelarie, domnule locotenent. Cu un sac, uite atât de mare! adăugă marinarul, depărtându-şi braţele.

— Bine, bine, să vină! Şi fă-mi o cafea, cât pentru patru!

Controlul deveni repede plicticos la culme, aşa de tare se asemănau scrisorile. În plus, ştiind că vor fi citite şi de altcineva, marinarii se mărgineau la banalităţi, pomenind de bucuria de a se întoarce în ţară, de victorie, dar mai ales de permisia ce li se promisese la întoarcerea navei *Mousquetaire* în Franţa.

Altfel, oamenii se arătau cât se poate de pudici în exprimarea sentimentelor, cu excepţia unui parizian care-i promitea prietenei lui o mie de voluptăţi, în nişte termeni care ar fi făcut să roşească şi o patroană de bordel. Gerard, cu obrajii ca focul, trecu repede mai departe. Bineînţeles, câte unii se foloseau de stratageme pentru a da a înţelege destinatarului unde se aflau şi, chiar mai grav, următoarea lor destinaţie:

— „În seara asta o să mâncăm un *cuscus*[1] dar în curând, cred, că vom putea savura o *bouillabaisse*[2]”...

Era cusută cu aţă albă; nemilos, *midship-ul* tăie rândurile cu pricina, în cele din urmă, treaba înainta mai repede decât crezuse! Se uită la ceas:

„Ce bine! Doar ora zece şi aproape am isprăvit”, îşi spuse el. „Poate reuşesc să-i ajung din urmă pe camarazi. Mai am numai trei... numai două... formidabil: am ajuns la ultima!”

Se grăbi să o cerceteze: scrisul era copilăresc, cu o mulţime de greşeli de ortografie. Hotărât lucru, caporalul mecanic Dupont se pricepea mai mult la mânuirea cheii franceze decât a stiloului. Deodată, Landret se încruntă...

„Trebuie să-ţi spun ceva, e foarte greu, dar trebuie. Uite, n-o să pot veni în permisie prea curând. Nu

[1] Mâncare specific africană

[2] Ciorbă de peşte

înainte de trei luni”, scria marinarul. „Mai bine îţi spun dinainte, ca să nu te miri când îi vei vedea pe Bernier şi pe Lamoine, care sunt cu mine la bord. Încearcă să înţelegi. Cinci ani fără tine e mult. Aşa că într-o seară, când chefuisem...”

Restul frazei fusese şters, apoi scrisoarea continua:

„... cu una din femeile alea. O singură dată. Jur pe capul micuţei noastre Martine...”

Cuvintele „o singură dată” erau subliniate.

„Din păcate, a fost de-ajuns. Dumnezeu m-a pedepsit. Doctorul mă tratează cu nişte chestii noi, americane. O să mă vindec cu siguranţă, dar până atunci...”

— Doamne! gemu sublocotenentul,luându-se cu mâinile de păr. E complet nebun să-i mărturisească!

Scrisoarea se încheia cu un amestec de rugăminţi şi cuvinte afectuoase, şi mai înduioşătoare prin stângăcia lor. Gerard era impresionat de această dramă familială, în care sordidul se învecina cu pateticul. Dar ce era de făcut? Să şteargă tot pasajul? Restul n-ar mai fi avut nici un înţeles. Pe de altă parte, ce reacţie ar fi avut soţia, văzând că bărbatul ei nu vine în permisie? Un lucru era sigur: nu putea lăsa să treacă aşa ceva! Ca hipnotizat de foile de hârtie şcolărească, Landret chibzuia zadarnic, când o voce groasă îl făcu să tresară:

— Ai probleme?

Silueta înaltă a comandantului se încadra în deschizătura uşii metalice. Fără un cuvânt, *midship-ul* se ridică şi îi întinse scrisoarea. Verdal o parcurse, trăgând din când în când din pipă. Când termină, fluieră uşor printre dinţi şi rămase tăcut câtva timp, apoi zise:

— Du-te să vezi dacă Dupont e la bord şi trimite-mi-l

încoace.

Gerard se repezi afară.

— Stai puţin. Celelalte scrisori sunt în regulă?

— Da, domnule comandant. Am şi terminat.

— Bine. Dă scrisorile vagmistrului şi du-te după camarazii dumitale: nu mai poţi de nerăbdare!

— Dar...

— De afacerea asta mă ocup eu. Du-te!

Despovărat de o mare greutate, tânărul sublocotenent o şterse fără altă vorbă.

În coridorul îngust, botezat pompos sală de arme, care dădea spre apartamentul comandamentului, caporalul de rangul II Dupont îşi făcea pentru a zecea oară un examen de conştiinţă. Ce greşeală gravă putea să fi comis, ca să-l convoace comandantul la el în toiul nopţii? Landret îl găsise în compartimentul motoarelor auxiliare, ocupat să îmblânzească un Diesel recalcitrant. Ordinul îl lăsase perplex:

— Ar fi mai bine să mă schimb, nu?

— Nu trebuie. Du-te aşa.

Gradatul aruncase o privire amărâtă asupra uniformei pline de pete de ulei, apoi, punând deoparte sculele, urcase, plin de presimţiri rele. Când bătu la uşă, Verdal deschise pe jumătate.

— A, dumneata eşti. Stai puţin!

Trecu un sfert de oră bun. Marinarul îşi ridică niţel cascheta pătată şi se scărpină în cap. Nu, nu-şi dădea seama deloc. Deodată, îi trecu prin cap o idee: dar dacă i se întâmplase ceva nevestei lui? Imposibil: lipsită de veşti încă de la armistiţiu, familia nu ştia nimic despre el. Din ce în ce mai speriat, Dupont îşi ascuţi auzul; un murmur de voci răzbătea prin perete: probabil comandantul vorbea la telefon. Asta era rău! În fine, uşa se deschise. Pătrunzând în birou, caporalul

tresări; paşa ţinea în mâini o scrisoare; scrisoarea lui.

— Stai jos, bătrâne.

Şovăi, alb la faţă ca varul. Verdal îl încuraja.

— Nu te nelinişti. Totul s-a aranjat! Mai întâi, o să ne părăseşti chiar de mâine dimineaţă. Te îmbarci voluntar pe *Larrey,* un vapor-spital care pleacă la amiază spre Statele Unite. Trebuie să rămână acolo cel puţin două luni, pentru nişte transformări: la bord are tot ce trebuie... hm... pentru cazul dumitale. Întoarcerea lui în Franţa e prevăzută în martie. E destul ca să se şteargă orice urmă.

Inima lui Dupont bătea nebuneşte. Îşi luă inima în dinţi.

— Domnule comandant, nevastă-mea n-o să creadă niciodată că m-am dus voluntar, sau o să-şi închipuie că am avut motivele mele.

— M-am gândit la asta. Aşa că uite ce-o să-i spui. Stai acolo.

Întrebându-se dacă nu visează, bravul caporal se pomeni şezând pe locul şefului.

— Gata? Îţi dictez! anunţă Verdal. A, lasă liberă prima jumătate a paginii. Acolo o să copiezi prima parte a scrisorii: „Trebuie să-ţi spun ceva: n-o să pot veni curând în permisie; nu înainte de 3 luni...”

Uimit, Dupont îşi ridică ochii spre comandant. Acesta făcu un semn din bărbie:

— Exact ce i-ai scris dumneata, ştiu, dar acum schimbăm puţin! „... fiindcă paşa...” Nu! Stai puţin! Pune mai bine „bătrânul”. Zi aşa: „fiindcă bătrânul e un ticălos. M-a desemnat pentru alt vapor care pleacă în cursă. După 5 ani, îţi dai seama!”

Marinarul sări în picioare.

— Nu pot să scriu aşa ceva, domnule comandant!

— Nu numai că poţi, dar chiar trebuie! Ce dracu’!

Singur ai zis: trebuie un motiv serios ca să-i explici lipsa dumitale. Ştii ceva mai bun decât că trebuie să execuţi ordinele? Hai, nu fă pe idiotul!

Dupont scria cu greu, scoţând limba. Verdal citea peste umărul lui, fără să corecteze nici o greşeală.

— Şi la urmă, spune-i că speri să petreci Pastele în familie, dacă n-ai putut veni de Crăciun.

Era prea frumos, caporalului nu-i venea să creadă; căpitanul îi făcu cu ochiul:

— Ba da, ba da. Am aranjat asta cu *Larrey.* Aşa că soţia dumitale n-o să ştie nimic despre... ghinionul pe care l-ai avut. De altfel, nimeni n-o să ştie.

Dupont se ridică fără să scoată o vorbă, simţind un nod în gât din cauza emoţiei.

— Lipeşte repede scrisoarea şi du-o lângă celelalte. Vagmistrul te aşteaptă ca să închidă sacul şi-ţi garantez că nu mai trece prin cenzură. De altfel, s-a şi făcut! adăugă Verdal, bătându-l pe umăr.

Mâna marinarului tremura atât de tare încât trebui să încerce de două ori până să poată băga foaia în plic. Paşa îl împinse binişor către uşă. În prag, Dupont se întoarse.

— Sigur, după chestia asta, n-o să mai pot niciodată să mă îmbarc cu dumneavoastră, dar...

Îşi căuta cuvintele; deodată faţa i se înseninã:

— Dar o să vin la înmormântarea dumneavoastră, domnule comandant! Asta da, o să vin, vă jur!

Prizonierul

aprilie 1945

Nemţii o şterseseră în viteză; erau deja departe, când am ajuns la hanul acela, aproape în vârful dealului pe care se instalaseră ai noştri. Se lăsa seara. Noi, ăştia de la tancuri distrugătoare, nu eram făcuţi pentru luptele de noapte. Cum locotenentul fusese rănit de o schijă de obuz şi dus la spital, şeful a hotărât să ne aşezăm lângă clădire! La fix! Blindatele la adăpostul copacilor (nu mai trebuia să ne omorâm ca să le camuflăm) şi perspectiva de a dormi într-un pat bun.

— Ar trebui să ne-ngrijim de crăpelniţă! a declarat Magloire, brigadierul meu.

Nici un pericol ca ăsta să uite mâncărica!

Haleala da! Dar lichidul? Aşa că m-am repezit un-doi la pivniţă. Acolo l-am descoperit: tocmai încerca să se ascundă după o grămadă de cărbuni. Ca un idiot, nu luasem arma la mine. Inutil, tipul nu avea de gând să se bată. A ridicat imediat mâinile în sus, bâiguind pe franţuzeşte:

— Îndurare, nu mă omorâţi!

L-am apucat de guler şi l-am lipit de perete, chiar sub bec: un puşti! Dacă avea 16 ani, lung cât o zi de post şi slab de te speriai. Tremura ca varga şi pe faţa plină de pistrui i se scurgeau lacrimi mari. I-am arătat scara:

— Ia sticlele astea şi urcă!

A ascultat cu atâta grabă, încât a spart o sticlă. Vin de Rin! I-am tras un picior ca să-l învăţ să respecte produsele viilor naţionale. S-a grăbit să ia alta din raft.

Nu era prost băiatul: alesese *gewürtztraminer.*

Văzându-ne că urcăm, Biju, învăţător în civilie, a început să râdă:

— Ie-te-te drace! Acum au început să facă războiul cu copii!

Magloire a luat în primire sticlele; deja făcuse rost de un jambon. Asigurat în privinţa aprovizionării imediate, a început să-şi manifeste zelul (ţinea foarte mult să ajungă brigadier-şef).

— Un prizonier? Trebuie să-l conduci la comandamentul escadronului,pentru interogatoriu.

Nu mai spune! Era la peste 1 km şi şeful tocmai plecase cu jeep-ul. S-o fi pornit pe jos?

— Mai e timp, nu? Întâi o să halesc!

— O.K.! a încuviinţat Magloire, binedispus de vinul din care începuse să guste. Pune-l într-un colţ. Şi nici o mişcare, altfel *Kaputl* a adăugat el, ameninţându-l pe puşti cu Mauser-ul pe care-l luase cu o zi înainte de pe cadavrul unui *hauptman*[1]*.*

Îngrozit, neamţul izbucni iar în plâns.

— Gata, gura! a zbierat Menard, atacând jambonul.

— Da, domnule, da. Eu, foarte...bun! bâlbâi celălalt între două suspine.

— Ia te uită, vorbim franţuzeşte! exclamă Chamey, mecanicul.

— Păcat că-i Friţ, că l-am fi luat ca boy, a zis Menard, care servise în colonii.

Biju, mai practic, a intervenit:

— Nu-i rău ce zici tu, până una-alta o să-l punem la muncă. Ia fă-te-ncoace Friţule, am o treabă pentru tine!

După două ore, Gustav – aşa-l chema – curăţase gamelele, spălase tancul cu multă apă, scosese noroiul

[1] Capitan.

din şenile şi chiar îl ajutase pe Charney să ungă maşinăria, acţionând pompa cea mare cu piciorul. Liniştit acum, ne explicase cum secţia lui de *Hitlersjüngend*[1], îndoctrinată de un ofiţer SS care îi făcuse să jure că se vor bate până la ultimul om, se pomenise agăţată în ariergarda unei trupe blindate, apoi bubuită de artileria noastră, şi, mai ales, cum fugiseră SS-iştii încă de la primele lovituri de tun, lăsându-i pe puşti să se descurce singuri cu două mortiere. Restul era lesne de ghicit: singuri şi părăsiţi, tinerii se risipiseră ca un stol de vrăbii. Văzându-ne că venim, Gustav, cuprins de panică, se repezise în pivniţă, fără să se gândească.

— Hotărât lucru, ca ordonanţă ar fi perfect! declară Biju, făcându-mi cu ochiul.

Am prins ideea din zbor şi l-am atacat imediat pe Magloire, cu prefăcută indiferenţă:

— Ia zi, scumpul meu brigadier, am putea să-l ţinem aici până mâine. Ar avea destul de lucru!

Brigadierul băgase zdravăn în el: s-a uitat la tuspatru – a mai prima echipă a TD „Rinocerii”! – şi-a scărpinat amănunţit partea dinainte prin şliţul pantalonilor, dovadă că gândea adânc, şi a schiţat un semn aprobator:

— Bine, dar să-mi facă bocancii!

Puştiul era deja îngenuncheat în faţa lui, cu o cârpă într-o mână şi cu o cutie cu cremă de ghete în cealaltă: bineînţeles, tocmai lustruise bocancii lui Biju. Când sergentul-şef Lenoir, adjutantul de pluton, s-a întors noaptea târziu, materialul era lustruit ca pentru inspecţie şi Gustav, care căpătase restul de jambon, se întorsese în pivniţă, cu ordinul de a nu da nici un semn de viaţă.

---

[1] Tineretul hitlerist.

A doua zi eram foarte hotărâţi să nu-l lăsăm să plece. Războiul se apropia clar de sfârşit, armata lui de Lattre se afla în Germania, astfel că şi noi puteam să ne îngăduim o fantezie. Când pomii erau înfloriţi şi *gretchen-ele* aveau grijă de odihna războinicului, un tip care te scuteşte de corvezi era totuşi comod, nu-i aşa?

— Şi pe urmă, e alsacian, declară Charney. Mi-a spus el. Mobilizat cu forţa, ce mai!

— Uşurel, uşurel! a exclamat Biju. I-am găsit livretul militar în pivniţă, unde-l aruncase. E din Kiel, drăgălaşul!

— Ei, nu-i aşa departe, a zis Menard. Treci numai Rinul!

Am pufnit în râs:

— O azvârlitură de băţ? Parcă altfel ziceai când un 88 era gata să scufunde pluta pe care TD-ul traversa fluviul!

Mecanicul s-a enervat:

— Atunci îl ţinem, da sau ba?

Trei glasuri i-au răspuns în cor:

— Îl ţinem. S-a făcut!

Până la urmă, zelosul (vreau să zic Magloire, care vorbea mereu de reangajare după victorie) n-a fost prea greu de convins, mai ales că Lenoir îl felicitase pentru curăţenia maşinii:

— Camarazii voştri să ia exemplu!

La vorbele astea am ciulit urechea; nu trebuia în nici un caz ca celelalte echipaje ale plutonului să afle. Îi ştiam pe tipii ăia: curând ne-ar fi spus că tac din gură numai cu condiţia să le dăm şi lor „ordonanţa”, să le facă muncile, cum zicea Biju, care e învăţat... (dar v-am mai spus!).

Brigadierul a consimţit să păstrăm secretul.

— Îl ascundem în tanc, şi gata. Şi seara ne

descurcăm noi: o să cantonăm mai la o parte.

Chestia asta nu punea probleme, fiecare prefera să aibă spaţiul lui vital, ceea ce uşura lucrurile când venea vorba să pledăm fetelor din provincia Bade pentru reconcilierea franco-germană. Mai rămânea sergentul-şef, fiindcă locotenentul se afla în spital pentru câteva zile.

— Dovadă că am şi câştigat războiul! a observat Menard. În Italia sau în Vosgi, vindecat sau nevindecat, ar fi trebuit să fie înapoi pe front.

Deci l-am adăpostit pe Gustav în pântecele „Rinocerului” şi, la drum către glorie!

Detaşaţi de plutonul nostru, făceam parte acum dintr-o patrulă mixtă, care mai cuprindea încă două *Sherman-uri* şi nişte blindate mai uşoare ale altor regimente. Cuirasierii şi spahiii se obişnuiseră să ne vadă stând deoparte şi de altfel, puţin le păsa. Unităţile noastre se răspândeau ca o pată de cerneală prin Wurtemberg şi aflasem de la un motociclist că americanii făcuseră joncţiunea cu rusnacii, undeva pe Elba. Ce mai, mirosea de la o poştă a victorie finală! În următoarele trei zile „Rinocerul” nu avu de atacat nici o ţintă mai de soi: numai câteva antitancuri şi, mai ales, baraje din trunchiuri de copaci.

Acum Gustav era complet integrat în echipă. Cel puţin el se socotea cu adevărat de-al casei şi nu-şi exprima nici o emoţie când trăgeam în compatrioţii lui: pitit pe vine în spatele trăgătorului, se mulţumea să-şi astupe urechile în momentul detunăturii. În afară de asta, mânca cât patru, flecărea bucuros şi ne spăla cămăşile. Imediat ce dispăreau GMC[1]-urile de aprovizionare, se repezea să care bidoanele de benzină şi cartoanele cu obuze. Mereu gata să se arate

[1] Camioane americane, care făceau serviciu în toate armatele aliate.

folositor, i se întâmpla să facă şi de mâncare, spre recunoştinţa (burţii) brigadierului.

Acesta, prieten – prieten, dar îl interogase conştiincios.

— Puştiul e antinazist sută-n sută, ne-a spus el într-o seară.

— Ei, bravo! a râs Biju. Arată-mi azi un singur Friţ care să se recunoască hitlerist şi îţi plătesc eu şampania!

— Totuşi, a răspuns Magloire, nu cred că-i are la inimă. Taică-său a fost arestat de Gestapo şi trimis într-un lagăr. Era prof de franceză.

— A, atunci da... a admis învăţătorul, îmblânzit la ideea că avea de-a face cu fiul unui coleg.

Menard l-a întrerupt, exclamând:

— În ce ne priveşte pe noi, mie-mi convine. Uite, ieri chiar m-a ajutat să curăţ ţeava tunului şi mitraliera de 12,7.

În timpul ăsta, puştiul moţăia liniştit între şenilele TD-ului, ca un copilaş între labele unui dulău.

Drumul şerpuia printre brazii de pe spinarea unei coline. Tocmai distrusesem o baricadă construită din câteva trunchiuri, care nici măcar nu era păzită. De altfel, de dimineaţă nu văzusem nici picior de Friţ. Toate bune şi frumoase,numai că „Rinocerul” se oprise; avea o porcărie înăuntru, pe care Charney se străduia s-o repare. Restul patrulei ne-o luase înainte, ajungând într-un sat aflat la 1 km distanţă şi lăsând jeep-ul de depanare la noi, pentru orice eventualitate. Mecanicul a ieşit din turelă şi s-a îndreptat spre jeep:

— Ar trebui să te duci să-mi aduci o piesă din *half-track,* i-a spus el şoferului.

— Nu se poate, a răspuns acesta, am ordin să rămân cu voi. Trebuie să plecăm împreună.

— Tocmai! Nu putem pleca dacă n-am piese, şi căpitanul a şi urlat la noi prin radio, rugându-ne să-i dăm zor. Du-te, nu-ţi ia nici cinci minute. Ce crezi că o să ni se întâmple? Nu-i nici picior de Friţ pe-aici.

— O.K.! s-a învoit celălalt, demarând în viteză.

— Hei, băieţi! a exclamat Biju. Veniţi puţin acolo, la soare, să vă fac o poză!

De când găsise la Pforzheim un Zeiss-Ikon superb, învăţătorul nu se mai gândea decât cum să fixeze fiecare moment pe „Placa sensibilă”, cum zicea el.

Am coborât cu toţii. La vreo 10 metri de şosea, un luminiş mititel arunca o pată de lumină în pădure. Biju şi-a început circul:

— Bun! Staţi aşa... nu! Menard,puţin mai la stânga,îl umbreşti pe briga...

Nici nu şi-a terminat fraza, că din tufişuri au ieşit nişte siluete cu căşti, aţintindu-şi mitralierele spre noi. Un uriaş cu faţa desfigurată de o cicatrice a urlat în franţuzeşte:

— Mâinile la ceafă! Nici o mişcare!

Căzusem ca şoarecii în cursă. Am ascultat, împreună cu camarazii, înjurându-mă singur în gând, căci n-ar fi trebuit să ies din tanc. Tipul a înaintat spre noi:

— Un, doi, trei, patru, cinci: echipajul complet, nu? Mulţumim frumos pentru cadoul pe care ni-l faceţi,căci tancul ne va fi de mare folos.

Vorbea cu un vag accent nordic şi deodată am observat insignele de pe reverul de la gât: aveam de-a face cu SS-iştii, mai rău, cu colaboraţionişti în uniforme germane; abia am găsit timp să schimb o privire cu Biju, care se făcuse palid: înţelesese şi el. Deja spurcăciunile ne împingeau înaintea lor cu lovituri de sabie.

— Dezbrăcarea, toată lumea! a urlat cel cu

cicatricea. Puteţi rămâne în slip şi ciorapi, a adăugat el, râzând răutăcios.

Ce să faci decât să execuţi? Magloire, alb ca hârtia, mi-a aruncat o privire disperată. Şi el pricepuse ideea: scârbele urmau să îmbrace uniformele noastre şi să ne ia tancul – tancul *nostru!* – apoi să dea buzna drept peste sat. Cum camarazii nu bănuiau nimic, asta promitea o încurcătură de toată frumuseţea. Ticăloşii ne mai făcuseră aceeaşi figură în Alsacia, cu *Sherman*-uri luate de la americani.

Îmi suceam mintea cu disperare, încercând să-mi încetinesc mişcările şi prefăcându-mă că-mi venea greu să-mi scot bocancii. Nu erau decât şase, dar ţineau *Schmeisser*[1]-ele aţintite asupra noastră, gata să tragă de la mai puţin de un metru.

— Culcaţi-vă! Pe burtă! a răcnit namila.

Era sfârşitul. Adio, mamă! Am închis ochii şi am strâns din dinţi, aşteptând glonţul în ceafă, când o rafală lungă a sfâşiat aerul deasupra mea şi SS-iştii au început să urle. Am ridicat capul. Doamne sfinte, nu se poate: agăţându-se de mitralieră şi strângând mânerele din toate puterile, cu degetele mari apăsate pe butonul de tir aşa cum ne văzuse pe noi, Gustav – „ordonanţa” noastră – îi secera fără milă pe agresori. Numai cel cu cicatricea a mai avut timp să riposteze, înainte de a se prăbuşi şi el la pământ. Deodată s-a făcut linişte; totul nu durase decât câteva secunde. Complet aiuriţi, cu urechile vuind, ne-am ridicat cu greutate. Pe jos zăceau şase cadavre sfârtecate: două din ele nu mai aveau faţă, altul... puah! Am început să vomit, şi nu eram singurul.

Biju a înţeles cel dintâi şi s-a repezit la TD, strigând. Cu trupul pe jumătate ieşit din turelă, Gustav se

[1] Mitraliere germane.

prăbuşise peste mitralieră: un glonţ, poate singurul pe care avusese timp să-l tragă ticălosul,îl lovise drept în piept. Avea ochii larg deschişi, ochi de copil.

L-am dezbrăcat: puştiul nu merita să odihnească în aceeaşi uniformă cu ticăloşii ăştia. Menard i-a pus cămaşa lui, pe care Gustav i-o spălase în ajun, Charney şi-a cedat pantalonii, iar eu centura mea.

L-am îngropat în grabă, căci începuse să se audă radioul. În timp ce Magloire făcea de pază pe drum, în întâmpinarea jeep-ului care anunţase că se întoarce, învăţătorul a făcut o cruce din două ramuri.

— Doamne, doar era catolic, a explicat el, jenat, dar nimeni nu se gândea să-şi bată joc de el.

Charney găsise o scândură. Muindu-şi degetul în unsoare, a scris pe ea: MORT PENTRU FRANŢA ŞI PENTRU PACE.

Am aprobat în tăcere. De altfel, noi ăştia cinci, echipa noastră, eram întotdeauna de acord.

O nouă religie

Oamenii noştri înnebuniseră; făceau tărăboi, se înghionteau pe coridoare, cântau, strigau măscări, îşi verificau pentru a suta oară armele, făceau bancuri idioate şi râdeau ca proştii. Şapte săptămâni! Şapte săptămâni de când aşteptau în tabăra lor din jungla cinghaleză momentul să pună în sfârşit piciorul pe pământul Indochinei.

Ofiţerii, cu mine în frunte, zâmbeau şi-i lăsau în pace, spre revolta căpitanului însărcinat cu disciplina la bord, care probabil credea că trupele de comando n-au nici urmă de spirit militar.

Spirit militar? Vezi să nu! Trecuseră 45 de zile de când împărăţia Soarelui Răsare capitulase în faţa bombei atomice, 45 de zile de când Statele Unite ne împiedicau să ne întoarcem la noi acasă. În fine, azi sosise clipa: crucişătorul uşor pe care tocmai ne îmbarcasem se pregătea să urce *full speed*[1] meandrele râului Saigon, unde aveam să fim primii care să readucem drapelul francez. Era deci cel mai firesc lucru cu putinţă ca băieţii să se defuleze puţin, iar cei mai şmecheri să se fi strecurat deja la bucătărie sau, şi mai bine, la cambuză[2].

De altfel, disciplina şi cu mine... Ce să zic! Dacă sunt sublocotenent de vas, ăsta e într-adevăr un hazard al războiului. Şeful meu din Rezistenţă era căpitan de corvetă. După capitularea germană, a format o grupă

[1] Cu viteză maximă (engl.) (n. tr.).

[2] Magazie de alimente pe o navă (n. tr.).

de comando, jumătate marină – pe jumătate infanterie colonială; fusesem adjunctul lui direct în reţeaua noastră şi aşa am rămas. Asta e!

Suntem învingători, revenim în Cochinchina asta unde mi-am petrecut o parte din copilărie. Ce frumoasă e viaţa!

L-am regăsit la bord pe prietenul meu Hubert Dumond – sublocotenent adevărat, absolvent al Academiei Navale: ca la carte. Tocmai beam împreună un whisky în careul ofiţerilor, când în prag a apărut un vlăjgan uşor adus de spate. După faţa lui arsă de soare, plină de semne ca a unui boxer, şi părul grizonat, tuns perie, părea să aibă la 40 de ani. S-a lăsat să cadă pe scaun lângă noi, şi-a şters obrazul cu o batistă mare în carouri şi a oftat:

— Candela şi sfeştania, ce căldură!

Cum nu purta nici o insignă de grad pe tunica de camuflaj, Dumond s-a încruntat; m-am grăbit să fac prezentările:

— Căpitanul Percheron... sau, mai degrabă tovarăşul P, viitor locotenent-colonel FTP[1].

Noul venit a ridicat din umeri:

— la termină cu gargara, te rog. Dacă-ţi închipui că am inima să fac haz...

— Ce nu e-n ordine?

Fostul luptător din Rezistenţă a clătinat din cap, fără să-mi răspundă. Hubert a făcut semn chelnerului.

— Beţi un scotch cu noi,domnule căpitan?

— Cu plăcere!

De cum au apărut băuturile, a dus paharul la buze şi l-a golit dintr-o înghiţitură, chiar când difuzorul a început să debiteze:

---

[1] Franc-tirori partizani — organizaţia militară de rezistenţă a partidului comunist în timpul ocupaţiei germane.

— Echipajul la posturile de luptă! Echipajul...

Percheron a făcut semn cu bărbia înspre difuzor.

— Uite! Fii atent! Iar începe porcăria, a anuntat el cu o voce sumbră.

Imediat după capitularea japoneză, izbucniseră tulburări în Indochina. Francezi dezarmaţi, femei, copii fuseseră măcelăriţi sălbatic sub ochii indiferenţi ai niponilor, care, în mod paradoxal, trebuiau să menţină ordinea chiar în condiţiile capitulării lor. În aceste circumstanţe, comandantul crucişătorului decisese cuminte să se instaleze în râu, cu tunurile îndreptate asupra malurilor, gata să riposteze energic la orice agresiune. Trupele de comando primiseră consemnul să nu se arate la vedere, rămânând claustrate în posturi; nedisciplinat ca întotdeauna, m-am strecurat totuşi pe punte, alături de Dumond, care răspundea de tunurile de 20 mm. Percheron a venit după mine. Prietenul meu a comandat: „Gata de manevră”. Percheron l-a întrebat:

— O să trageţi în băştinaşi?

Sublocotenentul îl măsoară cu o privire rece:

— Bineînţeles, dacă ne atacă! Vă surprinde?

Fără să renunţe, căpitanul i-a dat înainte:

— Şi totuşi, oamenii ăştia sunt la ei acasă. Pur şi simplu doresc să fie independenţi. De ce să le refuzăm asta?

Hubert mi-a aruncat o privire grăitoare.

— Domnule, a răspuns el pe un ton glacial, sunteţi superiorul meu ierarhic (apăsând pe cuvânt), dar mă întreb ce faceţi dumneavoastră aici... fiindcă sunteţi voluntar, nu-i aşa?

— Da, ca să mă bat cu japonezii, dar nu cu...

Dumond l-a întrerupt sec:

— Un militar nu-şi alege adversarii: el execută ordinele.

Ai, ai, ai! Mirosea a bătaie. M-am băgat între ei:

— Ascultă, căpitane! Ştii că există chestii asupra cărora niciodată n-o să fim de acord. Fă-mi plăcerea, nu mai insista.

Percheron ne-a privit pe amândoi: pe faţă i s-a aşternut un fel de uimire îndureratã.

— Cu toate astea, ar trebui să pricepeţi, a spus el. Fiindcă, nu-i aşa, aţi fost amândoi în Rezistenţă. Şi voi aţi luptat pentru libertate.

De astă dată Hubert, care intrase în Forţele Libere din iulie ‘40, nu l-a iertat:

— Exact, ca şi dumneavoastră. Numai că eu am început ceva mai devreme!

Cel interpelat s-a înroşit, a dat din cap şi a murmurat:

— Nu cunoaşteţi tot...

Apoi, fără să-şi fi terminat fraza, ne-a întors spatele şi a coborât iar scara verticală către punte. L-am urmărit din ochi: mergea încet, cu capul plecat, cu genunchii îndoiţi, ca să-şi ţină echilibrul, masiv şi puternic ca omul cavernelor. Prietenul meu m-a întrebat:

— Ia spune-mi, Patrice, unde l-ai mai găsit şi pe tipul ăsta?

Chestia era că...

La început nu prea ştiam cum să-l luăm. Venise să ni se alăture la Ceylon în iunie,în fruntea unei companii de infanterişti de marină, atunci când noi pregăteam în mare taină un raid pe coasta Birmaniei. Vorbea puţin. Secundul îl primise destul de rece şi ne prevenise:

— Aveţi grijă. Ofiţerul ăsta a fost într-o reţea de rezistenţă comunistă!

În schimb paşa, care-l cunoscuse în Franţa, părea că-l stimează foarte mult. Cei mai mulţi dintre oamenii săi proveneau ca şi el, din FFI; dar mulţi gradaţi serviseră în armata armistiţiului înainte de a lua parte la lupta clandestină. Tipul îşi conducea oamenii cât se poate de bine, dar în felul său; de exemplu, când un soldat tânăr îi zisese unui sergent „vichy-stule”, îl pusese pur şi simplu la pământ cu un pumn, pe urmă îi silise pe cei doi să se împace în jurul unei lădiţe cu bere. După asta nu mai fuseseră niciodată incidente în compania lui.

La antrenamentul individual ne întrecea pe toţi, atât la tir cât şi la mânuirea explozivelor; pe teren experienţa sa şi simţul manevrei le depăşeau cu mult pe cele ale unui şef de partizani.

— Hei, în Spania comandam un batalion, îmi spuse el odată pe neaşteptate, după un exerciţiu deosebit de reuşit.

În mod destul de curios, Percheron începuse să mă simpatizeze, de unde la început nimic nu părea să-i apropie pe fiul unei familii din marea burghezie şi pe un veteran din Brigăzile internaţionale.

— La Albacote am cunoscut un mic navarez care semăna cu tine, mi-a mărturisit el într-o seară, pe terasa popotei unde stăteam la răcoare. Era înalt şi blond ca tine. Îmi era foarte drag; l-au împuşcat franchiştii.

Pe moment am crezut că omul făcea parte *dintre ei-,* asta mi-a creat un şoc. Ei bine, nicidecum, dimpotrivă. Cunoşteam chiar două strângătoare de paraşute care ar fi putut s-o dovedească. Îmi povestea despre războiul lui din Spania:

— Ce mai bordel! Toată lumea voia să comande! În plus, trebuia tot timpul să fii cu un ochi pe franchiştii din coloana a V-a, ca să-i reperezi când se infiltrau

printre noi, şi cu celălalt pe anarhiştii care nu puteau să ne înghită.

Îmi vorbea cu mândrie despre prietena lui rămasă în Franţa:

— Marcelle era cu mine în Rezistenţă, cu burta la gură. A născut în ziua când am eliberat Limoges. Dimineaţa omorâse un miliţian!

Pe scurt, ne împrietenisem. Mă intriga şi mă fascina totodată; părea mistuit de un soi de flacără rece. Când a capitulat Japonia, comportarea lui Percheron s-a schimbat simţitor. A devenit din ce în ce mai rezervat, chiar şi cu mine, ai fi zis că ceva îl supără. Când am aflat despre atrocităţile comise de Vietminh, o furie nebună i-a cuprins pe oameni, ca şi pe ofiţeri. El n-a suflat o vorbă. Trei zile n-a deschis gura, decât pentru probleme de serviciu. În ajunul îmbarcării, paşa ne-a adunat ca să ne explice situaţia: împrejurimile Saigonului erau în mâinile unor *rebeli încadraţi de japonezi şi care refuzau să se predea.* Văzându-l, aş fi jurat că această ştire îi lua o piatră de pe inimă.

Dar astăzi, iată-l din nou cu probleme... Poate ar trebui să-i spun comandantului.

N-am zis nimic şi bine am făcut. Pe când cercetam marginea oraşului, am doborât mai mulţi snipers[1], toţi japonezi. Omorâseră cinci tipi din compania lui Percheron. Când şi-a mânat oamenii la atac, n-a mai stat pe gânduri, n-a făcut prizonieri, chiar a capturat un drapel japonez pe care unul dintre lunetişti îl ţinea îndoit pe piept. L-a împachetat şi l-a trimis în Franţa, împreună cu o scrisoare lungă – el, care nu scria aproape niciodată, nici măcar Marcellei.

— Ce să-i scriu, ştie ea că o iubesc şi că mă gândesc la ea şi la copil! îmi răspundea când mă vedea

[1] Trăgători izolaţi,în general înarmaţi cu puşti cu lunetă.

mirându-mă.

Am fost trimis să pacificăm delta Mekong-ului. Hotărât lucru, paşa era fin ca tăişul săbiei sub aparenţele lui de gorilă: evita să-l angajeze direct pe omul nostru contra unor adversari neorganizaţi, care adeseori nu erau alţii decât ţăranii de prin partea locului. În schimb, îl folosea de îndată ce se semnala o prezenţă niponă. Oricum, nu era normal!

Până la urmă i-a dat comandamentul teritorial al unei zone cuprinzând vreo 10 sate. Dintr-o dată, iată-l pe luptătorul meu din Rezistenţă transformându-se în şef *scout,* ajutându-i pe bieţii ţărani *(nha-qué)* să-şi refacă una câte una colibele, îngrijind bolnavii, împărţind alimentele, trimiţând soldaţii în orezării să lucreze. Toate acestea, cu mare risipă de ţipete şi uneori de lovituri cu piciorul în fund, care în general nu-şi nimereau ţinta. Colţul lui părea să meargă strună şi indigenii care – înşelaţi de propaganda *viet* – fugiseră în hăţişuri la venirea noastră, se întorceau pe la casele lor. De altfel, sectorul era din ce în ce mai calm. Mai survenea din când în când câte o ambuscadă, totdeauna noaptea, dar progresele noastre erau clare şi paşa se arăta încântat.

— Vezi, Patrice, „tovarăşul” nostru şi-a găsit vocaţia şi face treabă bună pentru Franţa!

Şi eu mă bucuram. La urma urmelor, de ce nu? Poate că începea să înţeleagă. În orice caz, lucra.

Tocmai citeam prima lui dare de seamă. Percheron a imaginat un adevărat plan cincinal, mergând de la recensământul populaţiei până la proiectele de construcţii de şcoli şi cantoane populare; bineînţeles, pune cifre şi cere credite.

Deoarece comandantul mi-a încredinţat contabilitatea grupului, sub pretextul că mă

pregătisem pentru înalte Studii Economice, eram obligat să-i verific bilanţurile şi acolo ceva nu era în regulă: comparând cantităţile de alimente distribuite cu numărul de locuitori, am început să devin atent. Petrecând trei ani în ţara asta, ştiam foarte bine că ţăranii anamiţi se hrăneau mai ales cu orez şi *nuoc-mam*[1]; iar dacă mă luam după raport, *nha-qué* ai omului meu mai consumaseră o megatonă de conserve de carne şi alimente *meat and vegetables*[2]. Curios: adunările păreau a fi corecte şi totuşi... Brusc am înţeles: cu o zi în urmă făcusem cu paşa turul micii împărăţii a lui Percheron; acesta ne arătase cu mândrie gropile lui de gunoi; pretindea într-adevăr ca indigenii să ardă gunoiul drept măsură de igienă, dar nu văzusem, ca să zic aşa, nici o cutie goală de conserve.

Această constatare, împreună cu faptul că rebelii nu mai veneau „să se aprovizioneze”, cum se întâmpla în alte părţi imediat ce întorceam spatele, m-a condus la o concluzie inevitabilă: Percheron însuşi era cel care îi aproviziona pe *viet.*

Lucrul mi s-a părut atât de revoltător, încât m-am hotărât să deschid o mică-anchetă pe cont propriu înainte de a mai vorbi cu cineva, dar n-am avut timp să aflu mai multe, că afară s-a auzit deodată un foc de armă.

Trăsese o santinelă: patru ţărani apăruseră pe neaşteptate în toiul nopţii; mare noroc că nu fuseseră împuşcaţi. Îl aduceau pe Percheron, întins pe o targă, fără cunoştinţă, cu nările strânse, cu chipul deja ca de ceară: avea trei gloanţe în el.

Interogaţi, ţăranii au jurat că nu ştiau nimic, că l-au

[1] Saramură de peşte, considerată bogată în vitamine şi fortifiantă.

[2] Conserve americane, carne cu legume.

găsit pe căpitan la pământ, fără cunoştinţă. Reuşise, pare-se, să se târască până la intrarea în satul lor. Poftim de citeşte ceva pe feţele astea de nepătruns! Paşa a reacţionat: în zorii zilei, un hidroavion s-a lăsat pe lacul vecin şi a ridicat rănitul; doctorul nostru nu i-a dat nici o şansă din zece.

Două săptămâni mai târziu, nu numai că prietenul meu nu murise, dar era salvat. Însă comandantul, care se dusese să-l vadă la spital, nu izbutise să-l facă să-i spună în ce împrejurări fusese împuşcat. Când insistase, chirurgul îl dăduse afară: rănitul era încă foarte slăbit.

Comandantul nostru avea, de altfel, alte griji acum: am întreprins o serie de operaţiuni care ne-au adus dincolo de Bassac. După o lună de drum istovitor prin noroi, grupul nostru a fost trimis în sfârşit la odihnă la Saigon. Hoinăream pe strada Catinat, admirând vitrinele, când cineva mi-a tras o palmă zdravănă între umeri. M-am întors: era Robert Verdet, cumnatul meu, sau mai degrabă, fostul meu cumnat: oaia râioasă a familiei. Soră-mea, Madeleine, îl cunoscuse pe un pachebot, când se întorcea din Indochina; cât traversaseră Oceanul Indian, căzuse în braţele acestui roşcovan înalt, cu înfăţişare de corsar. Consulul Franţei la Port-Said îi căsătorise, fiindcă Robert refuza orice ceremonie religioasă: era ateu înverşunat şi comunist pe deasupra. Bunică-mea făcuse o criză depresivă, pe care se dusese să şi-o trateze în Bahamas, ocazie cu care evitase ocupaţia germană. Verdet, mobilizat ca prim-caporal (nu putea fi vorba de a fi ofiţer în rezervă!) se înrolase la Francezii Liberi după armistiţiu. Tot nebună după el, Madeleine reuşise să ajungă în Marea Britanie, trecând prin Portugalia: banii deschideau multe uşi. Ea se întorsese la Paris de

Crăciun în ‘44, ca ofiţer în serviciile feminine ale Flotei... şi divorţase, ceea ce-i permisese să se recăsătorească la Saint-Honoré d’Eylau şase luni mai târziu. Aşa că Robert m-a sărutat pe amândoi obrajii, ca şi cum abia ne-am fi întâlnit cu o zi în urmă. După patru ani de convoaie în Atlantic, era un căpitan secund pe un *liberty*-ship afretat de Mesageriile maritime.

— Bătrânul meu Patrice, ce noroc să te-ntâlnesc! a exclamat el, luându-mă de braţ. Trebuie să vizitez pe un camarad care a fost rănit...

S-a uitat în carnet:

— La spitalul Grall, ştii unde e?

— Sigur!

— Formidabil! O să mă conduci.

Pe drum, mi-a explicat:

— Închipuieşte-ţi că nici nu-l cunosc. În Franţa nişte tova... hm... nişte prieteni mi-au dat sarcina să-l vizitez. Ştiu numai că e căpitan şi că se numeşte Ernest Percheron. Îţi spune ceva, din întâmplare?

Am rămas cu gura căscată de surpriză. Ex-cumnatul meu, care fixa o metisă cambodgiană sculpturală, n-a observat nimic şi a exclamat:

— Aşadar, iată-te ofiţer... şi încă în Royale! Cine ar fi crezut: te credeam mai degrabă preşedinte, director general la o întreprindere.

Spitalul era destul de departe şi soarele ardea vârtos; am ridicat braţul ca să chem o ricşă, dar Verdet a exclamat imediat:

— Nu, nu! Nu iau niciodată, din principiu! Ei, Doamne: mereu opiniile lui! Să te laşi tras de o maşină umană care pedalează i se părea îngrozitor de colonialist. Mergând mereu cu pas vioi, mi-a pus tot felul de întrebări: activităţile mele în Rezistenţă îl

interesau foarte tare.

— Ce nu pricep eu, mi-a spus el, e că un tip ca tine, care s-a bătut curajos contra fasciştilor, combate acum împotriva unui popor care se luptă pentru libertatea lui.

Ah, nu! Doar n-o să înceapă şi el ca Percheron! Am vrut să-i răspund, dar el mi-a aruncat, surâzând cu toţi dinţii:

— Îţi spun asta fiindcă am multă stimă şi afecţiune pentru tine, chiar dacă nu mai eşti cumnatul meu!

— Dar şi eu te...

— Crede-mă, bătrâne, a adăugat el dintr-o dată, redevenind serios. Pleacă din cloaca asta cât mai repede!,

— Să plec... glumeşti?

— Patrice, s-a zis cu noi! Treaba s-a împuţit: voi credeţi că aţi câştigat, când de fapt Vietminh-ul controlează toată ţara. Uite, au organizat chiar alegeri generale în plin Saigon, sub nasul nostru. A fost ales unul numit Giap.

— Nu mai spune, eşti bine informat.

— Şeful de celulă de pe vaporul meu ne-a pus la curent.

— Vrei să zici că la bordul cargoului tău e o celulă comunistă şi că nu eşti tu patronul?

— De ce aş fi eu? Şeful e un simplu mecanic, dar din punct de vedere politic e mult mai bine educat decât mine.

Şi-a oprit explicaţiile fiindcă ajunsesem. L-am lăsat să se informeze la biroul internări şi am zâmbit când m-am gândit ce reacţie va avea când va descoperi că Percheron şi cu mine făceam parte din aceeaşi unitate.

În timp ce parlamenta, m-am surprins examinând bănuitor un infirmier vietnamez în alb, care ieşea cu un

pachet de fişe în mână. Poate că şi el era un rebel. Dintr-o dată, m-am văzut ca ofiţer al unei armate de ocupaţie, exact ca germanii în Franţa. Mi-am trecut mâna peste frunte. Stai, domnule, să nu divagăm! Nemţii veniseră la noi ca inamici, în vreme ce noi, francezii, smulsesem odinioară Indochina de sub jugul chinez; le adusesem civilizaţia, sănătatea... da, sănătatea, fiindcă piereau ca muştele înainte de venirea noastră! Construisem şcoli, spitale, drumuri, fără a mai pune la socoteală opera misionarilor noştri sau a călugăriţelor.

Chiar infirmierul, care se oprise să-şi consulte hârtiile, purta o tunică împodobită cu o cruciuliţă aurie. Şi-a înălţat capul şi privirile ni s-au întâlnit; mi s-a părut că citeam un fel de sfidare în ochii lui. Hotărât lucru, o luasem razna!

Şi deodată, soluţia mi-a apărut evidentă. Mi-era puţin ruşine că nu mă gândisem niciodată. Independenţa, da! Dar noi trebuia să conducem spre ea acest popor, care nu o cunoscuse niciodată cu adevărat, în toată istoria lui. Noi trebuia să-i aducem la maturitate, aşa cum voia să facă Lyautey în Maroc. Oamenilor ăstora li se povestiseră verzi şi uscate! Acum trebuia să ocupăm din nou terenul, dar şi să recucerim inimile. În esenţă, trebuia să găsim o legătură. Ce am fi putut avea în comun cu anamiţii, dacă nu credinţa, religia noastră? Şi nu se putea spune că asta era grija cea mai mare a guvernelor noastre de treizeci de ani încoace!

Verdet s-a întors spre mine:

— Acum îi schimbă pansamentele. O să-l putem vedea peste câteva minute. Până atunci, dă-mi şi mie o ţigară!

I-am întins pachetul; mi-a mulţumit cu un surâs. Nu reuşeam să-l înţeleg: fostul meu cumnat era puţin

zăpăcit, altfel om cumsecade, cinstit şi loial, curajos, generos. Luptase minunat în război şi acum era de partea lor, deci prin forţa lucrurilor împotriva noastră. Şi Robert îmi spusese asta fără urmă de neîncredere: îl simţeam sigur pe sine. Oare ştia ce atrocităţi comiseseră prietenii lui? Câte trupuri mutilate găsisem înfipte în tulpini de bambus? Şi copiii aceia tăiaţi în două cu ferăstrăul mecanic?

La amintirea asta m-a străbătut un fior; faţa mea trebuia să fi luat o expresie ciudată, fiindcă ex-cumnatul meu m-a întrebat:

— Ce-i cu tine? Ţi-e rău? Un acces de malarie?

Am tresărit şi am răspuns cu răceală:

— Nu, nu-i nimic. Hai să-l vedem pe omul nostru. Nu mai am aşa mult timp.

Verdet a deschis binişor uşa şi a intrat primul. Rezemat între perne, Percheron ţinea o carte în mâini. Slăbise îngrozitor; ochii îi erau înfundaţi în orbite şi părul îi albise complet. Văzându-l pe vizitator, s-a încruntat.

— Salut, tovarăşe! a exclamat Robert. Vin să te văd din partea lui Grund.

Pe dată faţa rănitului s-a luminat. A strâns cu efuziune mâna întinsă, ţinând-o într-a lui.

— Stai jos, tovarăşe! a murmurat el cu o voce stinsă. Mă bucur foarte mult.

Zărindu-mă, a spus distrat:

— A, tu eşti, Fabert. Ia un scaun... O, nu e decât unul.

Am rămas în picioare în cadrul uşii, făcându-i semn că nu avea importanţă. Fostul meu cumnat s-a şi instalat lângă el. Întorcându-se spre mine, m-a întrebat pe un ton detaşat:

— Vă cunoaşteţi?

Apoi, fără să mai aştepte răspunsul meu, s-a aplecat din nou spre Percheron, care l-a întrebat cu înfrigurare:

— Dă-mi veşti despre tovarăşi.

Conversau amândoi cu voce scăzută, ca doi complici, sau mai degrabă ca doi prieteni bucuroşi să se întâlnească. Distingeam unele frânturi dintr-un jargon ciudat: aliat obiectiv, curentul istoriei... dialectica considerată sub unghiul...

Cu sentimentul că eram un intrus, mă pregăteam să părăsesc discret camera, când o întrebare a lui Robert m-a făcut să ciulesc urechea:

— Cum s-a întâmplat?

— Cerusem să-l văd pe şeful lor. S-a fixat o întâlnire, m-am dus...

Nu auzeam prea bine; ei nu mi-au dat nici o atenţie, m-am apropiat puţin. Percheron a continuat:

— Cum m-au văzut, au tras. Am căzut...

Rănitul vorbea sacadat.

— De atunci am reflectat mult: aveau dreptate. Acţionasem din proprie iniţiativă, fără ordinul Partidului. Vroiam... dar m-am înşelat. Să le spui, acolo...

Verdet l-a bătut uşor cu palma pe braţ.

— O să le explic, tovarăşe. Sunt sigur că vor înţelege.

Căpitanul a scos un oftat adânc şi a închis ochii; când i-a deschis din nou, s-ar fi zis că era uşurat, liniştit, ca cineva care se spovedise şi primise iertarea.

Am închis uşa după mine. La ce bun să-i fi vorbit lui Robert despre atrocităţile la care fusesem martor? Oricum, nu m-ar fi crezut. Şi Percheron? El ştia... dar asta nu schimba nimic; amândoi erau încremeniţi în certitudinile lor. Ne aflam în prezenţa unei noi religii: legătura cu indigenii ei o găsiseră... şi noi încă nu plecasem de acolo.

Lecţia lucrurilor

1981

Fata noastră născuse doi gemeni. Soţia mea telefona deja ca să reţină locuri la avion, când, brusc, a pus receptorul la loc, exclamând:

— Şi Mako!

Sigur, era câinele, un uriaş câine ciobănesc belgian, cu blana de culoarea focului. Nu putea fi vorba să-l luăm cu noi la Londra, unde ginerele meu era ataşat de ambasadă, căci domnii englezi decretaseră indezirabile animalele venite de pe continent. Atunci, cu cine să-l lăsăm? Eram în plină lună august şi toţi prietenii noştri se aflau în vacanţă. Cât despre fata din casă, ea nu mai îndrăznea să se apropie de câine din ziua când colţii fiarei îi zgâriaseră fesa prin blue-jeans, iar ea fugise urlând: „Dumnezeule, sunt desfiguratã!”

Surâsul seducător al soţiei mele m-a făcut să înţeleg clar că unul din noi trebuia să se sacrifice. Ei, Doamne, asta nu! Ţineam să-i văd pe îngeraşi, şi încă chiar acum... în fine: chiar de mâine. Era ora marilor decizii: luasem destule în cursul carierei mele, aşa că nu am ezitat nici o secundă:

— Aşteaptă puţin: am văzut un anunţ în ziar. Ia uite-l: *Pensiune pentru animale: plecaţi liniştit, îl vom îngriji bine.*

O jumătate de oră mai târziu, străbăteam câmpia normandă în bătrâna mea maşină 4L; pe bancheta din spate, Mako contempla peisajul şi lătra la fiecare margine de ogor, neştiind ce-l aştepta.

Omul care m-a întâmpinat era cam de vârsta mea,

de talie mijlocie, dar solid construit. Nenumărate riduri mărunte îi brăzdau faţa de culoare cărămizie; îşi mijea ochii, aşa cum fac de obicei bătrânii marinari. Cu toate astea, cu pălăria largă, pusă strâmb pe părul blond tuns foarte scurt, cămaşa în carouri şi cizmele prăfuite, mă făcea mai degrabă să mă gândesc la călăreţii buri, ale căror isprăvi îmi încântaseră copilăria. M-am interesat de funcţionarea întreprinderii sale.

— Haideţi să vedeţi cu ochii dumneavoastră!

Franceza lui avea o umbră de accent, pe care nu reuşeam să-l identific: Olandez? Danez? Mergea înaintea mea cu paşi grei, apăsaţi, cu genunchii uşor îndoiţi, răspândind la fiecare mişcare o impresie de forţă liniştită. Mako nu se înşela şi îi arăta spontan o simpatie pe care nu o manifesta de obicei faţă de străini. Instalaţiile, de o curăţenie impecabilă, mi-au produs cea mai bună impresie. Câinele meu urma să aibă un „apartament” format dintr-o curticică şi o cuşcă. Dacă se dovedea destul de cuminte, urma să i se dea drumul de două ori pe zi într-o pajişte, ca să se zbenguiască în voie. Căţeluşul (40 kg, bună greutate!) lăsându-se închis fără probleme în „locuinţa” lui provizorie, stăpânul acelor locuri s-a dat la o parte ca să-mi facă loc să intru într-o sală boltită, unde domnea o răcoare plăcută. În mijlocul camerei, o piatră de moară aşezată pe butuci servea drept masă familială. Picioarele scăunelelor de lemn care o înconjurau erau făcute din zale de lanţ, sudate între ele după nişte curbe studiate. Lustra de fier amintea roata unei timone. Pretutindeni flori, plante în ghivece. Pe tăblia căminului – o fotografie mare pe care n-o puteam distinge în penumbră. Omul m-a invitat să mă aşez, a luat loc în faţa unui pupitru şi şi-a deschis registrul, ca să-l înscrie pe noul pensionar.

Când mi-am spus numele, a pus jos stiloul şi m-a privit lung, cu un aer în care uimirea se amesteca cu neîncrederea. Întinzând braţul către o etajeră unde se înşirau mai multe cărţi, a scos una pe care am recunoscut-o îndată şi mi-a arătat-o:

— Dumneavoastră sunteţi autorul?

Uimit, l-am întrebat la rândul meu:

— Da, de ce?

În loc să-mi răspundă, a clătinat din cap, murmurând:

— De necrezut, de necrezut!

Apoi m-a întrebat cu mare interes:

— Acest... această povestire e chiar povestea dumneavoastră? Scuzaţi-mă, vreau neapărat să ştiu.

Eram din ce în ce mai nedumerit.

— Ăăă... da şi nu. Să zicem că anumite întâmplări...

— Înţeleg, dar acest sublocotenent de vas, personajul principal, care ia cu asalt arsenalul din Toulon în fruntea unei grupe de tancuri, în august ‘44... şi care e rănit...

— Asta sunt chiar eu. N-am schimbat nici un amănunt.

— Şi germanul care a tras în dumneavoastră?

— Era ascuns pe un acoperiş. Cel puţin aşa îmi închipui, căci dacă l-aş fi reperat...

Arătând cu degetul spre mine, m-a întrerupt, nerăbdător:

— Nu-i aşa că în ziua aceea aveaţi pe cap o caschetă de ofiţer de marină, în timp ce soldaţii care veneau după dumneavoastră aveau un soi de bonete cafenii?

— Afirmativ! Eram singurul reprezentant al Royale-i printre infanterişti şi pentru nimic în lume...

— Exact! Tocmai aşa! a exclamat interlocutorul meu, dând energic din cap. Caschetă albastră, cămaşă kaki!

Şi alergaţi spre poarta arsenalului?

Încolţit de întrebări, nu înţelegeam unde voia să ajungă.

— Da, eu eram dar, pe cinstea mea, nu vreţi în sfârşit să-mi explicaţi?...

Culcând volumul ca pe o carte de joc, omul m-a privit ţintă în ochi:

— Eu sunt cel care a tras în dumneavoastră!

S-a ridicat.

— Aveţi dreptate: într-adevăr, eram ambuscat pe acoperiş, pe jumătate ascuns de un coş. Eram foarte descurajat: trupele voastre încercuiau arsenalul şi capitularea noastră era numai o chestie de zile, poate de ore. Dar amiralul dăduse ordin să rezistăm până la sfârşit, ca să aibă timp să distrugă tot. În fiecare clipă auzeam zgomotul exploziilor. Chiar în dimineaţa aceea aruncasem în aer bătrânul nostru U 737. Ştiţi, e înfiorător să fii silit să-ţi distrugi propriul vapor.

— Ştiu! Amintiţi-vă că în noiembrie ‘42 şi noi a trebuit să ne sabordăm navele.

— Da! Adevărat! Îmi aduc aminte de prima noastră acostare la Toulon, în mijlocul tuturor acelor epave. Când au început tancurile voastre să tragă asupra blockhaus-ului ce apăra intrarea principală, am crezut că mi-a sunat ceasul cel din urmă. Tocmai mă pregăteam să cobor, când v-am văzut: doi inşi apăruţi la un colţ de stradă. Am tras imediat, tot încărcătorul mitralierei s-a dus. Dumneavoastră aţi căzut şi eu am şters-o.

S-a îndreptat spre cămin, să ia fotografia care era acolo, iar eu l-am urmat:

— Iată, acesta era submarinul meu: trei ani am petrecut la bord. Am dat la fund zeci de cargouri.

Punând rama la loc, a scos un fel de rânjet:

— Ei, ştiţi unde am găsit fotografia asta? La un târg de vechituri! Am plătit cinci franci pe ea unui telal care vindea atât cruci de fier, cât şi decoraţii franceze. Mucoşii le cumpărau şi le agăţau pe cămăşile lor înflorate, ca să se distreze! Ce porcărie!

Eram instalaţi în fotolii de piele de o parte şi de alta a căminului, fiecare pierdut în gândurile lui, dar mi se părea că amintirile noastre se confundă până într-atât, încât apartenenţa noastră la tabere duşmane devenea mai puţin importantă. La rândul lui, fostul meu adversar nu îşi exprimase nici un regret. Pur şi simplu îmi adusese un pahar bombat şi îl ridicase pe-al lui, fără să zâmbească, schiţând un mic salut, foarte ţea-păn. Am gustat cu băgare de seamă: era un alcool alb, tare şi parfumat.

După o tăcere destul de lungă, a întrebat:

— A fost gravă rana dumneavoastră?

— Destul de gravă: cât pe-aici să-mi amputeze un picior.

— Ar trebui să vă spun că îmi pare foarte rău, desigur... (Hait, era prea frumos: îşi cerea şi scuze!) dar de fapt nu regret. Era... normal, nu-i aşa? Războiul!

Am ridicat braţul în semn de aprobare:

— Absolut! Dumneavoastră vă făceaţi datoria, eu la fel,şi dac-ar fi s-o luăm de la capăt...

— Asta nu!

Omul aproape că strigase; a insistat, ciocănind cu pumnul în braţul fotoliului.

— Niciodată, mă auziţi, niciodată!

— Dar parcă ziceaţi altceva.

— Nu era vorba de asta. Dumneavoastră şi cu mine, era... cinstit, dar mai sunt atâtea.

Germanul a tăcut brusc, cu privirea în gol. De vreme ce, printr-un capriciu al sorţii, ajunsesem acum faţă în

faţă după 37 de ani, eram curios să aflu mai multe; ca să reînnod conversaţia, l-am întrebat:

— De unde sunteţi originar?

— Din Brandemburg. Părinţii mei aveau o fermă, dar eu voiam să fiu marinar; aşa că m-am angajat ca mus pe marile veliere care aduceau grâne din Australia. Ce viaţă minunată! Pe urmă am fost luat pentru Arbeitsdienst[1] înainte de a fi vărsat la Wehrmacht în primăvara lui 1939. Am făcut campania din Polonia: a fost groaznic! Toţi evreii aceia măcelăriţi de SS-işti, oraşe întregi care ardeau, cu locuitorii lor cu tot. Puteai să înnebuneşti!

Omul se însufleţise. S-ar fi zis că de mult aştepta o ocazie să se mărturisească.

— Din fericire, am putut să trec în Kriegsmarine. Acolo, cel puţin, războiul era curat. În 1941, voluntar pentru submarine: Atlanticul de Nord! Era dură viaţa la bord, dar exista prietenia. De la comandant la ultimul matelot eram... aşa!

Îşi împreună mâinile ca un campion care salută publicul; am profitat ca să-l întreb:

— Şi cum aţi ajuns la Toulon?

— Acolo a fost cazată escadrila noastră la sfârşitul lui ‘43.

Privirea i s-a întunecat brusc.

— Câteva zile după ce am sosit, o patrulă de-a noastră a prins un tânăr furând din casele evacuate aflate într-o zonă interzisă: a fost executat. După asta, când ieşeam în oraş, simţeam literalmente ura pândind în jurul nostru...

— Doamne! Puneţi-vă în locul lor.

— Dar oamenii aceia nu ştiau, domnule... Scuzaţi-mă, cum trebuie să vă zic?

---

[1] Serviciu de muncă.

— N-are nici o importanţă, continuaţi!

— Da, ziceam că înainte cu o zi, un marinar german fusese împuşcat pentru acelaşi motiv: tâlhărie. Tipul furase un fonograf şi o sticlă de şampanie. Nici n-a avut timpul s-o bea. Asta, populaţia n-a ştiut-o niciodată! Şi când au făcut grevă lucrătorii de la şantierele navale, *feldgendarmen* au cerut întăriri; făceam şi eu parte din ele.

A scuturat din cap cu tristeţe, de parcă ar fi revăzut scena:

— Primisem ordin să pun mitraliera pe amărâţii ăia care cereau doar pâine: toată lumea ştia că sunt afaceri necurate la cantinele organizaţiei Todt. Cum mulţimea nu voia să se împrăştie, un *obersturmführer*[1] mi-a comandat să trag în grămadă, secerând la întâmplare. Înainte de a apăsa pe trăgaci, am armat de două ori una după alta, special ca să înţepenesc un cartuş. Figura mi-a reuşit: arma s-a blocat. Până s-o repar, manifestanţii înţeleseseră şi o şterseseră rapid. Cât despre mine, am încasat 30 de zile de arest, dar nu-mi pare rău.

Şi-a sorbit paharul dintr-o înghiţitură şi l-a pus la loc pe masă, declarând:

— Şi totuşi, tipii ăia nu ne puteau suferi.

— Eraţi inamicul!

— Da, însă civilii voştri nu făceau nici o deosebire între noi, marinarii, şi porcii ăia din SS sau din Gestapo. Chiar şi astăzi mi se face greaţă!

Omul s-a ridicat, foarte agitat, şi a început să măsoare încăperea cu paşi mari.

— Dar când a capitulat arsenalul!... Soldaţii voştri, ce-i drept, s-au purtat corect, dar a treia zi au plecat, lăsându-ne în paza unor indivizi care nici măcar nu

[1] Locotenent SS.

ştiau să-şi folosească armele. Unul dintre ei şi-a smuls singur degetul, ţinându-şi mitraliera de ţeavă. A trebuit să-l oblojesc; hohotea de plâns ca o domnişoară.

Tipul începea să mă calce pe nervi, prea îşi atribuia rolul personajului pozitiv; l-am apostrofat cu răceală:

— În condiţiile astea, nu înţeleg de ce aţi rămas în Franţa.

S-a îmbunat puţin:

— O, eu am avut noroc. Un doctor de la biroul de igienă m-a rechiziţionat ca să car cadavrele. Pe urmă am lucrat pentru Crucea Roşie. Acolo am întâlnit-o pe cea care avea să-mi devină soţie. Aşa că, atunci când am fost eliberat, am plecat din Toulon şi am venit aici. La început a fost foarte greu: nimeni nu vorbea cu noi, negustorii chiar refuzau să ne servească; pe Helene o scuipau. Un învins are un singur drept, nu-i aşa? Să tacă din gură. Dar nu m-am lăsat, am luptat, am muncit din răsputeri. Şi pe urmă, treptat, lucrurile s-au schimbat, mai ales când de Gaulle s-a întâlnit cu Adenauer.

Interlocutorul meu şi-a încetat plimbarea şi a venit în faţa mea:

— Aveţi noroc voi, francezii, cu un şef ca el. După ce a rezistat în înfrângere, v-a adus în tabăra câştigătorilor.

— Şi nu v-aţi întors niciodată în Germania?

A ridicat din umeri:

— La ce bun? Toată familia mea a dispărut în furtună, ferma a fost naţionalizată. Iar acum ţara mea e tăiată în două: într-o parte sunt şi mai militarizaţi decât pe vremea lui Hitler, în partea cealaltă vor acum să fie neutri. Aţi văzut ziarele: ce porcărie!

Şi-a întors privirea către fereastră, de unde se putea vedea întreg domeniul. Nori groşi se strângeau la

orizont.

— Aici mă simt bine. Eu le-am făcut pe toate cu mâinile mele. Avem un băiat mare. S-a angajat în Marina Naţională şi îi place acolo.

Pentru prima dată zâmbi. Îmi închipuiam câte îndurase înainte de a-şi găsi rostul.

— De mult sunteţi naturalizat?

— Fiul meu este francez. Eu n-am vrut niciodată – chestie de mândrie.

Venise timpul să-mi iau rămas-bun. M-am ridicat, animat de sentimente complexe: solidaritatea care îi unea pe toţi foştii combatanţi (pe cei adevăraţi, care fuseseră pe front) se lupta cu reminiscenţe ostile. Ce vreţi, nu te desparţi aşa uşor de noţiunea de inamic ereditar, şi tocmai atunci mă supăra piciorul rănit, semn că furtuna era pe-aproape.

În pragul uşii i-am strâns mâna. A luat-o, înclinându-se şi a reţinut-o în mâna lui, aşteptând vizibil ca eu să vorbesc, sperând într-un fel de aprobare, dar n-am fost în stare să-i spun altceva decât o banalitate:

— Atunci, la revedere... şi să ne dorim să nu mai fie niciodată război. Nu există ceva mai oribil, nu-i aşa?

— Vă înşelaţi, domnule, a murmurat omul. Există ceva şi mai rău: un război pe care l-ai pierdut!

Peste opt zile nevastă-mea s-a dus să ia câinele înapoi.

Aţi spus: Erou?

Şuieratul se înteţi, străpungând urechile oamenilor, în timp ce fregata gonea cu disperare.

Într-un zgomot asurzitor, bomba izbi baza coşului, ale cărui tole uşoare zburară în bucăţi, apoi traversă puntea principală, găuri chesonul blindat şi, asemenea unui monstru la capătul puterilor, se înţepeni între turbină şi reductor. Izbucni un incendiu, născut mort sub jeturile extinctoarelor automate... şi atâta tot. Bomba nu explodase.

Mecanicii, azvârliţi de suflu la podea, se sculară cu greutate, zăpăciţi, aiuriţi, loviţi dar vii. Primul care-şi veni în fire, „patronul”, se repezi spre interfonul de pe punte...

La zeci de mile depărtare, o atmosferă voioasă domnea în careul navei-amiral. Ofiţerii care se întorceau din cart îşi terminau dejunul. Piloţii, plini de însufleţire, povesteau gesticulând cum atacaseră ei terenul de aviaţie. Într-un colţ, trei jucători de bridge îl priveau ţintă pe partenerul lor, aşteptându-l să se hotărască să anunţe următoarea mişcare. Un steward se apropie, adresându-se unuia din jucători:

— Vă cheamă şeful de Stat-Major... E foarte urgent.

David puse jos cărţile şi se ridică:

— Şapte cupe! Şi dacă contrează, atunci plusez. Iar voi, încercaţi să nu-mi rataţi marele şlem. Mă întorc îndată!

Traversă repede sala de arme, împinse neglijent uşa coridorului care ducea la „sfânta sfintelor”, câtuşi de puţin impresionat de tăbliţa cu „Intrarea interzisă”.

Trecând cu paşi mari pe mocheta antiderapantă, ajunse în faţa chichineţei unde *staff*[1]-ul avea obiceiul să se refugieze ca să-şi clocească ideile geniale.

Văzându-l aşa, cu faţa copilăroasă, de o urâţenie simpatică, cu nasul cârn, cu ochii veseli de culoarea alunei şi obrazul bronzat caracteristic celor ce cutreieră mările, oricine l-ar fi luat drept un tânăr ofiţer entuziast, înflăcărat, cam nechibzuit şi preferând cu siguranţă plăcerile navigaţiei în locul complicaţiilor tehnicilor de vârf. În realitate, David avea patruzeci şi doi de ani, un caracter liniştit şi nervi de oţel. Adora schiul şi alpinismul, dar detesta navigaţia, fiindcă suferea de rău de mare; era cel mai mare specialist de pe pământ în deminări, dezamorsări de dispozitive-capcană, maşini infernale şi alte porcării îndrăgite de terorişti. Marina izbutise cu greu să-l împrumute de la serviciile speciale.

Şeful de Stat Major îi arătă un punct pe planul desfăsurat înaintea lui:

— Mesajul spune că bomba s-a înţepenit aici, fix în mijlocul compartimentului aparatului propulsiv; dacă explodează, bastimentul va fi tăiat în două, spuse el. Ar trebui să vă duceţi să încercaţi... hm... să rezolvaţi problema. Voluntar, bineînţeles. Într-un caz ca acesta, nu pot să dau ordin, mai ales unui...

Îşi muşcă buzele, fără să termine fraza.

„... Mai ales unui civil”, completă David în gând. „Snob afurisit!”

— Ei bine, exclamă el, izbind cu palmele în braţele fotoliului, doar sunt plătit pentru asta, nu?

O expresie de uşurare apăru pe faţa *staff*-ului:

— Splendid! Elicopterul vă aşteaptă.

— Perfect! Trec să-mi iau trusa şi mă îmbarc. Ah!

[1] Şeful de Stat-Major.

Transmiteţi-le să facă cât mai multe fotografii maşinăriei până vin eu... Voluntar, bineînţeles, adăugă el din prag, fără nici o urmă de ironie în glas.

Peste o oră, David – coborât cu cablul pe puntea dinapoi a fregatei – punea fără chef piciorul pe puntea care în fiecare clipă se înclina către un bord sau altul. Înghiţise o mulţime de pastile de nautamină, destul ca să fie liniştit un timp. Fără să mai aştepte, procedă la inspectarea meticuloasă a dispozitivului.

— Iată ce vă sugerez, îi explică el comandantului, urcând din nou pe punte. Instalaţi o legătură prin cablu între maşină şi un punct al vaporului, destul de depărtat de porcăria asta. Dată fiind talia ei, cred că vreo treizeci de metri...

— Punctul Central Transmisiuni ar putea fi potrivit.

— Excelent! Pe măsură ce voi înainta în lucru, îi voi descrie amănunţit corespondentului meu ceea ce fac. El trebuie să aibă fotografiile în faţa ochilor, ca să mă înţeleagă şi să noteze tot ce spun, pentru ca acestea să poată servi altă dată, dacă nu izbutesc.

Se exprima calm, lungind puţin silabele; paşa îl privea cu un amestec de surprindere şi admiraţie, pe care David îl observă:

— Nu vă temeţi: o să fiu foarte atent. Ştiţi, prima nu o încasez decât în caz de reuşită. Altfel, le revine moştenitorilor mei.

— Sunteţi căsătorit?

— Dumnezeule, nu! Nici o femeie nu m-ar suporta: sforăi ca o locomotivă.

— Şi echipajul?

— Asta-i problema dumneavoastră, eu n-am nevoie de nimeni.

— Mă gândesc să-i adun la prova şi la pupa. Pregătiţi de... hm...

— De evacuare? Sper să nu fie nevoie. Dar să nu pierdem timpul. Sunt aşteptat cu nerăbdare pe nava-amiral: la o partidă de bridge deja începută. O, au putut să joace ultima partidă fără mine, eu eram mortul!

Proptit solid de turbină, strângând între coapse corpul bombei, David reuşise să demonteze fâşiile ampenajului. pe care nu se vedea nici o marcă: probabil căldura şterse orice semn. În timp ce asculta soclul cu un stetoscop, vorbea de unul singur:

— Drace! De-aş şti măcar în ce afurisită de ţară a fost fabricată porcăria asta: în vremurile de azi toţi se fac negustori de petarde şi nimeni nu strigă în gura mare.

Mai ascultă, apoi clătină din cap.

— S-ar părea că nu-i nimic care să semene a dispozitiv cu întârziere, spuse el, ridicând vocea ca să vorbească în microplastronul agăţat de veston. Am avut impresia că aud ceva când am deşurubat bulonul pe care l-am botezat numărul 4... dar nu era nimic. Trec la numărul 5.

Examină mai îndeaproape metalul, căutând zgârieturi care să indice sensul de înşurubare, apoi fixă şurubelniţa şi apăsă... în zadar. Încercă în sens contrar, tot fără succes. Lăsând jos unealta, îşi şterse fruntea cu dosul mâinii. Maşinăria îl lua prin surprindere, exact ca un adversar la cărţi căruia nu izbutea să-i descopere metoda de joc. Un joc! De altfel, asta îl atrăsese prima oară: un descreierat de student pusese o încărcătură de TNT în maşina unui profesor de la universitatea lui. Din fericire, profesorul avea obiceiul să verifice în fiecare dimineaţă nivelul apei din baterie; deschisese capota maşinii înainte de a învârti cheia în contact. Alergase să reclame la poliţie, recomandându-i lui

David să nu se atingă de nimic şi să nu lase pe nimeni să se apropie. În loc de aceasta, David se apucase să pipăie sistemul menit să arunce maşina în aer, apoi, după o matură chibzuinţă, începuse să-l demonteze. Copilăresc! Artizanal! Când sosiseră specialiştii, le întinsese mecanismul desfăcut până la ultima piesă, explicându-le cum funcţionează.

— Şmecheraşul prevăzuse figura. Vedeţi care-i şpilul: oricine ar fi încercat să scoată drăcia fără să taie mai întâi firul de colo ar fi zburat direct la ceruri.

Pentru reuşită, tânărul se alesese cu un chef pe cinste, oferit de cel salvat, care cu această ocazie se ameţise şi el. Peste o săptămână, un bărbat cu părul cărunt, tuns foarte scurt, îmbrăcat sobru într-un pardesiu verzui, îl aşteptase la ieşirea din laborator:

— Avem... hm... impresia netă că sunteţi excepţional de dotat. Ce fel de studii urmaţi acum?

— Pregătesc o teză de doctorat despre electromagnetismul...

— Foarte interesant, îl întrerupse interlocutorul său. Dar nu v-ar plăcea să căpătaţi şi alte noţiuni? Sunt convins că aţi putea aduce servicii nepreţuite ţării dumneavoastră.

Trecuseră şaptesprezece ani de atunci. Puţin câte puţin, renumele său trecuse dincolo de limitele organismului discret în slujba căruia se afla: serviciile tehnice ale Ministerului Apărării îi solicitau adesea concursul; i se întâmplase chiar să meargă şi în străinătate. Cea mai frumoasă ispravă a lui fusese dezamorsarea unei maşinării ultrasofisticate, amplasată în sala unde trebuia să se ţină o conferinţă internaţională. Îşi petrecuse timpul călătorind între diverse capitale în care se manifestau teroriştii, până când izbucnise la capătul lumii acel război neaşteptat

căruia nimeni nu îndrăznea să-i spună pe nume.

David îşi aprinse o ţigară, îngăduindu-şi o scurtă pauză. Suspect de înţepenită drăcia! Cu siguranţă la mijloc era o porcărie: o simţea. Şi, mai întâi,de ce nu explodase bomba la şoc? Detonatorul se afla la locul lui, deci funcţiona pare-se prin inerţie, şi atunci?...

— Merge bine? întrebă o voce îngrijorată.

Îşi strânse căştile:

— Da, da!

— Domnul comandant întreabă dacă n-aveţi nevoie de nimic.

Era gata-gata să răspundă: „Ba da, să mă lăsaţi în pace”, dar se răzgândi. La urma urmei, oamenii ăştia îşi făceau meseria. Dar meseria lui, cum s-ar fi putut chema? Căută o definiţie corectă: magicianul catastrofelor premeditate! Ei da, asta ar fi sunat foarte frumos pe cărţile de vizită. Îşi stinse chiştocul, se scărpină în cap şi se hotărî.

— Bun! Îmi voi încerca norocul cu numărul 8, enunţă el în microfon. Îl vedeţi în fotografie, la stânga lui 4?

— Cât se poate de clar.

— Perfect! Încep. Uşurel, uşurel...

David apucă piuliţa în cleşte şi învârti cu precauţie, deodată aceasta cedă.

— S-a făcut! Am deblocat...

Se întrerupse şi aplică din nou stetoscopul: se auzea un sunet slab, abia perceptibil. Repede strânse puţin piuliţa: sunetul încetă.

— Doamne, ce-au putut să inventeze?

Se încruntă, mai mult enervat decât îngrijorat. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte; brusc îl năpădiră amintirile; de două ori până acum fusese gata-gata să-şi lase oasele pe-acolo.

Ultima oară, acum şase sau şapte luni, scăpase ca

prin urechile acului: nu descoperise a doua capcană decât în ultimul moment. Tot jucând aşa, sfârşeşti prin a câştiga.

David puse cleştele jos, străduindu-se să-şi controleze respiraţia.

— Ia zi, bătrâne, ce te-a apucat? murmură el fără voie.

La început, patima sa de a dejuca obstacolele, de a găsi soluţia, sc dovedise mai tare decât teama. Era un fel de sete de a învinge, irezistibilă: însăşi frica îl stimula. Pe urmă lucrurile luaseră încetul cu încetul o altă înfăţişare: se obişnuise cu frica; sentimentul îi devenise o veche cunoştinţă, una pe care o saluta în trecere, fără a se opri să stea de vorbă cu ea. După acest semn de politeţe, analiza la rece maşina infernală, o reconstituia în minte, descoperea cu satisfacţie vicleniile celor care o concepuseră şi o distrugea în etape, sigur pe sine şi complet destins.

— Tipii ăştia căliţi în lupte trebuie să fie în genul meu, se gândi el, privind cum se antrenau pe punte comandourile marine, obişnuite cu riscurile,pe care şi le asumau cu bună ştiinţă, numai după ce-şi studiaseră adversarul.

David nu cunoscuse niciodată războiul şi, cu toate că era sincer pacifist, uneori regreta acest lucru. Viaţa pe care o ducea îi plăcea, chiar dacă implica sacrificii. Aşa că refuzase întotdeauna să întemeieze o familie.

Alice, secretara patronului, era totuşi foarte drăguţă şi atât ar fi aşteptat... Bah. Există oameni fericiţi şi oameni folositori, iar el făcea parte fără îndoială din cea de a doua categorie, având dreptul, în lipsă de altceva, la „eterna recunoştinţă a concetăţenilor” – după cum proclamase cutare ministru, agăţându-i o decoraţie la rever. În cel mai strict anonimat, aşa cum

se cuvenea. Crucea dormea de atunci pe fundul unui sertar.

Astăzi îşi dădea seama: faptul de a fi mereu în preajma primejdiei făcuse din el o fiinţă aparte, cu alte raţionamente, alte reflexe. Muritorii de rând nu puteau înţelege: ar fi trebuit ca măcar o dată să fi trecut prin asta. Şi când va ieşi la pensie, tot aşa va fi. Cu un râs uşor, mai degrabă un rânjet, luă din nou în mână cleştele, dar, chiar înainte de a atinge piuliţa, sunetul reîncepu mai tare, ca un fel de susur. Dintr-o dată, înţelese sistemul...

— Atenţie! urlă el în microfon, blocul detonator este în...

Explozia tăie literalmente fregata în două; în privinţa asta, şeful de Stat Major avusese dreptate.

Povestea de mai sus nu are vârstă: s-ar fi putut întâmpla în zilele noastre, în Malvine, sau acum mai bine de cincizeci de ani, în Anglia, când un ofiţer din *Royal Navy* a dezamorsat prima mină magnetică eşuată pe un ţărm. În fond, ca şi relatările de mai înainte, este povestea tuturor oamenilor aduşi, cu voie sau fără voie, într-un context în care trebuie să acţioneze împotriva celui mai elementar instinct de conservare.

Turiştii ce sosesc în fiecare vară în satul meu din Var cu faţa ca pastila de aspirină se întorc complet schimbaţi, bronzaţi ca nişte indieni... Până la iarna viitoare. Dar urma din sufletul celor arşi de soarele armelor nu se şterge niciodată.

Le Revest-les-Eaux, mai 1991

Principalele evenimente ale războiului din 1939—1945, pe scurt

3 septembrie 1939	Declararea războiului
Până în mai '40	Cu excepția bătăliilor navale, este un război „drăguț" (în afară de campania din Norvegia)
10 mai '40	Ofensiva germană în Belgia și în Ardeni
26 mai—3 iunie '40	Evacuarea portului Dunkerque
10 iunie '40	Intrarea Italiei în război
17 iunie '40	Guvernul mareșalului Pétain cere armistițiu (care va intra în vigoare la 25 iunie)
18 iunie '40	Evacuarea flotei din Brest. Primul apel al generalului de Gaulle
3 iulie '40	Flota britanică atacă cu tunurile escadra franceză la Mers-el-Kébir
August—septembrie '40	Bătălia aeriană a Angliei
8 iunie—14 iulie '40	Campania din Siria
22 iunie '41	Hitler invadează Uniunea Sovietică
21 august '41	Primul atentat individual contra armatei germane de ocupație
29 august '41	Este împușcat d'Estienne d'Orves
7 decembrie '41	Atacul japonez contra flotei americane la Pearl Harbor
2—11 iunie '42	Rezistența eroică a Francezilor liberi la Bir-Hacheim
4—7 iunie '42	Victoria aeronavală americană la Midway
4 septembrie '42	Începe bătălia de la Stalingrad
8 noiembrie '42	Debarcarea anglo-americană în Africa de Nord
10 noiembrie '42	Imperiul reia lupta la ordinul amiralului Darlan
27 noiembrie '42	Sabordarea flotei din Toulon
2 februarie '43	Armata mareșalului von Paulus capitulează la Stalingrad
12 mai '43	Armata germană din Tunisia capitulează și ea
10 iulie '43	Debarcarea aliată în Sicilia
4 septembrie '43	Debarcarea aliată în Italia
4 iunie '44	Cucerirea Romei (datorită corpului expediționar francez al generalului Juin)
6 iunie '44	Debarcarea aliată în Normandia
15 august '44	Armata I franceză a generalului de Lattre de Tassigny debarcă în Provence
25 august '44	Eliberarea Parisului
23 noiembrie '44	Eliberarea Strasbourg-ului
Februarie '45	Conferința de la Yalta
8 mai '45	Capitularea Germaniei
15 august '45	Capitularea Japoniei

colecția comando

30

ALEX WASSILIEFF

O CARTE DESPRE TOȚI SOLDAȚII NECUNOSCUȚI CARE AU SCRIS ISTORIA, LUPTÂND ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI ÎN INDOCHINA. TREIZECI DE ÎNTÂMPLĂRI ȘI TOT ATÂTEA DESTINE, TRAGICE SAU FERICITE, ÎNTOTDEAUNA INSOLITE. DE LA CAPORAL LA COMANDANTUL DE NAVĂ, DE LA INFANTERIST LA PILOTUL DE VÂNĂTOARE, TOȚI PARTICIPĂ, ÎN TĂCEREA ANONIMATULUI, LA MARELE RĂZBOI AL SOLDAȚILOR NECUNOSCUȚI.

ISBN 973-9177-44-1

NEMIRA

PREȚ 4412 +
88 T.L. = 4500